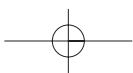
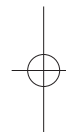
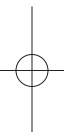
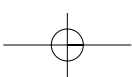
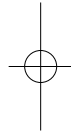
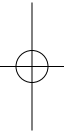

På världsomsegling med Ariel IV

Birgitta Boye-Freudenthal & Eric Boye

På världsomslegling med Ariel IV

Ett familjeäventyr

Forum

*Till våra tre pojkar, Christian, Rasmus och Jens,
som helhjärtat trodde på sina föräldrars dröm*

Bokförlaget Forum, Box 70321, 107 23 Stockholm
www.forum.se

© Birgitta Boye-Freudenthal och Eric Boye 2002
Omslagsdesign LIBÄ

Satt hos Ljungbergs sätteri Köping
med 11/13 Minion

Tryckt 2002 hos WS Bookwell AB Finland
på 100 g Munken Book 1,3
ISBN 91-37-12057-3

Innehåll

- 1 Farväl 9
Råå–Helsingör
- 2 Från regn och dimma till sol och värme 15
Shetland–Spanien
- 3 I kanten av Atlanten 25
Spanien–Pôrto Santo
- 4 Till de första varma öarna 38
Pôrto Santo–Kanarieöarna
- 5 Över Atlanten 52
Kap Verde–Västindien
- 6 Ursprunglighet och karneval 64
Tobago och Trinidad
- 7 Till ett nytt hav 75
Venezuela–Las Perlas
- 8 Världens största ocean 91
Las Perlas–Marquesas
- 9 I Söderhavet 111
Tuamotu–Suvorov
- 10 I paradiset 126
Samoa–Nya Zeeland
- 11 Tillbaka i västvärlden 142
Nya Zeeland

- 12 Om barn och segling 156
Nya Zeeland
  - 13 Tillbaka i Söderhavet 171
Nya Kaledonien–Vanuatu
  - 14 En ny kontinent 183
Australien
  - 15 I de många människornas land 195
Indonesien
  - 16 Ren materialism och asiatisk ödmjukhet 207
Singapore–Thailand
  - 17 Krig, paradiset och möte med arabvärlden 218
Sri Lanka–Oman
  - 18 Pirater 233
Oman–Sudan
  - 19 I ett långt motvindshav 242
Sudan–Medelhavet
  - 20 I hemmahav igen 251
Suez–Sines
  - 21 Komma hem-feber 264
Spanien–Kielkanalen
  - 22 Hemma 272
Kielkanalen–Råå
  - 23 Reflektioner från land 279
- Seglade distanser 287
Utrustning 290
Litteratur 294
Båtritning 300

Vi har seglat runt jorden tillsammans, Eric och Birgitta. Ariel IV har varit vår farkost. Sjökort, instrument, sol, måne och stjärnor har visat vägen.

Vi har skrivit en bok tillsammans om våra upplevelser på resan. Varje vecka i tre år har vi diskuterat och resonerat om vad som var viktigt för oss att förmedla. Vi har försökt skildra vårt liv, ett liv som seglande familj. Bakgrund, upplevelser, äventyr och beskrivningar av segling, länder och människor. Nära iakttagelser kring oss själva och våra barn, Christian, Rasmus och Jens. En myriad av detaljer, avbrutna av reflektioner och tankar. Vi har velat skildra en helhet, så nära verkligheten och sanningen som möjligt. Eric är den som mest har funderat över sammanhangen och de stora existentiella frågorna. Birgitta har hållit i pennan och Eric i kameran. Vår bok, liksom vår världsomssegling, är ett resultat av ett gemensamt arbete. Vi hoppas att den kan inspirera till egna livsäventyr.

A Proclamation

Whereas by our Royal Condescension we have this day permitted Our Trusty and Beloved ARIEL CREW; Eric, Birgitta, Christian, Rasmus and Jens Boye-Freudenthal to enter Our Domain and the aforesaid has been duly initiated with all form and ceremony into the solemn mysteries of the Ancient Order of the Deep.

We do by these presents proclaim to all whom it may concern that the aforesaid has become one of our loyal subjects. And should the aforesaid fall overboard, all Sharks, Dolphins, Whales, Mermaids and other denizens of the deep are to treat with due respect Our Most Distinguished Subjects. And we further direct all Landlubbers and Mariners who have not crossed our Domain, to treat the aforesaid with the respect due to One of Us.

Neptun, King of the Seas

1

Farväl

Råå–Helsingör

Vi satt fast! Ariel IV:s två och en halv meter djupa köl hade grävt ner sig i lerbotten i Råå hamn. Björn hade skjutit en hejdundrande avskedssalut med kanon. Vännerna, släkten, skolkamrater och lärare, båtmedhjälpare av olika slag, alla hade vi kramat. Tal, presenter och lyckönskningar hade överlämnats.

Det var på eftermiddagen söndagen den 21 juni 1998 och solen hade bestämt sig för att ta över på allvar. Vi grät alla fem och vi såg att många på bryggan också grät. Tre år är en lång tid och vi visste inte säkert om vi skulle komma att träffa alla som stod där igen, när vi kom hem. Christians dragspelsorkester från musikskolan spelade ”Farväl, farväl förtjusande mö. Vi komma väl snart igen”.

Men vi satt fast i dyn. Kanske tog det bara två minuter. Kanske märkte ingen det ens. Några starka närstående baxade loss Ariel som kom flott med en suck och gled ut från bryggan. När vi långsamt stävade ut mellan pirarmarna vinkade kända och okända på båda sidor. Vårt ”Soppangäng” stod och sjöng på södra sidan. Vänbåtar följde oss en bit och det tutades i kapp över Öresund.

Att man ska behöva ta så stora avsked för att riktigt förstå och känna hur mycket vänner betyder och hur mycket man själv betyder för dem. Aldrig förr i livet hade jag fått så många och så varma ord och kramar. Begravningen är nog annars det vanligaste tillfället i en människas liv, när det samlas riktigt många närstående samtidigt och uttrycker varma känslor. Härligt att vi fick uppleva detta levande.

Sedan blev det precis som det står i alla långseglarböcker. Vi seglade bara några sjömil, närmare bestämt till Helsingör. Där blev vi kvar fullständigt utmattade i flera dagar, packade undan de sista småsakerna och funderade över om vi gjort rätt.

Vi hade båda, Birgitta och Eric, passerat fyrtiofem. Livet gick fort. Dagarna rann förbi som droppar i en flod och de var ganska lika varandra.

Ökande tid till rutiner och minskande tid till människor och upplevelser. Jobbet var kul förstås. Många utmanande uppgifter och många goda möten. Vi hade haft tur båda två. Eric arbetade som distriktsläkare och kunde hjälpa människor med både små och stora åkommor och ibland ge råd i besvärliga livsfrågor. Birgitta kallades utvecklingsledare och fanns på en kulturförvaltning. Att få leda kulturprojekt som engagerar många människor var fint. Teater, musik, film, dans och konst kan ge oss viktiga upplevelser och livstankar.

Kvällarna därhemma var trötta och korta. Vi hann sällan riktigt med barnen. Alla lekar, spel och högläsningkvällar som vi alltid tänkt oss att hela familjen skulle ha tillsammans blev i praktiken mest läsläsning och spaning på världen genom tevefönstret. Visserligen är palmerna i naturprogrammen vackra men vi undrade hur de låter, utan berättarröst, när vinden rasslar i bladen. Och vi undrade om man kan spela kula med kokosnötter. Tanken gled lätt vidare till gångna somrars semesterseglingar. Då, när vi hade tid, byggde vi av stenar kringliga, krångliga labrynter, som passerande övandrare säkert kunde roa sig länge i. Att försöka hitta den enda rätta vägen till mittstorstenen och allt som oftast bli lurad, är en härlig utmaning för alla. Vi hade roligt när vi byggde också. Kanske en hel dag ibland. Om vi skulle försöka definiera ordet lycka tror vi att stenlabryntbygge med familjen skulle hamna högt upp på listan. Speciellt om solen skiner och ”byggnadsarbetarna” kan klara sig med bara kortbyxor.

1988 seglade vi ett år i Medelhavet. Då hade vi kortbyxor hela tiden. Och många stenlabrynter blev byggda. Vår personliga definition av lycka fylldes på med en hel mängd upplevelser. Fast mest handlade det nog om att ”bara få vara”. Att ha tid med sig själv och sin familj, att få tänka och att träna sig i själva varandet. I vardagen hemma är det så många falukorvar som ska stekas, gympapåsar som ska packas och tider som ska passas att det är svårt att hinna känna efter. Ibland är man glad och ibland är man ledsen, men hur mår vi *egentligen*? Seglingen i Medelhavet gav oss ett år av harmoni och en försmak av livets möjligheter. Den resan kom att utgöra grogrund för fortsatta drömmar om än längre seglatser, längre tid och längre bort. Då föddes tanken på det stora äventyret. Att ge oss själva möjlighet att komma ut med familjen på en hel jordenruntsegling.

Många frågade oss varför vi ville lämna det bekväma, trygga livet här hemma. Med allt vad det innebär av välkänd vardagstillvaro, vänner och arbete. Vi seglade för att vi tror på livet och alla dess möjligheter. Kärlek till li-

vet kanske. Som också innebär medvetenhet om att det inte varar för alltid och att det är för kort att spilla på oväsentligheter. Vi ville leva aktivt och själva bestämma livets riktning. Vi ville pröva att överskrida våra egna gränser och leva under andra villkor. När stormen ryter eller när vi faktiskt bara *är*, utan stress eller prestationskrav på oss själva. Vi ville uppleva nya situationer och lära känna människor med andra värderingar. Vi seglade inte som en flykt från ekorrhjulet. Vi seglade för vår familj, för att ha tid med barnen och varandra. Vi seglade för en spännande utmaning, ett livsäventyr. Vi seglade för upplevelser av natur, hav, dykning, bad, sol och värme. Vi seglade för att hitta lugn och ro. Vi seglade för att finna nya människokontakter, vänner, livsöden, sätt att leva. Vi seglade för drömmars skull och för nu eller aldrig. Vi trodde att resans upplevelser skulle ge oss en ny syn på tillvaron, som när vi kom tillbaka, skulle hjälpa oss att se nya möjligheter och ge oss ännu mer livsglädje.

Vi, Birgitta och Eric, träffades första gången på båtklubben i Lomma, efter årsmötet 1979. Inte så romantiskt kanske, men bra utgångsläge. Vi hade ett starkt intresse gemensamt som följt oss båda sedan barnsben; havet, segling och båtar. Vår första båt Ariel I var en skönhet, en skärgårdskryssare i trä som tog oss ända till Tyskland. Ariel II var en danskbyggd Drabant som kappseglades mest men som också styrdes på långsegling till England, Kanalöarna och Frankrike. En äventyrlig färd med en dåligt fungerande radiopjål som enda navigationsutrustning utöver logg och ekolod. Med Ariel III och två små barn tillbringade vi vårt lyckligaste och mest spännande år tillsammans i Medelhavet.

Nu hade Christian hunnit bli sexton år, Rasmus elva och Jens nio. De två sista åren hade vi tillsammans i familjen planerat och konkret arbetat för ett treårigt livsäventyr. Svårast var själva beslutet, som togs vid ett familjeråd i juli 1996. Att bestämma sig för att våga lämna vår lugna trygga livslunk här hemma, våga sälja huset, våga ta barnen ur skolan och från sina kamrater, våga lämna våra jobb och våga lämna våra gamla föräldrar så länge.

När vi väl uppammat modet att göra allt detta så var det bara att jobba på. Arbetsamt men mycket lättare än beslutet. Sedan följde en tid av frågor som sökte svar: Hur löser vi barnens skolgång? Vilka vaccinationer måste vi ha? Var får vi tag i sjökort och piloter till ett överkomligt pris? Var får vi tag i bra noter till alla våra instrument som vi äntligen ska ha tid med? Pengar, banker, försäkringskassa, facktillhörighet, visum, flaggor, konsulat, utlandsskolor, deklaration, studieskulder, språkkunskaper, kontaktpersoner etc.?

För att inte tala om alla frågetecken kring båtens utrustning. Det skulle vara intressant att veta hur många telefonsamtal, besök, brev, fax och e-brev som föregick resan. Oräkneliga tror jag. Många olika reaktioner mötte vi från folk omkring oss. De flesta uppskattade vår målmedvetenhet och vårt mod att bryta upp från det invanda mitt i livet.

Hela våren längtade vi med våra härliga pojkar efter sommaren och det stora äventyret som skulle ta sin början efter midsommar. Christian blev klar med högstadiet i juni 1998 och tänkte sig några sabbatsår innan han bestämde sig för vidare studier. Under våren kämpade han som alla nior för sina betyg men tog sig ändå tid till att lära dykning och att bygga ett modellflygplan som lyfter från vatten. Rasmus var nyfödd när vi seglade till Medelhavet och tillbringade sitt första levnadsår på Ariel III. Han mindes kanske inte så mycket av den resan men har av familjens berättelser förstått att det var en lycklig tid. För Jens skulle jordenruntresan bli hans första långsegling oräknat de otaliga semesterseglingar vi gjort varje år.

Båda de yngre barnen skulle ha skola under resans gång. Lärare blev föräldrar, storebror och datorn. Skeppskatten Trossen kunde på grund av tullbestämmelser tyvärr inte följa med. Han fick ett nytt hem på Råå, nära havet.

Eric kom hem i april från Lofoten, där han arbetat i tremånadersperioder de sista åren. Vi hade sålt huset och det mesta av våra möbler och bodde under våren i en personlig liten lägenhet hos goda vänner. Spisen hade bara två plattor och stod på ett bord. Kylskåpet var inte riktigt dimensionerat för våra femton liter mjölk och tio liter fil i veckan. Visserligen halvsov Birgitta fortfarande mer än en timma varje dag på pendelbussen mellan Ängelholm och Helsingborg. Men det var ett bra tag sedan vi kände oss så förväntansfulla, levande och lyckliga ...

När det den tjugoförsta juni äntligen var dags att kasta loss från Råå hamn var vi väldigt glada, väldigt ledsna och fullständigt slut. De sista två veckorna innan det var dags för avfärd blev en ständigt accelererande virvel av stenhårt fysiskt arbete, problemlösningar av alla de slag och en varm flod av vänkontakter. På några få dagar monterade vi ner vårt hem och delade in det i fyra högar; båthög, magasineringshög, bortskänkeshög och skräphög. Högarna av packade bananlådor växte. Någon matlagning hann vi inte precis. Varken förr eller senare har vi ätit så mycket korb och bröd som under de veckorna. Barnen blev som tur var ofta omhändertagna av goda grannar.

De sista jobben på båten skulle klaras av. Däcket blev målat, även om färgen i någon av burkarna befanns innehålla silikon så att den mystiskt dela-

de sig. Den nya radarn, vindkraftverket och flera nyinstallerade instrument fick kablar, och därigenom kraft till att hjälpa oss navigera. Och S/Y Ariel IV, tjugotvå ton tung, sjönk en bra bit när vi lassade henne full med sjögrejor, kläder, böcker, mediciner, diverse ting som behövs i ett fungerande hem samt mat, massor av mat. En hel pall full med konserver, mjöl, socker, honung, soppor, lingon, senap och mycket mer.

Christian bar ner sina modellplan och alla dykgrejorna. Cyklar och gummidingar stuvades tillsammans med tappar och extra segel i förpiken. När vartenda litet stuvutrymme var överfullt låg fortfarande Rasmus och Jens rollerblades, som de absolut ville ha med, kvar på kajen. Tänk, vi hittade ett fack under Jens koj där det fortfarande fanns plats.

På fredagen, en vecka före avfärd, blev vi kidnappade av ett gäng vänner utklädda till pirater. I en till skepp förvandlad trädgård styrde vi runt hela jorden och upplevde sambakarneval, korsande av ekvatorn, millennieskifte, jul på palmklädd strand, min femtioårsdag och hann under samma kväll återigen komma hem till vår vänkrets. På lördagen kom seglarvänner vi inte sett på tio år uppseglandes från Lomma för att ta farväl. Så var det härlig lunch med arbetskamrater i kajutan och ett vänbesök från Danmark. En av de sista dagarna blev vi bjudna på trerätters lyxmiddag i sittbrunnen. Mitt i middagen kom som extra överraskning min kusin från Göteborg inseglandes och la till bredvid oss.

Varenda dag dök det upp vänner, några som vi inte sett på mycket länge, och ville se båten och ta farväl. Många talade om sina egna livsdrömmar och tyckte att vi gjorde helt rätt som förverkligade vår dröm och vågade lämna vardagen.

I Helsingör småregnade det och vi fällde upp kapellet över hela den stora sittbrunnen mitt i båten. Där satt vi på kvällarna runt fotogenlampan som värmdes gott och försökte vänja oss vid tanken på att vi inte skulle återvända till Sverige på tre hela år.

Jens var ledsen för att han inte skulle träffa sina kompisar på så länge och han tyckte det var väldigt tråkigt att vi hade varit tvungna att sälja huset: "Jag har ju haft det huset ända sen jag föddes. Kunde vi inte behålla det och hyra ut." Det var tyvärr omöjligt för då hade vi inte haft pengar till resan. Men Jens såg oerhört mycket fram emot att få fiska stora fiskar och att få vara med familjen: "Pappa har mest varit borta de sista tre åren och när han kom hem körde han alltid till båten." Ingen av barnen var det minsta rädd för havet eller för att vi skulle sjunka. Och de hade ett grundmurat förtroende för Eric och hans förmåga att navigera och handha båten. De var näs-

tan uppfödda ombord och bodde på Ariel IV som i ett andra, tryggt hem. Alla tre såg fram emot äventyret med stor spänning.

Vi bad en god vän, Torben som är lärare, att intervjua barnen och spela in på band deras riktigt sanna svar. Han ställde samma frågor före och efter resan. Banden ligger inpackade i tre paket som Christian, Rasmus och Jens ska få när de blir äldre. Eric och jag har inte lyssnat på banden eftersom vi betraktar dem som barnens privata och personliga tankar. Liksom Eric skriver sin dagbok utan uppehåll varje dag, för sig själv, för att minnas och för att kunna reflektera över vardagen i ett större perspektiv.

Efter tre dagar i Helsingör sa vi farväl till farmor och farfar som följt med oss dit. Det kändes svårt att se Eric krama om sina kära gamla föräldrar med tårarna rinnande. Jag tänkte på min egen pappa som själv drömt om att få segla, om inte jorden runt så i alla fall till Medelhavet. Han dog bara sextio år gammal. Kanske kunde vi segla lite för honom också.

Slutligen la vi loss och kryssade i rak nordlig vind mot Anholt med föresats att segla så långt vi hade lust och orkade. Ingen av oss hade fått några sjöben ännu eftersom detta var årets första seglats, och vi mådde småkymigt i den skvalpiga motsjön. Vi satt mest och hängde på däck och lyssnade till Christians nya cd som en kompis skickat med. Om och om igen fick vi höra om hur Titanic sjönk. Framåt kvällen la sig vågorna. Vi lagade risotto och åt i sittbrunnen medan en praktfull nordisk sommarsol gick ner. Den lämnade oss med en känsla av vemod. Till efterrätt åt vi massor av godis ur två enorma påsar som mina arbetskollegor skickat med. Sedan började äventyrslusten att infinna sig!

2

Från regn och dimma till sol och värme

Shetland–Spanien

Första äventyret dök upp utanför Norges sydvästkust, på väg till Shetlandsöarna. Jag stod vid rodret, ensam uppe på däck. Eric var nere i Jens hytt och läste godnattsagor för barnen. Christian kom just upp ur luckan när jag oväntat såg några stora fenor i vattnet på babords sida, ungefär femtio meter bort. Först trodde jag inte mina ögon utan meddelade bara Christian att jag såg något konstigt i vattnet. Späckhuggare! Ett helt stim med de cirka åtta meter långa svartvita valarna som elegant hävde sig ur vattnet, nästan som jättedelfiner.

Bara denna enda upplevelse av de vilda djurens obändiga kraft och skönhet gjorde att de tidigare kämpiga dagarna suddades bort och vi kände hur rätt vi gjort som kastat loss. Späckhuggarna, havet med dess oändligt skiftande rörelser och färger och vinden som den kändes i båt och i ansikte ingav efterhand en meditativ känsla av lugn och närvaro. Solen gick långsamt ner och stressen från avresan började rinna bort. Ett välbehövligt lägre tempo infann sig långsamt ombord på S/Y Ariel IV.

När vi slutligen anlände till Shetland blev alla härligt överraskade av hur anorlunda världen ter sig på andra sidan stora vatten. Visst hade vi sett många olika länder förut. Men detta, att vi hade tagit oss dit på egen köl och att det tog dygn av kamp och samspel, med hav och himmel, gav oss själva verklig möjlighet att hinna med.

Nordsjön hade betett sig som det står i alla berättelser. Kulingar och stormbyar, oftast från fel håll. Bråkiga höga vågor och långa gungande dyningar. Några av våra ”reisesykeposer” kom väl till pass.

Men när graciösa vidvingade shetländska sjöfåglar ropade ”welcome”, bredde en härlig känsla av stolthet, över att vi klarat vår första längre överhavssegling, ut sig ombord. Vi seglade in i Lerwicks hamn och kände samma upptäckarglädje som säkert de norska vikingarna gjorde när de kom till ön på 800-talet.

Till middag drack vi en av Christians avskeds gåvor, en jättestor flaska Pommac-champagne. Vi pratade om hur stor världen egentligen är i denna tid av data och teve. Rasmus tyckte att "världen är jättestor". Och så kände vi alla i familjen efter vår första kontakt med ett världshav.

Shetland, en liten prick på kartan, blev levande för oss. Havssulor och lunnefåglar steg ut ur fågelboken och tycktes finnas överallt. Grupper av fågelskådande turister från hela världen hade hittat sitt paradiset. I hamnen, där vi förtöjt tillsammans med ett knappt tiotal andra besökande segelbåtar, simmade en nyfiken gråsäl. Vattnet var klart och rent.

Mycket vatten kom uppifrån. Ibland som regn, ibland som dimma och ibland som mittemellan. Alltid åtföljt av massor av vind och ett eller annat lågtryck. Vid avseglingen från Råå hade vi i sista stund valt att ta med värnaren. Det var vi synnerligen glada för nu. Den var igång dag och natt. Rasmus som saknade skeppskatten Trossen mycket funderade över om det kanske var bra för Trossen att han fått stanna hemma. "Katter gillar ju inte när det är vått."

Vi träffade Rhys, elva år, i öns enda dataaffär dit vi traskat för att försöka mejla. Rhys mamma Jacqui jobbade där. Vår första kontakt med Shetlands berömda gästfrihet bestod av guidad biltur över öarna, dusch av hela besättningen, torkning av våta båtkläder samt komplett söndagsmiddag.

Rhys kom senare ner och sov över hos oss. Och vår jämnåriga Rasmus, liksom brorsan Jens, kom snabbt över sin första blyghet inför det främmande språket. Vid Shetlandsveckans slut pratade de tre barnen till synes obehindrat om fiske, gungning med båtsmansstol i storfall, knopar och legolekar.

Vi frågade Jacqui och hennes man David varför människor överhuvudtaget bor kvar på en så blåsig, kall och fuktig plats. "Shetländarna har lärt sig att stå ut med vädret för att få behålla sina öar vilda, vackra och fria från västvärldens mindre önskvärda element. När solen ibland hittar hit finns det inget bättre ställe i världen."

Shetlandsöarna, liksom många andra mer ursprungliga öar vi besökt under alla seglingsår, är genomsyrade av en slags god ömentalitet som är svårt att definiera. Hjälpsamhet, företagsamhet och en slags naturlig värdighet är nog bland de viktigaste ingredienserna. Kanske lite mindre stress också. Öbor är mer beroende av varandra, de behöver varandra och bryr sig därför mer om varandra. Där har vi mycket att lära.

I grannbåten, en nästan ny Colin Archer, fanns Sölve, Randy och deras nittonåriga dotter från Norge. Sölve och Randy var liksom vi på väg till vär-

men och hade ett år ledigt från vardagen. Deras båt såg ut som en norsk hytte inuti med furupaneler och trädetaljer från golv till tak och en värmekamin i hörnet. Temuggarna ombord var av porslin och hade klarat sig genom styv kuling hängande på krokar. Vi beslöt att snarast byta ut våra gamla plastmuggar mot porslin. Vi skulle ju faktiskt bo ombord i tre år.

Ariel IV började långsamt förvandlas från bara båt till flytande hem. Utrymmesmässigt hade vi redan ett fungerande boställe. Christian, Rasmus och Jens bodde i varsin egen hytt med dörr som gick att stänga. Detta visade sig senare vara viktigt när vi i familjen blev ovänner eller någon behövde vara ifred. Hytterna, inredda i vackert trä, var stora nog för att innehålla varsin dubbelkoj, ett litet uppfällbart bord, anslagstavla, två mindre bokhyllor, två små klädskåp och en massa förvaringsfack under kojens och durkens. Snabbt blev väggarna täckta av teckningar och affischer. Bilderna var roliga att byta under resan när vi målade nya eller fick affischer från olika länders turistbyråer.

Eric och jag delade hytt med verkstaden som täckte en vägg med snickarbänk, lådor och skåp. Vi bodde i våningskojer vilket ju tyvärr inte var så romantiskt. Men vi tyckte det var viktigare att barnen fick gott om plats för sig själva och sina grejor.

Längst fram i båten finns ett stort stuvutrymme som var proppfullt. Eric släpade in cyklar, stora rullar med tampar, extra segel, extra gummijolle med extra utombordare och en massa smått. Där stod också de stora matlagren av mjöl, socker och annat i tjugoliters dunkar. Mitt i båten finns hjärtat med salongen och ett angränsande litet pentry. Salongen rymmer upp till tolv sittande gäster men då är det trångt. Vi har försökt inreda den mysigt med blå soffor, kuddar i glada färger, tavlor och fotogenlampor. Mastfoten är lindad med gammaldags rep som luktar gott. Bakom sofforna på båda sidor finns smala sjökojer där vi kan sova bra även om båten rullar.

I pentryt finns gasspis med ugn, kylskåp och diskbänk med två vaskar och kranar för salt och sött vatten. Det salta vattnet är fantastiskt bra att skölja disk och laga mat med, när vi måste spara på det söta. En stege leder från salongen upp till stora sittbrunnen. Från barnens hytter i aktern leder ytterligare en uppgång till akter sittbrunnen där ratten finns. Bredvid akteruppgången ligger en toalett och navigationsutrymmet som är båtens hjärta under segling. Där satt mest Eric och la ut kurser eller avläste data om var vi befann oss. På däck har vi ytterligare stuvutrymmen i en akterlucka stor nog för att alla tre barnen ska kunna krypa ner och i förluckan som rymmer den åttio meter långa, tjocka ankarkättingen. Akterluckan fylldes

snabbt med fiskegrejor, bensin- och fotogendunkar, fendrar, kompressor till dyktuberna och allehanda ting som vi samlade på vägen. Överallt i båten finns små stuvfack gömda. Totalt är Ariel IV femton meter lång och drygt fyra och en halv meter bred.

När Nordsjön strax söder om Shetlandsöarna återigen fick oss i sitt stormiga våld var det tur att vi hade sjöstuvat ordentligt. Alla lösa saker var surrade eller instuvade i fack och skåp. Familjebesättningen ombord satt fast i säkerhetslinor och slumrade helst i någon koj.

Att seglare skulle vara befriade från sjösjuka är en myt som jag tyvärr måste avliva. Många människor, både hemma och i de länder vi passerat, tyckte att vår resa var ett fantastiskt livsäventyr och skulle gärna velat resa själva. Men få människor kunde tänka sig att segla. Tanken på faror och kanske framför allt på sjösjukans kval tycks sätta stopp för idén.

I själva verket lider vi av vågrörelser ungefär lika mycket som alla andra, men av kärlek till havet har vi tvingats lära oss att stå ut med och bekämpa illamående, och att ibland lura kung Neptun på sin tribut.

Nu befann vi oss i styv kuling och hög rullande dyning. Själv blev jag av med en lättuppkastad spagettilunch direkt. Rasmus och Jens fick varsitt sjösjukepiller och tillbringade resten av dagen i sittbrunnen inrullade i sina sovsäckar, lyssnande på kassetband med Hasse Alfredsson. Christian klarade sig stående vid rodret ganska länge men gav slutligen upp och lutade sig över relingen i lä. Naturligtvis inte i lovart eftersom vinden gärna returnerar. Eric är den segaste av oss. Kanske delvis för att han måste. Som huvudansvarig för båt och säkerhet är han den som ger sig ner i båtens slängande och krängande innandöme till navigationsbordet för att kolla positioner och läsa sjökort. Ganska blek brukar han komma upp igen.

Senare hämtade Eric mackor och en termos med blåbärssoppa och hjälpte därefter barnen att komma till ro stadigt inbäddade i sina kojor. Själv tänkte jag med fasa på att jag snart skulle bli tvungen att gå ner på toaletten. Vantar, livsele, flytväst, regnställ, jeans och långkalsonger, i nu nämnd ordning, är inte lätt att få av i en frenetiskt hoppande omvärld. Då gäller det också att ha en lämplig kräkburk tillhands. Två liters glassburkar eller lingonburkar kan rekommenderas. Natten blev mycket lång.

När vi passerat tre oljeplattformar i bukten utanför Kaledonienkanalen dök ett tjugotal delfiner upp. De följde oss och lekte med båten i nästan en halvtimme och hoppade i böljande vågor som glada livsnjutande busfrön. Alldeles under fören sköt de upp som virvlande projektiler, ibland två och ibland tre tillsammans. Om jag skulle förvandlas till ett sjödjur valde jag

nog delfinens skepnad. Rasmus och Jens döpte några av delfinerna som de kunde känna igen till Delfi, Pontus och Otto. Barnen lyckades fånga några av sina snabba kompisar, med kamerorna.

Genom Skottland och Irland

Sedan följde några underbara, avslappnande dagar på kanalen. I en liten vik vid Urquhart Castle låg vi för ankar på sju meters djup med akterlinan i ett träd i land. En traditionsenligt klädd "highlander" spelade hela dagen fantastiskt fint säckpipa så det ekade under valven och över viken. Men andra dagen var det skönt när han slutade framåt eftermiddagen. Vi satt på kvällen på stranden runt en liten eld, i stora vinterjackor, med en flaska rödvin och grillade lammkotletter.

Nästa morgon tog Eric, Rasmus och Jens sitt första morgondopp under resan. Stela som pinnar kom de upp.

I Loch Ness såg vi Nessie och tog det foto av odjuret som världen har väntat på sedan det förra tydliga togs 1933. Många expeditioner med fotografier, dykare, ekolodare, sjödjurskännare och andra har på allvar sökt efter henne under årens lopp. En mängd bevis för Nessies existens har tagits fram och många, även vetenskapsmän, är övertygade om att hon finns. I souveniraffärerna säljs stora högar av gröna kramdjursmonster i olika storlekar.

Två månader hade gått sedan vi lämnade hemmahamnen på Råå. Christian, som var den enda av barnen som kunde minnas Medelhavsresan, funderade över hur det skulle bli när vi kom till Västindien och de riktigt stora haven. Han hade lämnat sina bästa kompisar i en ålder när vänner betyder speciellt mycket. Han såg fram emot äventyret; att få se och uppleva alla platser och människor och han såg fram emot att få dyka och vara fri från skolans krav. Christian hade, till skillnad från de yngre barnen, bestämt sig för att ta några sabbatsår. Han trodde att resan i sig skulle ge honom kunskap och lärdomar, både ämneskunskap om språk, historia, geografi, religion och samhällskunskap men framför allt kunskap om världen och människorna. Men han kände att han lite "offrade tre år av sin ungdom" när det gällde kompisrelationer, för äventyret.

"Visst kommer vi att hålla kontakt via hotmail, men det kommer nog aldrig att bli detsamma igen när jag kommer hem. Vi kommer att vara på olika nivåer och gå olika vägar. Att skiljas är att dö en smula men jag har tänkt igenom det och gjort ett val. Jag förstår att jag måste börja om från början när jag kommer hem igen men alla behöver nog nya vänner när de

börjar gymnasiet. Och det är det värt. Jag har aldrig funderat på att hoppa av resan. Det ska bli jättekul och livet är långt.”

De första veckornas diskussioner och känslor kring avskedet hemifrån och funderingar kring vad det nya båtlivet skulle komma att innebära, började övergå i en sorts vardag. Vissa grundrutiner hade infunnit sig och i övrigt anpassade vi oss till dagarna som de kom. Vi fem ombord började känna oss inbodda och hittade efterhand både roller och grejor i vårt flytande hem.

En viss nedslagenhet hade samtidigt satt sina klor i oss. Att segla genom ett av världens kanske vackraste och mest intressanta områden i Shetland och Skottland och under lång tid knappt se solen, kan göra den mest entusiastiske en aning nedstämd. Vi undrade ibland vad man ska ha allt det vackra till när det inte syns bakom regn- och dimridåer.

Som tur var hade vi prioriterat på utrustningslistan ett regnkapell över sittbrunnen. Det var som ett stort extra rum där vi kunde hänga alla regnkläder på tork och där barnen kunde leka buslekar när båten kändes trång.

När solen en dag nästan sken fann jag Jens och Rasmus på vikingatåg. Den illbrandgula gummidingen hade fått en åra till mast och en annan åra till rå. Ett gammalt lakan var stort fyrkantigt råsegel. Barnen seglade lyckligen runt flytbryggan och intog det ena landet efter det andra i sina förfäders anda, starkt inspirerade av allt vikingatida vi mött på Shetland och i Skottland. Den totala närvaro och glädje som barn visar i engagerad lek, är ett tillstånd som jag ofta avundas dem.

I kuling och duggregn seglade vi över till Bangor utanför Belfast på Nordirland och hamnade mitt i natten på en urflott marina. Jeanette på Gadden åkte in till Belfast med bussen. Hon sa att staden ser ut som vilken annan trevlig stad som helst. Av oroligheterna syns inte ett spår. En irländare vi talade med trodde att folk från Beirut nog inte vågar åka till Belfast. Själv åkte han ofta till Belfast men skulle inte våga åka till Beirut. Människor i världen borde söka likheter i stället för olikheter tyckte han.

Några dagar låg vi i Dun Laoghaire strax utanför Dublin. Herrarna och damerna på The Royal Irish Yacht Club var lite förvånade över att vi kom in från bojen genomblöta i vår lilla gummidinge, när man kunde kalla på klubbens vackra mahogny-”launch” och bli skjutsad i land av den för det ändamålet anställde båtmannen. Vi droppade nog tyvärr också vatten på deras mjuka mörkblå heltäckningsmattor med kungligt vapen i guld. Till kappseglingsskvällen kom herrar i krittstrecksrändig kostym med stor seglarbag över axeln. Efter seglingen bjöd servitriser i svart och vitt, under en

mörkblå stor markis, på öl och småvarmt.

I byn hittade vi ett högkvarter för irländsk folkmusik och -dans. De härliga irländska låtarna med harpa, säckpipa, dragspel, flöjt och fiol kan få vem som helst att stampa takten. Dansarna visade med steppliknande skor de medryckande virvlar som vi tydligt kunde se ligger bakom den världsberömda Riverdance.

I Dublin mötte vi horder av glada Celticfans från Glasgow i grönvita tröjor och dito halsdukar. ”Henke, Henke”, med irländsk accent, rungade genom de smala gatorna i Temple Bar som är Dublins kultur- och nöjeskvarter. Christian fick en Celtichalsduk bara för att han var svensk som Henke Larsson.

Vid Cork på södra Irland låg vi i Crosshaven och väntade på god väderprognos för segling över Biscaya till värmen och Spanien. Ett tiotal andra långfärdsseglare från Storbritannien, Frankrike, Australien och Skandinavien låg där i samma ärende. Överallt var det full fart. Alla skulle proviantera, bunkra diesel, fylla vatten och avsluta de sista jobben på båt och utrustning. Vi tog tillfället i akt att storstäda och ställa till med jättetvätt. Vår halvautomatiska lilla tvättmaskin kom ut i sittbrunnen och fylldes med de smutsigaste lakan och handdukar jag någonsin sett. För att inte tala om två veckors förråd av sockor och underkläder. Båten såg himla härlig ut med sex maskiners torktvätt fladdrande från för till akter. Vi hann precis få in den innan en sydvästlig storm, som BBC:s sjöfartsväder förutspått, bröt ut. Regnkapellet åkte upp igen och besättningen tog fram böcker och spel. Milda makter vad vi längtade till värmen.

En av väntdagarna ägnades åt skeppsråd kring några av säkerhetsfrågorna ombord. Vi såg efter var alla brandsläckare, brandfilt och värmetålga vantar finns och hur de används. Eric visade att båten har sju genomföringar där vatten och avlopp går in och ut och bestämde vem som skulle göra vad om vi upptäckte en läcka. Vi antecknade: ”Pappa Eric stänger alla genomföringar kring pentry och motor. Christian tar hand om toa, sätter fram spannen med alla pluggar och startar generatorn som ska ge ström till vår stora länsump om det behövs. Rasmus och Jens kopplar loss nedgångsstegen och öppnar motorrumsluckan till handpumpen. Den automatiska länsumpen har förhoppningsvis redan gått igång. Mamma Birgitta lyfter undan durken i förpiken och kollar genomföringen för loggen som mäter vår fart genom vattnet.” Det kändes väldigt skönt att veta så där konkret vad var och en skulle göra.

Över Biscaya

En spännande dag då väderprognosen lovat goda akterliga vindar för översegling till Spanien inföll på en måndag. Efter att ha avhämtat åtta nybakade limpor och tjugo liter färsk mjölk hos den vänliga damen i Crosshavens lilla lanthandel, var besättningen på Ariel IV klar att lägga loss. De övriga långfärdsbåtarna hade redan seglat och viken kändes tom och övergiven.

La Coruñas position var inprogrammerad i vår satellitnavigator (GPS) och vi kunde avläsa att femhundraåtta sjömil skulle överseglas. Med en beräknad genomsnittsfart på sex knop skulle färden komma att ta knappt fyra dygn. Men efter bara ett par timmars segling började vi diskutera sjösjukepillers fördelning och plocka fram kräkburkar. Vinden ökade och sjön började bygga upp. Med fyra dygn framför oss kändes seglatsen inte längre rolig.

Kvällen kom och barnen slapp från det hela genom att krypa till kojs. I nästan alla väder, sover de otroligt nog, gott och tryggt. Eric och jag kämpade vidare i tretimmarspass, halvsovande i sittbrunnen medan autopiloten styrde. Då och då kontrollerades kurs, fart, position och naturligtvis att inga båtar fanns i vår väg. Mötande skepp och båtar är ett välkommet avbrott i de långa nattvakterna på öppet hav. Stora lastfartyg med många lanternor som nästan spöklikt brummade förbi såg oss nog på sin radar. Lyxkryssare upplysta som nöjesfält misstänkte vi ofta för att inte ens märka vår lilla tolv volts lanternorna i mastens topp. Kompisar i ljudlösa segelbåtar mötte vi någon enstaka gång. Trygga trälände fiskebåtar kom med sin gröna styrbordslanterna eller röda babordslanterna mot oss, beroende på vilken kurs de höll.

Andra dagen gav oss respit. Biscaya höll andan. Motorgång över vindlöst hav men med trist rullande dyning. Humöret ombord steg några grader. Munspel och flöjt kom fram och godisförrådet befanns vara välfyllt. Och än fanns förberedda goda maträtter att värma. Vi gick på upptäcktsfärd bland roliga ord som rimmar och kapten Eric spådde i barnens händer de mest vidunderliga framtider. Rasmus ville komma upp mitt i natten och vara med då vi passerade ut från kontinentalsockeln, drygt hundra meter under oss, till det många tusen meter djupa stora världshavet. Ekolodet nästan stannade av förvåning.

Den morgonen såg vi valar. Flera stycken. Större än vår femton meter långa båt. Ett svampliknade andningsmoln av skum sköt högt upp i luften och de jättelika mörka ryggarna hävde sig upp över ytan för att strax försvinna i djupet igen. Alltför fort gick det och vi kunde inte avgöra vilken sorts val det var. Men vi stod fullständigt andlösa inför upplevelsen.

Tredje dagen kom den utlovade akterliga vinden. Som oftast på Biscaya, för mycket. Eric stod iklädd storstövlar och sitt hårdvädersställ vid ratten. Jag fick snabbt ta över rodret och hann inte få på mig mer än en regnjacka. Med jättevågor som vattenfall sköljande över sig och livlinan stramt kopp-lad i säkerhetsvajern som löper längs hela däcket, kröp Eric fram till mas-ten. Han lyckades få ner storseglet till sista revhålet och få fast det där, men den nedtagna segelduken som hängde i veck från bommen slog och flaxade som en vettvilling och vi var rädda för att seglet skulle blåsa till trasor.

Fy, vad rädd jag var, när Eric slackade livlinan och långsamt kröp ut på däck för att försöka beslå seglet. Ariel IV dundrade fram genom vågorna i uppemot tio knop! Om Eric skulle sköljas överbord, även om han hängde i livlinan skulle jag nog aldrig kunna få upp honom. Och även om jag lycka-des skulle han kanske ha slagits sönder och samman av vattnets kraft mot båtsidan. Jag vågade inte tänka alls utan hängde bara som en våt säck vid ratten för att hålla Ariel på så stadig kurs som möjligt.

Efter en oändlighet fick Eric in seglet och ramlade utmattad ihop på sitt-brunnsgolvet. Det var svårt att överhuvudtaget röra sig ombord. Alla utom Eric spydde till höger och vänster. Båten krängde och slog vansinnigt i vå-gorna. Sittbrunnarna spolades över hela tiden och skum for i luften. Havet och vinden röt runtomkring. Barnen låg med flytvästarna på, som kollin i sina kojer. I sådana ögonblick är det mycket svårt att vara förälder och att fortsätta tro på vår grundidé om att den goda helheten av resan kommer att överskugga de jobbiga stunderna. Vi lyssnade i alla fall fortfarande på Nationalteaterns gamla låt där sjörövar-Jenny sjunger att ”visst mår man dåligt och kanske man spyr men vad gör väl det på ett världsäventyr”. I ett anfall av galghumor beslöt vi att ha tävling om vem som skulle ha flest blå-märken när vi kom fram. Blöta och nedstämda väntade vi in mörkret.

När jag en dag senare i en något lugnare stjärnklar natt under mina tre-timmarspass stod och slet vid ratten i de rullande dyningar som autopilo-ten inte klarade av, kom många tankar och upplevelser. I fantasin tyglade jag hästar framför Zeus solvagn över den ljusgata som fullmånen skapade över havet. Ariel IV frustade och spände sina muskler när hon med full kraft virvlade över vågorna. De brytande, vita vågkammarna förstärktes i mån-ljus till älvliknande lyckosamma varelser. Mörka vågberg vältrade in bak-ifrån och försökte fånga oss. Sjöfågel svepte förbi som sända från högre makter. Rakt akterut hade jag min vän hemifrån, Karlavagnen, som i sitt bakre spant visar vägen till Polstjärnan i norr. När ögonen blev för trötta av att stirra på kompassnålen kunde jag söka kurs hos dem.

Inte ett enda ord av klagan hörde vi från barnen på hela överfarten trots de jobbiga förhållandena. Barn är fantastiska på att anpassa sig och ta det som det kommer. Själv upptäckte jag under sista dygnet att jag faktiskt fått mina sjöben till slut. När vi, efter drygt tre dygn, siktade Spanien och vinden äntligen la sig var hela familjen uppe på däck och hjälptes åt att skölja av de mängder av salt som koncentrerats på båten under kampen mot vågorna. Strax före inseglingen till La Coruña vid fyren Torres de Hercules la vi bi och hoppade i vattnet för sommarens första havsbad! Himla kallt men fantastiskt skönt. Kletigt hår och svettiga kroppar blev som nya efter avtvättning i spanskt saltvatten och sköljning i irländskt sötvatten på däck. Fast värken i armar och ben tog det ett par dagar till att bli av med. Vi kunde konstatera att Eric vunnit blåmärkestävlingen.

Värme, slösande sol, stiltje, spännande stadskonturer och en mindre flotta av långfärdsseglare för ankar, blev vårt första intryck av La Coruña. Vi öppnade champagneflaskan som kusin Svenne skickat med och skålade högtidligt i sittbrunnen för att vi tillsammans klarat att korsa Biscaya. Alla kände vi oss lika ofattbart otroligt extraordinärt stolta. Livsandarna slog volter av glädje.

3

I kanten av Atlanten

Spanien–Pôrto Santo

O ljuva sol! Livet förändrades radikalt och humöret gick i topp. Vi låg för ankar utanför La Coruña en hel vecka och bara njöt. Kortbyxorna grävdes fram och våra mjölkvita ben exponerades försiktigt. Barnen hittade badbyxorna och hoppade som ystra kalvar från båtens pulpit i det nittongradiga vattnet. Lite kyligt precis som sommarbad hemma, men en ångande het livgivande sol när vi kom upp ur vattnet. Kortärmat i sittbrunnen till sen kvällsmat. Salt i håret så jag nästan kunde bryta stråna. Vår solvärmda söt-vattensfyllda duschpåse hissades upp i riggen så att vi kunde duscha av oss på kvällen. Lite stram solsveda både här och där när vi skulle sova. Vi rotrade fram sololjor med alla möjliga faktorer. Barnen bytte ut sina täcken i kojerna mot tunna filter.

På ankarplatsen runt omkring oss låg elva andra båtar från nästan lika många länder. Längre in låg ytterligare ett femtontal som valt att förtöja i marinans bojar. Längst in vid bryggan fanns de båtar som behövde landström, vatten eller annan service. Där låg Ava med Ludde och Erik, tjugotre år, från Stockholm. De hade inte haft råd att köpa dinge. Marinan tog hundratjugofem kronor per natt.

Nästa dag kom Ava ut till ankarplats nära oss. Vi erbjöd dem att hänga med iland i vår gummidinge ibland. Gummidingar är ett evigt problem. Vi hade två stycken. Båda läckte ut luft och in vatten. Dessutom hade årtullarna för alla fyra årorna gått sönder. Vi lagade och tätade men nya läckor dök upp lika fort. Spikar i bryggor, snäckor på kajer och stenar på stranden gjorde sitt till. Vi hittade en brygga på marinan där vi kunde låsa fast dingen när vi gick i land. Där fanns en vattenslang så vi passade på att skölja salta kläder, fylla duscharna och några extra dunkar. Då kom hamnkaptenen och frågade vilken båt vi kom från. När det visade sig att vi inte stod på hans lista (över betalande båtar) stängde han helt sonika av vattnet. Vännerna på Gadden, som låg vid boj, fick avsluta sköljandet åt oss.

Första kvällen i land var en lördag och en härlig upplevelse. Sommar-

klädda, glada spanjorer i alla åldrar promenerade fram och tillbaka på strandpromenaden. Längre in i staden fanns ett myller av smala restauranggator där bord tycktes stå överallt. Och på alla fat låg havsdjur av olika slag. Vi beslöt att lyxa till det, eftersom skeppskassan legat orörd över Biscaya, och bjuda oss själva på restaurang. För mindre än trehundra kronor fick hela familjen en trerätters middag med massor av vin.

Och vad vi skrattade tillsammans med Gadden när vi försökte begripa de spanska menyerna. Ingen tycktes kunna engelska eller något annat språk. Det kändes fint att La Coruña är så urspanst och att vi nästan inte mötte några andra resenärer. Men samtidigt saknade vi möjligheten att prata med folk vi mötte. Nu kunde vi bara iaktta och försöka förstå spanjorernas sätt att vara. Så mycket mer värdefulla människomöten blir när vi, som i Skottland och Irland, kunde fråga och lära oss om landet och dess kultur.

På måndagen fyllde jag år. Hela familjen, samt som överraskning också Gaddens besättning, lyckades sjungande ta sig in i förpiken där jag sov. Yrvaken och glad fick jag tebricka, spanska rosor och en massa presenter. På kvällen hade Eric med skruvtvingar monterat vår grilllåda på det icke-fungerande vindrodet och vi hade för första gången grillfest ombord. Sölve blev rodd till festen spelandes ”Vi gratulerar” på sitt dragspel. Alla båtgrannar applåderade. Vi plockade fram gitarrerna som nästan slagit sig i de två första månadernas fuktiga klimat.

Från La Coruña seglade vi österut och rundade alla de beryktade kap på Spaniens nordostspets som skiljer Biscaya och lågtrycksområdena från den betydligt mer beskedliga Atlantkusten längs Galicien och längre ner längs Portugals kust. Cabo Finisterre har vi väl alla hört talas om i väderleksrapporter men Cabo Villano (det förskräckliga kapet) och dödens kap lite längre ner, kände vi inte till. Med hjärtat i halsgropen satte vi tvårevat storsegel och liten fock.

Med mycket vind i häcken surfade vi förbi alla de höga stränga fyrutrustade kapen tills strax efter det sista, vinden plötsligt la sig. Så var det som om Atlanten liksom rättade till sina anletsdrag och bestämde sig för att visa upp sitt vänligaste ansikte med lagom vind och nästan ingen sjö. Under resans första smörsegling satt hela familjen i badkläder på fördäck och drack te. Lill-Alf (autopiloten) styrde. Nu började träningen i ”att bara vara”, det där som många västerlänningar söker.

När vi seglade in i Muros i tredje ”rian” (viken) efter Finisterre mötte oss en vacker gammal fiskeby med färgglada, välskötta fiskebåtar i trä vid kajen och ett tiotal långfärdsbåtar för ankar. Hamnen omgärdades av land och pi-

rar mot syd, väst och norr men var öppen mot en vid bukt i öster.

Vi tillbringade en härlig eftermiddag ombord i flödande sol. Bad, dykning och bris som fläktade lagom i den starka solen. Mot kvällen när värmen avtagit något strosade vi i smala stenlagda gator och gränder mellan gamla tvåvåningshus i rappad sten. Vi märkte hur folk tittade och kommenterade våra fem mycket blonda huvuden. I ljummen kväll satt vi på en liten gatorestaurang och prövade tortilla, empanada och calamares och utvecklade ytterligare vårt kroppsspråk i samtal med servitörer och omkring sittande matgäster.

I nära samspråk inom familjen tittade vi lite försiktigt i backspegeln och upptäckte att vårt långseglarliv var fyllt av kontraster. Tillvaron hemma i Sverige hade gått i jämn lunk med vardagsrutiner, avbrutna av aktiviteter som kunde förutses. I seglarlivet hände hela tiden saker som vi inte kunde förutse, både bra och dåliga. Vi hade inte på många år svurit över problem så mycket som vi gjorde nu. Vi hade inte heller på mycket länge känt så mycket spontan glädje över oväntade härliga upplevelser. Och det var inte långt mellan svordomar och glädjeförnimmelser.

Tillbaka i hamnen hittade vi dinggen på sin plats på slipen men arga vågor slickade den och en byig kuling hade blåst upp. Blöta och sura blev vi när utombordaren kämpade sig genom den halvmeterhöga krabba sjön ut till Ariel IV. En holländsk båt draggade och drev redlöst sedan ankaret lossnat, och likaså en norsk. Vi såg hur alla seglare på ankarliggarna la ut mer kätting och Eric skulle just släppa ut mer av vår, då en häftig by och en svallvåg i kombination ryckte loss vårt ankare. Båten började dragga ner mot en fransk båt i lä. Jäklar!

Eric startade omedelbart motorn och höll upp fören mot vinden. Christian och jag hjälptes åt med ankarspelet och lyckades sakta men säkert få in de sextio meter kätting vi hade ute. I ankaret fanns insnott resterna av ett gammalt nät. Jag kunde inte låta bli att fundera över vad som hänt om vi hade kommit tillbaka en halvtimme senare. Vi svor, ankrade om i det blåsig tilltagande mörkret, la ut åttio meter kätting och prövade ankarfästet för full back. Ankarlanternan tändes och vi kröp till kojs. Ingen av oss vuxna sov något vidare den natten. Eric låg i salongen och lyssnade med ett öra.

Nästa morgon var det stiltje. Vi tog morgondopp från stegen i aktern och simmade ett varv runt båten. Morgonte i den varma sittbrunnen. Två fiskare i roddbåtar drev lojt förbi, pimplande med linor som sökte bläckfisk. Men den klara morgonen förmörkades av tjocka rökmoln. En skogsbrand hade brutit ut på andra sidan bukten och mot kvällen var Ariel täckt av sot-

flagor. Våra två nysyddas ljusa sprayhoodar blev grårandiga när saltvatten under segling stänkte och blötte upp sotet.

I nästa hamn, Pôrto Novo, skrubbad vi däck och rigg så gott det gick i saltvatten. Sötvatten är bristvara i varma trakter och kunde här bara fås för inköpta biljetter. Vi frågade en äldre man på bryggan om vi kunde fylla åtminstone duscharna från slangen på den låsta bryggan bredvid. Han log och sa på utmärkt engelska att det var kustpolisens brygga men det kunde ju inte vi veta. Med dingens hjälp lyckades vi tillförsäkna oss tre fulla sötvattensduschar. De var viktiga framåt kvällen för att skölja av dagens saltlager. Vi hängde duschen i targabågen över aktern och stod nere på akterplattformen och duschade. Om vi ligger för ankar en bit ut går det fint att stå där helt utan kläder. En duschpåse, cirka tjugo liter, räcker om man är sparsam, till oss alla fem. Att jämföra med hur mycket vatten man använder per dusch där hemma.

I Pôrto Novo var det så trångt mellan bojarna att det inte fanns plats att ankra. Vår femton meter långa båt plus minst trettio meter ankarkedja behövde en rejäl yta att kunna svänga runt på om vinden skulle vrida. Vi hittade med några spanska seglares hjälp en boj som var ledig. Bojens ägare var på semester med sin båt. Vilken tur. Vi slapp betala till Club Nautico som hade hand om de andra gästbojarna.

Pôrto Novo ligger vid en fantastiskt vacker skyddad vik, med byn på ena sidan och en underbar vit strand omgärdad av klippor på den andra. I Spanien finns inte så mycket regler för vad man får och inte får göra. Ingen reagerade när Christian provade Gaddens vindsurfingbräda vid stranden. Rasmus och Jens snorklade vid klipporna och plockade musslor som de spanska barnen. Vi idkade strandliv som spanjorerna. De kom till stranden först vid femtiden och stannade tills solen gått ner. I livligt samspråk promenerade de gruppvis fram och tillbaka i vattenbrynet. Framåt kvällen åt de sen middag. Många samlades vid tiotiden i byn på uterestaurangerna. Trevliga, vänliga människor. Ungdomar, familjer och äldre människor tillsammans. Busliv och berusade människor tycktes inte förekomma. Människorna där verkade ha ett gott och harmoniskt liv.

Paradisöarna och mötesplats i Bayona

Med högt ställda förväntningar närmade vi oss Islas Cien, de öar utanför Vigo som av seglarna fått smeknamnet Paradisöarna. Bilder vi sett visade snövita, vilda sandstrandsbukter inramade av skog och berg. Den bukt vi

kom in i såg ut precis så, men den var också inramad av en campingplats, två restauranger och en kaj där människor strömmade av turbåtar från Vigo.

Vi ankrade en bit bort där det verkade lugnast. En guideliknande kille kom ut i en motorbåt. Han berättade att ett rev skulle komma i dagen alldeles under oss, när tidvattnet vände och gick ut. Mitt i den påbörjade lunchen ankrade vi om. Sedan började det oväntat blåsa och en toppig, irriterande sjö byggde upp. Då gav vi upp paradiskusten och gick runt udden för att få lä. Där fanns, i mindre skala, det verkliga paradiset som ingen turistbroschyr visat bilder på.

Vi blev liggande i fyra dagar och hade det obeskrivligt skönt. Vår vita Hawaii parasoll fälldes ut på stranden och under den placerades en spann med båtduk på. Jag öppnade Ariels klippstuga som tog emot fyra mycket långhåriga pojkar under eftermiddagen. Vår kära granne Kristina därhemma är frisör. Hon lärde mig så mycket man nu kan på några timmar, innan vi gav oss iväg. Jag hoppades att hon skulle ha blivit åtminstone lite nöjd med min klippkonst. Eric rakade av sig ett decimeterlångt skägg och jag kunde nästan känna igen honom igen. Det tog också tid att vänja sig vid att han blivit tio kilo lättare. Även om det mesta försvann redan under förberedelseiden.

Dagarna flöt förbi alltför fort med bad, läsning, vandring på slingriga stigar till fyren på toppen, sandslott på de uppdykande reven, kvällsmat på stranden med Gadden, fiske, småreparationer, utflykt i dingon, spanska matexperiment och sandinsamling. Där, liksom på alla andra för oss speciella stränder, samlade vi sand i en burk, och märkte den med tid och plats. Vår sandsamling från förra resan i Medelhavet kom att kompletteras med många nya sandfärger och strukturer. Dittills var den svarta vulkaniska sanden från Italien och den mycket grovkorniga från Cleopatra Bay i Turkiet samlingsens mest intressanta.

Under dessa lyckliga dagar nåddes vi av ett sorgligt bud. Vår uppskattade kortvågskontakt Enar i Sverige hade blivit allvarligt sjuk och hamnat på sjukhus. Han var från början en hjälpsam medmänniska som gav oss möjlighet till kontakt med Sverige. Genom våra dagliga pratstunder kom vi att lära känna varandra och vi kände oss djupt nedslagna över hans sjukdom. Vi funderade över livets sårbarhet och över att ingenting är självklart. Återigen kom känslan av glädje över att vi vågat segla iväg med barn och allt, medan vi fortfarande var relativt unga.

Motvilligt lämnade vi paradisoarna och seglade från den rofyllda naturhamnen tillbaka till långfärdssegelstråket som hade en mötesplats i den lil-

la staden Bayona. Roligt att känna igen Ocean Strider från Australien, Street Legal från Storbritannien och en massa andra båtar som vi träffat under färden från La Coruña. En trevlig ny kontakt blev Riverdancer, en mycket speciell ferrocementbåt från England med två barn ombord, i samma åldrar som Rasmus och Jens. Nu fick Eric och jag plötsligt en massa tid över eftersom barnen tillsammans med lekkamrater inte behövde vår hjälp med olika aktiviteter lika mycket. Och det kändes skönt i hjärnans oroscenter. Oron vid tanken på om vi gjort rätt eller fel när vi tog med oss barnen från invand miljö och kompisar. Nu såg jag hur lätt de fick nya kompisar och hur enkelt de lärde sig engelska och anpassade sig till långseglarmiljön. Alla fyra barnen försvann efter skoltid och syntes bara till som hastigast under dagarna med krabbor, horngäddor, sandiga badkläder, spannar och håvar.

Vid en övergiven flytbrygga där vi förtöjt låg några gamla nät som de lekte med en av dagarna. En spansk fiskare såg att barnen hade knivar och trodde kanske att de skar sönder näten. Vi blev i alla fall utskälda på spanska och fiskaren hotade med att skära sönder vår gummidinge. Lite senare kom han tillbaka med en spansk kvinna som ville ha tjugofemtusen pesetas (cirka ettusentrehundra svenska kronor) för att vi förstört hennes nät. Vad vi kunde se var näten mycket gamla, mycket söndriga och verkade ha legat där mycket länge. Vi ville inte betala henne. Hon hotade med polis och vi blev uppkallade till marinans kontor för att prata med ledning och polis.

Två mycket unga poliser i gröna uniformer blev närmast generade när de fick se det gamla nätet som vi tagit med i en säck. Kvinnan hade sänkt sitt krav till tjugotusen pesetas. Trots att alla tycktes inse att kvinnans krav var närmast löjligt sov vi inte gott den natten. Tankar kring vad de andra fiskarna, kvinnans släktingar eller spansk polis möjligen skulle kunna göra snurrade i huvudet.

Nästa förmiddag inställde sig Eric och Christian på polisstationen medförande det ruttna nätet. Polischefen kunde inte ett ord engelska men med turistbyråns hjälp fick vi, mycket lättade, veta att nätet var att betrakta som skräp. Samma morgon kom fiskarna med en gigantisk lyftkran och tog bort de övergivna flytbryggorna som legat där i två år. Vi och sex andra långfärdsbåtar som förtöjt vid bryggorna blev iväggörda och fick ankra på redan.

Lördagskvällen blev en glad fest med knytkalas på Ariel IV. Elva vuxna och fyra barn fick gott och väl plats i våra två sittbrunnar. Fat och bestick räckte precis till alla eftersom norrmännen hade egna med sig. Vi känner oss alltid stolta över vår vackra, välutrustade båt när vi får gäster. Det är ro-

ligt att visa kluriga lösningar för intresserade seglare och det finns plats för barn att leka fritt i de ganska rymliga barnhytterna.

Vid tiotiden gick vi upp till torget där en dans- och musikgrupp visade galicisk folkkultur. Säckpipor, trummor, tamburiner och sång. Mycket klackrytmer och svepande vida armrörelser. Generösa svarta och vita kläder med spetsar. Männen som stolta tuppar kråmande sig för de väna, graciösa kvinnfolken. Folkkultur brukar skildra ett områdes kynne. Dessa danser utstrålade stark sensualism.

Höst och sommar på nytt

Några dagar senare öppnade vi flaggskåpet och plockade fram ännu en av de fina gästflaggor som vår kära farmor Ingalill sytt åt oss under vintern. Den portugisiska flaggan är till hälften röd och till hälften grön.

I flaggskåpet låg ytterligare fyrtio flaggor, spännande symboler från lika många för oss okända länder som vi skulle angöra under resan. Dessutom fanns i skåpet ett femtontal flaggor från de länder vi redan besökt under vår förra långsegling. Farmor hade haft ett himla bry med att ur tygförrådet av rött, vitt, blått, grönt, gult, svart och orange trolla fram varje lands rätta kulörer och proportioner. De randiga och de med olika kors på gick nog an, men jag vet att hon nästan gav upp när det var dags för riksvapen, stjärnor, månar eller invecklade figurer. Cypern till exempel med karta och två olivkvistar på. Eller Fiji med lejon, krigare, sockerrör, kokosnötter, fredsduva och bananklase!

I Portugals flagga symboliserar den röda färgen republikens tillkomst 1910. Det gröna är Henrik Sjöfararens färg. Han var den förste i raden av upptäcktsresanden som så småningom kom att göra Portugal till en rik kolonialmakt.

Christian var förste flaggansvarig ombord på Ariel IV. Han bytte den spanska fanan mot den portugisiska. Sedan de europeiska länderna gått med i EU är det inte så noga med flaggregler och formaliteter längre. För tio år sedan skulle vi varit tvungna att ha kvar den spanska flaggan, samt hissat en gul flagga, när vi angjorde Portugal. Den gula flaggan betydde för hundra år sedan att båten hade pest ombord. I vår tid visade den bara att båten ännu ej klarerat in, det vill säga visat pass och skeppspapper samt fyllt i diverse ankomstblanketter. Nu behövde vi ingen gul flagga alls och kunde sätta det nya landets flagga som en artighet, närhelst vi önskade.

Meteorologerna varnade för rester av orkanen Danielle i Västindien. Vi

beslöt att segla vidare innan utlovade stormdyningar kunde tänkas närma sig Portugal. När vi återigen låg bakom säkra hamnpirar, i Peniche strax norr om Lissabon, kom dyningarna.

Plötsligt såg vi hur söndagsflanerande portugiser kom springande in från västra hamnpiren. Så hördes ett förfärligt brak och ett hundra meter brett vattenfall slog över hela piren. Många blev genomvåta. En man drogs med ut i vattnet men lyckades simmande ta sig i land. Tre bilar som stod på pirplanen nedanför vattenbrytaren fick sina rutor sönderslagna och flera bilar gick igång. Människor som stod och väntade på färjan längre bort blev våta till fotknölna. Det såg närmast komiskt ut när vi på avstånd bevittnade hur människor försökte komma undan. Några välklädda äldre män hoppade upp på ett biltak. En mycket korpulent dam satt med viftande ben på en soptunna. Ett ungt par hängde i en parkeringsskylt. Vågorna kom i slag efter slag hela eftermiddagen. Brandkår och polis utrymde västra hamnen. Vår nyupphängda lakanstvätt blev så salt att vi fick skölja och torka allt en gång till. Rester av vågorna sög in och ut i hamnbassängen hela natten. Förtöjningar knirkade och knarkade så att ingen fick nattro. Barnen tyckte det hela var otroligt spännande och önskade hela tiden fler och större vågor.

Lissabon låg bara några sjömil söderut. Seglare hade berättat att marinorna där, på grund av den pågående världsutställningen Expo 98, tog hutlöst betalt så vi tog bussen från Peniche hamn in till Lissabon.

Själva staden såg vi inte mycket av. Vi uppslukades i stället totalt av den spännande världsutställningen. Av de hundrasjuttiofem länder som fanns representerade var Sverige, enligt tidningarnas bedömningar, bland de tio mest intressanta. Kanske för att vår utställning, till skillnad från de flesta andra ländernas, inte bestod av foton, videofilmer och multimedia. Vi vandrade genom fyra jätteägg, som vart och ett genom konstnärliga installationer representerade en årstid. Våren droppade och strilade. Sommaren var het och skön. Hösten var blåsig så kjolarna lyfte. Vinterägget bjöd oss en sammetsklädd soffa med snöstjärnor på, i tio graders kyla. De nordiska årtidsväxlingarna är närmast exotiska för dem som bor i evig sommar. Vi skulle komma att sakna dem.

Sedan kom vi ut i den mycket varma portugisiska dagen. Ett italienskt matstånd serverade himmelsk glass. Huvudutställningen på Expo 98 hette ”Oceanerna – ett arv för framtiden”, som var det övergripande temat för det hela. I Panamas hus ville vi veta vad det kostade att gå igenom Panama-kanalen. De folkdräktsklädda guiderna hade ingen aning, men visade oss in

till en ung kostymklädd man med bländande leende som lovade ringa ambassaden och ta reda på allt vi ville veta. Samtliga i familjen fick väska med keps, solfjäder, bilder och broschyrer, men vi fick inte veta vad det kostade att gå igenom Panamakanalen.

Venezuelas paviljong gav oss en färgglad aning om dess fantastiska övärld. Jens blev besviken över att Brasilien inte visade någon fotboll. Att hitta hela världen, om än i miniatyr och lätt turistförpackad, samlad på en enda plats gav en stor upplevelse. Vi sökte under vår segling runt jorden möten med olika länders kulturer, natur och människor men vi hade ännu inte förstått vilken mångfald och rikedom vår värld har att erbjuda.

Dagen därpå var det avskedsfest på Riverdancer. De skulle segla direkt till Porto Santo och Madeira medan vi fortsatte nedför Portugals kust till Gibraltar och Marocko, innan vi skulle ta språnget ut till Madeira och Kanarieöarna.

I Riverdancers ombonade kajuta hade en lampa gillrats upp mot ett stjärntäckt skynke. Tre undersköna damer, en mamma och två glitterströdda döttrar ålade sig ut ur förpiken och underhöll oss med en magisk show. Telepatinumret måste ha varit på riktigt. De stora drack rödvin i kartong och barnen gjorde popcorn över gasollåga.

Under en kolmörk, men fantastisk stjärnehimmel, körde de oss hem till Ariel. Deras dinge var egenhändigt byggd av brädlappar som de hittat. En gammal 1,5 hästars Seagullmotor som de fyndat på loppmarknad hängde där bak. Vi trodde att vi levde på absolut minibudget när vi försökte klara oss på tiotusen svenska kronor i månaden. Familjen på Riverdancer levde på hälften av den summan.

Seglingsdagen blåste den portugisiska kustvinden som den skulle, från norr. I åtta knops härlig, solig medvindssegling dundrade vi nedför kusten. När vinden tog i och vi surfade på någon extra stor våg kom vi ibland upp i tolv knop. Ariel sträckte på sina femton meter och tog med välbehag upp utmaningen från vinden.

Jag låg utsträckt på däck iklädd ingenting. ”Räkna de lyckliga stunderna blott...”, har vi hört skaldas. Så enkelt kan man sammanfatta det stora ordet lycka. Den som vi människor söker under hela vårt liv. Lyckan går inte att köpa. Under hela resan samlade vi på lyckliga stunder. Men långt ifrån alla stunder var lyckliga.

Vi är glada över att vår båt är stor nog för att ha plats till en verkstad. Visserligen delade den plats med Eric och mig i vår sovhytt, men den begränsade sig till en vägg med snickarbänk, verktygsskåp och massor av lådor.

Hela tiden var det något som måste lagas eller förbättras ombord.

Ofta är dyrt inköpta båtgrejor dåligt gjorda. Vår autopilot som styrde båten på den kompasskurs vi ställt in hade redan gått sönder två gånger. Eric plockade sönder den och lagade några bristfälliga lödningar.

När vi låg för ankar i den fina viken vid Sines, ville vår kortvägsradio inte längre låta oss prata med vår kontaktperson i Sverige. Han hjälpte oss att hålla kontakt med familjen därhemma och förmedlade större svenska nyheter. Med hjälp av Arne från svenska Chiquitita bytte Eric hela antennen upp i masten, kollade tunern som gör att ljudet blir tydligt, och rotade runt i en massa tänkbara felkällor. Det hjälpte inte.

Sedan la kylskåpet av. Efter en massa jobb och svordomar befanns alla fe-len ligga i vårt nyinstallerade urdyra elsystem. Vi blev tvungna att gå in till marina för att få landström innan Eric till slut fick rätt på det hela. Fyra dagar tog det. Jag är väldigt glad för min hädiga make. Som långfärdsseglare måste man vara både elektriker, mekaniker, snickare, målare och lite till.

Marinan i Sines var under byggnation som så mycket annat i detta land. Överallt såg man halvfärdiga byggprojekt och ofta stod en skylt bredvid som talade om att EU har bidragit med si och så många procent.

Vi förtöjde vid en brygga som ännu saknade el och vatten samt var full med måsskit. Eric fick lägga ut en jättelång elsladd. Måsarna flyttade till piren strax utanför.

För att utmärka några fundament till blivande bryggor hade marinabyggarna lagt ut ljusbojar med linor emellan. De yttersta ljusbojarna såg nästan ut som inseglingmärken. Varje dag seglade nya båtar in mellan bojarna. Hamnkaptenen och hans medhjälpare kom springande och blåste i visselpipor. De nyanlända tittade förvirrat och undrade vad som var fel. Vid tre tillfällen under de dagar vi var där, gick båtar in med sina propellrar i linorna. En dykbåt kom ut för att hjälpa dem loss.

Lodtje från Holland, med två lekkamrater ombord, la till vid vår brygga. Barnen från tre båtar plockade fram Monopol och tävlade två kvällar i rad. Först spelade de på svenska Stormpippi om vem som skulle bli rikaste fastighetsägaren i Stockholm. Sedan slog de tärning med ett holländskt Monopol på Lodtje, om fastigheter i Amsterdam.

Solen gick ner redan vid åttatiden nu och det blev kyligare på kvällen. Vi måste ta på mellantröja ibland. Hösten börjar vid Portugals Atlantkust den femtonde september sägs det.

Efter en hel vecka i Sines brann vi av längtan att komma vidare. Elen var fixad och en god nordanvind var utlovad. Nästan alla långfärdsseglarna,

som var på väg söderut, skulle ge sig av. Vi diskuterade ombord på Ariel IV om det finns en slags långfärdssegelarcykel som omfattar ungefär sju dagar. Dag nummer ett kommer man till ett nytt ställe och fixar ankarplats, bra förutsättningar för båten och ser vilka andra seglare som är där. Dag nummer två och tre är aktiva och går åt till att lära känna stället; atmosfär, människor, promenadvägar, strand, affärer, post och vad man mer behöver. Dag nummer fyra och fem är mer avslappnade och används till umgänge och ibland utflykter. Sjätte dagen är det dags för bunkring och sedan börjar det klia i hissa-segel-fingrarna. Självklart måste avseglingsdagen timas med väderleksrapporten.

Tidigt på morgonen den sjunde dagen gick vi för motor ut mellan hundratalens små fiskebåtar på ett oändligt vackert, lite disigt, nästan stilla Atlant-hav. Lodtje kom strax efter. Vi kallade i VHF-telefonen för att tala om att hon glömt en fender hängande ute på babordssidan. Hela dagen längtade vi förgäves efter den utlovade nordanvinden.

Ännu åtta timmar senare när vi rundade Cabo de São Vicente och gick in mot Algarve bullrade motorn. På andra sidan mötte en härlig ostlig vind, som hade sitt ursprung i Medelhavet och Gibraltar, och vi seglade den sista halvtimmen. Det känns alltid som en befrielse att få stänga av motorn och bara höra tystnaden och naturens ljud.

Vi längtade nu efter riktig sommar igen och beslöt att lämna Gibraltar och Marockobesöket till hemresan. Sagt och gjort. Från Algarve satte vi kurs direkt mot Madeira.

Det är svårt att föreställa sig hur det känns, att befinna sig på en segelbåt i rörelse under så lång tid som fyra dygn faktiskt är. De första dagarna brukade några av oss må lite småkymigt innan vi fått sjöben igen. Jag satt helst stilla i sittbrunnen och mediterade över havet och vinden; ljud, rörelse, färger och former. Vinden ökade, minskade och ändrade riktning. Vågorna blev större ibland och påverkade båten på olika sätt. Ibland var de vilsamma och vaggade oss till sömns. Ibland var de bråkiga och fick båten att stampa och slå. Ibland rullade de båten från reling till reling så man nästan blev knäpp. Grejor i skåpen klonkade fram och tillbaka. Ibland märktes vågorna inte alls och båten klöv stadigt vattnet med kraft och fart. Då kunde vi leva nästan som hemma; baka en kaka, spela gitarr, läsa en bok, spela spel eller laga något som gått sönder.

Eftersom vårt vindroder inte fungerade och autopiloten gått sönder för tredje gången, tog vi tretimmarsvakter vid rodret med jämna mellanrum. Däremellan var det frivakt, lek med barnen, mat och sömn, så mycket som

möjligt. På den här överseglingen var mina nätter skapliga. Sömn mellan nio och tolv, då Eric väckte mig genom att dra i en lina som satt fast i mitt täcke. Han kunde inte lämna rodret. Våldigt sömngigt. En mugg blåbärssoppa. På med kläder, varm jacka mot nattfukt, flytväst och livlina. Alltid koppad livlina när någon är ensam på däck. Så kollade vi position, kurs och fart innan Eric kröp ner i sjökojen i salongen där vi sover under gång. Sjökojen är trång med höga kanter så vi ligger stilla även om båten gungar.

Många fria tankar for genom huvudet när jag stod vid rodret varje natt mellan tolv och tre. Vännen Karlavagnen försvann under horisonten och Orion blev min nya följeslagare. Ett fåtal skepp dök upp och försvann på väg mot okänt mål med okända människor ombord. Under några av mina nattvakter såg jag ingenting annat än himmel och hav.

Eric tog över vakten i tre timmar och därefter Christian i ytterligare tre. Ungefär då vaknade Rasmus och Jens och jag dukade frukost i sittbrunnen med mer eller mindre möda beroende på båtens lutning och rörelsemönster. Barnen var fantastiskt duktiga och anpassade sig under de gungiga delarna av seglingen. De la sig på en hög kuddar och lyssnade på musik eller berättade historier när det inte gick att göra något annat. Kikaren gick laget runt och varje fågel, fiskfena, molnformation eller båt gav upphov till synpunkter. Det traditionella skolarbetet låg nere men oj vad mycket vi lärde oss ändå.

Ibland bar det emot att gå ner i båten. Jens lärde sig att kissa som pappa, hängande i en arm och livlina, i lä över relingen. Solen sken och vi hade det skönt på däck; solade, läste, åt och sov. Två stora sköldpaddor simmade förbi. Den ena lyfte sin högra labb och vinkade åt oss. En stor marinhelikopter dök upp från ingenstans och flög över oss flera varv och vinkade.

När vi den fjärde dagen siktade land kändes det återigen så där riktigt spännande. En hög bergig horisontlinje, svart mot solnedgången. Visserligen tillhör Pôrto Santo och Madeira delvis Portugal men öarna har under århundradena påverkats starkt av afrikaner som från början var slavar där.

En vänlig fyr visade oss vägen in i rätt vik och trötta spanade vi i mörkret efter inseglingsbojar. Alla ljusen från land kom närmare och vi kunde börja fantisera om vad som skulle finnas där när solen gick upp. Efter fyra dygn till sjöss var vi stolta och nöjda när vi ankrade efter femhundra sjömil. Luften var varm. Barnen kastade genast i badtermometern och uppmätte tjugofem grader. Det kunde vi inte motstå. Hela Ariel IV:s illaluktande besättning dök i havet och sköljde av fyra dygns svett och personliga dofter

av olika slag. Äntligen var vattnet riktigt härligt ljummet som vi hade längtat efter.

Sedan dukade vi vårt bord i sittbrunnen till fest och tände två fotogenlyktor. En guldmakrill vi fångat på dörj under eftermiddagen helstektes och dränktes i vitvinssås. Riktiga vinglas på bordet och pappersblommor som barnen målat i vas. Underbart att sitta där och njuta av stillheten över vattnet i hamnen och vinka till flera båtar som vi träffat tidigare. Till vår stora glädje låg Riverdancer på redan. Timmen var sen när vi rena, mätta och glada törnade in i våra kojor och sov tolv timmar i sträck.

4

Till de första varma öarna

Pôrto Santo–Kanarieöarna

”Det finns kackerlackor!” Dessa ord kommer de flesta som seglar på värmen, vid en eller annan tidpunkt, att få höra. Vi fick höra dem på Pôrto Santo. Höga vajande palmer, tjugoåtta grader i skuggan, klart snorklingsvatten, och kackerlackor! Vi såg dem levande på vägen när vi kom gående hem från byn på lördagskvällen. Ungefär två och en halv cm långa, fula, svarta och flugliknande sprang de för livet mot mörker när vi närmade oss. Kackerlackor bidrar till seglarnas skrönor liksom plötsliga oväder eller sjöjungfrur. Talrika är historierna om kackerlackor stora som råttor eller båtar fulla till bredden med kackerlackor, som det bara inte går att bli av med. Forskare menar att kackerlackor är de enda djur som skulle kunna överleva ett atomkrig och dessvärre också de allra flesta bekämpningsmedel.

Ariel IV låg för ankar i Pôrto Santo hamn. Kackerlackor kan inte simma. Som alla andra norrifrån komna seglare satt vi i evighet vid vattenkranen på bryggan och sanerade livsmedel från affären, innan vi packade dingen och rodde ut maten till kylskåp och andra skåp. All wellpapp måste bort från ägg och förpackningar. Av konservburkarna tog vi hela etiketterna och satte istället dit maskeringstejp med tuschmärkning. Det hade annars varit lätt att råka blanda krossad tomat med fruktcocktail. Lökarna skalades in på bara skinnet och de stackars sallatshuvudena stelnade i framtvättad fräschör för att sedan mycket snabbt vissna i grönsaksnät i båttaket. Alla sandaler sköljdes hårt under kranen så att de inte kunde bära med sig små ägg innehållande hemska blivande kackisar. Äggen lär vara de svåraste att skydda sig mot.

När den värsta paniken lagt sig kunde vi skratta åt det hela, men jag hoppades vid Tor att vi skulle slippa dessa äckliga om än ofarliga djur. Vi fick en påse borsyra av Guy och Annika på Street Legal, som blandat i socker, lär vara det bästa medlet mot kackerlackor och deras kommande generation. Om detta var en myt hoppades jag vi skulle slippa fundera över.

Runt Pôrto Santo hamn fanns en pirarm med en fyra meter hög mur, där

långfärdsseglare i tjuugo år har lämnat bomärken i färg och form. Vi tillbringade en eftermiddag med att titta och läsa om hundratals båtar från hela världen, oftast på väg söderut för att "crossa" Atlanten, som målat fantasifulla figurer, skämtbilder eller mycket allvarliga korslagda flaggor av olika slag. Spännande och inspirerande. Vi införskaffade färg i den lokala butiken och utlyste en skisstävling ombord på Ariel.

Christian tillbringade två dagar, uppflugen på ett rör, med att måla Ariel IV i stora röda bokstäver på vit blåinramad bakgrund. Därunder den danska och den svenska flaggan, friflygande. Eric har danskt pass och Ariel IV är danskregistrerad, men egentligen är vi alla svenska. Bara farfar är dansk, fast han nu har svenskt pass.

En liten färja med turister från Madeira kom in. De flesta fotograferade den pittoreska långfärdsseglaren Christian, där han målade. Turister söker i nya miljöer det "verkliga" och det ursprungliga att fotografera och dokumentera. Var vi också turister? Eller var vi verkliga?

De första dagarna i oktober hade vi kommit till den riktigt varma sommaren. Soltaket kom upp över sittbrunnen och vindtunneln monterades över förluckan för att leda ner svalkande vindpustar genom kajutan. Alla täcken hade vi packat ner och det enda som delvis tilläts täcka våra nakna kroppar under natten var ett lakan. Jens tyckte det var lite för varmt ändå. Över aktersittbrunnen hade vi min Hawaii parasoll med långa fladdrande bastkjolar, som jag till min fasa fick i födelsedagspresent inför resan. Min reaktion då var förfäran över denna icke-seglingsmässiga tingest. Nu älskade jag när den prasslade hemtamt. Cikadorna spelade i kapp på stranden.

Barnen byggde båtar av urdruckna Coca-Cola-flaskor. Rasmus designade en katamaran som seglade mycket bra i hamnen. Alla barn i närheten gjorde likadana (med hjälp av sina leklystna pappor).

Samma dag skålade vi för första gången i eget vatten. Watermakern hade kommit igång och omvandlade havsvatten till gott dricksvatten. Vi slapp betala och släpa hem, ungefär fem liter om dagen, som vi gjort den sista veckan.

Fortfarande kackerlacksfria anlöpte vi Funchal på Madeira och fann oss i den skvalpigaste hamn vi någonsin besökt. De utvalda båtar som fick plats och dessutom hade råd gick in i den underdimensionerade marinan. Vi andra stackars fjorton långfärdsbåtar blev liggande för ankar i ytterhamnen, tillsammans med stora fartyg som oupphörligen lastade bananer. Om bananbåtar och "gynga hit, gynga dit" kunde vi ha sjungit med Povel Ramel, men det gjorde vi inte. Det var himla trist att fara fram och tillbaka i sin

egen koj i hamn och att ketchupflaskor och andra höga saker plötsligt välte på matbordet.

När ett tjugotal över topp flaggade ARC-båtar (Atlantic Rally for Cruisers) lämnade en för tillfället utlagd flytbrygga för att gå vidare till Kanarieöarna, gjorde ankarliggarna en kupp och tog flytbryggan i besittning. Med kollektivets kraft i ryggen tågade våra fjorton skeppare till den ena hamntjänstemannen viktigare än den andra. Till sist kunde de tränga sig in till högste byråkraten och lyckades utverka tillstånd att få ligga vid den åtråvärda bryggan i två dygn. Många tog chansen att lämna båten tryggt förtöjd för att ge sig ut på upptäcktsfärd på ön.

Besättningen på Ariel IV hade ett hårt detektivarbete med att lokalisera fem ryggsäckar, fem sovsäckar, fem liggunderlag, två tält och spritkök i olika stuvutrymmen. Vi packade en hyrd svart Opel och kände lätt fnittriga hur spännande det var att åka bil igen. Vad fort det gick. Ändå körde vi mest i femti, upp- och nedför slingriga bergsvägar. Bredvid fanns bananer, bananer och mera bananer på bananpalmer i oändliga rader på tusentals uppodlade terrasstrappor nedför sluttningarna. Vatten leds till alla dessa terrasser genom ett fantastiskt system av vattenrännor, kallade levador, som genomkorsar ön och har sitt ursprung i källor högt uppe i bergen.

På tusen meters höjd, ovanför den odlade jorden och ovanför trädgränsen, breddade ett vilt busklandskap ut sig. Långbyxor och tröjor måste rotas fram trots den flödande solen, och vi axlade lite nybörjarfumligt våra vandringsspackningar. Det tyngsta innehållet i Jens packning var hans stora ficklampa som han skulle lysa oss genom tunnlar med.

Vår första levada var en halv meter bred stenränna, kantad av en mjuk stig på röd jord. När vi följde en uthuggen stentrappa ett hundratal meter ner till en annan levada började vi förstå varför man behövde flera tusen afrikanska slavar när man byggde de första levadorna på 1400-talet. Ett beundransvärt sisyfosarbete som har säkrat öns odlingsmöjligheter fram till våra dagar.

Den andra levadan var en mardröm för höjdrädda. Alldeles intill stupade berget på vissa ställen hundra meter rakt ner mot en flodbädd. Visst hade vi hjärtat i halsgropen för barnen, flera gånger. Vi följde levadan genom en smal, tjugo minuter lång, tunnel och blev genomvåta av droppande vatten från taket, gick över en djup klyfta på en smal akvedukt och hittade till slut den enda möjliga lägerplatsen. En plats där klippphyllan oväntat buktade ut till en avsats stor som Ariels däck. Vi la grenar som man inte fick gå utanför mot stupet och plockade ormbunkar till en mjuk bädd under tälten. Så satt

vi andlösa kring Triangaköket och såg en orangesprakande sol försvinna bakom bergstopparna.

Världens klaraste vatten och möte med ett turistparadis

Sedan smörseglade vi i drygt ett dygn för fulla segel, tillsammans med Street Legal, söderut mot Kanarieöarna. Ariel dundrade fram över nästan lugnt hav. Kanske måste man vara seglare för att förstå hur underbar kombinationen lugnt hav och full fart faktiskt är. Autopiloten som vi döpt till Lill-Alf styrde. Vi låg på däck och solade och läste. Rasmus tillverkade ett kortspel som fick namnet Frick. Det spelades i timmar. Eric och barnen bakade en sockerkaka och hela familjen fikade på fördäck.

Kvällsmat åt vi i fotogenlyktans sken i främre sittbrunnen. Världen runt omkring var kolmörk och vi kunde bara höra hur båten klöv vattnet i åtta knop. Då och då kikade jag, som hade vakten, över sprayhoodens kant och konstaterade att inga ljus fanns i närheten. Nye stjärnvännen Orion höll mig sällskap tills det var dags att väcka Eric till hundvakten klockan tre. Christian tog morgonvakten och vid tiotiden samlades alla igen till frukost på däck. Barnen hade sovit extra gott i sina kojor, lagom vaggade av kung Neptun.

Ilhas Selvagens var i sikte och vi styrde ner mot ankarviken på huvudön. På femton meters djup la sig vårt ankare till rätta mellan två stenar. Vi kunde se det från däck genom otroligt blått vatten, som av Jacques Cousteau utnämnts till världens klaraste. När vi snorklade runt båten kändes det som att hänga i taket i en jättesal och titta på vackra stenar och växter på golvet.

Där låg några ankare utslängda också. Riverdancers låg nedgrävt i en sandplätt. De hade seglat mycket långsamt eftersom deras tillstånd att besöka naturreservatet Selvagens inte började förrän idag. Dessutom fanns vårt och Street Legals ankare samt ett stort gammalt stockankare som Christian, Rasmus, Jens och de två flickorna på Riverdancer beslöt sig för att hämta upp. Christian lyckades dyka ner och få en lina runt det. Att stockankaret visade sig vara för stort att få upp, efter många timmars kamp med fendrar och gummibåtar till hjälp, gjorde inte så mycket. Kul hade de haft och det fanns många fiskar i olika storlekar och färger att titta på.

Under tiden hade vi vuxna klippstuga ombord, på akterplattformen, och såg långa blonda lockar flyta bort med tidvattnet. När det framåt femtiden blev svalare gick vi tillsammans med besättningarna från de andra båtarna runt ön. Fantastiskt vulkanlandskap med tusentals halv vuxna havssule-

ungar, gömda i små grottor i porös sten. Den enda person som bodde på ön var en anställd naturvårdare som guidade och bjöd oss, efter en jobbig vandring i stenigt torrt bergslandskap, på varsitt glas vatten. Det smakade himmelskt.

Vid åttatiden var det som vanligt kolmörkt och vi tände fotogenlyktorna på middagsbordet på Ariel. Sedan satt Eric och jag och läste och funderade över himlavalvets storhet och de svårbegripliga frågorna i livet. Om jag till vänner därhemma kunde förmedla bara en enda upplevelse, skulle det bli denna. Att sitta på en båt som lojt rör sig och plaskar i en kolmörk vik och bara knappt kunna skönja några kompisbåtar och den höga bergssidan intill. Att känna en ljummen vind mot huden och att se den mäktiga stjärnhimlen så stark och fantasieggande. Och att utan kläder ta en simtur i mar-eldsgnistrande, ljummet, salt hav.

Ett dygn senare mötte vi turistfällor, avgaser, stress, hålöga storstads-människor, fula t-tröjor, bilköer, pengalurare och svensktalande spanjorer i Las Palmas på Gran Canaria. Vi var tvungna att segla dit några dagar för att skaffa ny motor till autopiloten, nya proppar till gummidingen, ny dusch-påse, en ny åra, svirvel till ankaret samt olika skruvar och reservdelar till båten.

Vi ankrade så långt ut från den smutsiga stranden som möjligt och försökte att inte höra en ensam rottweiler som stod och skällde övergivet på båten intill. Det blev en tråkig vecka. Visserligen sken solen och vi låg för ankar i lugnt vatten. Men klockan sex varje morgon började lastbilar i långa rader tömma lass av sten i en gigantisk byggnation för att förlänga en pir. Det gick inte att bada eftersom den stora hamnens vatten var regnbågsskiftande i olika dieselkulörer. Den vita stranden kunde vi möjligen ha solat på om vi hade gillat det.

Eric sprang runt i den svettiga kvartsmiljonstaden på jakt efter båttillbehörsaffärer som kunde tänkas vara det minsta lilla välsorterade. Och visst fick han tag i gummibåtsproppar, ankarsvirvel och lite till. Men impellrar, 12-voltsadapter till datorn och en hel del annat, fick han inte tag i. Uttrycket ”mañana, mañana” var mycket sanning.

Självsprang jag runt, med barnen i släptåg, och försökte hitta ett ställe med tvättmaskiner. Vi vågade inte undersöka på marinan då vi var rädda att bli tillfrågade om vi betalat dygnsavgift. Vissa ankarliggare hade fått betala en mindre summa. På en liten bakgata hittade vi ett tvätteri. Men det skulle ta en hel vecka innan vi kunde få tvätten tillbaka. Tredje dagen i Las Palmas tog vi fram vår lilla halvautomatiska tvättmaskin ombord. Stackars

Christian fick smyga in med vattendunkar i gummidingen till marinan. Han kopplade vår slang till en kran på bryggan och drog den över däckets på svenska Stressless, ner i vår dinge som låg förtöjd i aktern. Sex rundor körde han. Efter en hel dags arbete fladdrade äntligen rena lakan, kalsingar och tröjor över hela båten. Torktumlare behövde vi inte.

Svenska Alliecat låg vid bryggan. De var på tredje varvet kring jorden och har valt långfärdssegling som livsform. Tre månader tänkte de stanna där. Christian hjälpte dem att komma igång med nya datorprogram. Vi fick skjuts i hyrbil till megasuperaffären där vi provhandlade konserver och annat som skulle testas före Atlantbunkringen. Konserverad leverpastej var inte så dum. Den ökända corned beef-burken kunde möjligen vara användbar på en tre veckors översegling. Vi hade frysbox ombord men normalt inte ström nog för att använda den. Om vi kunde få tag i en begagnad släp-generator som komplement till vår vind- och dieselgenerator, skulle det kanske gå. Tyvärr hade vi inte råd med solceller.

Goda vännerna från Street Legal lånade tjugosex sjökort över halva Västindien, som de kopierade på stan. Därmed sparade de femtusen kronor. Jag klippte håret på Annika. Vi fick ett paket pepparkakor som var hårdvaluta där och ett handskrivet häfte om kinesisk matlagning. Grundläggande råd och enkla recept som fungerar i seglande kök.

Senare kom Rod från australiensiska båten Resolution som jobbat professionellt med vindroder i hela sitt liv. Vårt absolut största problem inför Atlantseglingen var fortfarande vindrodret som inte fungerade. Vi hade byggt om flera delar på vägen, trimmat på alla sätt, läst trollformler och hemliga ramsor men inget hjälpte. Rod förklarade en massa om vinklar och motstånd. Så böjde en svetsare styrskäddan bakåt och vi började tro att rodret kanske skulle fungera i alla fall. Det fanns inte någon vind att provsegla i.

Vid veckans slut kände vi oss nedslagna och stressade. Vi var tvungna att gå i närkamp med storstaden för att införskaffa det nödvändiga. Av ortsbefolkningen blev vi ofta betraktade som dumma turister som man kunde lura pengar av. Att vara reslig och blond kändes nästan som ett stigma. Vi hade ingen lust att prata bruten tyska eller svenska med olika restaurangin-kastare eller krimskrams-försäljare.

Men barnen tyckte det var roligt att folk kunde lite svenska och att det hängde blågula flaggor överallt. Vi saknade den varma hjälpsamma attityden hos människorna i norra Spanien och längs Portugals västkust. Och vi funderade över varför det goda i människan nästan alltid får sig en törn när möjlighet till pengar hägrar.

Vänbesök och business

Den dag då familjen Pennegård skulle hälsa på, låg vi förtöjda i charterparadiset Puerto Rico på södra Gran Canaria. Det mycket efterlängtade besöket hemifrån byggde broar åt oss mellan hemma och vårt nya liv på haven. Det symboliserade, kanske mest för barnen, en garanti för att familj, vänner och vårt eget land fanns kvar och var en lika viktig del i våra livs rotsystem som tidigare. Barnen kände att vår resa innebar bara tillfälligt avsked från en invand trygghet därhemma.

Ganska avsiktligt hade Eric och jag inte låtit barnen vara delaktiga i diskussionerna före resan; om vi skulle eller inte skulle resa. Vi trodde att barnen inte riktigt kunde förstå vad resan skulle innebära och därför var det dumt att resonera med dem. Eric kände sig helt säker på att resan skulle vara bra för familjen. Jag var mera tveksam och rädd för vad det skulle innebära för barnen. När vi båda väl var säkra på att vi skulle våga, presenterade vi projektet som en självklarhet. Christian sa senare att han hade känt det som att ”ingen frågade oss. Pappa och mamma hade räknat det som en självklarhet ända sedan vi seglade i Medelhavet. Det var liksom deras livs grej. De måste väl göra nåt av sitt liv om det skulle bli nåt. Men de gjorde det nog för familjen också. Innan vi skulle bli stora. Det fanns ingen återvändo. Pappa och mamma hade sparat i tre år och de hade räknat ut att nästa gång resan skulle bli möjlig med tanke på barn och skolor, skulle vara om tolv år när Jens gått ut gymnasiet. Men det var inget problem för oss. Vi var ju nästan uppfödda på båten. Det hade aldrig gått för någon som var uppfödd i storstan eller så.”

Charterankomsttiden var vid midnatt en fredag. Då låg vi gömda bakom en stor pelargonrabatt vid lägenhetshotellets delfinformade pool och spnade. När våra bleka vänner punktligt anlände brast vi ut i ”Soppansången” som vi brukade sjunga över soppfaten på vänfesterna därhemma. Mängder av presenter, brev och hälsningar hemifrån. Och ett enormt paket med en nödsändare som de efter gediget pappersifyllande lyckats få med planet. Efter att hela familjen P skalat av sig varma tröjor och regnkläder satt vi i den ljumma natten och gladdes till sent.

Mycket modigt mönstrade vännerna på Ariel IV för en veckas seglats i Kanarievatten. Utan sjöben och med solsvedda lemmar sov de inte så gott den första natten, lätt gungande för ankar. Men redan nästa dag vågade de flesta kasta sig i det femton meter djupa havet vid ankarplatsen och snorkla in till stranden. Vid några klippor såg det nästan ut som i ett akvarium, med

fiskar som skimrade i alla färger. Solen skar genom klart vattnet ända ner till botten.

Tio personer ombord innebar lika många badhanddukar, snorklar, grod-fötter, sandaler och andra pinaler. Men ordspråket om att det finns stjärterum när det finns hjärterum, visade sig vara sant. Fyra personer med fyra levnadsglada barn och två frihetstörstande tonåringar på en båt, medför mycket närhet både fysiskt och psykiskt. Men alla lärde sig det nödvändiga i att ta hänsyn och att hålla ordning på sina grejor. Spännande att vara vänner så väldigt nära som man är på en båt. Dag och natt, i kuling och stiltje, glada och ledsna, pigga och trötta delade vi segling, vardagsbestyr och semesteraktiviteter.

Vår familj hade också semester. Semester från långfärdsseglingen faktisk. Det innebar lov från skola och båtfixeri, högre tempo med aktiviteter och utflykter och dyrare vanor som att ligga i marina, gå på restaurang eller äta festmat ombord nästan varenda dag.

Vi seglade tillsammans bland kanariernas öar, från Gran Canaria i häftig vind till Teneriffa. Det är kanariefåglarna som fått namn efter Kanarieöarna, inte tvärtom. De nutida öborna, som är resultat av otaliga frivilliga eller påtvingade allianser mellan de spanska erövrarna och ursprungsbefolkningens, guanchernas kvinnor, kallar sig hellre kanarier än spanjorer.

På Teneriffa byggde vi svarta sandslott och besökte majestätiska vulkaner, den högsta fyratusen meter. Det var svårt att andas där uppe. Vi såg den västra ögruppen: La Palma, La Gomera och El Hierra inramade av bomull. Svarta lavaströmmar hade stelnat precis framför vår parkeringsplats. Tillbaka till vår hamn körde vi på de slingrigaste av alla slingriga bergsvägar.

Lockade av utsikten från högsta vulkanen Teide seglade vi i medbris till La Gomera där det inte finns någon flygplats och därmed nästan inga turister. I stället hittade vi en sprudlande aktiv långsegelhamn där många besättningar förberedde sin Atlantöversegling. Vi träffade Bakbrus från Göteborg som hade internetuppkoppling ombord. Nyfikna kollade vi vår hotmail – och minsann, vi hade fått en ny kusin i familjen. Glädjetjut på bryggan över att allt gått bra.

Rasmus och Jens byggde harpuner och armborst av stora läskflaskor, bambu, gummiband och grillpinnar. Vi njöt av en ”riktig” kanarisk stad med dess vackra inramning av blommor och berg och önskade vi kunnat stanna längre. Men semesterar är begränsade och man vill göra mycket.

Vår tillfälliga besättning hade fått sjöben och den sexton timmar långa hemseglingen blev kräkbursfri och härlig i månens sken. Strax innan vi

nådde fram till Gran Canaria möttes vi av en fyrtio grader brännande hård östlig vind med röd ökensand i. Den kallas scirocco och kommer från Afrika. Vi lämnade Ariel ensam ryckande i sina förtöjningar vid kajkanten och samlades nyduschade till poolparty med sangria och middag, i hotellets ombonade lugn.

Sedan vi sorgsna vinkat farväl till goda vännerna, lämnade vi marinornas och restaurangernas värld och återgick till det spartanska livet för ankar. Fortfarande finns nästan orörda platser, till och med på Gran Canaria.

Utanför Puerto de Mogán hittade vi en vacker ankarplats intill höga klippväggar där det som tur var redan låg några vänbåtar. Rasmus och Jens träffade lekkompisar. Lødtjefamiljen hade liksom vi tagit paus från jobb och vardag, och sålt hus och hem i Holland för en segling runt jorden. Sophias familjebesättning hade bara lyckats komma loss två år och tänkte sig att segla längs Sydamerikas kust och i Västindien, för att sedan på klassiskt seglarmanér återvända hem via Azorerna. De två holländska besättningarna och likaledes holländska unga paret på Blauw, samt familjen på Gadden firade återseendet tillsammans med oss med grillfest på några klippor vid stranden. Gitarrerna kom fram och många internationella låtar hördes i natten. De sex unga killarna från Valhall som kom förbi tyckte nog repertoaren var för tam. De tog sina ölburkar och vandrade vidare.

Nästa morgon snorklade vi i en grotta i bergväggen. Solen lyste snett in och färgade det droppande grottaket rött. Stora stenblock lyste röda under vattnet. Längst in var det dunkelt och mystiskt. Vi vågade inte stanna så länge för tidvattnet höll på att vända och vi kände hur vattnet började svala in och ut. Jens brände sig lite på en sorts manet. Dingen låg för ankar utanför och vi körde längre bort till en större grotta. Den var riktigt stor. Ett tjugotal meter med dingen in i halvmörker innan ögonen vände sig.

När vi kom ut i ljuset, såg havet längre bort mot Puerto Rico ut som en slags cirkusarena med turister som åkte vattenmoped, hajfiskarbåt, ubåt, fallskärmsflygningsbåt, vattenskidor eller vattencykel samt racerbåtsdragen uppblåst banan. Christian tillbringade dagen som nybörjare på Gaddens windsurfingbräda, och behärskade den riktigt bra framemot solnedgången.

Han hann med att baka bullar också. Riktiga kanelbullar som vi inte hade ätit sedan vi seglade hemifrån. Mums. Gasol till vår spis och ugn var ganska billig och lätt att få tag i. Vi tillät oss den ena extravaganta ugnsutsvävningen efter den andra. Bullar, kakor, pizza och gratänger. Det hade tidigare varit svårt att variera matlagningen över våra två gaslågor. Till och med barnen började tröttna på köttfärssåser och risottblandningar.

På kvällen skulle Eric kolla gasledningen bakom ett skåp. Där såg vi den första kackerlackan ombord. Lyckligtvis död. Mumifierad sedan drygt tio år då vår båt under namnet Danish Dynamite första gången seglade runt jorden.

Samma dag såg vi den första seglarråttan. Den var död. Från början hade djuret trippat på en förtöjningslina från bryggan på en marina till däckets på Sophia. Familjen hörde på natten ljud från stuvutrymmen under durken och trodde att de fått en mus ombord. Eftersom de inte var utrustade med råttgift sattes fällor ut och klister hälldes i strategiska passager under golvet. Musen fastnade inte och när förråden inspekterades fanns stora hål i grillkolspåse och segelduksrullar. En ost och en skinka var nästan uppätta. Så stor åverkan kan en mus knappast göra. En musfälla hade smällt igen men ingen mus satt fångad.

På natten kände nioårige Peter ”ett stort djur som sprang över magen”. Den tredje dagen, en söndag, hade familjen förstått att inkräktaren var en råtta och tillverkat en stor råttfälla av klister och plastpåsar. Det var svårt för föräldrarna att verka oberörda när de sa godnatt. Klockan tre väcktes de av att råttan kämpade för att komma loss.

När Evertjan berättade historien för oss sa han att det kändes som om adrenalinet hade börjat rinna och han fick kraft till att slå ihjäl råttan med en stor skiftnyckel. Fyra decimeter var råttan. Sedan tillverkade alla seglarna råttstoppare av stora pappskivor och satte runt förtöjningstamparna. Liknande konstruktioner lär ha funnits på skepp sedan medeltiden, då skeppsråttor spred pest från hamn till hamn.

Liksom de allra flesta långfärdsseglarna funderade vi mycket över hur vi skulle kunna tjäna extra pengar för att dryga ut vår ganska magra månadsbudget. Australiensiska båten Amaroo hade med sig filmer från sina många resor världen runt och visade på seglarklubbar och marinor. Ibland fick de ett överenskommet arvode och ibland blev utdelningen den mängd pengar som hamnade i en omkringskickad hatt. Blue Bird från England levde på att laga dieselmotorer. En tysk båt som försörjde sig som segelmakare lyckades så väl att de kunde öppna segelmakeri i Puerto Rico.

Vi träffade en besättning som levde på att hyra ut sitt hus i Frankrike, en som hade sålt en lönsam juvelerbutik i London, en som arrenderat ut sin välrenommerade advokatbyrå i Kanada, en som kopierade, handmålade och sålde uppförstorade vykort och en som hade tandläkarpraktik ombord. Många hade liksom vi en hopparad grundbudget men försökte dryga ut den med småjobb.

Vi funderade på att sätta upp en skylt på båten där det skulle stå att ”vi kan laga segel, utföra dykjobb, fylla dykartuber samt har läkare ombord”. Ibland räcker det med att sprida information på närmaste marina. Några segel hade vi redan lagat. Läkartjänster kan vara svåra att ta betalt för. Hur prissätter man en omläggning av en brännskadad hand eller en diagnos som ger anledning att omedelbart skicka en magsjuk seglare till närmaste sjukhus.

Medan vi funderade hade Rasmus och Jens startat en lönsam business som sandskulptörer. På stranden nedanför en räckea eleganta turistrestauranger i Anfi del Mar skulpterade de två hoppande delfiner. Intill ställdes en fin låda med lite pengar och en blomma i. På kvällen tände barnen levande ljus omkring sin skulptur. Passerande badare och restaurangbesökare stannade till och gav förvånansvärt ofta några slantar. Sista dagskassan blev sextusentvåhundra pesetas vilket motsvarar omkring trehundra svenska kronor. För barnen var det en förmögenhet och för många långfärdsseglare skulle den summan ha räckt i flera dagar.

Längre bort på stranden arbetade Zoltan från Ungern med en skickligt gjord sandskulptur föreställande trollkarlen Merlin och hans magiska attribut. Det var Zoltan som generöst inspirerade Rasmus och Jens och lärde dem tekniken.

Inför den stora överseglingen

En hel dag tillbringade vi i en smutsig lagerbutik som sålde storförpackningar till restauranger och barer på Gran Canaria. Efter att ha passerat fyra hyllor vin, sprit och cigaretter kom vi till konservavdelningen. Vår långa inköpslista började med hundra burkar krossade tomater, lika många burkar vita bönor i tomatås, trettio burkar dansk skinka och lika många med corned beef. Ytterligare muskelträning fick vi av fyrtio kilo mjöl, tjugo kilo socker, sextio liter långtidshållbar mjölk, tjugo kilo ris och dito spagetti. Efter fyra timmar var listan genomgången och vi hade två pallar matvaror framför oss. Överst låg äckliga cigaretter som vi känt oss tvungna att köpa för att kunna muta eventuellt besvärliga myndighetspersoner med. Strax därunder skymtade godis och kex som kan behövas som uppmuntran under långa nattpass. Atlantöverseglingen börjar närma sig på allvar nu.

När intresserade människor frågade oss om vi var oroliga för stormar, valar, åska eller andra naturfenomen var det lätt att låta tuff och svara att ”vi har en stark stålbåt och det tar bara tre veckor över”. I själva verket funde-

rade vi mycket på hur det skulle komma att kännas, att vara på havet så länge. Tankarna innehöll både spänning och förväntan, men också oro inför det okända. Skulle båtens utrustning hålla? Skulle passadvindarna skjuta oss framåt eller skulle det bli stiltje under lång tid? Kunde det trots det vi läst om motsatsen dyka upp en orkan i vår väg? Hur skulle barnen reagera? Skulle det rulla mycket så att vi mådde pyton? Kunde vi ha skola ombord?

Vår vän och webmaster Tom från Malmö anlände hemifrån. Han skulle segla med oss över. Det kändes skönt att få förstärkning med ytterligare en vuxen ombord. Man kommer varandra oerhört nära både fysiskt och psykiskt på en båt. Antingen fördjupas relationen eller också går det åt skogen. Tom är en av våra allra bästa vänner. Vi trodde nog det skulle gå bra.

Sista hamn på Kanarieöarna blev La Gomera, dit vi återvände. Tillsammans med ett trettioal andra långfärdsbåtar från hela världen låg vi i marinan i San Sebastian. Det stora soltaket var uppe och verktyg låg spridda överallt när vi jobbade med de sista förberedelserna inför Atlantseglingen.

Eric monterade släpgeneratorn som skulle ge oss den extra ström vi behövde för att kunna sätta igång frysboxen. Vi måste kunna förvara färskt kött och ta hand om de stora fiskar vi förhoppningsvis skulle fånga under överfarten. På seglingen dit från Gran Canaria fick vi en stor färgskimrande guldmakrill som gav oss en delikat ankomstmiddag. Tom hjälpte oss att rengöra och smörja alla vinschar. De var fulla med salt från översköljningar och ökensand från scirocon som pustade från Sahara. Hela riggen var också full med sand som Eric försökte skölja bort när han ändå satt en hel dag i båtsmansstolen. Han åkte upp och ner för att kontrollera att alla vant och stag var i gott skick och inte skavda på strategiska ställen. Slitna delar i riggen kunde brista om vi plötsligt skulle få mycket vind. Eric förstärkte också seglen genom att klistra bitar av segelduk på de områden där seglen skulle nöta mot vantspridarna, när vi i passadvinden seglade med utsläppta segel.

Själv arbetade jag med att sy ett hopfällbart soltak över rorsmansplatsen. Vi närmade oss ekvatorn och det skulle bli hett att stå vid rodret under middagstimmarna. Tygtaket skulle också kunna samla vatten om det kom regnskurar. Det ligger en härlig tillfredsställelse i att tillverka något riktigt och användbart.

Som tur var fanns lekkamrater till Rasmus och Jens på Stormpippi. Barnen hade roligt tillsammans på den svarta stranden medan vi jobbade. De samlade stora snäckor i lysande orangeröd färg och tränade sig i att bygga sandskulpturer. Christian satt på bryggan och arbetade med sitt nya mo-

dellplan som skulle kunna landa på vatten.

På lördagskvällen tog vi ledigt och promenerade upp i staden där kanierna själva var ute och flanerade i sina helgkläder. Denna lördag skulle önskyddshelgon, Virgin de Guadeloupe, anlända till San Sebastian från en mindre by på öns andra sida. Hon satt i en vacker bärstol draperad med allehanda sniderier, guld och lysande stenar ovanpå en spetsprydd limousin. Framför bilen dansade män och kvinnor i svarta och vita folkdräkter och bakom gick en orkester med gitarrer, lutor och trummor. Tillsammans med hela den procession av människor som följde efter, sjöng de suggestiva rytmiska sånger på spanska. Vi kan tyvärr inte spanska men kunde ändå förstå att sångerna mycket kärleksfullt beskrev deras ö. "Gomera, Gomera" återkom många gånger i omkväden. Den stirrande helgonbilden bars in i kyrkan och placerades på hedersplats. Tillsammans med San Sebastians invånare sjöng vi och klappade händer till hennes ära. Senare på kvällen var det musik och dans på torget. Men vi gick hem till Stormpippi och diskuterade över en hembakad sockerkaka, hur vi skulle tillverka adventskalendrar.

På svenska grannbåten Witchie höll man på med sista provianteringen inför överseglingen. Bröd, ost och andra färskvaror langades ombord. Jag började undra hur vi skulle få plats med de åtta kilo ost som vi behövde för fyra veckor i Ariels lilla kylskåp. Stora lådor med frukt och grönsaker tömdes på bryggan vid vattenslangen för kackerlackssanering. De sista pesetaslantarna spenderades på godis. Soltaket och alla handdukar på tork plockades ner.

Vi gjorde loss deras linor och tampar från bryggan, och kastades dem ombord. När vi tillsammans med flera andra besättningar vinkade farväl tänkte vi alla på, hur det skulle kännas när det blev vår tur. Varje dag lämnade en eller några båtar hamnen för att korsa Atlanten. Alla avseglingar åtföljdes av en ljudkakafoni då de kvarvarande båtarna önskade Atlantfararna lycka till med allehanda tutor och horn. När vi blåste i hornet för Witchie, fick jag kårar av spänning längs ryggraden. Nu var det inte långt kvar tills båtarna i La Gomera hamn skulle tuta för Ariel IV.

Efter nio dagar kändes det skönt, ja nästan befriande att styra ut på Atlanten. Ariel var nytvättad. Besättningen var nytvättad. Handdukarna doftade underbart. Maskiner och utrustning var nyservade och nyputsade. Frysaren var fylld med kött, lagade grytor och glass. Överst låg bröd, som vi kunde ta ur om vi lyckades fånga någon stor fisk. Frukt- och grönsaksnäten i taket var fyllda till bristningsgränsen. De sista röda snäckorna var plockade på stranden.

Rasmus gjorde en mycket personlig adventsljusstake av dem, klistrade på en bit strandved. Vi tände första ljuset till lunch i kajutan och åt varsin pepparkaka till efterrätt, alldeles innan det var dags för avsegling. Den halvflaska glögg som familjen Pedersen skickat ner sparade vi till julafton.

Många, många goda seglarvänner stod på bryggan och tutade när vi seglade ut. Engelska Ladybird, som betyder nyckelpiga och inte damfågel, Stressless, holländska familjebåtarna Dolores och Sophia. De holländska barnen sprang tutande bredvid oss hela bryggan ut. Jag stod bredvid Eric bakom ratten på väg ut. Vi la helt spontant armarna om varandra och skratade lite åt fjärlarna i magen som vi båda kände inför första etappen av vår långa översegling, som vi pratat om och funderat över så länge. Satellitnavigatorn visade drygt åttahundra sjömil till Kap Verde.

5

Över Atlanten

Kap Verde–Västindien

Efter sex dygn, klockan tolv minuter över åtta på morgonen, siktade Christian som hade rorsvakt Santo Antão, den högsta av öarna på Kap Verde. Själv såg jag mycket tydligt tre av öarna när jag sömnigt hävde mig ur den trånga sjökojen framåt tiotiden. Jag vågade nästan inte säga att seglingen gått bra och att vi hade haft det skönt om än lite rulligt i goda akterliga vindar. Vi hade tvåtusen sjömil kvar till Västindien innan vi eventuellt kunde fira att vindar och kung Neptun varit med oss hela vägen.

Det kändes som en dröm – att vi nu var mitt i vårt stora äventyr. Mötet med Kap Verde och Mindelo på São Vicente berörde oss starkt. Sand och sand, i alla kulörer, klippor och stelnade lavaformationer. Fattigdom, skräp och smuts, sjukdomar, tiggare och förfallna hus i alla stadier. Djup misär efter den relativt goda tid då engelsmännen använde den skyddade bukten som kolbunkringshamn på 1800-talet. Men också några nyrenoverade och några nybyggda hus. Svarta afrikaner och människor i alla bruna nyanser som blivit resultat av blandning mellan ättlingar till portugiser som styrts ön under femhundra år, och de slavar som blev kvar på öarna när det inte längre gick att sälja dem västerut.

Sedan 1975 då Kap Verde blev självständigt har trägna öbor arbetat hårt för att få landet på fötter. Men fortfarande består en tredjedel av landets ekonomi av utländskt bistånd och en tredjedel av hemskickade bidrag från utomlandsarbetande kapverdier.

Rafael och hans företagsamma kompisar i tonåren paddlade runt och erbjöd seglarna hjälp med allt och inget, mot blygsam ersättning. När vi rodde i land togs dingen omhand av jourhavande vaktpojkar. Om vi inte betalade kunde det hända att dingen ”råkade illa ut”. Vi kunde blivit arga för att vi tvingades betala. Det blev vi inte. Pojkarna levde i ett land med otroligt hög arbetslöshet. De var trevliga och hade hittat ett sätt att försörja sig på.

En dag tog vi färjan över till Santo Antão som, till skillnad från São Vicente, är en grön Kap Verde-ö med mangoträd, dadelpalmer, papaya, ap-
el-

sin- och citronträd på nordsidan. Var och en av alla Kap Verde-öarna har sin speciella karaktär. Vi önskade att vi haft tid att besöka fler. Det problemet kom att kvarstå hela resan. Vi önskade hela tiden att vi haft mer tid att stanna på olika ställen och mer tid att besöka ställen vi seglade förbi.

Den morgon vi lämnade ögruppen var alldeles speciellt vacker. Kanske var det förväntan och spänning inför vår första riktigt långa översegling som fick oss att se världen i ett förtrollat ljus. Land försvann bakom oss i varm sandfärg uppblandad med gnistrande diamantblänk. Himlen var skimrande duvblå. Havet böljade rofyllt i mörkare blågröna nyanser.

Vår glädje svämmade över när Jens fick napp. Färska fiskkotletter till lunch skulle smaka gudagott. Men fisken som kom upp var väldigt liten. Hur kunde han ha tagit vår stora krok. Den liknade en mycket ovanlig djuphavsfisk, grå, med röda lysande ögon, ett fult tryne till mun och en tjock oformlig kropp. Men fenorna glänste i silver och guld. Och ögonen tittade vänligt på oss som om fisken log och ville vara vår vän. Vi tittade tillbaka och kände nån sorts konstig sympati för fisken. Eric skyndade sig att ge den fri, tillbaka i havet igen, medan den fortfarande levde. Kanske skulle vi ses igen.

När vi nu skulle segla länge, länge över Atlanten hade jag tänkt lära mig spanska och öva mycket på min gitarr. Inget av detta blev gjort. Myten om Atlantöverseglingen visade sig, som de flesta myter, vara osann. Jag förargar mig över att jag trots allt trodde på den. I de flesta seglingsskildringar beskrivs ljumma, lagom starka passadvindar, som vänligt skjutsar båtar västerut på stillsamt hav. Visst blev vi skjutsade västerut, men i en himla fart.

Under tolv dagar, från Kap Verde till Bequia i Västindien, hade vi en sur passadkuling i häcken. Och en massa bråkiga vågor som gungade oss hit och dit. Mat och tallrikar, grytor och bestick for skramlande i golvet. Ingen hade lust att baka de goda sockerkakor som vi hade tänkt oss till fika på fördäck varje dag. Det gick förresten inte att sitta på fördäck alls, eftersom vågorna nosade över då och då. Aptiten ombord var inte den bästa och vårt proviantförråd från La Gomera räckte mer än väl. Ariel slingrade i sjöarna så det var svårt att röra sig upprätt. Det går inte att räkna allas blåmärken. Och inte fick vi de där fantastiska guldmakrillarna och svärdfiskarna som skulle bli basen i våra middagar. Framför allt Jens var besviken över det dåliga fisket. Tur att vi hade satt igång frysen och att den var välfylld.

Vårt vindroder fungerade till vår stora sorg fortfarande inte. Trots att vi pratat med experter och byggt om väsentliga delar flera gånger. Kanske fungerar det men inte på vår stora tunga båt. Vi handstyrde över hela oceanen

och hade nya valkar i händerna och träningsvärk i armarna när vi angjorde Karibien. Tur att vi hade storebror Christian och extragast, vännen Tom, med oss, annars hade vi aldrig orkat.

Vi stod vid rodet dag efter dag, och natt efter natt, och styrde Ariel som dundrade över Atlanten likt ett expresståg i full fart. Tjugofem ton som mäktigt, vibrerande kraftfullt, klöv vågbergen. Skickligt kastade hon sig över och kom oftast torr ner på andra sidan. Jag har aldrig seglat så fort och så länge förut.

Efterhand smög sig en stolthet och en sorts förundran in i huvudet, över hur bra vi klarade de extrema förhållandena ombord. Barnen klarade sig allra bäst. De läste massor av Kalle Anka som de fått på svenska sjömanskyrkan i Las Palmas. De spelade spel och tillverkade nya spännande spel. De satt med livlina på akterplattformen och skrattade när det varma havet sköljde över dem. De låg i sittbrunnen på kvällarna och fantiserade om stjärnbilder. Och tyckte bara det var trist när vi inte fick napp och när ingen ville steka pannkakor.

Vi andra trimmades in i ett sorts lag som turades om att segla, laga mat och sova. Mot slutet satt vi i den gungande sittbrunnen om kvällarna och spelade och sjöng. På luciadagen bakade vi lussekatter med konstig obearbetad saffran som nog hade fungerat bättre i en paella. På adventssöndagarna tände vi adventsstaken så gott det gick och sjöng några julsånger. Tom som är allvarligt kaffebräst drack inte en enda kopp kaffe på hela vägen.

Tiden stod stilla fast solen gick upp och ner. Det blev varmare och varmare och varmare. Månen försvann akteröver och syntes bara lite, liggande som en skål. Karlavagnen hade vält upp och ner. Atlanten är enormt ofattbart stor. Vi kände oss små men välgörande speciella och skrattade åt tanken på alla människor som trängdes därhemma i julruschen.

Ju närmare Västindien vi kom desto karskare blev vi och storheten i överseglingen började gå upp för oss. Ensamma kände vi oss tack vare kortvågsradion aldrig. I flera olika nät hade vi kontakt med seglare på väg, både före och efter oss. Vi meddelade varandra positioner, väderförhållanden och destination. Och fick veta att andra tyckte gungandet var lika trist som vi. Lite information om fiskelycka och förhållandena ombord utbyttes. Och om det var någon båt som hade problem försökte andra hjälpa till.

När Gadden angjorde Barbados kändes det nästan som om vi var framme själva. När Street Legal gick in på Bequia och berättade om hur fint det var där kunde vi börja glädja oss i förskott. Fregattfåglar mötte oss, som i alla tider, några hundra sjömil innan vi nådde Barbados.

Jul och nyår i Västindien

Efter tolv dygn och drygt tvåtusen sjömil kom vi i skymningen in på Bequia och möttes av calypsomusik från alla håll i viken. Vi ankrade bland flera andra båtar intill en vacker strand med palmer och små restauranger. Det såg faktiskt ut precis som det brukar göra i turistbroschyrer från området. Fascinerade stirrade vi oss omkring på färgglada små båtar med infödda försäljare och en spännande strandlinje in mot byn Port Elisabeth. Grönt, skönt och frodigt överallt.

Vi tog ett kväldsbad i det badkarsljudna havet, öppnade champagnen och firade med mycket stor stolthet och glädje att vi korsat Atlanten. Ja, vi hade ju Pommac till barnen förstås. ”Tänk vad härligt det är att ha så många anledningar till att dricka champagne som vi har i vårt nya liv”, sa Eric plötsligt. Och han hade ju rätt. I Sverige är det bara vid nyår och på någon extra viktig familjefest.

Julen 1998 kommer vi alltid att minnas. Den oerhörda värmen. Svett som ständigt rann nedför ryggen i strömmar. Behovet av att bada ofta, ofta. Salt hår som vi inte hade sötvatten till att skölja. Fin vit strand och palmer. Grönt, vackert och överdådiga blommor överallt. Varma, varma shorts och skjorta som måste på, när vi skulle hitta julklappar i byn. Små affärer med nästan inget i. Överraskningar som när vi i en affär hittade både skinka, rödkål på burk och rödbetor. Fast det kostade en förmögenhet. Vackra glada afrikaner i färgstarka kläder. En del indier som idkade affärer. Blandat med engelsmän från tiden då Bequia var deras koloni. Stolta Atlantfarare från Europa. Många från Skandinavien. Några unga ryggsäcksluffare. Nästan inget tingeltangel. Papaya, mango och fullt med kokosnötter. Rytmask musik från oljefat i skuggan under träden. Myten om det västindiska paradiset stämde. Faktiskt. Förutom kostnadsnivån.

På julafton åkte vi på ett lastbilsflak upp på berget till norska Marianne. Tillsammans med ett hundratal andra skandinaver blev vi bjudna på personlig värme, varm glögg och pepparkakor, i en flödande solhet getbebodd blomsterträdgård. Hon seglade dit för över tio år sedan, förläste utanför ön och blev kvar. Glöggtraditionen har levt sedan dess och givit henne ett legendariskt rykte bland norska långfärdsseglare.

På kvällen kom Guy och Annika från Street Legal, och Annikas mamma medförande sill från Kungsbacka. Sedan kom tomten, när pappa Eric var iland och köpte tidning. Barnen hade dekorerat mastfoten som julgran. Vi kunde precis tränga oss bakom den så att små grodorna kom runt. Tom

rimmade fram mandeln i gröten och fick en röd klubba som pris.

Till sent satt vi sedan i den ljumma vinden på norska Nordanvinds akterdäck och sjöng skandinaviska och engelska låtar. Vi fångade ytterligare en massa lyckliga stunder.

På juldagen ordnade vi grillfest på stranden. Street Legal bjöd på rompunsch efter lokalt recept. Frukttjuicer, färsk ananas, rom, något bubblig och muskotnöt. Gott och läskande, farligt lättdrucket. Några afrikaner kom vandrande i vattenbrynet och gav oss papayafrukter. Barnen svingade sig i ett Tarzanrep som hängde från en palm och simmade i sammetsvarmt vatten i kvällens mörker.

Senare på kvällen, tillbaka på Ariel, svalkade vi vuxna av oss med ett mycket sent nattdopp innan vi kröp ner under ett så tunt lakan som möjligt. Söndagen efter jul tog besättningarna på Ariel, Street Legal och Nordanvind dingarna ut till Devils Table, ett korallrev strax utanför Port Elisabeth. Det blev en härlig utflykt under ytan bland koraller och färgrika fiskar i alla storlekar. Vi hade två dyktuber som Christian fyllde med luft från vår kompressor. Tur att den fanns ombord när vi köpte båten. Christian och Annika undersökte den djupare delen av revet. Övriga snorklade och fridök. Själv satt jag kvar på Ariel och skrev.

Mycket plötsligt slog en tropisk regnvädersstorm ner över oss och jag fick brått med att ta in lösa grejor och stänga luckor. Bredvid oss började Nordanvind dragga i ett vindkast, ner mot en gul amerikansk båt och jag hörde hur Sonya som var kvar ombord startade motorn.

Med stark oro funderade jag på att försöka simma över och hjälpa henne. Eric var på väg in från revet med barnen i dingens. De la till vid Nordanvind. Jag såg dem ta upp ankaret och försöka ankra om i de hårda vindbyarna och regnet som piskade som nålar mot huden.

Jag släppte ut ytterligare ankarkätting på Ariel och vi kom farligt nära en charterbåt som ankrat fel. Flera båtar runt omkring rycktes loss och drev förbi i mer eller mindre halsbrytande fart. Denna gång fanns folk ombord överallt så ingen olycka inträffade.

Skillnaden mot andra stormbyar jag upplevt var regndropparna, som smärtade starkt när vi jobbade på däck då alla var nästan nakna. Byn kom fort, helt oanmäld och var över lika snabbt. När oron nästan släppt koppelade vi slang till hålet vi gjort i mitten av vårt nya soltak. Mängder av regnvatten lyckades vi samla i spannar, kar och plastduschar. ”Det regnar pengar”, skrek barnen. De visste att vattnet på Bequia kostade nästan fyrtio öre litern.

Så blev det nytt år, det sista i förra årtusendet. Jag tackade Eric för att han haft kraften och modet som fick oss att våga ta seglingsbeslutet. Vi glädde oss åt att kunna använda det nya året aktivt i våra liv. Ja vi var nog då och där på topp, i bubblande lyckorus över allt vi klarat och allt som hänt.

Eric dök i vattnet och alla följde efter. På tolvslaget simmade vi på ankarplatsen bakom Ariel med fyllda champagneglas, tillsammans med två andra besättningar. Champagnen blev saltare och saltare. Nyårspussarna var synnerligen våta. "Should auld acquaintance" ekade mellan våra tre sammanbundna båtar. Bukten utanför Port Elisabeth lystes upp av röda nödljus, vars datum gått ut. Från norska Valhall längre bort rungade rockmusik. Från stranden hördes steelband och såväl svarta som vita människor dansade.

Sedan började vardagen igen. Vi stålsatte oss för att kämpa mot hopplöshet när det gällde vårt icke fungerande vindroder. Förmodligen måste vi ta ett bittert beslut att köpa ett nytt. Det innebar i så fall att hela vår resebudget skulle spricka och att Eric måste hitta jobb i Australien eller på Nya Zeeland. I allra värsta fall måste vi åka hem och arbeta ihop mera pengar.

Men nödvändiga vardagssysslor fick oss att tillfälligt glömma. Innan vi lämnade Bequia tankades en av våra fyra vattentankar med tvåhundra liter vatten. Kostnaden blev etthundrafemtio kronor. Vattnet levererades i stora svarta tunnor på en flotte med utombordsmotor, som kom körande. Jag tänkte på alla gånger vi diskat, eller helt slösaktigt sköljt av händerna, i söt-vatten. Från och med nu skulle potatis-, spagetti-, brödbaknings-, disk- och handtvättningsvatten vara havsvatten.

Duscha gjorde vi inte längre, men badade sådär sex gånger om dagen. Efter sista kvälldoppet sköljde vi oss i regnvatten som samlats in i vårt kombinerade sol- och regntak. Varje natt och ibland på dagarna drog snabba regnväder, så kallade "squalls", förbi. Åtgången på schampo och duschtvål var liten. Barnen var mycket nöjda med det.

Födelsedagar och avsked

Inför den tredje januari handlade jag dålig dyr vinterpotatis. Jens önskade sig pannbiff och potatismos till födelsedagsmiddag. Vi hade ätit brödfrukt, papaya, pumpa, ananas och andra frukter och grönsaker, vars namn jag inte hittade i vårt engelsksvenska lexikon. Barnen var nyfikna och provade allt men vår svenska matkultur sitter djupt rotad. När Jens nu fyllde tio år väcktes hemlängtan. Till efterrätt åt vi riktig gräddtårta som Christian bakat. Vi hade haft tur som fått tag i tio ägg. De räckte till både tårta och biffar.

På födelsedagsmorgonen låg vi ankrade vid Tobago Cays, som är ett av Västindiens finaste dykvatten. Vi sjöng, med både ljus och blomma på födelsedagsbrickan, och lyckades tränga in oss alla sex i Jens hytt. Den mest spännande presenten var ett litet oljefat målat i rött och blått, och tillknackat för spelning. Vi hörde ”Blinka lilla stjärna där...”, högt på oljefat över hela båten. Mest användbar av presenterna var en rulle maskeringstejp som är basen i all uppfinningsverksamhet ombord. Av en svart sopsäck och några grillspettspinnar blev det en flygande drake. Efter frukost simmade vi över till Street Legal. Besättningen ställde upp på däck och sjöng ”Happy birthday”.

Senare tog vi dinggen ut mot det stora hästskeformade korallrevet utanför Tobago Cays. När vi kommit ur lä från öarna slog vinden mot oss och vågorna var, trots revet, stora nog att slå över dinggen och oss. Men vattnet var ljummet så det kändes bara skönt och spännande. Med grodfötter, cyklop och snorklar simmade vi på mellan två och fem meters djup som i ett akvarium. Glasklart vatten. Färgskimrande fiskar, bläckfiskar, skaldjur, koraller i alla storlekar.

Strax utanför dundrade Atlanten med hela sin styrka mot revens ytterkant och forsade skummande över, in mot oss. Bredvid låg en liten sandö med några palmer. En fin paradiscenografi. På flera ställen gick strömmar som ingen kunde simma mot. En gång kom jag inte tillbaka till dinggen. Jag lärde mig att simma åt sidan, ur strömmen. Barnen lärde sig allt fortare än jag. Jens var väldigt glad över en fin födelsedag, men han tyckte ”att det hade varit ännu roligare om någon kompis eller farmor och farfar varit med”. I korta stunder och i speciella ögonblick som detta, kände vi alla hemlängtan ibland.

Nästa dag var det skvalpiggt på ankarplatsen. När vi skulle över i dinggen till Street Legal, på en ”sundowner”, åkte vi nästan nakna med kläderna i en plastpåse. Jag hade mycket sällan något annat än bikini på mig. Tvätt hade vi nästan ingen. Vi gav oss en inlämnad tvätt, av lakan och handdukar, i julklapp. Tvätteridamen anlände i en gulmålad träbåt med utombordsmotor.

Det var stor skillnad mellan att allt som oftast ligga vid brygga, som vi gjorde i Europa, och att alltid ligga för ankar som i Västindien. Vi sparade pengar eftersom ankarplatserna var kostnadsfria. Det var skönt att bada från båten och det kändes fritt att fundera i sittbrunnen. Men vi saknade det sociala brygglivet och det kändes ibland instängt ombord. Vi blev mer beroende av samordning och av varandra. Barnen fick mindre rörelsefrihet på egna ben.

Vi försökte ankra närmare stränder så att det gick att simma iland. Kanske måste vi blåsa upp båda våra gummidingar. Ankarplatserna, värmen, klimatet, maten och kulturen, gjorde att vi provade ett nytt sätt att leva. Det var en av målsättningarna med vår resa. Ännu visste vi inte hur vi skulle komma att trivas med långseglarlivet ”på värmen” när nyhetens behag hade lagt sig. Ännu var allt bara roligt och spännande.

Vi lämnade Grenadinerna och styrde norröver mot St Lucia där Tom skulle ta planet hem, efter två månader ombord på Ariel IV. På vägen stannade vi en natt i Wallilabou, en liten vik på St Vincent. När vi närmade oss låg redan tre sjömil utanför, en liten roddbåt vars ägare ville ha bogsering in. Enligt vår guidebok fanns det risk att mannen skulle råka kapsejsa sin båt under bogsering och kräva oss på ersättning. Ytterligare fyra båtar närmade sig i samma ärende, innan vi kom in. När vi släppte ankaret från fören och backade mot land hade vi tre båtar runt oss. Alla männen skrek och ville ta våra linor för mellan tio och femton East Carribean Dollars. Att betala uppemot fyrtio kronor för att få linorna iland tyckte vi var för mycket. Rasmus och Tom hoppade i dingern och rodde in vår stora akterlina, som de gjorde fast i en palm utanför den lilla restaurang som låg där. Ett tjugotal svarta män och pojkar satt på stranden. En av dem meddelade surt att man inte får ro i land sin lina själv. Restaurangen hade en uniformerad säkerhetsvakt som lite besvärad sa att vi naturligtvis hade valfrihet.

De fem andra segelbåtarna i viken hade anlitat männens hjälp med landlinor och betalat för det. Fyra av båtarna var charterbåtar. Viken var underbart vacker med strand, palmer, höga berg omkring och den mysiga restaurangen med palmbladstak. Vi njöt av solnedgången. På en mur sprang krabbor och ödlor. Ett kort regnväder passerade och den frodiga grönskan doftade. En kör av cikador sjöng omkring oss.

Nästa kväll styrde vi in i en bukt vid Soufriere på södra St Lucia. Ön är ett eget land så vi hade klarerat ut från Grenadinerna och skulle klarera in här. Flera små båtar närmade sig på samma sätt som dagen före och erbjöd oss sina tjänster. När Christian och Tom rodde akterlinan iland möttes de på stranden av ett gäng pojkar och unga män som hojtade och ville ta linan. När Tom vänligt men bestämt avböjde blev de arga och sa att vi inte fick göra fast i deras palmer. En stor kille i slitna shorts närmade sig aggressivt och skrek att han skulle skära av vår lina under natten om vi inte betalade honom. Mörkret hade sänkt sig. Vi kunde inte lägga loss och segla vidare.

Missmodiga satt vi i sittbrunnen vid middagsbordet. På stranden brann små eldar. Vi hörde männen prata högljutt med en underlig guttural dia-

lekt. Vi kände oss allvarligt hotade och rädda. Några av de små roddbåtarna gled nästan ljudlöst förbi och vi hörde simmare i vattnet.

I vår seglingsguide står att man absolut inte ska betala för tjänster man inte vill ha. Bredvid oss låg en segelbåt från Skottland. De hade betalat för att få förtöja vid palmerna. I deras bok stod att kariberna några gånger har skurit av seglares förtöjningar. Skottarna tyckte att människorna verkade fattiga och ville gärna ge dem en slant. Vi tror att de betalade för att de var rädda.

Eric funderade över hur samhället här kommer att utvecklas. Barnen ser hur deras äldre bröder får pengar av vita seglare med hjälp av hot. En vuxen utbildad infödd tjänar omkring hundra kronor om dagen. Vad månade bli av de ungdomar som blivit vana att tjäna flera gånger mer än sina föräldrar, bara genom att ta emot några linor.

Sömnen blev inte den bästa. När det ljusnade väcktes vi av skrik och hesastämmor på stranden. Jag kände hur hjärtat for i vädret igen och smög upp i sittbrunnen. Akterlinan satt fortfarande kvar i palmen. De unga männen hade samlats en bit bort på stranden. Klockan var bara sju men vi gjorde snabbt loss och lämnade bukten med stor lättnad.

En timme senare ankrade vi i Marigot Bay längre norrut på St Lucia. Vi möttes av båtar med svarta unga män som ville sälja frukt eller rekommendera någon speciell restaurang. Vi köpte bananer men tackade nej till andra erbjudanden. Alla var mycket vänliga. Längst in låg en brygga med charterbåtar. Vi gissade att människorna här var beroende av ett gott förhållande till seglarna.

På kvällen hade vi avskedsfest för Tom på stranden. Förfärligt tråkigt att ta farväl, även om tiden med vår extra besättningsman naturligtvis inte varit helt problemfri. Som semesterfirare hade Tom kanske inte väntat sig att långseglarlivet skulle vara så hårt och arbetsamt. Vi hårdjobbade med förberedelserna inför Atlantöverseglingen, vi mådde inte alltid jättebra på vägen över och vårt humör var nog lite ostadigt i anspänningen inför överseglingen, som vi levde i. Men när vi skiljdes åt kände vi hur mycket Tom hade betytt för oss och jag grät.

Tillbaka på Bequia igen, gick Christian och jag till Internet för att se om vi hade e-post och för att skicka en beställning av ett nytt vindroder. Tre datorer var inhysta i ett höns hus, som såg ut som om hönsen bott kvar till bara för några veckor sedan. Vi var mycket ledsna över att tvingas spräcka vår resebudget totalt med rodret, men vi skulle inte orka handstyra över hela Stilla havet.

I brevlådan fanns som varje vecka ungefär tio meddelanden. Hälften från familj och vänner och hälften från folk som läst våra resebrev. Vi var häpna och väldigt glada över alla människor som hörde av sig med lyckönskningar eller tankar om livsäventyr. Många, många drömmer om att försöka göra något liknade. Kanske inte alltid i segelbåt, men i någon form en annorlunda utflykt ur vardagen, för att få nya perspektiv på livet.

Den elektroniska posten har öppnat nya möjligheter till kontakt mellan människor. Några undrade om vi fick tillräckligt med motion i långseglarlivet. När vi låg ankrade brukade vi varje dag simma några hundra meter mellan båtarna, eller dyka och snorkla. Det var lätt att träna när som helst. Vattnet gav härlig svalka när det blev för varmt på däck. Under segling fick vi motion genom att hela tiden röra oss, för att parera båtens rörelser. Att gå upp och ner för de sex stegen till sittbrunnen med grytor och fat när båten rullar, kräver goda benmuskler och utmärkt balans. Segelyta som ska ökas eller minskas beroende på vindstyrka bidrog också till att vi höll muskelmassan i trim. Alla var vi i bättre form än när vi seglade hemifrån.

Kroppsligen är det spännande att leva i värme, iklädd nästan ingenting. Kroppen blir mer av en realitet som känns och syns. Hemma i Sverige stoppade vi ner den i ett antal lager varje dag, och tänkte sedan inte så mycket mer på den. Fysiken var mer påtagbar nu. Så också psyket. Genom att vi hade mer tid att tänka och prata med varandra i familjen, gladdes vi gemensamt över roliga saker och tvingades ta tag i konflikter direkt, när de dök upp. Det går inte att sitta och sura på en båt. Då känner alla genast av den dåliga stämningen.

En lördagskväll var det dans på Schooners bar i Bequia. Christian var barnvakt ombord. Eric och jag for, tillsammans med Caroline och Philip från Ladybird, över bukten i gummidingarna. På bryggan tog vi fram torra skjortor, och kjolar till flickorna, ur plastpåsar. Vi blev som alltid våta under dingeåkning. Som vanligt låste vi noga fast gummibåten och utombordaren med en tjock kedja vid en påle. Barfota hoppade vi runt till reggae på en överfull terrass hela natten. Vi rörde oss tillsammans med lokala människor och en massa seglare och hade himla roligt. Håruppsättningen ramlade ner och svetten rann. När vi for hem i kolmörker, och ljummet havsvatten skvätte över oss, konstaterade Eric och jag att det var alltför länge sedan vi var vuxenbusiga tillsammans. Det tänkte vi träna mera på.

Sedan tröttnade vi på Västindien. De flesta infödda gillade inte båtfolket på riktigt. Bara våra pengar. Vi hade tills nyligen vägrat tro på detta, och haft någon sorts naiv idé om människors inneboende godhet. I affären på Be-

quia kostade samma sak en dollar för svarta och fem dollar för vita. Kan detta kallas rasdiskriminering. En vit dam på ön upplyste oss om prispolitiken och berättade att hon betalade en svart pojke för att handla åt henne.

Rent mänskligt blev Ariels besättning nog bättre bemötta än de flesta, eftersom vi hade barn med oss. Barn inbjuder till mänsklig värme och vi såg leende ansikten som följde våra vithåriga pojkar. Men vi mötte också aggressivitet och förakt. När vi skulle tanka vatten och vägrade följa exakta order om hur linor och fendrar skulle läggas, åberopande vår rätt till egna bedömningar av hur vår båt ligger bra, blev vi utskälda och utan vatten.

Vi mötte Yvonne och Arne på Seifon på väg hem efter nästan ett år på Trinidad och i Venezuela. De menade att ”det riktiga långfärdsseglarlivet börjar där”. Yvonne och Arne arbetade som volontärer inom sina respektive yrkesområden, lärare och arkitekt, i Port of Spain under sex månader och fick många vänner på Trinidad. Människorna var vänliga och hjälpsamma. Priserna var normala och samma för alla. Det var då vi insåg hur långt borta från de bofasta människorna vi levde. Klimatet och de vackra omgivningarna liksom lurades. Där var underbart men inte på djupet.

Sista veckan i Västindien tillbringade vi på en av våra favoritöar Mayreu, där vi trängde in oss bland feta charterkatamaraner med rosa människor ombord. Salt Whistle Bay var den mest perfekt paradisiska viken av alla paradisiska vikar vi sett dittills. Stressless från Husqvarna hade skojar och gått ut på det nordiska kortvägsnätet med information om en stor strandfest med volleybollturnering den nittonde januari, när Eric fyllde år. Den nittonde trängdes charterbåtarna nästan ut, av vänbåtar som dök upp. Stormpippi, med fyra barn/ungdomar ombord, Latitude med Björn och Eva från Stockholm, Constance från Oslo med far, son och tre kompisar, Fredrika från Koster och några till. Det var ju bara att göra en fest då. Knytkalas som nästan alltid i seglarlivet. Tänk så mycket lättare det är att umgås och ha skoj när man inte behöver oroa sig för maten.

Svetten flöt i strömmar när vi kämpade runt volleybollnätet. Mellan varje set rusade lagen i havet för att hämta ny kraft i svalkan. Jolly Joseph kom i sin bjärt målade taxibåt med hummer som vi beställt. Besättningarna bredde ut olika vackra sarongtyg bredvid varandra till ett stort brokigt bord på sanden under några palmer. Med fotogenlyktor från sex båtar som lyste upp. Födelsedagsbarnet serverade egenblandad rompunsch ur femlitersdunk. Födelsedagssången sjöngs på engelska, norska, danska, svenska och franska av besättningar med de modersmålen. Christian hade återigen bakat en hejdundrande tårta som räckte till en minimal bit åt alla. Eric såg

härligt glad ut där han satt med korslagda ben under palmen. Han hade aldrig förut fått fylla år på sommaren med båt och utefest, som jag gör varje år. Barnen jagade ödlor och eremitkräftor med ficklampor i mörkret. Jag sände varma tankar till brorsan Kåre i Norrköping, som fyller år samma dag. Öns enda publika telefon var sönder. Vi dansade i vattenbrynet och brände fötterna där grillen hade stått.

Under natten blev både Eric och jag magsjuka och fick hög feber. Nästa dag diskade och röjde Christian och barnen i timmar, medan vi låg och flämtade. Jens tyckte det var lite läskigt. Aldrig hade både mamma och pappa varit så sjuka på samma gång. Rasmus och Jens hade skola själva. Det var fint att höra Rasmus, som går i femman, förhöra Jens, som går i trean, på engelskläxan. Båda barnen tyckte det var roligt. Vinden friskade men vi hade som tur var båda våra stora ankare ute. Ariel låg säkert. I två dygn låg vi utslagna i kojerna. Men våra duktiga barn tog hand om både oss och båten, med hjälp av vänliga båtgrannar som kom förbi i dingarna och erbjöd sig hjälpa till.

6

Ursprunglighet och karneval

Tobago och Trinidad

Efter en natts segling angjorde vi Tobago och Man of War Bay. Fy farao vad vi var trötta på att handstyra. Stefan på Runaway, som är ensamseglare, kunde inte tänka sig att styra en enda minut på överseglingar. Då sover han, och kikar runt horisonten med jämna mellanrum. En gång i timmen på Atlanten, och så ofta han orkar i mer trafikerade vatten. Ett femtontal båtar låg i viken. Inte en enda charterbåt. Inte en enda lokal båt kom ut och ville sälja något. Ingen ville hjälpa oss med det ena eller andra mot betalning. Vi var på vår vakt mot olika få-tag-i-våra-pengar-anfall. Inget hände.

Dagen var varm med friska fläktar. Kakaoträd, sockerrör och fem meter höga monsteror och andra gigantiska växter, som vi är vana vid att se i små krukor, inramade en vild strand. Urtidsdjursliknande pelikaner höll möte på en storsten. Till byn Charlottenville for vi snabbt med dinggen. Små pastellfärgade välskötta hus med korrugerad plåt som tak. Lustiga små matbutiker med nästan inget i. Reklamskyltar som kunde vara från svenskt femtiotal. En härlig tant som bakade bröd och kakor. En liten restaurang i vattenbrynet. En stor fotbollsplan med gräs. Glada, vänliga, hjälpsamma människor. Vi köpte en två kilos tonfisk av en fiskare för fyrtio kronor. Den räckte till grillkotletter åt tre besättningar när det var seglarfest på stranden.

I byn hämtade vi vatten ur en kran på torget. Det kostade inget. Vi tog med våra två tjugofemlitersdunkar, varje gång vi hade ärende in, och undrade om vi någonsin skulle få fyllt upp våra tusen liter i tankarna igen.

På stranden rann en ren bäck ut. Vi la alla salta smutsiga lakan och handdukar i blöt ombord över natten, trampade dem till musik i baljorna och sköljde dem sedan generöst i bäcken. Sedan tvättade vi håret och hällde bäckvatten över oss med spann. Efter att ha haft ont om sötvatten de sista veckorna var det otroligt skönt med fri tillgång. Att stå och duscha i tjugofem åttio graders värme i en klar bäck, under bananpalmer och ett gummiträd med en papegoja i, kändes helt vardagligt och naturligt.

När vi satt hemma i Sverige och planerade, verkade tropikerna och livet

där, så oerhört annorlunda och spännande. Men det går inte att behålla perspektivet och komma ihåg hur exotiska omgivningarna är. Vi bara var där, och levde med vår familj och seglarvänner vi mötte. Jag hade nästan glömt hur det kändes att skynda till bussen i iskallt duggregn, att dödströttgräla med familjen om oväsentligheter varje fredagskväll eller att vara stressad så det nästan gör ont i magen av allt som måste hinnas med.

Det var svårt att komma ut från stranden med tvätten. Dyrning bröt in mot land och vår dinge välte rejält över ända. Vi svor och sköljde om halva tvätten. Sen ankrade vi dingens strax utanför vågbrotten och simmade ut ett tjugotal meter med baljorna på huvudet.

På måndagen var det skola igen som vanligt. Den hade fungerat fint ända sedan vi seglade hemifrån. Visst blev det gnöl ibland när äventyr eller kompisar lockade, men för det mesta gick det förvånansvärt bra. Både barnen och vi mätte bra av att ha arbete och vardagsrutiner. Desto skönare blev sov Morgnarna på lördag och söndag. Många långfärdsseglare förlorar upplevelsen av helg.

Skolan började klockan nio varje dag och var slut i god tid innan lunch. Vi jobbade hårt och effektivt under den tiden och fick häpnadsväckande mycket gjort. Jens gick nu i klass tre och jobbade två timmar om dagen i skolan. Rasmus gick i klass fem och arbetade i två och en halv timma varje dag. Sen var det en halvtimmes läsläsning på valfri tid. Vi pluggade svenska, engelska och matte stenhårt. Lite historia, geografi och religion i samma böcker som kompisarna hade hemma och lite lärdom om de länder vi besökte. Genom att prata med människor och genom att själva iaktta omgivningen lärde vi oss mycket. På några ställen kunde vi söka information i turistbroschyrer eller på bibliotek. Och vi sökte kunskap om växter och djur, väder, klimat och stjärnhimmel utifrån vad vi upplevde.

I slöjden gjorde Jens ett hörnbord till sin hytt och Rasmus en blomsterlåda som han skulle så frön i. Målade, spelade och sjöng gjorde vi när vi ville. Kunskap om länder och människor kom av sig själv. Visst saknade barnen kamraterna och skolan därhemma. Jens hade lite kontakt med klassen via e-post och han hade rivit ut en klassbild ur skolkatalogen och satt på väggen i sin hytt. Barnen tyckte hela vägen, att resan var som bäst när vi seglade med någon annan familjebåt och de hade kompisar. Christian, som gått ut nian, hade med några böcker och försökte förbereda sig inför gymnasiet, men han hade en tydlig tendens att lura sig själv. Väldigt många saker måste fixas just när det var skoltid. Han behövde nog ha ledigt. Kan- ske borde alla tonåringar ta en paus innan de börjar i gymnasiet.

På Tobago monterade Eric lugnt bort vårt icke fungerande vindroder. Vi kände stor sorg och ilska över att behöva ge upp, efter att ha investerat så mycket energi och arbete i det, men också stark lättnad över att ha tagit beslutet. Ariel såg förfärligt rumphuggen ut.

På Tobago tränade vi oss också på att njuta av det gröna gräset på vår sida av staketet. Seglare vi mötte beskrev entusiastiskt Venezuela, Colombia, Panamá, Galápagos, Söderhavet, Australien och andra spännande platser vi var på väg till. Det lät alltid som om det var vackrare, billigare och mer intressant ju längre bort man kom. När vi akut längtade efter sol och värme och till sist kom till Spanien var det visserligen varmt, men inte i vattnet. När vi kom till Kanarieöarna var det varmt i vattnet, men inte billigt att leva. När vi kom till Västindien var det dundervarmt och vackert men katastrofalt dyrt och invånarna jagade våra pengar.

Nu var vi på vänliga, vackra Tobago där det är billigt att leva. Men i Venezuela, Colombia och alla de kommande platserna var det, enligt seglarkamrater, ändå mera intressant, vackert och billigt. Men gräset är inte grönnare på den andra sidan. Vi tränade på att inte hasta vidare, utan ville ge oss själva ro till att njuta av det goda på varje plats där vi var. ”Nog finns det mål och mening i vår färd, men det är vägen som är mödan värd”, skrev Karin Boye redan i början av seklet.

Man of War Bay var vårt paradiset under en vecka. De sista dagarna varnade det amerikanska vädernätet på kortvågsradion för fyra meter höga vågor som skulle nå våra trakter från ett oväder längre norröver. På onsdagskvällen började båtarna i viken mjukt lyftas högre och högre i en dyning som var så lång att vi fick klia oss i ögonen för att vara säkra på att vi såg rätt. Norska Quinjammer, som låg fem båtlängder från oss, försvann så att vi knappt såg masttoppen, när båda båtarna var nere i en dal. Så lyftes vi upp och tittade ner på båtar som låg djupt under oss. Hela viken rörde sig som sovande jättars magar, men så mjukt och långt att det kändes överkligt. Sedan började jättarna snarka. De höga dyningarna rullade in i klippor längs vikens sida så det dånade. Ariel IV och två andra båtar, som låg i närheten, fick känna av ett otäckt undervattenssug när vågorna studsade och allt vattnet skulle ut igen.

Med svårighet kunde vi släppa det häckankare som vi haft mot land, och ta oss en bit ut till en säkrare ankarplats. Vi sov inte mycket den natten. Dyningen fortsatte att bygga upp och Ariel rullade tungt. Hur mycket jag än pallade upp mig med kuddar runt kroppen, gick det inte att ligga still i koben. Ariel, som är en stålbåt, väger tjugofem ton. De mindre plastbåtar som

låg runt omkring, for upp och ner som leksaksbåtar i ett badkar när barn busar. Norska Barka hade folk iland på stranden. När de försökte ta sig ut med sin stora gummidinge välte den riktigt illa och spolades upp i skogen av en våg. Ingen i besättningen skadades men de fick gå till byn för att få lift ut med en av de lokala fiskebåtarna.

Christian och ungdomar från Stormpippi och amerikanska Tammie Norie hade fest på Barka. När Christian inte kommit hem klockan fyra på morgonen, blev vi oroliga och sökte kontakt via VHF-radion. Eftersom Bar-
kas dingre låg på stranden kunde gästerna inte få skjuts hem. Alla ungdomarna hade gått till kojs, på mer eller mindre bekväma ställen, i den ökande sjöhävningen.

När Christian nästa morgon kom hem med Stormpippis dingre såg han ganska slak ut. Han blev inte glad över att behöva ta fram dykutrustning och följa med Eric för att hämta upp häckankaret på sju meters djup strax utanför klipporna. Svårt var det, eftersom dingren lätt kunde komma fel och dundra med en våg in i land när ankaret släppte. Kättingen var snodd runt en sten och sikten var inte mer än tio centimeter, men ankaret lossnade när Christian väl snurrat upp det. Danska Keranis ankare satt så hårt fast i sand, att de inte ens med vår dykarhjälp, kunde få loss det.

För både motor och segel gick vi ut mot dyningen, som utanför viken byggde upp till höga vågberg. Det kändes som om Ariel omväxlande gick rakt upp i himlen och rakt ner i havet. Alla luckor var skalkade och vatten forsade över oss. Men bergochdalbanan var kort innan vi kunde falla av, runda Tobagos nordspets och så småningom gå in i en dyningsfri vik på andra sidan. Till kvällsmat fick vi pulverpotatismos, burkskinka och burkananas. Vi hade inte kunnat ta oss iland för att handla färsk mat.

Nästa dag seglade vi till Scarborough, Tobagos huvudstad. Lugn hamn men med stadens avlopp rakt ut. Med sina sjuttontusen invånare kändes stället stort för oss små ö-luffande långfärdsseglare. Barnen hittade snabbt ett hamburgerställe och såg två dåliga filmer på bio för totalt tio kronor. Vi vandrade runt i ett myller av fria företagare. Grönsaker, skor, kläder, köks-
utensilier och allt vad man kan tänka sig att behöva, i små rickiga stånd med plåttak. Billigt, vänligt, spännande. Gräset var väldigt grönt på Tobago.

Ur Erics anteckningar: Om denguefeber

Denguefeber är världens vanligaste insektsburna febersjukdom med upp till hundra miljoner människor som insjuknar årligen. Till skillnad från malariamyggan sticker denguemyggan på dagen. Den drabbade insjuknar, efter en inkubationstid

på två till åtta dagar, i influensaliknande symtom, muskel- och bensmärtor; break bone fever. I okomplicerade fall varar sjukdomen i cirka åtta dagar. Har patienten tidigare haft denguefeber och återinsjuknar kan tillståndet övergå i mycket allvarliga blödningskomplikationer.

Den patient vi minns mest var en alldeles speciell personlighet, fotograf med hela världen som arbetsfält. Han hade haft så många tropiska sjukdomar att han nu valde att segla på haven ett tag. Hans båt var målad i stark orange färg och döpt till La Dengue. Färgen påminde honom om hur dåligt han mådde när han låg sjuk i Afrika. Ziggy kunde få den mest sura tulltjänsteman att skratta när vi andra säkert hade fått betala böter.

Trinidad och karneval. Gandalf föds

På Trinidad tycktes alla långfärdsseglare sammanstråla. Trinidad som vi hade varnats mycket för och som vi hade längtat till. En av världens största karnevaler skulle vi vara med om. På gatorna i Port of Spain skulle vi hålla pengarna gömda för ficktjuvar och rånare – och oss själva borta från mördare. Vi skulle se till att barnen inte blev stulna och sålda till prostitution eller organdonation. All utrustning ombord måste dubbelsurras och kedjelas.

Men människorna på Trinidad var väldigt vänliga och hjälpsamma. Oron rann bort med svetten när vi väl kom fram. Aldrig förr hade jag varit så varm. Minsta lilla rörelse och svett bröt fram, överallt. Om jag tog på mig läsglasögon blev jag så våt på näsan att glasögonen immade igen. För att kunna fylla på kroppsvätskorna hade vi vattenflaskor med oss jämt. Vi hade redan börjat vänja oss vid att alltid gå i svettvåta kläder. Det var bara att skölja dem varje kväll.

Ariel låg ankrad i Chaguaramas Bay, en väl skyddad luftig ankarvik utanför sex eller sju olika marinor i rad. Bryggplatserna var fullbokade sedan månader tillbaka men flera seglarkollegor valde att ta upp sina båtar på land för att få botten rengjord och ommålad. Det var säkert skönt efter många månader för ankar, att bo stilla med dusch och tvättstuga bekvämt nära. Nu började det bli spännande att spana runt och se vilka vänner vi skulle få med oss genom Panama.

Alla marinorna är omgärdade av höga taggtrådsstaket och uniformerade vakter. Seglarna lever en lat tillvaro, helt skild från trinidadiers. Billiga restaurangkvällar, barbecues och fester där romen flödar på olika båtar. Många seglare blev kvar där i årtal. Båtdoktor Eric blev kallad till hembesök några gånger. En fransman med misstänkt malarialiknande feber och en norsk

dam med en böld i ändan. Bölden blev bortskuren och febern gav upp självmant.

Rasmus och Jens hade roligt på land med upplyfta båtars barn. Alla synliga chefer på varvet var vita, alla organisatörer i mellanled indier och alla arbetare svarta. På middagsrasten spelade arbetarna fotboll med barnen. Första gången vi gick utanför marinans stängsel kände vi oss som på en annan planet med suddiga aningar om att rånare skulle hoppa fram ur närmaste buske. Solen sken och inget hände. Vi tog bussen in till barnkarnevalen.

Stämningen i staden går inte att förmedla i ord. Tung rytmisk musik överallt. Myrstacksfullt med halvdansande familjer. Tusentals barn i obeskrivligt fantastiska dräkter pulserade fram, oavbrutet mellan åtta på morgonen och fyra på eftermiddagen, genom gatorna och över scenen vid slutmålet i Savannah Park. Intressantast var de grupper som visade Trinidads historia. Dräkterna symboliserade olika perioder i öns självständighetskamp. Roligast var de tusenfotingsliknande färggranna insekter som var exempel på Trinidads rika djurliv. Vackrast var pastellfärgade två meter höga fåglar. Vi höll Rasmus och Jens hårt i handen hela dagen. Eric hade pengar i ett bälte närmast magen. Blickar följde våra fem ljusblonda huvuden som guppade genom allt det svarta. Många snälla människor ville hjälpa oss.

Det är sant som det står i guideboken att om man en gång varit med om en karneval på Trinidad, blir man aldrig riktigt som förut. Karnevalen är spektakulär, oförlömlig, den nästan största festen i världen och den är sprungen ur en historisk verklighet.

Plantageägare bjöd på 1800-talet in sina gelikar till förfinade fester före fastan. Slaverna hade sina fester och härmade i hemlighet sina ägare och gjorde narr av dem. Efter frigivningen på 1830-talet flyttade de svarta ut sin vilda ilska över hur man behandlat dem, i en festival på gatorna. Myndigheter försökte förgäves under årens lopp kväva deras häcklande sånger, danser och dramauttryck. Som fågel Fenix reste sig karnevalen gång efter annan ur askan. Starkare och starkare. Idag lever antagonismen inte längre. Karnevalen på Trinidad har stark och bred folklig förankring och en överväldigande mängd deltagare, iklädda briljanta kostymer. Calypsomusiken har kvar sin ursprungliga roll som politisk och social satir.

På söndagskvällen åkte vi in till Savannah Park, i Port of Spain för att se "the kings and queens", finalisterna bland tusentals dräkter i karnevalen, presenteras. Vinnande "king" kallades "the Tempest". Något liknande har jag aldrig sett. Enorm, åtta nio meter hög, med fjäderliknande höga spetsar

dansade, vajade och for skapelsen ilsket fram över scenen. Färgerna ändrades fortlöpande från mörkt lila till svart, grått och ovädersrött. Ur topparna sköt blixtar. Hela dräkten rullade på hjul. Mannen som bar/drog den var inkorporerad i skapelsen.

Den kvinnliga motsvarigheten var en mera traditionell ”queen”. En vacker svart flicka klädd i vitt och guld bar/drog en dräkt som i lätta vita och silverfärgade tyger, plymer, pärlor och fransar förstärkte det vackra. Dräkten var, liksom alla de övriga finalisternas, otroligt stor. Sammantaget var dräkterna så spännande och speciella att de egentligen borde kallas textilsulpturer. Inspiration till kläderna varierade från historiska afrikanska och indianska ursprungsfärger, till det moderna Trinidads natur- och stadsmiljöer samt till en neonfärgad dröm om framtid.

Christian var inte med oss. Han tillbringade natten med att utklädd kroppsmåla sig och att kasta olja och lera i en galen dansande människo-massa. Vi kom hem klockan tre och hann bli rejält oroliga innan Christian kom hem, tillsammans med ungdomarna på Stormpippi, klockan nio nästa morgon. På marinans toalett fanns ett stort plakat där man uppmanade nattkarnevalarna att duscha under slangar som var uppmonterade på gården, och inte i de vanliga duscharna. Christian var fortfarande färgad både här och där när vi till slut vaknade.

På måndagen vilade vi men på tisdagen hade vi samlat nya krafter och gav oss in i staden för att se det stora karnevalståget. Inget tåg där inte. Steelbands, högtalarbilar, dansande suveränt kostymerade trinidadier rörde sig överallt, som om gatorna var en stor sjudande kittel. Alla sammanstrålade så småningom på Savannah. Vi snirklade oss fram dit genom de dansande massorna. En vakt vid en halvskum bakdörr erbjöd oss fina platser mot en sedel. Vi kände oss skyldiga men tog erbjudandet och fann oss sittande på dyraste parkett under nästan tio timmar då mer än otroligt otroliga figurer och ekipage oupphörligen dansade över scenen. Verklighet övergick i fantasidröm. Denna karneval ska Eric och jag, lite bättre förberedda, delta i en gång till under våra liv.

Tillbaka i vardagen körde vi igång med skola efter karnevalslovet. Eric åkte med en taxichaufför, som marknadsförde sig själv som ”pålitlige John”, till flygplatsen för att hämta vårt nya vindroder. Eric lyckades få ut det från flygplatsen utan kostnad eller ifrågasättande. Tullen godkände försändelsen utan bråk.

En två meter lång imponerande välgjord roderjätte placerades, fastlåst på vårt däck. ”Om detta roder inte heller fungerar, vad gör vi då”, undrade Jens.

Men den svåraste frågan blev var vi skulle kunna jobba ihop de närmare fyrtiotusen kronor som vi nu tvingades låna ur vår reskassa. De representerade omkring tre månaders uppehälle för familjen.

Men funderingarna övergick i ilska när vår efterlängtrade självstyrningsanordning saknade två av de fyra beslag som det skulle sitta fast i aktern med. Eric kämpade med telefon, fax och e-post och lyckades till slut få någon i Tyskland att lova skicka beslagen express.

Vindrodret består av ett stort, tungt roderblad som sticker ner i vattnet och en vindflöjel som, med vindens och en avancerad inställningsanordnings hjälp, styr rodret så att vår tjugofem ton tunga båt går åt det håll vi önskar utan att någon måste stå timme efter timme och styra. Till skillnad från en autopilot styr ett vindroder bättre ju mer det blåser och det drar ingen ström, vilket det alltid finns mycket ont om på segelbåtar.

Vi skulle få en styrman driven av vinden, precis som båten själv, och den skulle ge oss frihet att ägna oss åt barnen eller gitarren. På nattvakerna kunde vi sova stundvis och skulle slippa bli dundertrötta. Rodret är rejält och hållbart och skulle kunna styra åt oss resten av vårt liv. Inte underligt att många seglare, liksom vi, ger sitt vindroder ett kärleksfullt smeknamn. Hurrarop skallade när det väl kommit på plats och fick sitt namn, "Gandalf". Ståtlig och stark satt han som en modern skulptur på akterspegeln. Vindflöjeln vajade lätt i brisen, med ett rött band som fladdrade i vindriktningen likt en liten drake. Välgjorda beslag och mekaniska finesser. En grov rostfri axel som gick ner genom vår badplattform till roderbladet. Och det fanns fortfarande plats att sitta på badplattformen och dingla med fötterna i vattnet.

Vi gillade Trinidad skarpt trots faslig hetta och de hemska historierna om farligheter. Rån, mord, barnarov, ormar, spindlar och skorpioner såg vi inte mycket av. Jag är glad över att oro inför det okända inte överträffade vår nyfikenhet och upptäckarglädje. Hettan dignade vi under jämt. I vardagslag gick jag kring i bikini med en ständigt våt handduk runt halsen. Tyvärr kunde vi inte bada. För mycket av civilisationens restprodukter rann rakt ut. En spann sötvatten över huvudet då och då kändes skönt. I land måste man ha lite kläder på. Men de kunde lika gärna vara våta.

Mycket arbete på Trinidad gick väldigt långsamt och verkade ineffektivt, men jag förstår varför. Jag skulle aldrig, som varvsarbetarna, kunna slipa och måla båtar i den här värmen. Eric nästan dog när han stod timvis i solen och monterade Gandalf. Jag stönade när jag måste utföra det minsta kroppsarbete. Till exempel att baxa upp alla delar till vår stora symaskin ur

packutrymmet under min koj. Svetten pärlade nedför panna, rygg och mage. ”Prova gärna att sluta ögonen och fantisera om hur det känns!” Det gick precis an att sitta alldeles stilla i draget från vindtunneln över förluckan och laga soltaket, som tagit mycket stryk under Atlantöverseglingen.

Då gick det bättre att röra sig i en sval flod. Den lokala ”hiking”-föreningen anordnar utflykter om söndagarna. Men inte som hemma för att vandra och njuta av eller studera naturen. ”The Seeketers” är till för vanliga människor som utan speciell utrustning vill klättra, simma eller gå i djungeln på olika äventyrliga sätt. Allt under skratt och stoj, tjo och tjim. ”The trinidadiens love to party”, som någon uttryckte det.

Vi gick med ledare på en nästan osynlig stig genom regnskog upp i en ravin till en upprinningskälla för en å. Eric och Christian gick med en annan grupp halvvägs upp. Där hoppade de i floden och vadade, simmade och kämpade sig uppför vattenfall tills de mötte oss. En tredje grupp, nästan hälften av alla de ursprungliga ungefär sjuttio människorna, skulle gå upp och gå ner igen. De kunde inte simma.

Rasmus, Jens och jag traskade modigt med vår grupp ner i vatten upp till midjan och vadade, omväxlande simmade när det ibland blev djupare, nedför floden. När det strömmade för fort fick vi hålla i rep som ledarna hade med. Alla hade vanliga kläder på sig, som tröja, kortbyxor och gympadojor. Vi hade en undervattenskamera i ryggsäcken.

På ett ställe fick vi hoppa fyra meter från en klippa med ett vattenfall ner i en strömmande, kokande pool. Glada dyblöta svarta människor stod nedanför och skrattade och hejade. Ledarna slängde ner sina machetes i påsar.

En bra bit ner mötte vi Eric och Christian. Bara en fjärdedel av deras grupp hade orkat så långt upp. Floden strömmade genom grotliknande klippgångar, trädtunnlar och vidunderlig regnskogsgrönska. Ibland forsade den så vi kunde åka kana på hala klippor. Vackra stora blommor överallt, men inga färgglada fåglar. De hade nog skrämmts bort av människobullet.

På ett ställe såg vi en boaorm i ett träd, som ringlade sig uppåt. Längst ner vid parkeringsplatsen stod en flicka med en annan orm om halsen. Den visade sig vara huvudledarens keldjur, en boaunge. Turen tog sex timmar, huden var skrynklig, musklerna slut och äventyrlustan synnerligen väl tillfredsställd.

Segelbåten Vendora från Nya Zeeland kom med två pojkar i samma åldrar som Rasmus och Jens. De nya kamraterna hade en segeldinge och barnen försvann efter skolan på äventyr över viken.

Phil och Linda på Vendora känner sig som del av en grupp kosmopoliter; de ”riktiga” långfärdsseglarna på ungefär femhundra båtar, utspridda över alla världens hav. Vendora hade seglat i fem år och besättningen visste ännu inte när eller om, de skulle vända hem. Linda berättade om hur de under årens lopp hade förändrat sin syn på vad som är värdefullt i livet och hur de hade anpassat sig till en ny ekonomisk situation. Familjen äger ett hus på Nya Zeeland som ger en liten hyresintäkt. Därutöver jobbar Phil tre månader om året. Då ligger de stilla någonstans där det finns båtar som behöver lagas, utrustas eller byggas. På Trinidad hade han fått jobb på en av marinnorna. Resten av åren seglar Vendora långsamt i något område på jorden, upptäcker, lär känna människor och har tid med varandra och sina favoritaktiviteter. Ibland har de vänner med ombord.

Linda leder skola med barnen och hon har blivit expert på att leva billigt möjligt. De tyckte vi var dumma som skulle dundra runt hela jorden på bara tre år när det finns så mycket, utanför de vanliga seglarstråken, att uppleva. Vi fick adresser, tips på trevliga människor, fina byar, öar, vikar och rev i Nya Zeeland och Australien. Jag råkade säga att tre års resa nog blir en bra tid för oss, att barnen behöver sina rötter med hemort och kompisar och att jag nog behöver utmaningen med ett eget jobb igen. Då log Phil brett och sa att ”ni får se när ni kommer över i Stilla havet och Söderhavet. Ni kommer att förändras.” En smått hårresande tanke skakade mig. Tänk om det var sant!

Vi lärde också känna nyzeeländarna Noel och Litara på båten Sina. Litara är född och uppvuxen på Västra Samoa. Deras dotter hade samma namn som båten. Sina och Christian var jämnåriga och blev mycket förtjusta i varandra. De hängde ihop varje sekund under den tid vi var där och det var härligt för oss att se deras glada unga kärlek. Vi såg dem försvinna ut över ankarviken i Sinas lilla segelbåt och de återkom inte förrän det blivit mörkt. Tyvärr fanns det inte så många tonåringar ute på haven. Och tyvärr kunde vi inte stanna hur länge som helst på Trinidad.

Noel och Litara hade seglat flera varv runt jorden och bland annat övervintrat på Antarktis. Deras första båt, en vacker träbåt som de byggt själva, hade ingen motor. För sina spännande seglingar har Noel och Litara fått motta den eftertraktade ”Blue water medal”. Strax innan barnen kom till världen började de bygga den nuvarande båten, Sina, som är en fantastisk skönhet i trä. Sina har visserligen motor men liksom den första båten har hon ingen elektronik och inga moderna instrument. Tolv år tog bygget. Sedan dess har de seglat i fem år med dottern Sina och hennes storebror Wal-

ter. Han hade nyligen återvänt till Nya Zeeland för att avsluta sin skolgång. Sina läste näst sista året av highschool på korrespondens ombord. Litara berättade legender från Samoa och gav oss adressen till sin bror där.

Kvällstid avlöste avskedsfester med olika besättningar varandra. Karnevalen var över. Båtar var nymålade eller fixade på ett eller annat sätt. Trinidad är både mötes- och avskedsplats. Många goda vänner vi lärt känna under färden i Europa och Västindien vände norrut, för att gå upp genom Västindien och långsamt styra hemåt. De seglade "the Atlantic circuit" och skulle gå tillbaka till Europa igen, via Azorerna. Speciellt sorgligt var det att vinka farväl till barnfamiljerna på Riverdancer och Stormpippi och naturligtvis Vendora och Sina. Vi undrade om vi någonsin skulle träffa dem igen. Vår gästbok var full av namn och adresser till härliga seglare.

Efter att ha tillbringat nästan en månad på Trinidad kändes det också svårt att säga adjö till landet. Vi hade från början tänkt stanna två veckor men karneval, jobb med båten och alla berikande människomöten gjorde att tiden gick vidare och vi njöt av vår frihet att ändra oss. Den sista knytkalasavskedsgrillfesten var med nyzeeländarna och Nordanvind. Roligt men vemodigt. Att hela tiden skiljas från vänner som vi nyligen lärt känna var svårt. Phil skrattade åt mig och sa: "Vi träffas igen, förr eller senare. Ju längre tid man är ute desto fler vänner har man i varje hamn." Det märkte vi när vi seglade i Europa och över Atlanten. Men nu hade nästan alla de vänbåtarna vänt hem.

En av de sista kvällarna satt jag vid datorn och skrev. Båten var mörk och bara skärmen glimrade. Plötsligt for en fladdermus in genom akterluckan och i full fart förbi mig. Förmodligen fortsatte den ut genom förpiksluckan eftersom vi inte kunde hitta den någonstans. En stund senare hände samma sak. Då stängde vi luckorna trots värmen. I guideboken står det under kapitlet farligheter: "i Venezuela har det hänt att vampyrer bitit seglare, men det är mycket ovanligt." I uppslagsboken står det: "vampyrer är en familj av små blodsugande fladdermöss i Syd- och Mellanamerika."

Efter att ha upplevt hur det uppstår myter om farligheter som gärna förstoras, trots att de för den enskilde seglaren knappast utgör någon större fara, kände vi oss inte så värst oroliga när vi gick mot Venezuela och malariatrakter. Men vi var glada över att myggnät och malariatabletter, som vi beställt från Australien, till sist hade anlänt.

7

Till ett nytt hav

Venezuela–Las Perlas

Med båten nedtyngd av härliga nya förråd av kyckling, kalkon, falukorv, prinskorv, biff, skinka, frukt och grönsaker – allt på burk samt berg av mjöl, socker, ris, pasta, olja, potatis och lök, och mindre berg av kryddor, te, rusin, sylt, kakao och andra krusiduller, samt en låda Jamaicarom, korsade vi en mörk natt Venezuelas gräns och angjorde Los Testigos i soluppgången, efter sjuttiotre sjömil i god passadvind. Gandalf styrde starkt hela vägen! Vi njöt av vår nya duktiga styrmans kapacitet. Tur att vi efter Atlantöverfarten började vår resa i Västindien och gick söderut. Inte tvärtom. Öarna vi besökte blev i rätt ordning vackrare, vänligare, mer orörda och billigare.

Los Testigos är en liten grupp vilda öar, utan någon fast förbindelse med fastland. Bara ett drygt hundratal människor bor där. Ariel låg i en ankarvik inramad av en vit lång sandstrand med höga palmer, ett rev och några små klippöar. Över vattnet svävade kraftfulla fregattfåglar med upp till två och en halv meter mellan vingpetsarna. Vid vardera änden av stranden låg några hus som mer liknade halvöppna skjul. Mitt emellan fanns en huskonstruktion utan väggar men med ett stort skuggande palmladstak. Därinne låg fiskare och vilade i hängmattor när vi kom. Sex fiskebåtar var förtöjda vid strandkanten. Ett gäng fiskare spelade något som liknade cricket på stranden. Vänliga, ljusbruna män endast iklädda kortbyxor hälsade oss med "hola" när vi artigt prövade vår minimala spanska. Nybörjarkursen hade kommit fram ur skåpet igen.

Vid ett av husen blev vi bjudna av en äldre kvinna att sitta ner på varsin dålig plaststol. Hon hade glada rynkor i ansiktet när hon presenterade oss för sin dotter, sina barnbarn och deras papegoja Bandidos. Mycket intresserade ville de veta namn och ålder på våra barn. Vi tillbringade eftermiddagen med dem och lyckades berätta lite om vårt liv på haven.

Senare på dagen kom en liten båt ut till oss på Ariel. En fiskare och hans hustru överräckte tre humrar. Den misstänksamhet vi förvärvat i Västindien gjorde oss tveksamma till att ta emot. Men de bad inte om någon er-

sättning utan vinkade och for igen.

Eric och Christian dök med våra tuber. Första dagen såg de ”braincoral”, ”seafans”, ”goatfish”, ”parrotfish”, ”bluehead”, ”tubesponge”, tonfisk och halvmeterstora sjöstjärnor. Andra dagen gick kompressorn som brukar fylla luft i tuberna, sönder. Eric svor över ännu en tredskande maskin och suckade djupt när han plockade fram verktygsväskorna. Ingen av oss andra ombord kunde laga grejor som gick sönder. Christian var i och för sig duktig på att hjälpa till, men mest med träarbeten och underhållsjobb. När maskiner eller apparater gick sönder stod Eric ensam med problemet. Och oftast fanns det ingen fackman att rådfråga. Hade han tur kunde det finnas en seglare i närheten med erfarenhet av liknande problem. Det var inte konstigt att Eric suckade. Det enda vi kunde göra var att hålla oss borta så att han fick plats till att sprida ut alla verktyg och delar. Efter det stora jobbet med Gandalf borde verktygen ha fått ligga nedpackade ett bra tag. Men kompressorn var helt omedgörlig. Till slut fick vi be om ny komprimerad luft av israeliska Summerwind som också låg i viken.

Medan Eric och Christian dök, åkte Rasmus, Jens och jag i gummidingen på utflykt till byn som låg lite längre bort, med ett tiotal hus. En äldre fiskare gav barnen bitar av svart korall och visade hur de skulle slipa bitarna blanka. Rasmus hade glömt sina skor men fiskaren lånade honom ett par gamla slitna, och tog oss med på vandring över ön. Vägen gick förbi bråkande getter och genom en skog av kaktusar som ofta var högre än vi. Rasmus råkade trampa på en liten kaktus och fick långa taggar i tån. Vår vän fiskaren Julio drog varsamt ut dem.

På östra sidan av ön fanns en liten strand där vi dök i stora, härliga pålandsvågor. Jens brände sig i vattnet på en lång blå slemmig manet. Julio visade hur han skulle lindra med saliv. När vi kom tillbaka till byn frågade Julio försiktigt om vi hade rom ombord. Vi vill inte bidra till de alkoholproblem som vi vet finns, så vi svarade nekande. Julio var lika vänlig ändå.

Senare samma dag kom en hel familj med två barn ut till Ariel och frågade mycket försiktigt om vi kanske hade några färgpennor. Deras barn ville måla Venezuelas flagga. Vi gav dem Rasmus gamla färgpennor. Sällan har jag sett någon bli så glad för så lite.

Pnina och Yoav, det israeliska paret från Summerwind, och deras två tonårsdöttrar, kom över på te. Detta, att nästan okända människor kommer på besök bara för att umgås, är en viktig del av långseglarlivet som vi älskar. Att ha så mycket gemensamt fast vi egentligen inte känner varandra, är fantastiskt. Vi samtalade om världens gång, om fiske och om ankarplatser i Vene-

zuela. Barnen och ungdomarna försvann snart när det visade sig att Summerwind hade video ombord.

Familjen hade seglat i tolv år. Deras ungdomar kände inte till något annat liv än det de lever seglandes i världen. De hade skola på engelska via ett amerikanskt korrespondenssystem och kunde varken läsa eller skriva på hebreiska, som är det språk man talar i familjen. Båten var köpt i Australien och seglade under australiensisk flagg. Med fyra israeliska pass ombord fanns det många muslimska länder som Summerwind inte fick komma in i. Familjen hade legat stilla i viken på Los Testigos i en månad. Alla fyra talade bra spanska och hade redan fått många vänner iland. Vi började inse att tre år är kort tid för ett världsäventyr.

På den större ön Margarita klarerade vi in och ut ur Venezuela samtidigt. Klareringen kostade nästan tusen kronor men vi sparade lika mycket genom att bunkra diesel. Den kostar en krona litern i Venezuela som har rika oljekällor på fastlandet. Inte underligt att alla taxibilar på Margarita är stora bensinslukande vrålåk som gungar fram och påminner om det glada femtiotalet.

I god passadvind styrde Gandalf Ariel ner längs Margaritas kust. Vi hade engelsklektion i klass tre och fem under solskyddet i aktern. Skönt och svalt att sitta ute med skolböckerna även om vi fick hålla hårt i dem så att de inte skulle blåsa överbord. I aktersittbrunnen har vi ett litet bord som gick att svänga fram när det var dags att fylla i övningsbokens frågor. För, jag vet inte vilken gång i ordningen, råkade vi tappa ett suddgummi som liksom draget av en magnet försvann i en av självlänsarna. I självlänsarnas halvdecimeterstora hål ska normalt bara vatten rinna ut, men på Ariel IV betar de sig som små hungriga munnar slukande pennor, klädnypor, ringar, teskedar och allehanda små ting. I riktiga oväderslägen när det inte går att lämna raten har det till och med hänt att vi varit tvungna att kissa där.

För att enkelt runda den sista udden gippade Eric och Christian båten, så att vinden skulle komma in från andra sidan. Storseglet svängde kontrollerat över med en smäll i den ganska lätta vinden. Till vår stora förvåning och fasa skörade det nya storseglet på två ställen vid fullattorna intill masten. Rasmus, Jens och jag kastade ifrån oss skolböckerna och hoppade fram på däck för att snabbt rulla in förseglet. Eric och Christian fick ner storseglet i full fart för att det inte skulle gå sönder ytterligare.

Hela familjen hjälptes åt att känka upp alla delarna till symaskinen: bordsskivan, benen, själva symaskinen, motorn och drivremmen, lådan med tillhörande skruvar, muttrar och smådelar samt sylådan med spolar

och tråd. Vår segelsmaskin kommer från en gammal nedlagd möbelfabrik och är ganska stor och otymplig. Monterad på sitt bord tog den upp hela stora sittbrunnen. Långsamt gick vi för motor mot vinden så att båten inte skulle driva ut i öppet hav utanför Margarita. Ariel låg fortfarande lugnt i lä av ön. På tre timmar lyckades vi med hjälp av samtliga medlemmar i familjen lyfta, baxa och bända runt det himla tunga och stora seglet så att vi kom åt att sy lagningar och förstärkningar.

Nu började stora otursturen. Kompressorn hade redan dött. Nu skörade seglet. Sedan vägrade generatoren att starta. Det sprutade olja ut i hela motorrummet och en del rann in under durkarna i konservburksförråden. När vi skulle ankra vid nästa ö slutade plötsligt gasreglaget till huvudmotorn att fungera och vi fick kasta ankar med väldig fart för att inte driva på revet. Alla dessa incidenter trots att Eric hade arbetat så hårt med att gå igenom all utrustning innan vi gav oss av.

Men historierna känns igen från många kompisbåtar. Är marina prylar så mycket sämre än till exempel bilgrejor? Vi undrar. Sådana dagar längtade vi till det enkla, trygga livet i hus därhemma. Men palmerna fortsatte att vaja och det turkosblå varma vattnet fortsatte att locka. Jag fick e-post från Sverige som berättade om snålblåst och duggregn.

På Rasmus tolvårsdag blev det kalas på ett ensligt hästskorev i ögruppen Los Roques. Som vanligt trängde vi in oss hela familjen i födelsedagsbarnets hytt med bricka och presenter. I vår familj måste det vara både ljus och blomma på brickan. I brist på blommor hade vi målat och klippt ut pappersblommor. Och vi sjöng morgonfalskt först de svenska födelsedagsångerna och sedan de danska, som vi lärt oss av farfar.

Rasmus kunde nästan inte bärga sig över frukost innan han spände ding- en för födelsedagspresenten, en uppblåsbar ”vattenraket”. Med lätt dåligt miljösamvete såg jag några hellyckliga barn klänga sig fast på den framrusande raketerna tills de plumsade i. Vi var ensamma på ankarplatsen och störde ingen.

Framåt eftermiddagen fyllde vi ding- en med lägerattiraljer, åkte till revets insida och vadade i knädjupt vatten över döda koraller till en vid korallstrand. Vid ena kanten låg en ö, övervuxen med mangroveträd vars rötter växte långt ut i vattnet. På utsidan av revet fanns högar av strandved, bambustockar och en del människoskräp. Med hjälp av gamla tamprester reste vi ett stort vindskydd med en imponerande hög stång i ena änden. Det såg fantastiskt ut där på det ensliga revet. Framför vindskyddet byggde vi en eldstad, ett lågt bord och tre bänkar.

Iförda badkläder satt vi i solnedgången och firade Rasmus med sangria från Kanarieöarna, Coke från Trinidad och popcorn från Margarita. Till efterrätt fick vi platt men god tårta, som tårtspecialisten Christian bakat i gasolugnen och Rasmus dekorerat med godis. Barnen hade nästan slutat äta godis. De tyckte västindiskt godis smakade pyton. Eric hade gitarren med sig och vi sjöng Taubelåtar. Sångerna kändes annorlunda där, i närheten av flickan i Havannas hemtrakter och ”hemmet i kanten av Atlanten”, som tillhörde Fritiof Anderssons Carmencita.

Senare grävde vi ner eldstaden, la på massor av ved och täckte det hela med plankor och sand. Nästa dag kunde vi hämta gratis grillkol i gropen. I sena kvällen drev och paddlade vi med vågorna i mörkret ut till Ariel, som hade däcksbelysningen tänd för att vi skulle hitta hem.

Rasmus tyckte att det varit en fantastisk födelsedag, men han kände precis som Jens hade gjort, att det hade varit ändå roligare med några gäster. Jag pratade med Eric om att vi borde göra allt vi kan, för att nästa års födelsedagar skulle firas med andra familjebåtar. Eric, som är mer realistisk, menade att det är svårt att planera så. Väder och vind avgör ändå till sist var vi kan vara. Ja, ja men jag ska försöka i alla fall, tänkte jag. Det blåste en hel del men revet förhindrade de stora havsvågorna att nå oss. Vår gästflagga från Venezuela fladdrade lite mot styrbords vantspridare när vi somnade och vi hörde dånet av vågorna mot revet.

Några dagar senare när Eric äntligen torkat bort all maskinolja ur håret seglade vi till ännu en underbar korallö för att bara vara. Jens fick hosta och ont i halsen. Rasmus fick magknip. Eric och jag hamnade i svåra diskussioner om seglarlivets grundvalar. Mitt i allt det vackra var vi fortfarande samma människor med samma behov. Eric tyckte inte att jag förstod honom och visade medkänsla när olika grejor gick sönder och han var tvungen att krypa ner bland olja och skruvar i timtal. Speciellt när det var riktigt farligt som när gasreglaget gick sönder och vi lika gärna kunde ha drivit på revet. Jag tyckte att det var svårt att visa förståelse när jag ändå inte kunde hjälpa till och trodde att jag gjorde bäst nytta genom att vara som vanligt och fortsätta med skolarbetet tillsammans med Rasmus och Jens. Men solen gick ner och solen gick upp, i många dagar. Vi åt ibland och sov ibland. Samtal och upplevelser av lugn och nära natur läkte både det ena och det andra.

Sista dagen på Los Roques bakade Christian semlor och gjorde riktig mandelmassa. Vi hade ingen mandelkvarn men alla barnen hjälptes åt att hacka mandlarna riktigt fint. Och vi hade ingen riktig grädde. Med vår kon-

serverade grädde, som ytterst motvilligt lät sig vispas, rinnande ner för bul-larna smaskade vi något försenat otroligt goda semlor.

Bredvid oss ankrade en gammaldags Grand Banks-motorbåt med vene-zuelansk flagg. En familj med fyra barn, extra vänfamilj och en besätt-ningsman myllrade ut för att bada, dyka och fiska. Venezuela hade påsklov och välbesuttna stadsbor var på naturutflykt. Vi blev inbjudna ombord på kvällen och fick dela deras middag. De berättade om sitt land och gav oss frukt och grönsaker och ett spel i present. Härliga, glada, generösa männi-skor. Vi ville väldigt gärna se mer av Venezuela men det fick vänta till en an-nan resa. Återigen funderade vi över att tre år är en alltför kort tid för en världsomslegling

ABC-öarna och möte med Yangshou

Vi kom till den första av de Nederländska Antillerna eller populärt kallat ABC-öarna. A för Aruba, B för Bonaire, C för Curaçao. Där vimlade det av välstädade stora ljusa människor. Bonaire, den minsta, är holländskt ren med papperskorgar i varje hörn. Men det välordnade och effektiva är upp-blandat med karibiskt färgglad livsglädje. Mer än hälften av de ungefär fjor-tontusen invånarna är slavättlingar.

På Los Roques hade vi träffat brittiska Yangshou med Myles och Craig i trettioårsåldern ombord. Bonaire är känt för sina mycket fina dykvatten. Myles och Craig hade nytagna dykcertifikat från Bequia. De köpte varsin begagnad dykutrustning på ett av de otaliga dykcentren på Bonaire. Trist att vår kompressor var sönder nu när vi verkligen behövde den.

En stor finländsk skuta kom in. Hon seglade på charter med finländare, anställda på Nokia i Caracas. Flera av gästerna pratade bra svenska och vi utbytte tankar om livet i Skandinavien och Karibien. Vi hade döpt vår båt till Ariel IV of Scandinavia. Ariel har dansk flagg, Eric har danskt pass, vi är svenska och pengarna till resan är hopjobbade i Norge. Rasmus och Jens hittade en elvaårig lekkamrat på skutan som pratade finska, spanska och en hel del engelska. Kulkuri, som båten hette, hade tre kompressorer ombord. Första dagen fick vi massor av luft. Andra dagen kom kaptenen över och gav oss en mycket bra genomgång av hur en kompressor fungerar. Hans själv-klara generositet och hjälpsamhet kändes underbar efter att vi hade blivit lurade av en penningtörstande dykcenterkille.

Eric, Christian, Myles och Craig dök i flera dagar och utforskade runt tjugometerskurvan. Rasmus, Jens och jag snorklade ovanför och busade i

deras luftbubblor som kittlade oss som en bubbelpool. Ibland kom bubblor stora som svampar upp. Vi satte oss på dem och de splittrades runt ändan. En dag såg djupdykarna en två meter lång sköterskehaj. Trots att vi vet att de är ofarliga kändes det läskigt att vara nära ett så stort vilt djur. Barracudor i enmetersklassen såg vi ofta. Vi började vänja oss.

Men de vackra färgglada mindre fiskarna som fanns överallt och kom i stora stim, var bäst att titta på, utan pirr i maggropen. "Queens angelfish" är den vackraste. Blå och gul som den svenska flaggan. Vi, och framför allt barnen, hade blivit väldigt nationalistiska under resan. Med stor stolthet pekade de på Volvobilar, Ericssontelefoner, svenskar som varit med om att bygga Kaledonienkanalen, Abba, Roxette och Ace Of Base.

På Bonaire var det påsk. Barnen ville inte förvandla masten inne i båten till påskris. Masten hade varit julgran. I stället blev den stora fotogenlampan som hänger i kajutan pyntad med påskkärningar, kycklingar och ägg. Jens hängde hela taket fullt med fjädrar och satte två pappkycklingar i fläkten så att den inte gick att starta. Myles och Craig fick varsin fjäder att ha i hatten. Äggen målade vi på Ariel men den mexikanska påskmiddagen serverades på Yangshou. Båtnamnet är lånat från en kinesisk by och betyder "himmelriket på jorden". Påskjakten gick från däck till sittbrunn, kajuta, förpik och pentry innan gosisäggen hittades i skepparns klädsåp.

Innan vi seglade vidare konstaterade Myles och Craig att långfärdssegling egentligen innebär att byta ett heltidsjobb mot ett annat. De hade trivts väldigt bra med sina jobb hemma men "jobbet" att vara ute på sjön är mera spännande än landliv. "Kontrasterna mellan de fina och de förfärliga stunderna till sjöss, gör tillvaron mer spännande – och man känner intensivt att man lever."

I starka akterliga vindar dundrade vi en natt från Bonaire, förbi Curaçao till Aruba. Vi förstod varför Povel Ramel skrev sången om varför det måste gynga så på vägen till Curaçao. Vindarna var inte bara starka utan också bråkiga. Ingen fick sova mycket. Utom Rasmus och Jens förstås. De sov alltid gladeligen genom stökiga seglingsnätter.

Vi hade fortfarande kvar några paket blåbärssoppa hemifrån. Att i mörk och blåsig natt kunna knäppa händerna runt en varm mugg blåbärssoppa och långsamt andas in doften är en speciell njutning. En dubbelmacka med jordnötssmör kunde man också få till. Nu när Gandalf styrde hela tiden var det lätt fixat. Vi hade köpt ny grön antihalkduk som låg på köksbänken och hindrade brödsvisor, burkar och knivar från att flyga iväg när båten rullade. Myles och Craig hade det värre än vi eftersom deras båt är kortare och

rundare och rullar mer. De handstyrde alltid. Vindrodret fungerade inte. Dessutom hade de ingen blåbärssoppa.

Vid kaj på Aruba låg brittiska Morven och en barnfamilj på katamaranen Camille från samma land. Fast det var tidigt på morgonen stod alla samlade och tog emot våra linor. Det kändes bra att hitta ett så trevligt gäng att göra sällskap med genom de ökända piratvattnen utanför Colombia. Vi enades om att segla till indianöarna San Blas strax sydost om Panamákana-len och först därefter till Panamá. Rykten gick om strejk i kanalen och uppemot fyra veckors väntetid.

Det var skönt att ligga vid kaj för en gångs skull. Morven och Camille hade fått tillstånd att förtöja där för att klarera ut. Vi skulle alla gå västerut nästa dag. Barnen spelade fotboll på kajen. Christian tränade jonglering med killarna på Yangshou. I en hörna hade vi skola.

Staden på Aruba är uppbyggd av ägarna till en världsomspännande leksakskedja – och ser ut därefter. Rena Disneyland. Totalartificiella shoppinggator och överdekorerade hus. Vi hittade en enda mataffär och gick in i den för att använda våra sista floriner till färskmat. I kassan upplyste expediten oss om att florinerna från Bonaire inte gick att använda på Aruba som har andra floriner. Klockan var fem i fem. I dunderfart störtade jag till en bank och lyckades växla floriner värda sjuhundrafemtio kronor till andra floriner. Mynten blev jag tvungen att behålla.

Barnen blev glada. De samlade på mynt från alla länder vi besökte. Tretton olika sorter hade de i kassaskåpet redan. Visst vore det lättare om alla länder i världen hade samma valuta, men det vore inte lika kul. Bankkortet gör det ambulerande seglarlivet enklare. Vi hade lite amerikanska dollar ombord men inga andra kontanter. I varje land hämtade vi vad vi behövde med VISA-kort ur en bankomat i någon vägg. För de sista mynten, utöver de som skulle sparas, köpte barnen godis. Det fungerade utmärkt.

Sista natten ankrade vi i en vik strax utanför staden. En tjej i en dinge kom drivande förbi. Hon hade fått bensinstopp. Vi halade in dingen till Ariel och gav henne lite bensin. Amerikanska Julie var dykinstruktör och bodde ensam på sin trettiosju fots segelbåt sedan mannen lämnat henne för ett och ett halvt år sedan. Hon hade bestämt sig för att segla runt jorden själv och jobbade med att lära sig klara båten. Igår hade hon för första gången plockat isär hela sin utombordare, lyckats laga felet och få den att fungera igen. Hon kände sig väldigt stolt. Julie ville inte vara ensam. Men så länge hon inte kunde hitta någon att segla med ville hon hellre segla ensam än att inte segla alls.

Indianer på San Blas

Under tre dygn seglade vi med god akterlig bris och medströms de ungefär sexhundra sjömiln från Aruba till San Blas utanför Panamá. Två gånger om dagen hade vi radiokontakt med Yangshou, Camille och Morven; utbyte positioner, väderobservationer och info om fiskelycka. Inga pirater från Colombia siktades och inte heller de beryktade "Coastguards", amerikansk kustbevakning som patrullerar dessa farvatten på jakt efter narkotikasmugglande båtar. Gandalf styrde. Christian bakade äppelpaj och vi hittade ett paket vaniljsås längst in i ett skåp. Sista gången vi hade ätit äppelpaj var sommaren 1997 när vi plockade äpplen i egen trädgård.

Lyckligen anlände vi i kvällningen till en av de yttersta öarna i ögruppen San Blas och hann runda ett korallrev och komma in i ankarvik innan mörkret föll. Mer än kolmörkt blev det. Bara några ljus från kompisbåtarna flimrade svagt.

Nästa morgon var det spännande att klättra upp i sittbrunnen och titta. Två sagolikt vackra palmklädda öar, sammanbundna med ett rev i vattenytan. Tjugo meter från oss satt två korta brunhyade män i en vackert målad kanot, gjord av en urholkad trädstam. Vi trodde oss sitta i en tidsmaskin när de skickligt paddlade fram och förtöjde sin trädstam i Ariels blänkande stålbeslag. Varma leenden och goda handslag mötte oss och en inbjudan till deras boplatz på andra sidan ön. Vi bjöd på te i sittbrunnen. Indianerna höllde fyra skedar socker i koppen och undrade generat vad de skulle göra med citronbitarna. Vi pratade om barn, länder och båtar på gestspråket uppblandat med några ord spanska och något enstaka ord engelska.

Cuna Yala, som landet heter på indianernas eget språk, är mycket lite förändrat av historiens gång. Invaderade och utnyttjade av många olika nationer, alltsedan spanjorerna först kom på 1500-talet, gjorde cunaindianerna 1925 uppror mot Panamá som då var deras herreland. 1938 fick de till slut garanterat ett stort mått av självständighet även om deras land fortfarande ligger inom Panamá's gränser. Cunaindianerna är privilegierade jämfört med andra indianstammar. De har fått rätt till sin jord och de har möjlighet att få utbildning. Och de är stolta över att vara indianer.

På eftermiddagen vandrade vi under höga kokosnötspalmer över ön till boplatsen. Ännu en gång fick jag en stark överklighetsupplevelse och en känsla av att vara förflyttad till forntid. På avstånd såg vi hus som liknande en vikingatida bosättning. Grå väggar och höga grå taknockar, byggda av tunna upprättstående bambuslanor och palmblad. Toaletten var ett hål i

marken bakom ett buskage. Ett tvättställ vid en vattensamling var urholkat ur en halv trädstam och vilade på några pålar. På gårdsplanen fanns ett tak över uppspända hängmattor där en äldre kvinna låg och vilade.

Vid stranden låg två stockkanoter uppdragna. En man, Robertino, visade oss de uråldriga järnverktyg som han huggit ut den största båten med. Arbetet tog honom två månader på heltid. Han hade målat en fisk i fören och en papegoja i aktern för att få god lycka.

En hel skock glada och nyfikna barn mötte oss. Vi hade som gåva ett par simfötter i barnstorlek. Några män kom vandrande med säckar fulla av kokosnötter. Kvinnorna tog blygt emot oss. Männerna hade slitna västerländska kortbyxor och tröjor. Kvinnorna bar färgglada traditionella kläder, hade lindade ben, ring i näsan och svarta streck i pannan och på kinderna.

Robertino var sahila (ledare) för boplatsen. Han presenterade sin hustru som visade oss sina skickligt gjorda traditionella ”mola”; textilapplikationer till bröst- och ryggstycken i kvinnornas blusar. Vi köpte några, föreställande fiskar och papegojor, som vi ska sätta upp i vårt hem Ariel. Robertino räknade med stor möda ut kostnaden.

Cunaindianerna arbetar halva dagarna med att fiska, samla in kokosnötter på öarna, hämta dricksvatten i floderna på fastlandet och sköta sina små odlingar av bananer, mango eller majs. På eftermiddagarna ägnar de sig åt familj och byangelägenheter.

Vi tillbringade en lycklig vecka tillsammans med våra kompisbåtar i San Blas underbara övärld. Palmer, vita sandstränder, spännande korallrev, vänliga glada människor i stockkanoter. Några hade segel och några få hade utombordsmotor. Under vattnet såg vi stora rockor som sakta gled fram över botten. Koraller, sköterskehajar och ett otal färgskimrande revfiskar. Yangshou-killarna fångade en stor barracuda som vi festade på i flera dagar.

På Christians sjuttonårsdag lånade vi ett läger med palmladshus på en obebodd ö. Lägret används bara när kokosnötinsamlarna kommer till ön. Ägaren kom paddlande med hustru och barn för att hälsa oss välkomna. I solnedgången satt vi på en enorm ilandfluten regnskogsstock och grillade fisk. Myles uttryckte enkelt vad han kände för det underbara stället: ”This is why we came.”

Panamákanalen

I väntans tider låg vi för ankar i Colón vid mynningen till Panamákanalen. Runt omkring såg vi varje dag hur fem eller sex båtar gjorde sig redo att gå

igenom världens största och mest beryktade kanal. Besättningar förberedde jätterullar med tjocka linor. Längs båtarnas sidor hängde riktigt stora fenderar eller bildäck överklädda med plastpåsar så att däcken inte skulle svärta ner båtsidorna. På morgonen kom en svart lotsbåt ut och lämnade panamanska rådgivare på de båtar som skulle iväg.

En mätman hade redan varit ombord på Ariel, mätt och meddelat att vi, när vi gick igenom, måste ha fyra lindragare utöver kaptenen ombord, solskydd på både för- och akterdäck, massor av dricka och mat till lindragare och rådgivaren, fungerande toa samt övernattningsplatser till lindragarna. Hela kalaset kostade fyratusen kronor plus tusen till som säkerhet, ifall vi skulle förstöra något i kanalen. Om kanalen skulle förstöra något på Ariel fick vi skylla oss själv. Vi hade lyssnat till massor av historier om när stora last- och kryssningsfartyg satte igång sina jättepropellrar och segelbåtar bakom sveptes in i slussväggar med både den ena och den andra skadan som följd. En båt hade blivit åtta cm smalare. En annan hade fått sin vackert svängda förpulpit omformad till en skrotskulptur. Kanalbolaget gillar inte fritidsbåtar. De tar lång tid i slussarna och ger inte lika många sköna dollar i utbyte som de stora fartygen.

Drömmen om en kanal som skulle förena de båda världshaven har funnits länge. 1534 beordrade den spanske kungen en första undersökning av huruvida det var möjligt med en kanal genom Panamánäset. Ett konkret försök genomfördes av fransmännen i slutet av 1800-talet. 1903 skrev Panamá ett avtal med USA om ett andra försök. Kanalen invigdes tio år senare. Vid årsskiftet 2000 övertog Panamá ansvaret för kanalen.

Colón ska enligt hamnbeskrivningen vara så farligt att man inte kan vandra runt där ens dagtid. Enligt damen på marinan hade två rån av seglare inträffat den senaste månaden. Båda var ensamma kvinnor som vandrat i de ensliga kvarteren mellan marinan och staden. Dumt att gå utan sällskap där. Återigen stämde tesen om att sunt förnuft ofta är det bästa försvaret mot farligheter.

Vi åkte taxi in till stan för att storhandla inför seglingen över Stilla havet. Billiga priser, trevliga hjälpsamma människor och vi fick gratis skjuts i en buss från affären till marinan. Glada unga pojkar packade alla våra grejor och följde med som personliga bärare.

Värmen i Colón var bedövande. Christian gav upp försöken att sova gott i sin koj under däck och hängde i stället upp en hängmatta i sittbrunnen. Sval bris mot pannan i natten. Eric satte upp vår vindtunnel över förluckan. Bris svepte ner i förpiken där vi sov och genom båten till barnens kojor

i aktern. Ibland kom förelöpare till regnperioden i form av häftiga tropiska skurar. Christian klarade sig under soltaket men alla takluckor måste stängas. En midnattstimme såg vi från sittbrunnen hur regnet piskade bort vattenytan. Ytan som ibland är spegel och ibland svallande vågformer liknade nu ett rökmoln. Båtarna omkring oss såg ut att flyta i himlen och gränsen mellan fantasi och verklighet suddades ut en stund.

Så kom den dag då vi skulle korsa Panamánäset, lämna Atlanten och de för oss mer välkända delarna av världen. Stilla havet och andra sidan jorden låg framför oss. Lotsen anlände fem på morgonen. Sömniga men glada över att komma iväg drack vi en kopp te i mörkret medan vi puttrade ut till första slussen. Våra lindragare Craig och Myles hade sovit över hos oss. De gick en sista sväng på däck för att kolla linor och fendrar. Längs båtsidan hängde en plank klar att slängas ut över fendrarna om slussväggarna skulle visa sig vara fulla av olja och lera.

Vår lots Caesar var, till skillnad från de flesta av sina kollegor på segelbåtarna, färdigutbildad och lotsade annars mest stora skepp. Hans lugn och kunnsighet kändes bra att ha med sig in i första slussen. När de tio meter höga slussportarna långsamt öppnades för containerskeppet Neptune Jade från Singapore fladdrade det i maggropen. Caesar samtalande på sin VHF med en annan lots. Vi fick order om att gå bort till en stor lyxmotorbåt och lägga till vid deras babordssida.

De fyrtio meter långa slusslinorna på vår styrbordssida byttes till vanliga tilläggningslinor och vi slängde över dem till motorbåtens vitklädda amerikanska besättning. Ägarna, ett äldre engelskt par, spankulerade oberörda på motorbåtens brygga, många meter ovanför våra huvuden. Några unga gäster fotograferade oss ur alla vinklar. Vad kommer att stå under fotot i deras album? "En pittoresk blond långseglarfamilj i Panamákanalen."

Vid motorbåtens sida gled vi efter Neptune Jade in i den trehundra meter långa och trettiofem meter breda slussen. Gott om plats bakom Neptune Jades oformliga stjärt. Två svarta män med vita hjälmar kastade högt uppifrån styrbords slusskanter repbollar, så kallade apnävar, fastgjorda i tunna linor till oss. Vi band dem i våra tunga slusslinor och männen halade hem. De ledde oss, tillsammans med sina kollegor som fått upp motorbåtens linor på andra sidan, längre in i slussen och la fast. Slussportarna stängdes tungt bakom oss. Runt omkring började vattnet bubbla och koka när tillflödet släpptes på. Linhalarna drog långsamt hem sina linor allteftersom båtarna höjde sig med vattnet. Ledsagade av slussvakterna åkte Ariel vid motorbåtens sida genom en slusstrappa i tre steg. På toppen skildes vi från

motorbåten och stävade för egen maskin ut på världens största konstgjorda sjö. Sjön tar emot vatten från regn och olika tillflöden. Ytan kan regleras för att ge lagom mycket vatten till slusstrapporna åt både norr och söder.

Vi följde enligt Caesars anvisningar den väl utprickade leden. Träd och små öar stack upp lite här och där vid sidorna. Jens och Rasmus spanade intensivt efter krokodiler. Utan några problem kom vi, ånyo vid motorbåtens sida, genom slusstrappan på andra sidan.

När, i sista slussen, de stora portarna öppnades ut mot Stilla havet satt vi andäktigt tysta runt Eric, som stod vid rodret. Var och en i sina tankar. Själv funderade jag på om livsstilen på öarna i Söderhavet fortfarande är så lycklig och positiv som vi läst om i böckerna. Eller om västvärlden trängt in med hamburgare, Coca-Cola och souvenirer även där. Jag hade en oformulerad naiv förväntan om att Stilla havet skulle se annorlunda ut. Kanske färgen på vattnet eller ljud från vindar och djurliv.

Stilla havet kom rusande in till oss i slussen med väldig tidvattensfart och slet oss ut i flera knops medström. Tre meters tidvattensskillnad ger upphov till starka strömmar. Vi skiljdes från våra följeslagare Neptune Jade, motorbåten och Caesar med varma tack för gott samarbete och gick ett par sjömil ut till en ankarvik. Panamá City dök upp bakom en kulle som en sorts miniatyr av New York. Skyskrapor, stål och glas. Vi kände stark stolthet över att ha kommit så här långt. Barnen var besvikna över att de inte sett några krokodiler.

Ur Erics anteckningar: Om malariaprofylax

Malarian var en av anledningarna till att fransmännen, i slutet av 1800-talet, inte lyckades att bygga Panamákanalen. Många arbetare dog helt enkelt. Vad sedan amerikanerna gjorde 1903, innan man började gräva igen, var det mödosamma arbetet att dränera och få bort sumpområdena runt kanalen. Man lyckades utrota malaria-myggen och kanalen kunde invigas tio år senare. Vår lots Caesar kände inte till några fall av malaria bland kanalbemanningen men om man reser runt i Panamá tar man malariaprofylax. Det gjorde även Caesar själv.

När Christian fick hög feber och influensasymptom blev vi oroliga. Efter någon vecka, då det var aktuellt att ta blodprov, kunde vi med vårt ”self testing kit” för Fal-siparummalaria konstatera att Chris inte fått sjukdomen. Detta test, som var köpt i Australien, påstås vara mycket säkert. Då vi i familjen har psoriasis och inte är så intresserade av att ta den vanligaste profylaxen Lariam, är detta test en bra trygghet. Vi kommer på Nya Zeeland att förhöra oss mer om Malarone, som verkar vara ett nytt intressant behandlingspreparat med färre biverkningar och som kan tas även av barn över tre år.

Robinsonboende och krokodiler på Las Perlas

Regntiden närmade sig. Det öste ner massor av efterlängtad sötvatten. Vi samlade vatten med regntak, soltak och det stora bomkapellet. Vattentankarna blev fulla igen. Dunkar, duschar, spannar, baljor och grytor var fulla. Däck och sittbrunnar var nyskurade. Kläder, lakan och handdukar var nytvättade och upphängda till sköljning. Utan kläder jobbade vi hårt i flera timmar. Det gällde att hålla igång annars började man frysa. Det hårda regnpiskandet på ryggen var bra massage. Efteråt var det härligt med varm choklad. Men regnet kom bara skurvis och vi fick en fin segling ut till Las Perlas. Stilla havet var stilla.

Barnen hade skola under soltaket i aktersittbrunnen. Engelskan avbröts flera gånger av naturlektioner när vi fick sällskap av flygfiskar, hela stim av delfiner och en tio meter lång valhaj. Den gav ifrån sig ett starkt utandningsljud som fick mig att förvånad hoppa till och snurra runt. Några meter från båten såg jag den enorma ryggen på valhagen, havens största fisk som kan bli ända upp till arton meter. Den tittade på oss en liten stund och dök sedan ner i djupet till sina kompisar. Vi såg hoppande fiskar och plaskande vattendjur överallt. Stilla havet var i sanning levande.

När vi närmade oss Las Perlas såg vi de vita hägrar som öarna är kända för komma oss till mötes. Jens fick en åtta kilos tonfisk på kroken, som alltid släpar efter båten. Sedan vi fått nya drag, ”silverspoons”, som ser ut som teskedar korsade med skohorn, hade vi god fiskelycka. Vi åt tonfisk i tre dagar; stekt, grillad och kokt i soppa. Skönt att kunna uppskjuta konservburksmåltiderna så länge som möjligt.

Las Perlas-öarna är kända för sina vackra pärlor. Barnen snorklade mot land. De hade tänkt sig att hitta en förmögenhet av pärlor i alla ostron på vägen in. Inga ostron på botten men högar med skal på stranden. Skalens insidor glänste av pärlemor i solen. Innanför stranden låg en sumpig sjö. Från sjön ledde fjorton spår av krokodil ner mot stranden. Eric och jag tittade på varandra och mot barnen som lekte i vattnet. Hade krokodilerna vandrat tillbaka igen eller fanns de i havet? Tidvattnet hade suddat ut svaret. Av brist på kunskap om krokodilers vanor kände jag rädslan växa inom mig.

Vi kallade på barnen och vandrade längs den kilometerlånga stranden. Blåa, gula, rosa och mönstrade snäckor låg utströdda på den. Vita hägrar vilade sig och krabbor sprang kors och tvärs. Ångande djungel med djurljudskakofoni inifrån. Total vildmark. Eric började gå en liten bit på en stig. En

två meter lång krokodil sprang över stigen tjugo meter längre fram. Starka tidvattensvågor gjorde det svårt att komma ut till Ariel. Vi fick skjuta ut dingnen mellan våganfallen och själva simma efter. Sen satt vi i solnedgången på fördäck och spanade i kikaren efter krokodiler.

I en vik längre bort besökte vi Dieter och Gerda från Hamburg. Likt Robinson Crusoe har de byggt ett läger med en hushydda att bo i. Bakom finns komplicerade vattensystem till odlingar som de med möda och svett röjt i djungeln under sexton år. Avocado, apelsiner, citroner, grapefrukt, cashewnötter, mandel, brödfrukt, kapock, teakträd, balsa, ananas, sisal, mango och bananer odlar de. Och prunkande blomster omkring.

När Dieter i förra veckan hämtade vatten i bäcken nedanför lägret blev han biten av en krokodil, i byxan. Sötvattenskrokodiler, som inte är så stora. En schweizisk seglare som besökt Dieter och Gerda hade senare, vid Salomonöarna, blivit uppäten av en jättestor saltvattenskrokodil.

Gerda bjöd på mangosaft och söt grapefrukt. Skrovet av deras Seepferden ligger på stranden och skogen är prydd med en vindroderskulptur och diverse marina ting. Efter ett brokigt och många gånger svårt liv i dåvarande DDR och senare i Västeuropa sökte de lugn och lycka i långseglarlivet. Pengarna skulle precis räcka till Suvorov i ögruppen Cook Islands dit de var på väg. Den förre ”Robinson” där, Tom Neale, hade precis dött och Dieter och Gerda hoppades kunna ta över hans boplats. Men myndigheterna på Cook Islands ville inte ha några nya människor på Suvorov utan ön blev nationalpark. Dieter och Gerda tog ett svårt beslut. De strandsatte båten på Las Perlas som verkade vara ett gott alternativ och började bygga upp sin tillvaro med vad de hade och kunde finna i naturen.

På senare år har många långseglare hittat dit och liksom vi medfört gåvor och nyheter om världen. Vi tog med oss en gryta fisksoppa. Sällan har jag sett så skärpta, friska och glada sjuttioåringar som Dieter och Gerda. Som Myles brukade säga: ”They are not old, they only have more stories to tell.” Dieter och Gerda menade sig ha hittat sitt paradiset och hade sett ut en vacker plats till sin grav.

8

Världens största ocean

Las Perlas–Marquesas

Sista kvällen på Las Perlas plockade barnen en bukett vildblomster i strandkanten. När vi först såg dem på bordet kände jag en stöt av hemlängtan. Blommorna gav tankar om sval, svensk sommaräng. De stod i en vas, surrad mot masten, och höll sig nästan ända fram till Galápagos.

På väg över Stilla havet hade vi gissningstävling ombord. Niohundra sjömil borde, om vi haft Atlantens passadvindar i häcken, ta ungefär fem dygn. Men mellan Panamá och Galapágos finns mest stiltjebälten eller svaga motvindar och motström. Efter att ha studerat vind- och strömkartor gissade vi på allt mellan åtta och tolv dygn. Jens loggförde våra gissningar och satte upp loggsidan på en kökslucka. Mest optimistisk var Christian som gissade på åtta dagar.

Under hela överseglingen jobbade Eric och Christian i verkstaden med kablar och anslutningar till vårt nya e-postmodem, som skulle binda ihop dator och kortvågsradio. Den tid vi lever i är motsägelsefull. Om vinden inte ville kanske vi skulle driva omkring på Stilla havet i evigheter. Diesel och mat kanske tog slut. Men vi kunde skicka e-post till Sverige och beskriva hur vi tynade bort.

Jens och Rasmus hade redan seglat jorden runt flera varv med sina fantastiska legoskepp. Pirater och skatter kantade deras väg. När Ariel seglade över uppgrundningar eller när bråkiga tidvattensströmmar möttes blev det ibland gungigt ombord. Då for legot i bitar till besättningarnas förtrytelse. När dagarna började närma sig kväll, sådär vid femtiden strax före middag, klagade ibland Ariels besättning över huvudvärk och såg luriga ut. Doktor Eric hade ordinerat popcorn mot saltbrist. Och så behövdes ju något att dricka för att släcka törsten som saltet framkallat. Vi kallade fenomenet popcorn hour.

På andra båtar möttes man kring en drink, en ”sundowner”. Solnedgångsstunden, när familjen satt samlad i sittbrunnen och reflekterade eller njöt av naturens ljus, ljud och djur, var bäst på dygnet. Då kände vi kanske

tydligast hur stark vår familjegemenskap var och hur nära vi var varandra. Eric och jag var oerhört glada över att få vara så med våra barn i några år, innan de skulle gå sina egna vägar i livet.

Stilla havet är väldigt. Vissa dagar såg vi inte en enda båt. I mörka natten såg vi starka stjärnor som blinkade vitt, rött och grönt. Trots vår enslighetsupplevelse var civilisationen inte långt borta. Ovanför oss flög välklädda västmänniskor in mot Panamá. De var knappast medvetna om ödsligheten på havet i en liten segelbåt strax under dem.

Jens sjösatte en flaskpost med ett meddelande på engelska. Han bad upphittaren höra av sig direkt till oss långt där ute på Stilla havet. Undrar om fiskarna i Colombia eller Ecuador har e-post. Vårt stora gitarrfodral av papp var fullt med mögel. Barnen byggde om det till en segelfarkost och sjösatte den också. Kanske skulle den flyta några dagar och bli till glädje för andra seglarbarn som kom förbi. Kanske skulle den rent av ta sig i land.

Ingen vann gissningstävlingen ombord. Nedslagna kryssade vi mot svaga vindar och motström det åttonde, nionde och tionde dygnet. Jag hade gissat på elva dygn och trodde länge jag kunde vinna. Men den elfte dagen vände vinden. Vi kunde släppa ut seglen och äntligen styra rakt mot målet i god fart.

Långsamt blev det kallare när vi kom in i utkanten av Humboldtströmmen som kommer från Antarktis och svänger västerut vid Galápagos. Långbyxor till nattvakterna och filtar till kojerna kom fram igen. Vi hade nästan glömt hur skönt det är att sova i ett kyligt sovrum med något varmt över sig. De sista månaderna hade vi sovit utan något alls på oss och ändå vaknat i svettpölar ibland. Vinden kändes kylig trots den slösande solen och badvattnet var bara tjugotre grader. Seglingen var stilla och harmonisk även om den tog lång tid. När vi väl accepterat tidsrymden och slutat förarga oss över den låga farten blev livet ombord skönt. Stunder med naturen och med varandra.

Dagarna flöt lugnt förbi med skola, hushålls- och båtbestyr. Efter natt- och morgonvakter, och uppfyllt sömnbehov, brukade skolan börja klockan elva om det inte gungade för mycket. Vi följde vårt uppgjorda schema även om starten senarelagts. Varje måndag arbetade Rasmus och Jens först med sin dagbok, som kanske egentligen borde heta veckobok. De skrev om vad som hänt den gångna veckan, målade och tecknade och klistrade in bilder ur turistbroschyrer eller foton. Vi rättade aldrig stavning i de böckerna. De var ett bra sätt att träna på att skriva berättelser. Men framför allt skapade de en fantastisk minnessamling åt sig själva, en skatt för framtiden. Eric och

jag var mycket imponerade över deras kreativitet.

Christian och Eric brukade dela på förmiddagsvakterna och samtidigt, eftersom Gandalf styrde, pyssla med projekt och underhållsarbete. Det fanns alltid något att göra. Vi turades om att laga lunch, där var och en fick använda sin fantasi för att tillreda något ”nytt” av basingredienserna ombord. Konservburkar, lök, potatis, ris, pasta, ägg, ost, mjöl och diverse såser. Christian var tårt- och pizzaexpert. Jens var pasta- och kakkung. Ramus var väldigt bra på pannkakor och fruktsallader. De korta eftermiddagarna tillbringade vi mellan vakterna med något projekt eller en bok innan det var dags för popcorn hour igen. De som tror att man inte har något att göra på långa överseglingar skulle bli förvånade över hur tiden rinner iväg.

En av de sista dagarna hoppade ett stim stora svärdfiskar nära oss, men de undvek skickligt Jens släpkrok. En havssköldpadda vinkade med sina fenliknande ben. Flygfiskar for omkring över vattenytan som vanligt. Många osynliga havsinvånare plumsade och plaskade omkring oss och väckte vår nyfikenhet. Det skulle ha varit spännande att ha ett litet fönster i botten av båten.

När vi fick napp hurrade alla. Men fisken som kom upp var bara två decimeter lång och inte stor nog för att ätas. Den var grå med röda lysande ögon, oformlig, skrynklig kropp och ett fult tryne till mun. Om inte fenorna skimrat så vackert i guld och silver hade vi nog gjort grimaser i avsmak. Men ögonen tittade vänligt på oss och vi tyckte nästan att vi kände igen fisken. Den såg ut precis som den fisk vi fått upp i Atlanten, fast den här kanske var lite större. Kunde det vara samma fisk som följt med oss på resan. Rasmus skyndade sig att låta fisken dyka tillbaka i havet medan den fortfarande levde.

Hundra meter långa, långsamma dyningar, med betydligt vildare ursprung i ”the roaring forties” vid fyrtionde breddgraden, vaggade oss varsam. Ariel åkte rytmiskt fem meter upp och fem meter ner, nästan utan att det märktes. När vi en gång mötte ett stort lastskepp försvann det med jämna mellanrum bakom vågorna.

Klockan 18.29 söndagen den tjugotredje maj korsade vi ekvatorn. Hela familjen satt samlad framför GPS:en (Global Position System) när breddgradssiffrorna slog över från norra till södra halvklotet. Korken till en champagneflaska gick i vädret. Då hördes ett förfärligt oväsen mot skrovet i fören. Kung Neptun stod iklädd fiskenät, krona och hemska tatueringar, med treudden höjd, på fördäck och krävde att förstagångskorsarna skulle döpas i hans rike. Sittande i en balja med saltvatten och ruttande flygfisk,

döptes vi i en gråspräcklig illaluktande vätska och blev slutligen dubbade med treudden till vittbefarna sjömän. Enligt gammalt recept bestod dopvattnet av saltvatten från norra halvklotet, gammal motorolja, lacknafta, acetone, senap, vitpeppar och några hemliga ingredienser.

En efter en sällade vi oss till världens sjöfarare som sedan 1520-talet invigts genom mer eller mindre tuffa ekvatorsdop för att få god lycka på de sju haven. Och om vi i framtiden skulle falla överbord måste alla hajar, delfiner, valar, sjöjungfrur och andra havsinvånare behandla oss med stor respekt. Detsamma gäller landkrabbor och sjömän som inte korsat linjen. Som Neptuns nydubbade assistenter hjälpte vi sedan Eric, som tillfälligt varit borta, att bli döpt. Alla fem fick varsitt vackert bevis, en ”Proclamation”, på att vi korsat ekvatorn.

Doften av motorolja stod omkring oss och jag kände hur mitt långa hår sög upp äckligheterna. Efteråt duschade vi i saltvatten och gned frenetiskt med tvål. Fnittriga och bara lite kletiga frös vi i handdukar, drack champagne och något som liknade Pommace och käkade mera popcorn.

Nattvakterna på den här sträckan delade Eric, Christian och jag i tvåtimmarspass. Klockan tio varje kväll törnade jag in tillsammans med barnen. Klockan tolv när Eric, som en grå skugga i mörkret, skakade liv i mig kändes seglarlivet hårt. Men efter en underbar mugg blåbärssoppa klarnade huvudet och kroppen värmdes och mjuknade. Under min vakt kontrollerade jag var tionde minut på GPS:en vid navigationsbordet att Ariel seglade på rätt kurs. Därefter gick jag en snabb runda på däck för att se om seglen stod rätt skotade. Rundan avslutades i aktere sittbrunnen för att slänga ett öga på Gandalf, styrkompass, vindmätare och vindriktningsvisare.

Mellan inspektionsturerna hade jag sköna ensamma stunder över en bok i ett varmt hörn av kajutan eller i sittbrunnen med meditation över stjärnor, måne och flygande molninformationer. De stunderna minns jag starkt som några av de bästa på resan.

Ibland drog ett argt regnväder förbi och vinden ökade snabbt. Jag kunde inte reva de tunga seglen själv utan var tyvärr tvungen att väcka Eric. Han stappade sömndrucken ut, revade storseglet och vi rullade in några rev på förseglet. När vinden minskade rullade jag ensam ut förseglet igen. Storseglet fick vara till nästa vaktbyte. Klockan två purrades Christian. Jag somnade nästan innan jag hunnit rulla ner i sjökojen. Efter fyra timmars sömn var det lättare att komma upp klockan sex när det började bli ljus. Då var det skönt att sitta i sittbrunnen och se solen gå upp i flammande färger. För att må väl under dagen brukade jag sova en sista gång mellan åtta och tio också.

Till Galápagos

Galápagosöarna! Ett av våra drömmars viktigaste mål. Med hjälp av instruktioner via VHF-telefonen från amerikanska Discovery, nosade vi oss in i Wreck Bay på San Cristóbal mitt i natten. Vi var glada över den vägledning som Discoverys kraftfulla vantspridarbelysning gav oss den sista biten. Månen var också till god hjälp. Fyren som skulle ha funnits var död.

När Jens nästa morgon väckte oss, låg det ett sjölejon och sov i vår dinge. Flera omkringliggande små fiskebåtar innehöll också sovande sjölejon. Utsträckta och avslappnade som jäsande limpor. Jens gick ner på akterplattformen och satte sig en meter från den sovande sälen som öppnade ett öga, vände lite på sig och somnade om. Vakna sjölejonpolare dök upp under båten och kråmade sig runt oss i glada dansanta parhopp. Ingen verkade vara det minsta rädd för Ariel eller för oss. Vårt möte med vilda djurs absoluta oräddhet var en av de största upplevelserna på resan.

När vi senare for iland var det svårt att hitta en plats på stranden för dinget. Lata sjölejon solade sig överallt eller lekte i vattenbrynet. Jens gick fram till en stor mörkbrun hanne. De största kan bli drygt två meter långa och väga trehundra kilo. Sjölejonet sträckte på sig, satte sig långsamt upp och yttrade pratliknande ljud. Han nosade mot Jens som inte riktigt vågade stå kvar. Det hade jag inte heller vågat. Sjölejonen på Galápagos är snälla och vänskapliga men de har stora tänder och ser väldigt farliga ut.

Galápagos betyder sköldpadda på spanska. Efter många hundra års försök av olika äventyrare att exploatera det rika djur- och växtlivet där, blev Galápagos 1959 nationalpark. Öarna tillhör sedan mitten av 1800-talet Ecuador. På fyra av tiotalet öar bor omkring åttatusen personer. De tog emot oss med stor vänlighet och öppenhet. Människorna verkade nöjda. De var välklädda och glada även om många av deras hus och miljöer var slitna och såg fattiga ut.

Galápagosöarna föddes som vulkaner ur havsdjupet. Bara de djur och växter som kunde flyga, simma eller flyta riktigt långt kunde ta sig dit. Extremt goda levnadsförutsättningar skapades i mötet mellan Humboldtströmmen, Ekvatorialströmmarna och varma underströmmar från Panamá. Överflöd på mat och ett underbart klimat medförde att djurarter och växter utvecklades till att bli unika i världen.

När Charles Darwin besökte öarna 1835 under sin världsomsegling, såg han hur djurarter hade utvecklats och anpassats till sin omgivning. Iakttagelserna fick stor betydelse för hans åsikter om arternas uppkomst. Tyvärr

har människor fört med sig råttor, katter, hundar och andra tamdjur som förvildats och hotar vildlivet på några av öarna.

Tillsammans med besättningarna på Yangshou och Morven for vi på rundtur på San Cristóbal. En nymornad turistorganisation försåg oss med en guide som bara kunde tio ord engelska. Han bad oss vid de olika sevärdheterna att ta foton på honom med hans egen kamera. Vi besteg öns vulkan och njöt av en vacker sjö i den cirkelrunda kratern. En färgrik fågelskara levde runtomkring. Ingen eld hade sprutat där de senaste åttio åren. Vi dök med sjölejon i en lagun och beundrade genom cyklop deras vilda krumsprång under vattnet. De kom så nära att jag tyckte mig känna päls mot huden. Första gången hoppade rädslor i magen. Bara man inte rör djuren är de goda lekkamrater.

Vid en svart klippstrand stod vi länge. Tills en av de svarta blocken började röra sig och en lång svans lösgjordes från de omgivande stenarna. En meterlång havsleguan skred värdigt några meter, stannade i en pose och blev en stensulptur igen. Havsleguanerna har utvecklats till att bli svarta här för att effektivt kunna gömma sig i sin omgivning. När vi stått en stund upptäckte vi helt nära oss många leguaner, både stora och små, som likt fula urtidsdjur kravlade omkring bland stenarna på kantiga labbar. På en sten låg fyra stycken intrasslade, ovanpå varandra som en forntida liten drakfamilj. Överallt under buskar stack svarta spetsiga svansar fram.

Bland de unika djuren på Galápagos träffade vi också elefantsköldpaddorna som har givit öarna deras namn. Först Pepé som är tam, över en meter lång, lika hög och sjuttio år gammal. Och på andra sidan ön träffade vi ett helt gäng halvilda kusiner, som föds upp med stor omsorg för att rädda beståndet som nästan utrotats. I gamla tider var de eftertraktade för sitt goda kött.

Från San Cristóbal seglade vi ner till den mindre ön Santa María. Lätt nervösa ankrade vi i en vik i gryningen. Galápagos är en nationalpark som har öppnats för gästande båtar bara under de sista åren. Vi hörde den ena historien efter den andra om vad man kan råka ut för om man inte följer de regler som ska skydda det unika djur- och växtlivet. Reglerna ändras ofta och tolkas på olika sätt av olika hamnkaptener.

För tio år sedan var vår båt här, under namnet Danish Dynamite, med åtta unga danskar ombord. De fick stanna högst tre dagar och var tvungna att hyra en lokal båt och guide för att kunna se sig omkring. Danish Dynamite fick inte lämna inklaringshamnen på Santa Cruz. Åtta år senare fick båtar besöka också San Cristóbal. Men när en engelsk båt gjorde strandhugg

på Santa María straffades besättningen med dryga böter. Båten blev tvungen att lämna Galápagos omedelbart. En fransk båt sades ha avvisats från Galápagos efter att ha ankrat på Santa María så sent som förra veckan. De fick inga böter.

Post Office Bay med ”brevlåda” för förbipasserande sjömän är vad som lockar seglare till Santa María. Redan på 1700-talet lämnade valfångstbåtar meddelanden där. Kollegor på väg åt rätt håll tog dem med sig och levererade till adressaten.

Vi ankrade fem minuter efter Yangshou, och rodde efter dem i dingin in mot en vid, vild strand. Fåglar, fiskar, trasslig frodig grönska. Vid en ödleliknande drivvedsstam började en stig. Femtio meter in i buskdjungeln hittade vi en sandplats med en brädsulptur som gav tankar till konstverket Nimis på Kullaberg därhemma i Skåne. På varje bräda fanns inbränt, utmejslat eller målat ett båtnamn och årtal. Vi spikade fast en gammal handgjord träpaddel som vi hittat i vattnet hos San Blas-indianerna med ARIEL IV stolt målat i rött. Yangshou brädmålade direkt på platsen. I båtnamnsulpturen stod en trätunna med ett femtiotal brev och vykort inuti. Vi la in vårt brev till farmor och farfar därhemma i Skåne och undrade för oss själva när det skulle nå fram. Ett kort till Australien och ett till Danmark tog vi med oss för att avleverera till adressaterna. Det senare var en kärleksförklaring. Hoppas flickan i Danmark inte kände sig övergiven när hon inte fick sitt kort förrän två år senare när vi kom hem. Eller att avsändaren under tiden hade hittat en ny flicka i någon hamn.

Så satt vi en stund i vattenbrynet och smaskade banan. Vi hade inför Stillehavsseglingen delat en hel bananstock med Yangshou och Morven. Vid horisonten strax utanför revet vid Post Office Bay närmade sig en stor grå motorbåt med långa antenner. Den såg synnerligen myndighetsartad ut. Bananskalen åkte i busksnåren och vi rodde i myndighetsrådslefart ut till våra två båtar. Fyrtio meter ankarkätting rasslade in i röda rappet och vi förberedde en glad oskyldig uppsyn. När Ariel vände runt för att stäva ut ur viken såg vi en tvättlina med badhanddukar spänd mellan de aktre antennerna på motorbåten. På däck stod ett gäng magrunna, kameraförsedda, vinkande turister. Jag svalde och vinkade tillbaka.

Sju timmar senare gick vi i kolmörker med hjälp av ekolod, radar och instruktioner via VHF från amerikanska vännerna på Discovery, i hög dyning mellan brytande rev, in i Puerto Villamil på Isla Isabela. I sådana ögonblick beundrar jag Erics lugn och fantastiska navigationskunnande. Hur han, utan att se ett enda dyft, så skickligt kunde hitta vägen in genom det ytterst

farliga undervattenslandskapet är svårt att förstå. Jag hade aldrig ens vågat försöka. Ankarplatsen var ovanligt trång. Dyningen rullade in men vi var trötta och somnade bums.

Tidigt nästa morgon väcktes vi av höga rop och hoppade ur kojerna upp i sittbrunnen. Tidvattnet hade vänt Ariels akter mot vinden. Discovery hade kommit mycket nära. Innan någon hann starta Ariels motor och få runt henne, gungade Discoverys stora förskepp mot vår akter. Vindrodret Gandalf bröts av! Hela familjen satte sig ner och bara grät. Katastrof! Vi skulle inte orka handstyra över hela Stilla havet som vi hade tvingats göra över Atlanten. Måste vi vända nu? Går vindrodret att laga? Hur ska man kunna få ut reservdelar till Galápagos? Varför måste det hända just när vi behöver Gandalf som mest? Jag kände mig helt tom när dessa tankar for genom huvudet. Dingar var på väg över från alla vänbåtar.

Ariels akterspegel såg förfärlig ut, utan sin starka vindroderaxel pekande mot skyn. Aldrig förr på denna resa hade vi varit så genomledna och nedslagna. Under flera år investerade vi energi, känslor och pengar för att prova olika lösningar av hur Ariel skulle kunna styra sig själv runt jorden. Slutligen hade vi löst problemet på ett bra sätt och Gandalf monterades som ett stolt segermärke. Nu låg överdelen av Gandalf bruten på några kuddar i sittbrunnen med förvridna lemmar stickande ut ur huvudaxeln. Hela familjen sörjde detta materiella ting som tagit oss från Trinidad hit och nästan blivit som en vän. Vänner stod runt omkring men de kunde inte trösta oss. Eric försvann ner i båten och ville bara vara ifred.

Först nästa dag kunde Eric ta till sig tanken på att Gandalf kanske gick att reparera. Chris på Morven hade ett dunderstarkt epoxilim avsett för järn. Eric lyckade mot alla odds att hitta ett lagom brett och tjockt järnband i en liten diversehandel i den lilla byn på Isla Isabela. Gandalf blev genomstungen av nya skruvar och bultar och, hör och häpna, två dagar senare reste en sargad Gandalf åter segertecken mot himlen. Vi kallade på kortvägsnätet de båtar som redan var på väg över Stilla havet. Kanske skulle det komma en syster till kaptenen på engelska Typhoon Princess till Marquesas. Kanske kunde hon ta med en ny vindroderaxel i bagaget. Förhoppningsvis skulle lagningen hålla till dess i de lätta vindarna. Vi bestämde oss för att våga segla iväg med de andra.

Isla Isabela var en underbar plats; vacker, vild med vänliga hjälpsamma människor. Bredvid ankarplatsen låg en liten ö som vi i engelska böcker lärt känna som Shark Island. I dingen snirklade vi oss dit mellan brytande rev till en liten lagun med landningsplats. Stora havssköldpaddor simmade om-

kring oss. På en nästan osynlig stig gick vi genom vulkansvarta uppochner-vända stalaktitformationer till en lång vattenfylld klyfta vid en bergvägg. I vattnet fem meter från oss låg två hajar och sov. I havet såg vi hajfenor på väg in. Vid stranden låg lata sjölejon. Överallt stillastående svarta havsleguaner.

På Isla Isabela fanns inga guider. Det fanns inte heller några dykbåtar. Eric, Christian och ett gäng kompissegelare med egna dykutrustningar följde med en fiskebåt ut till Isla Tortuga. Inte alla vågade stanna kvar i havet när de möttes av en tre meter lång hammarhaj under ytan. Men på Galápagos finns det så gott om mat att hajarna inte är sugna på människa. Eric och Christian träffade en drygt meterlång sköldpadda på tjugo meters djup. De simmade en stund tillsammans och Christian klappade skölden.

En av de sista dagarna på Galápagos red vi på hästar upp på kanten av världens näst största vulkankrater, arton kilometer i diameter. Utsikten över mäktigt vulkanlandskap på ena sidan och en övärld skapad av vulkaner ur havet på andra sidan var väldig. Strax bakom fanns en mindre krater som hade sitt sista utbrott 1979. Svaveldoften var tydlig och vi brände oss på varma rökångor som fortfarande stiger upp ur jordens innandöme.

Över Stilla havet

Kvällen innan vi skulle styra ut på världens största ocean samlade vi sex besättningar till knytkalas på Discovery, som är arton meter lång och därmed den största båten i gänget. Trots att alla var döpta av kung Neptun och därmed befarna sjömän, fanns alltid en oro inför långa överfarter. För att stärka varandras humör och mod berättades den ena skepparhistorien efter den andra om krocker med valar och häftiga förlisningar av olika slag. Rasmus och Jens satt på en av Discoverys stora dubbelsängar och spelade schack med de amerikanska barnen. Vid midnatt törnade vi in, välmående och varma inuti av den närhet och det stöd som vänner kan ge.

Tidigt nästa morgon röjde vi däck och tog ner tvätt och handdukar från mantågen. Rasmus stuvade noga sin segelding på fördäck. Båda gummi-dingarna tvättades av och rullades ihop i förpiken. Utombordaren skruvades fast i aktern. Alla pinaler som snäckor och musselskal, cyklop, simfötter, skor, bambustänger, kokosnötter, bananklasar, mangohögar, dyktuber, våtdräkter, åror, paddlar, simbrädor, bensindunkar och spannar packades in. Soltaket togs ner och segelkapellen togs av. Skot och fall plockades fram ur sina påsar. Badstegen fälldes upp och sidstegen demonterades. Flöjeln till

Gandalf satte vi varsamt på plats. Vår lilla elektriska autopilot, Lill-Alf, monterades bredvid och kopplades till Gandalf. När vi inte hade någon vind kunde Lill-Alf styra Gandalf. Kikare, ficklampor, flytvästar och livlinor lades på sina speciella ställen. Under däck stuvades alla lösa grejor undan och säkerhetshakar stängdes framför lådor och skåp. Att få tunga verktyg eller hela besticklådan i full fart mot benen vid en överhalning, vill ingen. Vår fina hängande fotogenlampa i salongen band vi ner mot bordet med gummiband. Spisen lossades så att den kunde gunga och alltid ha matlagningsytan horisontell. Toalocket hölls uppe med gummiband. Strömbrytarna till navigations- och vindinstrument slogs till. Aktuella sjökort och pilotböcker plockades fram. Barnen fällde upp sidor på sina kojor så de inte kunde rulla ur. Christian bodde redan i en sjökoj men han fällde upp ett skyddstyg framför sin underkoj så att inte modellplanen skulle rulla ut.

Våra fyra krukväxter hade sin seglingsplats på bänken i verkstaden, bredvid fyra fotogenlampor för utebruk. Passionsväxten fick jag av Eric i Karibien. Den började tyvärr sloka. Kaktusen grävde vi upp i Venezuela. Kallan växte tidigare i en floddravin på Trinidad. Medicinalväxten aloe fick vi av Dieter och Gerda på Las Perlas. Så hissade vi segel och styrde som första båt ut på det stora förhoppningsvis stilla, Stilla havet. De kvarvarande båtarna blåste i tutor och horn för att önska oss lycka på färden. Söderhavet hägrade, tretusen sjömil bort.

Den dagen skrev Eric i sin dagbok att ”lycka är att ha en egen båt, full med nyplockad frukt, äta nybakat saltvattensbröd, ha kylskåpet fullt med nyfångad tonfisk, sittande på akterdäck drickande mjölk ur en nyöppnad kokosnöt, under en stor bananstock, naken i solnedgången”.

En av överseglingsdagarna var det exakt ett år sedan vi seglade ut från Råå hamn och goda vänner kramade och vinkade av oss. Jag glömmer aldrig de starka känslor av sorg över avskedet och glädje över äventyret som vällde upp inuti, på väg ut mellan pirarmarna. Nu korsade vi Stilla havet, mycket långt hemifrån. Tretusen sjömil eller omkring tre veckor är en lång tid under segel.

I många stunder kom tankar på livet därhemma. Barnen längtade efter konkreta ting som köttbullar, kompisar eller en säng som står stilla på natten. Visst längtade vi alla hem ibland men oftast vandrade tanken till de underbara äventyr vi varit med om under resan och till de platser som väntade närmast. Vi hade haft ett fantastiskt år! Visst hade vi varit ledsna ibland och grålat ibland, men det gör väl alla människor. Vrenskande motorer, trasiga båtprylar, mögel och rost, kräkstunder och motvind försvann i hjär-

nans vindlingar. Längst fram i minnet låg familjenärhet, vita stränder, värme, sol och bad, natur- och äventyrsupplevelser, nya lärdomar och många goda människomöten.

Vi funderade över hur de senaste åren därhemma, mitt i livet, snabbt och nästan omärkligt rann förbi. Vårt år på långsegling hade varit jobbigt på många sätt men tillvaron var rik och spännande. Vi kände oss oerhört tack-samma för att vi satt i en sittbrunn på äventyr och inte var kvar hemma i huset framför teven. Varje dag i vårt nya liv var ett litet äventyr.

Tredje dagen, väster om Galápagos, började Morven en frågesport för nätet på kortvågsradion. Yangshou tog över nästa dag och därefter Discovery. Varannan dag tog en ny båt över ansvaret.

Fjärde dagen ägnade vi åt att fundera kring fenomenet salt. Våra stora handdukar hängde efter alla bad alltid på tork runt båtens mantåg. När vi hade sötvattensbrist som nu och inte kunnat skölja handdukarna på ett tag, kändes de som salt pansarplåt som bröts mot kroppen när de användes. Saltlagren på kroppen kliade när vi skulle krypa till kojs. Vi försökte spara på sötvattnet i de två tjugofemlitersdunkar som stod på däck, så vi kunde bara skölja av oss saltet någon enstaka gång. Det var svårt att vädra dynor och lakan på däck. Överallt fanns så mycket salt att vi inte kunde lägga textilier där. Om saltet kom med dynor ner i båten blev det fukt och ibland mögel. Vi tjtade tyvärr ofta på barnen om att de inte skulle springa ner i båten med saltvåta fötter och kläder. Under transport i dingens när vi låg för ankar, blev vi alltid våta i stjärten. Landgångsshortsen blev salta och torkade aldrig. När vi seglade skvätte vågor upp koncentrerat salt i högar på däck. Vid framkomsten brukade vi skölja däcket med havsvatten för att få bort det värsta. Morgongröten lagade vi på bara en fjärdel vätska från havet. Annars blev den för salt. Det som kallas saltvattensbröd och bakas på saltvatten hemma i Kattegatt kunde bara ta emot knappt hälften havsvatten där. Det kändes skönt att ha med vår lilla watermaker över havet, för att kunna bli av med saltet åtminstone i dricksvatten.

Femte dagen var en labyrintdag. Barnen uppfann den ena papperslabyrinten svårare än den andra. Den nionde dagen flög en flygfisk in genom förluckan och ställde till rabalder i förpiken så vi trodde en råtta kommit ombord. Varje morgon rensade vi däck från ett tiotal flygfiskar och minibläckfiskar och undrade hur de senare kom upp.

På tionde dagen skar sig Eric djupt i ett finger när han skulle lufta slangarna i generatorn som antligen börjat fungera igen. Han tog fram stora doktorsväskan och tejpad ihop fingret. Christian jublade över att få 220 volt

ström från generatören. Han behövde det till strykjärnet. Modellplanbygget hade legat still sen generatören packade ihop. Nu värmde han blå plastfilm på de mer än meterbreda vingarna.

På trettonde dagen hade vi ätit blåfenig tonfisk i tio dagar. Jens hade fångat två stycken storstora. Den ena på åtta och den andra på tio kilo. Aldrig trodde jag att vi ägde en sådan kreativitet när det gäller matlagning. Soppor, kotletter, ugnsrätter, currygrytor, fiskpinnar, hamburgare, pastasåser, gratänger, allt gjort av tonfisk, hade satt våra konservburksuttråkade smaklökar i gungning. När sedan hela vår bananstock mognade på en gång blev det förutom banandrinkar, banankaka, torkade bananchips och bananbifvar, bananbitar i alla ovanstående kulinariska rätter.

Fjortonde dagen väster om Galápagos backade vi klockan, för andra gången den turen, och fick återigen en timme till skänks. Samma dag fick vi kontakt med det svenska nätet där bland andra Älskling, Time Out och La Brique redan hade kommit till Tuamotu, halvvägs mellan Marquesas och Tahiti.

Fortfarande var det oklart om vi måste deponera "the bond", en summa motsvarande kostnaden för flygbiljetter hem, som seglare i Franska Polynesien fått göra de senaste trettio åren. Det skulle innebära många sköna tusenlappar som låg och tickade ränta till franska staten. Man får dem tillbaka först efter tre månader. Våra förseglare rådde oss att segla direkt till underbara Fatu Hiva på Marquesas. Det innebar att vi tog risken att gå till inklareringshamn på Hiva Oa först som ö nummer två. De vackra önamnen gav associationer till blomsterkransar, avslappnad livsstil, Gauguin och Kon-Tiki.

Den nittonde dagen av vår segling västerut från Galápagos satt vi vid tretiden på fördäck och lyxade till fikat med scones som Jens bakat. Ariel vaggade långsamt framåt i svag vind, på samma sätt som hon gjort de senaste tre dygnen. Sjömil efter sjömil försvann lugnt under timme efter timme utan att vi tänkte på det. Vi levde vårt liv som vanligt i vårt flytande hem. Längre satt vi där på däck, i skuggan av två utspirade försegel, och njöt av det viltsamma porlandet runt fören och den ljumma vinden runt våra nakna kroppar. Storseglet låg nedfirat surrat på bommen. I svag rakt akterlig vind gör det ingen nytta. Att kunna sitta så hela familjen samlad, medan Gandalf stod och styrde långt bak i aktern, gav en sällsam upplevelse av ro. Vi pratade om ditt och datt och funderade över hur mötet med Söderhavet skulle komma att gestalta sig. De första fregattfåglarna kom oss till mötes och annonserade, liksom de gjort till sjömän i alla tider, att land inte var långt borta.

Ur Erics anteckningar: Om nattvakterna och "tidsklockan"

Sedan började nattvakterna, men vi kände inte samma trötthet som när man hemma tvingas upp på sin jour. Två timmars vakt, fyra timmars sömn. Nätterna då jag var ensam med Södra korsets stjärnbild i söder var eftertankens tid. Tid som har varit och tid som är, men sällan morgondagens tid. Ibland kunde en längtan hem till familj och vänner infinna sig. Den längtan var en härlig känsla, en känsla som man sällan upplever därhemma i den självklara vardagen. Tiden både kändes och inte kändes. Dagarna gick och vi var ensamma. Världen hade kunnat gå under utan att vi märkt något.

"Tidsklockan" är ett påhittat begrepp som vi alla efterhand kommer att förstå. Den visar hur stor diskrepans det har blivit mellan kalenderklockan och den biologiska klockan. De går alltmer i otakt och avståndet ökar. Disharmonin gör att människor får stressymptom. Söderhavshövdingen Tuiavii menade att tiden slinker undan den vite mannen "som en orm ur en våt hand, just därför att han griper för hårt om den" och vidare är varje vit man "besatt av rädsla för tiden" och "far genom livet som en slungad sten".

Framme i Söderhavet

Klockan sex på morgonen den tjugoförsta dagen, efter tre veckor till havs, väckte Eric oss allesammans med höga rop om land i sikte. Sömnskrynkliga tumlade vi upp i sittbrunnen. Ur dansande molnslingor rakt framför oss såg vi den taggiga siluetten av Fatu Hivas höga vulkantoppar och stelnade lavaströmmar. När vi kom närmare blev berg och klippor rundare och antog former och uttryck som påminde om stora troll och jättar. Frodig grönska såg på avstånd ut som djup, mjuk skogsmossa. Ur klippsidor sprang brusande vattenfall. Hela ön, stor som två Ven, steg fram som en förtrollad sagovärld. Inte ett spår av mänskligt liv fanns att se.

På västsidan, i lä från Stilla havets passadvindar, hittade vi gömd långt in mellan två jättekippor den vackraste vik jag någonsin sett. Överdådigt sköna bergsformationer hundratals meter över våra huvuden. En brusande flod mynnade ut längst in. Vi begapade paradiset och ankrade på tio meters djup bredvid Discovery och två andra båtar.

Samma dag kom Constante från Oslo in. Ombord fanns Mårten och Teresa Heyerdahl. De följer i Thors fotspår. Han var hennes farfars bror. Thor Heyerdahl kom tjugotre år gammal med sin första hustru Liv till Fatu Hiva år 1937 för att leva i naturens sköte. De bosatte sig i en flätad bambuhydda på den så kallade kungliga terrassen ovanför byn, där polynesiska hövdingar bott i århundraden. Under det år de tillbringade på ön bodde de

också några månader i en hydda vid en enslig havsvik tillsammans med den sista kannibalen.

Tio år senare avseglade Thor från Peru på Kon-Tiki. Han ville bevisa sin teori om att polynesierna ursprungligen kommer från Sydamerika och inte från Asien som var den gängse uppfattningen på den tiden. Resan på balsaflotte över Stilla havet slutade lyckligt. Thor Heyerdahl och hans äventyrliga kamrater angjorde Raroia i Tuamotugruppen efter hundra dygn till havs.

Också den spanske upptäcktsresanden Mendana seglade från Peru. Året var 1595. Hans ärende var att kolonisera Salomonöarna åt Spanien. Som tack skulle han bli guvernör över desamma och erhålla en markistitel. Efter fem veckor siktade expeditionen en trädklädd bergsö med branta klippor. Mendana trodde sig ha kommit fram men insåg snabbt att hans navigatör nog inte varit den bästa. Eftersom han varken fann guld eller ädla stenar på de nyupptäckta öarna seglade han vidare efter bara tio dagar. Ögruppen kallade han Las Islas Marquesas de Don Garcia Hurtado de Mendoza de Canete. Inte konstigt att senare års geografer förkortat namnet till Marquesasöarna.

Nuförtiden tillhör öarna sedan 1842 Frankrike och alla barn lär sig franska i skolan. På kvällarna hörde vi hur trumslagare repeterade inför den stora festen den fjortonde juli, på Frankrikes nationaldag.

Under två dagar vilade vi oss, städade båten, simmade i det tjugoåttadagiga vattnet och började känna oss som vanligt igen. Polynesiska barn kom ut i smäckra kanoter med utriggare och bytte söta grapefrukter, bananer och citroner mot några fiskekrokar. Vackra brunhyade barn med svart hår och stora ögon. Två äldre pojkar visade Jens hur han skulle fiska från båten med bläckfisk som bete. De gav oss apelsiner och ville inte ha något i utbyte.

En kväll firade vi tillsammans med de amerikanska båtarna Discovery, Wild Goose och Xiomara samt Constante att vi lyckligen korsat Stilla havet.

Tredje dagen gick vi iland och bara satt vid landningsplatsen och tittade. Vackert målade kanoter med utriggare låg uppdragna längs stranden. Barn i alla åldrar spelade lekfullt olika bollspel. Många frågade på franska om vi hade t-tröjor, parfym eller andra småsaker att byta mot frukt. Från klipporna utanför hoppade ungdomar från hög höjd. Alla var oerhört vänliga och verkade glada.

Thor Heyerdahls tid både finns, och inte finns, kvar på Fatu Hiva. Vi vandrade en dag på små stigar längs en brusande å upp till ett vattenfall som kastade sig ner för en tjugo meter hög klippa i en paradisk liten damm. Varsomhelst i ån under en lutande palm bredvid en mjukt rundad sten kun-

de fotot i boken *Fatuhiva: tillbaka till naturen*, på den badande Thor och hans Liv, ha varit taget. Hibiskusblommor prälade lika förföriskt som då. Bananer, kokosnötter, papaya och brödfrukt fanns överallt att plocka för den hungrige. Bambu, balsa och palmträd växte intrasslade i frodig regnskog för den som skulle vilja bygga sig en hydda. Vildsvin och vilda hästar fanns att jaga för den som kunde.

Men den lilla väg som vår stig utgick från hade hjulspår, om än otydliga. Det fanns två bilar av jeeptyp i byn vid viken. Byborna körde säckar med mjöl, socker och konserver, cement, spisar och färgteveapparater från det lastfartyg som angör två gånger i månaden till en liten affär. Och de körde kokoskött torkat till kopra som ger extra inkomster till båten.

I byn, Hanavave, bor ungefär tvåhundra människor. På de tolv Marquesasöarna tillsammans finns cirka sextusen människor kvar. Innan kolonisatörer och missionärer introducerade importberoende leverne, sprit, cigaretter och sjukdomar, var öborna trots inbördes stamkrig och kannibalism över hundratusen.

Vi stod vid vattenkranen intill den svårtillgängliga landningsplatsen en hel eftermiddag och tvättade svettiga lakan och handdukar i spannar. Barren lekte omkring oss. Ungdomar kom ner för att fiska, simma en tur eller spela fotboll. Eric spelade lite med dem och fick uppskattande tillrop på polynesiska när han kickade in några mål. En grupp kvinnor och män sjösatte stora utriggade kanoter med utombordare för att åka över till släktingar i grannbyn. Alla hade västerländska t-tröjor, kortbyxor, kvinnorna ofta grällt färgade cykelbyxor, och platsandaler. Kvinnorna var lika runda och vackra som på Gauguins tid med långt, konstfärdigt uppsatt hår, oftast med inflätade blommor. Jag satte en röd blomma bakom vänster öra och försökte komma ihåg om det är bakom höger eller vänster öra som blomman betyder att jag är upptagen.

På den smala gatan genom byn sprang massor av hundar och barn. På skottkärror åkte fiskefångster, frukt, småbarn och byggmaterial fram och tillbaka. Husen var uppsmällda av målad plywood med tak av korrugerad plåt. Alla husen hade små välskötta djungelfrodiga trädgårdar. På ställningar hängde bananstockar och säckar med frukt. Hönor och grisar promenerade omkring. I affären bytte vi till oss en paket ägg mot en t-tröja och en gammal förtöjningslina. Av en kvinna fick vi bananer och grapefrukt mot urvuxna barnkläder. Det kändes skönt att kunna prata med folk igen. Efter ett ungdomsår i Frankrike klarar jag det språket bra.

På gatan träffade vi överläraren från skolan. Han inviterade oss till av-

slutningsfest dagen därpå. I mina tankar virvlade ”den blomstertid nu kommer”, nystrukna pastellfärgade kläder, liljekonvaljer och syren. Barnen på Fatu Hiva var klädda i färgstarka blomsterkransar och tyger. Pojkarna dansade sina människoätande förfäders krigsdanser med palmblad kring armar, ben och panna till vilda trumrytmer. Flickorna förförde oss med höft-rörelser och mjukt svepande händer. Det polynesiska språket låter som en hel räckta vokaler staplade efter varandra. Inte många bitska t, s, f eller p som stör pratmelodin. Barnen på Fatu Hiva dansade med stolthet över sig själv och sin kropp. Vi förstod att manlighet och kvinnlighet, liksom styrka och skönhet, är viktiga attribut där. Från Fatu Hiva seglade vi vidare till Hane Moe Noa på Tahuata och sedan Autona på Hiva Oa. Smaka på namnen!

Vi hade inte betalat den beryktade ”the bond” ännu. Ingen myndighetsperson hade dykt upp och frågat något. Men det kändes nervöst när vi skulle klarera in på Hiva Oa. Inklaringsmyndigheten bestod av en ung fransk polis. Han förklarade artigt att vi måste deponera en summa motsvarande flygbiljetter hem, ”the bond”, för att få stanna högst tre månader i Franska Polynesien. Men han tänkte inte kontrollera om vi betalat. Administrationskostnad till banken skulle bli ungefär ettusenfemhundra kronor.

Vi beslöt att tills vidare våga låta bli att betala. Förhoppningsvis skulle eventuella böter bli billigare än bankkostnaden. I många år innan vi gav oss av hade vi läst i seglingsböcker och artiklar om besvärligheter med myndigheter i Sydamerika, Galápagos och Franska Polynesien. Ingenstans dittills, utom på Tobago där vi fick böta åttahundra kronor för att ha klarerat in med Ariel ankrad i fel vik, hade vi haft problem värda namnet. Tvärtom hade unga tullare och immigrationstjänstemän ofta varit hjälpsamma. På Galápagos fick vi stanna i tjugo dagar efter att ha hört hemska historier om hur folk blivit utslängda efter tre.

Det är frestande att tro på att hela vår värld blivit mer öppen och tolerant. Ett generationsskifte hade säkert medverkat till att vi ännu inte haft minsta anledning till att röra vårt lager med mutcigaretter. Kanske har de polynesiska tjänstemännen i sina hjärtan förstått att långseglare är självförsörjande människor som inte ligger några myndigheter till last. Även om deras skrivna reglemente säger motsatsen. Mer än hälften av de seglare vi talade med hade inte betalat ”the bond”.

Från Hiva Oa kunde vi äntligen ringa hem och tala om att vi lyckligen korsat Stilla havet. Klockan var mitt på dagen. Därhemma hade de just gått och lagt sig, dagen innan.

Inspirerade av de bläckfiskfångande ”drengerne” på katamaranen Danish

Twins, plockade Eric och Christian fram harpungeväret. Och minsann, inte långt från ankrade Ariel, på sju meters djup, försökte en bläckfisk gömma sig bakom en sten. Christian fick in en träff med harpunen men bläckfisken drog den med sig under stenen. På andra sidan försökte Eric se genom bläckkaskader som förmörkade vattnet och fick tag i fisken med en lång krok. Sen tog andningsluften slut. Efter ny inandning såg de hur långa sugande armar hade slingrat sig kring kroken. Den var lång nog för att Eric skulle kunna ta tag i handtaget och dra upp både krok, bläckfisk och harpun. Linan och geväret fick följa med hela rundan under stenen. Vid ytan skar Eric av huvudet. Åtta armar stillnade och släppte taget om krok, harpun och Yangshous stege där bläckfisken slutligen försökt rädda sig. Havsdjuret var två meter långt mellan tentaklernas spetsar. Yangshou hade en mer världsomspännande kokbok än vi. Det viktigaste tycktes vara att banka bläckfisken mör före tillagning.

Rasmus köpte en liten segeljolle för egna pengar. Dem hade han tjänat genom att bygga sandskulpturer föreställande delfiner på stranden utanför turistrestaurangerna på Gran Canaria. Danish Twins hade haft jollen med sig länge men tyckte den var i minsta laget för fullvuxna pojkar. Efter att länge ha seglat i vår gummidinge och i Discoverys roddbåt, med lakan och handdukar som segel, tyckte barnen att den välseglande Holder Hawk-jollen var en dröm som blev sann. Rasmus döpte den till Albatross II. Nummer I var hans Optimist därhemma. En annan affär var Rasmus byte med Wild Goose. En svensk-engelsk ordbok han själv skrivit blev en liten surfingbräda. Jens bytte en gammal baseballkeps mot en snygg t-tröja.

Vi ankrade på Tahuata i Hane Moe Noa-viken tillsammans med hela Stilahavsöverseglingsgänget. Myles på Yangshou fyllde trettio år. Att i denna vackra, oftast tomma vik plötsligt få se en hel flotta på elva stora segelbåtar måste ha varit märkligt för polynesierna. Ingen bodde i land men ägaren till kokospalmerna vid stranden kom ut i en blå trämotorbåt och hälsade oss välkomna. Vi fick gärna ha fest på hans strand. Morven hade fångat en femton kilos tonfisk som vi grillade över öppen eld. Alla besättningar hade med sig varsin maträtt i land. Inte många trettioåringar har haft ett så spännande buffébord. Så spelade vi volleyboll, lekte, svalkade oss i vågorna och njöt av solnedgången. Morven sjönk nästan när alla samlades ombord framåt natten.

Trettonde juli seglade vi till byn Vaitahu på Tahuata, för att få vara med och fira den fjortonde juli. Vi hade länge undrat varför polynesierna vill fira Frankrikes nationaldag. Visserligen har moderlandet försett många palm-

bladshydeinvånare med monteringsfärdiga småhus. Men de nya husen har inget naturligt luftgenomdrag och de korrugerade plåttaken gör boendet stekugnsliknande. Barnen lär sig franska i ordentliga skolor. Deras egen kultur får de inte längre veta så mycket om.

Alla polynesier äter baguetter. De bakas i speciella bagerier och kommer till de mindre öarna med båt varje dag. När båten inte kan komma finns inget bröd. Pengarna heter franc. Men de är polynesiska och mindre värda än de franska. En hel del polynesiska franc betalas till Frankrike.

Teveapparater finns i varje by. Unga polynesier tror sig genom tevediet ha fått veta allt om världen utanför. Inte konstigt att de ofta lämnar sina hemöar för att söka ett häftigare liv. Lokala hälsovårdsanställda gör sitt bästa för att bekämpa alkohol och droger. Sist men inte minst har Polynesien fått den stora äran att vara provplats för de franska kärnvapnen. Vi undrade om polynesierna skulle komma att ropa ”frihet, jämlikhet och broderskap” den fjortonde juli.

Mitt i Vaitahu finns en trädöverskuggad fyrkantig gräs- och grusbetäckt plats omgärdad med stora sittstenar. I ena änden har stenarna byggts upp i tre trappsteg till en läktare. Den fjortonde juli satt den åldrige borgmästaren där, iklädd grå byxor med pressveck och stormönstrad skjorta, med blomsterkrans om halsen. Runt platsen satt byns alla invånare, många med blommor i håret. Barn och hundar överallt. I denna lilla by med kanske tvåhundra människor fanns tre stora musik- och dansgrupper. I traditionella vackra kläder, med blommor och palmlblad runt hals och huvud sjöng och dansade män och kvinnor, unga och gamla, i enlighet med sin egen kultur. Inte en enda fransk dans eller ”chanson”. Tre flaggor hissades: Tahuatas, Polynesiens och Frankrikes. Borgmästaren dansade med de unga och höll sedan tal på Marquesas eget språk. Hans medborgare skrattade och applåderade.

I en palmlbladshyddas serverades banan-, kokosnöts- och fiskrätter. Borgmästaren bjöd oss. Han sa sorgset att Polynesien naturligtvis skulle vilja vara ett fritt land. ”Men det går inte längre, i modern tid. Alla länder måste ha försvar, vägar, hälsovård, kyrkor och skolor.” Nästa dag besökte jag borgmästaren på hans lilla kontor. Jag skulle få använda byns enda fax för att skicka resebrev till Sverige. Han tog emot mig värdigt, barfota, iklädd shorts och blommig skjorta.

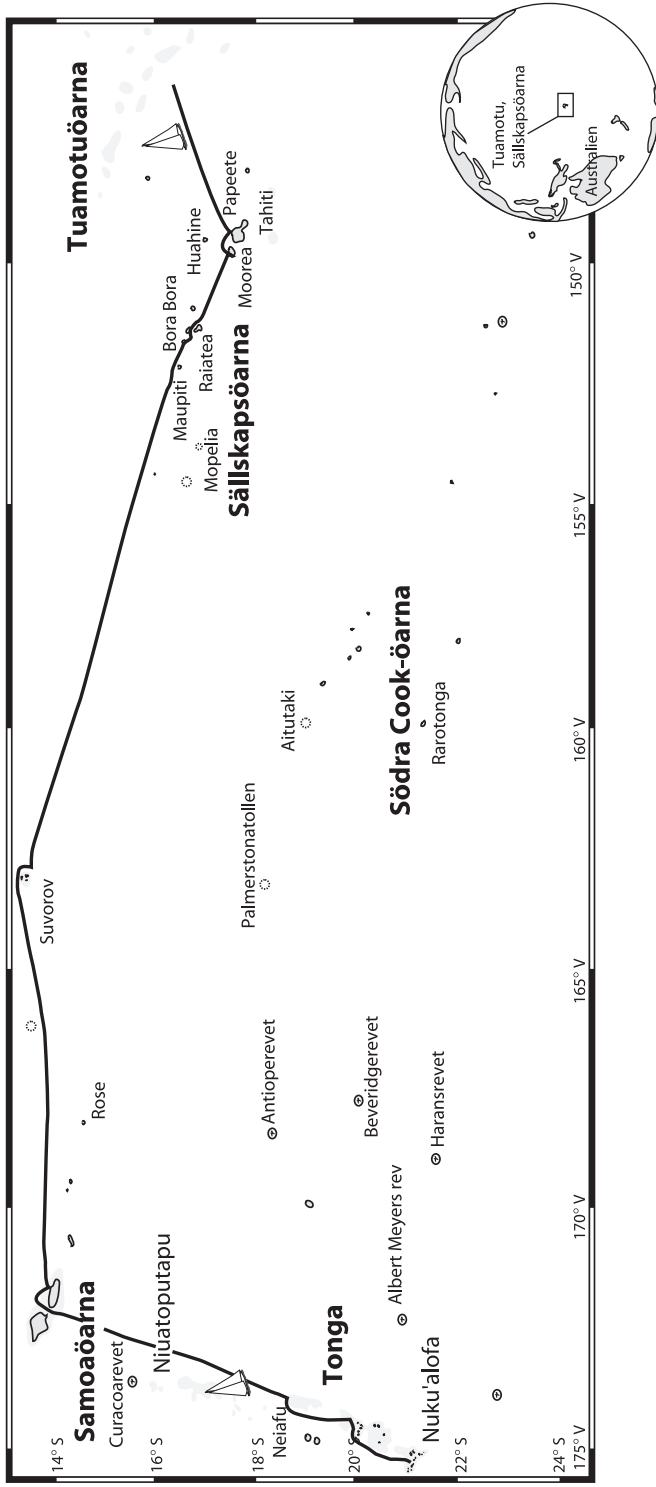
I tusentals år har olika civilisationer haft en önskan att injicera pigment i huden. Som ett tecken på status, tillhörighet, bot mot sjukdomar och onda andar men också som ren utsmyckning. Det har funnits hos sibiriska stam-

mar, i antikens Grekland och hos japanska krigare, men konsten kulminerade i Franska Polynesien och i synnerhet på Marquesas. ”Tattoo” är engelska men kommer från det polynesiska ordet ”tatau” som betyder ”slå in”. Nästan alla män på Marquesas bär stora stilfulla tatueringar. Oftast täcker de en bit av ryggen, axeln och hela armen på en sida. Eller ett helt ben. Motiven är mycket gamla, starkt förenklade former och figurer som symboliserar händelser som är viktiga för just den person som bär tatueringen.

Eric skrev i sin dagbok: ”Om man nu ska ha ett minne för livet från Polynesien så ska det vara en tatuering. Jag visste att Felix som bor på Tahua-ta är en stor konstnär. Felix ville veta allt om min resa och min familj och vi ritade tillsammans ett graciöst figurativt mönster som symboliserar mitt liv. Först det marquesiska korset som tecken på var tatueringen är gjord, och en sköldpadda som representerar vår långa långsamma resa. Bredvid en figur som föreställer min stora familj och en bild som jag inte vill avslöja vad den betyder. Det är en hemlighet mellan Felix och mig.”

Ett fem centimeter brett armband tog fyra timmar att teckna permanent runt Erics högra överarm. Maskinen lät som en tandläkarborr men med stor koncentration kunde smärtan minimeras. Däremot blev den smala träbänk som Eric låg på allt hårdare mot ryggen.

Sam på amerikanska Rhapsody lät, i stundens ingivelse, Felix göra en mindre tatuering på bröstet. Eric och Sam skakade hand som blodsbröder. Så blev det tatueringfest på Rhapsody, en väldig katamaran från San Francisco. Alla skulle tatueras. Två barn på Rhapsody skissade tillsammans med Rasmus och Jens hela eftermiddagen. Vid mörkrets inbrott fick alla vi underbara armband och kroppsbilder. Jag bemålades med en vikingatida symbol och ett europeiskt traditionellt hjärta med pil och ett namn i. Gissa vilket.

9

I Söderhavet

Tuamotu–Suvorov

Efter två dygn av svaga vindar kom vi, en timme försent, till öppningen i ringrevet på atollen Raroia i ögruppen Tuamotu. Vi missade lugnt högvatten just innan tidvattnet började strömma ut igen med stark fart. I tolv timmar lät Eric Ariel ligga bi för bara stagflock, tills nästa flod gav oss stilla vatten att gå in på, mellan farliga korallrev. Efter ett evigt svallande hav befann vi oss plötsligt på spegelblankt vatten inne i en lagun. Ovant, underbart. Lagunen var omgiven av palmklädda vitstrandade småöar som under tidens gång vuxit upp på ringrevet.

Att komma från de vackra höga öarna i Marquesas till de likaledes vackra men vrakkantade låga korallöarna i Tuamotu, var i sanning en omtumlande upplevelse. Från sagolikt sköna berg, vattenfall, starka vindar och gungande ankarplatser till stilla dagar bland kokosnötter och snorkelvatten med en mångfald av fisk och kravlande skaldjur. Vulkantoppar har en gång funnits mitt i ringreven. Långsamt har bergen sjunkit i djupet av sin egen tyngd och bara lämnat omgivande rev kvar. Ordet atoll, som är av maldiviskt ursprung, betyder ”vattnet i mitten”.

Vi besökte den lilla byn Garumoa, som de flesta svenskar känner väl till. Där sprang Villervalle omkring med sina infödda vänner i Söderhavet i början av sextioalet. Kyrkan kände vi väl igen från teverutan men nästan alla palmbladshus var utbytta mot monteringsfärdiga franska.

En vänlig fiskare gav oss pärlemorblänkande ostronskal att göra smycken av. Numera odlas öarnas välkända svarta pärlor. Alla i byn kände till Thor Heyerdahl och den svenske söderhavsforskaren Bengt Danielsson som hade sin skrifvarstuga på ön under Villervalletiden. När Thor och Bengt på fyrtioalet strandade med Kon-Tiki på Raroia kastades de av stora Stilla-havsvågor upp på revets utsida. Vi ankrade tillsammans med Yangshou och Soulmate från Nya Zeeland vid den lilla ö dit Kon-Tiki-männen först vaddade i land.

Varje dag for tidvattnet genom öppningar över revet. Med vattnet följde

hajar som hungrigt sökte föda i den fiskrika lagunen. Ett trettiotal hajar, ungefär lika stora som Jens, passerade en midjedjup kanal där vi stod en morgon och försökte skrämma upp dem mot stranden. Plaskande och skrikande, med stenar i händerna, lyckades vi nästan jaga fram några till Keith från Soulmate som stod beredd med harpungevär. Han hade långseglat i fyra år och jagat haj på det här sättet många gånger. Himla spännande, men det blev ingen hajfest den dagen.

Keith berättade att fisken i ”fish and chips” på Nya Zeeland nästan alltid är tillagad av haj. Senare snorklade vi vid revet och såg flera av hajarna igen. Med oss följde dingarna alltid nära så att vi snabbt skulle kunna hoppa upp om någon haj blev närgången. Keith lärde oss att inte simma morgon eller kväll då hajarna är hungriga, att inte plaska med ljusa handflator eller fötter som kan likna fiskbyte, att ha en stark pinne att stöta bort med om det behövs och att absolut inte bära döda fiskar eller ha öppna sår som luktar blod. När vi en kväll tömde fiskrens överbord kom en hel hop hungriga hajar inom tio sekunder. Det händer att folk på ön blir bitna av haj men nästan aldrig allvarligt.

Under snorklingsäventyren hittade vi samma sorts stora svarta ostron som fiskaren i byn hade givit oss tidigare. Tänk om något av dem hade innehållit en pärla. I så fall en helt slät naturlig pärla som kan vara mycket värdefull. De odlade har ett litet hål i sidan där de injicierats med ett konstgjort sandkorn. På kvällen vandrade vi med ficklampor över revet för att hitta hummer och kräftor och på stranden sökte vi kokoskrabbor. Vi fick bara en liten hummer som Eric fångade. Det gjorde ingenting. Bara själva upplevelsen av att gå och leta i den varma kvällen, i fullmånens sken, var härlig. Vi lärde oss hela tiden mer om fiske av polynesier och seglare som varit ute länge i dessa farvatten. Paulo på italienska Tenera Luna och hans brasilianska hustru hade legat ankrade vid olika småöar på Raroïa i två månader. De fångade massor av revfisk och bjöd oss en dag på delikata friterade filéer med italiensk pasta.

Ombord på Ariel IV kändes det som om vi kommit fram. Om man nu kan komma fram på en världsomsegling. Söderhavet hade hägrat i vår fantasi som det speciellt fina ställe där vi skulle ”bara vara” och riktigt njuta av vår resa. Resandet i sig var mer arbetsamt än vi hade kunnat föreställa oss. Där i den varma djupblå lagunen på Raroïa upplevde vi en avslappnad yttre och inre harmoni. Vi borde ha stannat mycket längre.

Lågstadiebarnen på Raroïa har en liten sliten skola alldeles i strandkanten. Alla går barfota dit. Raroïa tillhör en vidsträckt ökommun med Make-

mo som huvudort. Mellanstadiebarnen åker varje vecka båt till skolan i Makemo, där de inackorderas under veckodagarna hos släkt eller vänner. De barn som önskar fortsätta på gymnasium eller universitet måste inackorderas i Papeete på Tahiti, som är Franska Polynesiens huvudstad. Många ungdomar dras till Tahiti. Byn på Raroïa är splittrad av det frekventa åkandet till Papeete och många hus står tomma. Samhället lever inte längre av sig självt. När vi hälsade på var det sommarlov. Barnen på Raroïa tumlade om i vattnet vid byns lilla kaj. Av försiktighet på grund av hajar simmade de inte långt ut.

Rasmus och Jens ville inte gå iland utan oss. Först trodde vi att de var blyga eftersom de inte kunde franska och inte förstod vad de infödda barnen sa. Men Jens tyckte att det var jobbigt när barnen samlades omkring honom, tittade på hans blonda hår och skrattade. Kanske är det så det känns att vara invandrare i Sverige. När vi låg ankrade utanför byar stannade Rasmus och Jens mycket ombord och tillverkade olika saker, som pennhållare av bambu, smycken av snäckskal, kokosnötsskålar och flaskskepp. Vi hade sommarlov från skolan. Christian gjorde ett vackert handtag i rosenträ till sin machete. Med hjälp av solstrålar och ett förstoringsglas brände han in sitt namn i runskrift och en stiliserad sköldpadda från Marquesas.

Machete är bästa verktyget för att öppna kokosnötter. Det gjorde vi ofta. För att dricka när vi vandrade och var törstiga. För att äta när mellanmåls-magen skrek. För att krydda och spännandegöra fiskrätter. Och för att skölja runt med lite rom någon gång när det var fest. På Ariels fördäck stod en stor korg full med runda kokosnötter. Ännu rundare och mycket mindre var de svarta pärlor vi köpte. De var av kvalitet D2 och kostade inte en förmögenhet som kvalitet A skulle ha gjort. Barnen fick några extra på köpet. Pärlodlaren Rogno berättade stolt om sin äldste son som är pärlbedömare i Papeete. Han avgör varje pärlas kvalitet och pris.

Under en seglingsnatt till atoll Makemo satte Eric på radarn minst en gång i timmen för att säkert hålla avstånd till lurigt låga rev och öar. Innan GPS:ens tid var det få seglare som vågade sig genom dessa vatten. I Makemo by med några hundratal invånare finns en katolsk katedral. Stor ungefär som en svensk landsortskyrka. I förhållande till de små husen i Makemo ser katedralen gigantisk ut. I samma lilla by finns också en protestantisk kyrka och en mormonkyrka.

En söndag morgon strax före åtta stod vi, benblöta efter dingetur, på kajen och bytte diskret till torra långbyxor och finskjorta. Det hade tagit lång tid att hitta fem par användbara långbyxor längst in i stuvutrymmena på

Ariel. Från alla håll kom bybor gående i fina kläder. Kvinnor i gladfärgade klänningar med en blomma i håret eller en halmhatt. Män i färgstarka skjortor och mörka byxor. Alla hälsade och log. Katedralen var full med människor i alla åldrar. Vi satt där i kanske en timme och lät oss ryckas med av underbart melodiska sånger. Jag fick tårar i ögonen. Korta texter lästes på Tahitispråk och några på franska. Mitt i mässan stod alla upp och höll varandra i händerna. Sedan tog bänkgrannar oss i hand och kindpussades. Efteråt hälsade prästen speciellt på vår lilla marina delegation.

Vi diskuterade fram och tillbaka om vi skulle segla några småsträckor och undersöka fler atoller eller om vi skulle ligga still en vecka på något vackert ställe och sedan segla direkt till Tahiti. Glatt fundersamma blev vi när vi insåg vilka seglingssträckor vi numera så lättsamt pratade om. Inför semester därhemma diskuterades huruvida vi skulle segla till Torekov och därefter en dag i taget till Halmstad, Varberg och Kungsbacka för att nå Göteborgs skärgård. En hel semestervecka kunde gå åt för att komma fram. Så mycket lättare det blir i framtiden. Vi kan lätt segla, i ett eller flera dygn, och komma fram till Göteborg direkt. Eller till Stockholm, England, Medelhavet eller vart som helst.

Ringrevet på Makemo har två öppningar. Vi seglade in i lagunen genom den norra. Under två dagar gled vi långsamt för bara storsegel längs insidan av revet och turades om en timme var, att sitta i gassande sol på vantspridaren högt upp i masten, varnande för revhuvuden inne i lagunen. Där finns inga sjökort. "Eye ball navigation" var enda möjligheten att hitta rätt. Med solljus bakifrån var luriga rev lätta att se. Utsikten uppifrån masten var bedövande vacker. I norr syntes små palmklädda söderhavsöar på ringrevet. Några var bebodda. Längre åt väster och öster var revet mest högt och bart. I söder slog kaskader av brottsjöar över revet och föll ner i stilla lagunblått. Hela atollen mäter fem gånger två landmil.

I min föreställningsvärld därhemma hade jag sett atoller som mycket mindre och tänkte mig lagunerna som simbassängsstora fristäder från Stilla havets svall. Platser som hade fått en fantasibild i mitt huvud såg alltid ut på annat sätt i verkligheten. Varenda gång det hände blev jag förvånad. Men verklighetsbilder har starkare konturer och tydlig känslomässig laddning. Vi kommer alltid att längta tillbaka till vissa av de platser vi besökt. Och några kommer vi nog att återvända till. Vetskapen om att de finns bär vi med oss som en rikedom.

Vid Makemos södra passage ankrade vi bland uppstickande revhuvuden. Korallen levde och skiftade genom vattnet i regnbågsfärger. Vattnet var klart

och gav oss akvarieliknande genomsikt till botten på tio meter. Fantastiskt fint att kunna stå på däck och titta ner på färgrika fiskar, som ensamma eller i stim, lekte runt skulpturala korallformationer. Med snorkel och simfötter kändes det som att flyga när vi låg strax under vattenytan och simmade fram över undervattenslandskapet. När tidvattensström gick in genom revpassagen flög Eric och jag och alla tre barnen fort över botten. En stor barracuda flög bredvid. Jens drog med sig dingen som vi hoppade upp i varje gång vi såg en haj nära. Det var ofta.

Blåprickiga "groupers" gled lättjefullt runt reven. Eric följde en, först med ögonen och sedan simmande med harpungeväret. Rasmus och jag höll hajvakt bakåt. Fullträff. Den fångade fisken försökte desperat fly in i en korallhåla. Vi skyndade upp i dingen. Eric langade ner "groupern" i en spann. En halv minut senare simmade sex hajar runt oss. De kände blodlukt och kom glidande som skuggor på jakt efter byte. Vackra men hotfulla. I storlek en till två meter. Att se dem simma under vattnet, utan glasruta emellan, är häftigt. Eric harpunerade två "groupers" till. Så var middag fixad den dagen.

Fiskhuvudena använde Jens som bete när han senare fiskade med stor krok och ställina från Ariels däck. Till sin förvåning fångade han en haj – hundratrettio centimeter lång. Eric fäste linan i ett fall som vi normalt hissar segel i. Så vinschade Jens upp den tjugosex kilo tunga hajen längs båtsidan. Vi vågade inte komma nära det stora gapet med händerna. Hajen kämpade emot och var svår att ta död på. I gamla tider ville man inte äta haj. De kunde ha ätit sjömän. Nuförtiden är det i vissa länder "inne" att äta hajkottlett på restaurang. Japanerna älskar sin hajfenssoppa. På många ställen i världen är hajen utrotningshotad. På Tuamotu är den fortfarande en nyttofisk. Vi stekte haj och tyckte den smakade mer som kyckling än som fisk. Hajkäken var tre decimeter bred. Jens hängde den rengjord som en sorts trofé i aktern på Ariel.

Sällskapsöarna och världens vackraste ö

På väg från Makemo fick Jens först en jättefisk som släppte, och sen en till; en hundrafyrtiosju centimeter lång "mahi mahi" som påminner om en guldmakrill. Han vevade in den så långt han orkade och sedan tog Eric över en bit. När fisken väl var tätt intill båtsidan tog Eric vår långa huggkrok, högg ett bra tag i fisken och halade upp den på däck. Gyllenblänkande, blå- och grönskimrande kom den upp. Omedelbart efter döden förlorar den sina skimrande färger och blir grå. Stjärtfenan hängde Jens bredvid hajkäken i aktern.

Mahi mahi är en ganska stillsam fisk att dra upp. De stora tonfiskarna var värre. Hur hårt vi än försökte hålla dem fast, hoppade de och for så att blod skvätte och flög över däck, sprayhoodar och segel. Det blev ett himla trist jobb att tvätta allt rent igen. Till slut lärde sig Eric att man ska hålla en kapsyl full med stark sprit i gälarna på dem, för att de skulle hålla sig lugna. Det fungerade faktiskt. Vi åt rå, marinerad, kokt, stekt, bakad, färserad och bräserad fiskmat på väg till Tahiti och undrade hur det skulle bli att komma dit. Civilisationens högborg mitt i söderhavsparadiset. Buller, bilar, skräp, avgaser, stress. Människomyller, affärer, allt vad vi behövde.

Under ett år hade jag gått klädd i nästan bara bikini. Motvilligt satte jag på mig kortbyxor och en t-tröja någon gång, för att gå in i en by. Mina, liksom resten av familjens, minimala klädpersedlar var utslitna. Långbyxor och varma tröjor hemifrån låg illaluktande längst in i något stuvutrymme. Christian hade klippt av sina trasiga kortbyxor. Erics hade vi lagat hål i, för hand. När vi nu ”kommit fram” såg vi plötsligt våra trasiga kläder. Efter att ha sluppit kostnaden för vinterstövlar och varma jackor till alla, borde vi ha råd med kortbyxor, även till Tahitipriser. Kanske också med nya badhanddukar. Handdukar som vi gned kroppen ren från salt med, minst tre gånger om dagen. Aldrig förr hade jag varit med om att handdukar faller i bitar. Inte trodde jag att det var ovanstående anledningar som skulle få oss att längta efter det sagoomspunna Tahiti, blommornas och de vackra kvinnornas ö. Som tillsammans med omkringliggande öar av kapten Cook blev döpt till Sällskapsöarna.

På posten i Papeete låg den nya mittdelen till Gandalf. Den som gick av och som Eric limmade ihop på Galápagos inför Stillahavsseglingen. Otroligt nog hade lagningen hållit väl ända hit men det var med stor lättnad vi såg den nya hela delen sitta på plats. Den gamla lagade delen sparade vi som säkerhet, ifall detta hemska skulle hända igen.

Sista kapitlet i berättelsen om ”the bond” för seglare i franska Polynesien var slut. Efter mycket bråk hade vi slutligen betalt en deposition på sextontusen kronor som skulle säkra att vi inte lurade oss kvar i landet. Lagtexten om ”varför”, från 1939, sades vara hemlig. Arggt stegade jag upp till rådhuset. En vänlig engelsktalande chefsperson bad om ursäkt för deras gammaldags byråkratiska system. ”Så länge inte någon ifrågasätter lagen tydligt händer ingenting, och seglarna måste fortsätta betala”, sa han.

Soulmate och Yangshou betalade inget. Ingen ens frågade dem om de betalt. Discovery hade ett suddigt faxpapper om att biljetter hem fanns bokade. De slapp betala. Danish Twins betalade bara för en person. Deras kap-

ten sa att han inte hade mer pengar och slapp betala för besättning. Paret på Karmawind visade ett intyg från banken om att deras VISA-kort gått ut. De behövde inte betala. Så var det med den lagen. När vi efter två veckor klare-
rade ut från Papeete och Franska Polynesien fick vi våra sexton tusen kro-
nor tillbaka. I polynesiska franc!

Nästan uttröttade av sällskapligheter på Tahiti seglade vi en skimrande
morgon över sundet till gudomligt vackra Moorea. Efter att från Tahiti ha
sett solen gå ner bakom Mooreas bergiga kontur varje kväll var det spän-
nande att göra öns bekantskap på närmare håll. Storslagna vyer längst in i
Cooks djupa vik. Femtio båtar för ankar, där det för tio år sedan bara fanns
två. Några smakfulla turistställen med palmklädda hus på ben i strandkan-
ten. Vi vandrade med Karen, Sam och deras barn från ”Rhapsody”, uppför
en skogsväg, i kringelikrokar runt ananasodlingar. Vi kunde inte låta bli att
avsmaka. Färsk ananas som dröp av sötma så att ätarna var tvungna att
sörpla. Gudagott!

Stigen slingrade över doftande, bördig skogsjord med tre meter höga
ormbunkar, lianer, stammar i bergochdalbaneformationer. Och höga höga
träd med rötter som samekåtor. Eller andra ännu högre träd med tunga rot-
system mot marken, som skulle givit John Bauer inspiration till än mer fan-
tastiska trollbilder. Eric och Sam trummade på stammar och fyllde skogen
med tung rytmmusik.

På lördagskvällen bjöd Karen och Sam på rompunsch på katamaranen
Rhapsodys enorma akterdäck. Där fanns ett jättebord med sittplatser för
sextton personer. Sedan åt vi kvällsmat tillsammans i Ariels lilla sittbrunn,
som vi tyckte var så stor när vi seglade hemifrån. Men vi fick plats, två fa-
miljer; fyra vuxna och fem barn. Med många andra dingar från hela värld-
en, förtöjde vi vid en liten brygga intill palmhyddehotellet. Hotellets gäs-
ter och seglarna underhölls av en lokal musik- och dansuppvisning. Våra
barn fick blomsterkransar. Jens och Rasmus var glada över kompisarna från
Rhapsody och busade runt på hotellets strand. Christian hittade Patrick
från Sverige att prata med. Eric hade sin nya blommiga Tahitiskjorta på.
Ariel låg tryggt på redde utanför. Inga häftiga vindkast eller vågsvall stör-
de vår idyll. En lycklig lördag för hela familjen. Inte alla långseglardagar var
sådana.

På kortvågsradion rapporterade båtar från både Cook Islands och Tonga
om mycket hög sjö och kuling. Vädernäten berättade om en högtrycksfront
som sträckte sig ända till Fiji. Vid Fiji låg också en busvädersbebis som i
värsta fall kunde bygga upp till säsongens första tropiska oväder. I så fall vet

ingen vilken bana det tar. Vi måste följa vädret noga innan vi skulle ge oss iväg cirka tusen sjömil över till Samoa. En cyklon ville vi inte råka ut för. Orkansäsongen börjar omkring december månad och då skulle vi vara på Nya Zeeland. De båtar som ligger kvar i området under oväderssäsongen seglar normalt bara en eller två dagsturer iväg från ett ”hurricanehole”, där de kan ligga skyddade för orkanvindar.

En väderkunnig amerikansk medseglare hade hjälpt oss att installera väderfax på datorn. Via kortvågsradio tog Eric emot väderkartor på datorskärmen. På kvällarna pluggade han vad olika tecken och symboler betyder för att kunna förstå väderutvecklingen. Ofta känner jag mig glad och stolt över all kunskap som Eric och jag har tillsammans. Kunskap som gjorde att vi kunde genomföra vårt livsäventyr och inte bara drömma om det. Kunskap om segling, navigation, motorer, elektriska prylar, snickerier, segel, väder, datorer, skriverier och undervisning. Vi sökte hela tiden mer kunskap; i skolan med barnen förstås, seglingskunskap naturligtvis, men också kunskap om människor, deras kultur och hela världen omkring oss. Samtidigt sökte vi kunskap om det nära livet, om oss själva och våra relationer till andra. I vår egen familj försökte vi vara duktiga på att inte sopa konflikter under durken. Vi bestämde oss för att alltid försöka prata om svåra saker när de dök upp. Det var inte lätt. Men det är det inte hemma heller.

Vi såg den berömda konturen av Bora Boras tvillingtoppar i diset några timmar innan vi angjorde ön. Eric hade drömt om att få komma dit ända sedan han som tjugofemåring seglade med tjugofyra meter långa ketchrigade Brixhamträlaren Keewaydin över Atlanten. Keewaydin hade just fullbordat en världsomsegling, kommit genom Panamakanalen och skulle gå hem till Sverige över Atlanten via Azorerna. Eric mönstrade på i Karibien. Många spännande historier från de sju haven berättades vid fotogenlampen. Där föddes Erics dröm om en egen världsomsegling. Bora Bora! Namnet i sig klingar skönt och ger föraningar om exotiska människor och ställen. Ön anses vara världens vackraste plats. Bora Bora kom att symbolisera Erics dröm. Vi kan nu intyga att Bora Bora är det vackraste ställe vi någonsin sett. Fast vi nyligen sett så många vackra ställen.

Höga sjöar dundrade mot ringrevet, slog upp i skumkaskader som fylldes av fladdrande regnbågar när solen sökte sig genom. Innanför, nästan självlysande turkosgrönt vatten som lojt rörde sig, genomlyst av breda solstrimor mot vit korallsand. I mitten, bergön med överdådig grönska och fruktrikedom. Under vattnet, korallträdgårdar och många många färgade fiskar. Eric och Christian tubdök till tjugo meter i den sagolika undervat-

tensvärlden och mötte där en förfärligt ful ”jewfish” i trettiokilosklassen och en meterstor muräna. Men mest fantastiska var några enorma djävulsrockor som spöklikt svävade förbi. Med platta fyrkantiga kroppar och fyra meter mellan vingspetsarna, bred mun och ögon på spröt som stod rakt ut, tyckte Christian de såg ut som rymdvarelser.

När Eric vilade i kojén en stund efter morgonens dyk, kom ett ”mayday mayday” på radion. Nästan sovande hoppade han upp och grabbade sina två svarta läkarväskor. Krock mellan två båtar på andra sidan ön. Någon var allvarligt skadad. Mike på Discovery, som hade stark motor på sin stora dinge, körde Eric och Alan från Heartsong, till olycksplatsen. Alan hade varit framgångsrik överläkare i anestesi i Dallas. Tillsammans med hustrun funderade han över livets ändlighet och beslöt att söka mer innehåll än det som vardagslivet kunde ge. Han sa upp sig från sitt jobb för ett livsäventyr. Nu använde han liksom Eric sin läkarkunskap till att hjälpa seglare och andra i sin omedelbara närhet.

På andra sidan ön hade en lokal motorbåt i full fart kört över ett ungt amerikanskt par i en dinge. Kvinnan var blåslagen över hela ryggen. Försiktigt lyftes hon upp i den segelbåt de chartrat för ett par veckor. Jag satt på Ariel IV och hörde på nödkanal sexton hur charterbåten fick assistans och tillstånd att lägga till vid en privat brygga. Polis anlände för förhör med motorbåtskillarna. Ambulans beställdes till flygplatsen och en helikopter som skulle ta kvinnan till sjukhuset i Papeete. Eric och Alan kunde inte göra så mycket mer än att ge henne smärtstillande medel, kontrollera att ryggen inte var bruten och se till att hon höll sig absolut stilla hela vägen till röntgen.

Det kändes skönt att höra på radion hur många båtar som försökte hjälpa till. Om något någon gång skulle hända oss, visste vi att många seglare skulle komma till vår hjälp. Det kom ett långt och rörande e-postbrev en månad senare som berättade om hur kvinnan långsamt tillfrisknade. Paret hade före resan jobbat utan semester i sju år, då de insåg vansinnet i sin jobb- och livssituation. De sålde företaget och reste på denna sitt livs drömmaresa för att få krafter att göra något åt sin livssituation och börja om.

Vi seglade ut i lagunen och ankrade med några andra båtar bakom en liten palmklädd ö vid revet. På en vild strand låg massor av kokosnötter. Från ett högt träd plockade vi mango. Tom från amerikanska Mirage klättrade upp. Eric stod på marken och fångade frukter så stötfrött som möjligt i en mjuk väska. De gulröda alldeles nymogna mangofrukterna smakade sol. När mygg anföll framåt kvällen fick vi lära oss att gnida myggbetten med

mangosaft. Hela Eric blev kletig, men han doftade härligt.

Vid strandens slut låg ett litet hus bebott av vänliga polynesier. Vi fick gärna tända en eld längre bort. Lukten av eldade kokosnötsskal skrämde bort myggen. Mirages besättning bjöd på kokosgodis och vi grillade bananer. Rasmus, Jens och Alex från Mirage gungade högt på en lång palmstam som stod ut över vattnet. Sommarstrand i solnedgång och vänner samlade runt en eld är bland det absolut bästa vi vet.

Sista dagen på Bora Bora snorklade vi vid revet. Hela stim av drygt meterbreda rockor svävade förbi. Större svartprickiga örnrockor, som såg ut som örnar uppfifrån, flög under oss och gav upphov till en stark överklighetskänsla. Kanske deltog vi i en exklusiv naturfilm eller en dröm. Stim av regnbågsfärgade fiskar kom fram och åt bröd ur Rasmus och Jens händer. På den vita sandbotten fanns spår. När Jens grävde vid spårens slut hittade han stora snäckor, vridna som spiraler, med hål i ena änden för att lyssna efter havens hemligheter i. Vi hade velat stanna mycket längre, men cyklonsåsongen närmade sig och vi ville se Samoa och Tonga också. Fiji fanns tyvärr ingen tid att besöka. Mirage och Discovery skulle gå andra vägar med fyra kära lekkamrater. Nu kändes det mycket svårt att vara långfärdsseglarförälder.

Tom Neale och Suvorov

Ännu en lång seglingsetapp låg framför oss. Sexhundra sjömil till den lilla atollen Suvorov i nordligaste delen av Cook Islands. Därefter ytterligare sexhundra till Samoa. Sammantaget lika långt som över halva Atlanten. Vi mindes vår oerhörda uppladdning, fysiskt och psykiskt, inför vår första långsegling, den över Biscaya, som bara var fyrahundra mil. För att inte tala om Atlanten. Förberedelserna inför Atlantöverseglingen tog en månad. Ändå hade det värsta havet varit Nordsjön.

Efter ha korsat två oceaner och många hav kändes det annorlunda att ge sig ut igen. Inför tio dagar under segel, mellan Franska Polynesien och Samoa, förberedde vi inte mycket mer än inför en vanlig dygnssegling. Vi kände ingen osäkerhet eller rädsla längre. Vi visste att vi kanske skulle må pyton de första två dygnen. Vi visste att sjösjukepillren fungerar. Vi visste att vi skulle ha det lugnt och skönt en stor del av seglatsen. Och vi visste att vi skulle må fantastiskt fint när vi närmade oss.

Ur Erics anteckningar: Om skärpta sinnen

Vi blev tidigt i vårt långseglarliv mycket medvetna om hur våra sinnen skärptes, kanske framför allt luktsinnet, och det var inte enbart på grund av att vi mötte nya lukter. Vår säkerhet ombord bygger på att sinnena fungerar och är på topp. De utvecklas säkerligen, precis som när någon blir fräntagen ett sinne och de övriga skärps. Under seglats lyssnar vi på ljud från riggen, seglen, motorn och från vind och hav runtomkring oss när det är mörkt och vi inget ser. Vi tränar mörkerseendet varje natt och spanar runt horisonten var femtonde minut efter minsta lilla ljus. Vi vaknar vid minsta förändring i motorljudet eller om vinden ökar eller vrider. Sinnena är en viktig tillgång som vi har blivit allt mer medvetna om på ett underbart sätt.

Under seglatsen gick kortvågsradion ofta. Klockan åtta sände ”coconut milk run”; ett nät av kanske tvåhundra båtar på väg över Stilla havet. Sträckan mellan Panamá och Galápagos kallas ben ett. Vi låg i ben två mellan Franska Polynesien och Fiji. Sista benet går till Australien. Utbyte av information om väder och allehanda praktiska råd, ur en stor kunskapsbank.

Klockan nio pratade det svenska nätet som bestod av sju båtar. Vid fyra-tiden sände vi och tog emot e-post. I korta meddelanden mottog vi tankar och göranden hemifrån i koncentrat. Kommunikationen med dem därhemma var innehållsrik och viktig.

Klockan sex sände Russell Radio från Nya Zeeland professionell väderinformation. De båtar som önskade kunde checka in och få en speciell prognos för sin rutt. Samma tid sände Sveriges Radio utlandsprogram.

Dessutom utbytte vårt informella engelskspråkiga nät info om positioner och förhållanden. Vännerna på Yangshou befann sig på Rarotonga i södra Cook Islands, dit de väntade gäster hemifrån. Allt radiosnack är kul under gång, när man har mycket tid. I hamn hann vi oftast inte.

De två första dagarna mot Suvorov gick sjön hög. Vardagen gick på lågvarv. Ariel gungade sidledes så att alla grejor i skåpen for fram och tillbaka. Våra gula öronproppar var bra. Men vi sov dåligt och gjorde just ingenting. Barnen designade fantastiska båtar på datorn som de tänkte bygga när vi kom hem. De hade blivit inspirerade av Keith på Soulmate som var professionell båtdesigner på Nya Zeeland. Han hade visat Rasmus och Jens en massa ritningar och modeller. Några av båtarna som barnen skapade på datorn såg fantastiskt fina ut. Undrar om någon av dem verkligen kommer att hamna på den banan i livet. Vem vet?

Jens fångade två tonfiskar och en stor ”mahi mahi”. Vi åt återigen fisk i tiotals olika former. Vårt förråd av svenska böcker började sina. För barnen

var det ett stort problem. Tredje dagen la sig sjön och en alltför svag akterlig vind blåste oss långsamt framåt. Seglen slog mot vant och stag. Vi kunde inte riskera att de gick sönder. Eftersom generatören inte fungerade kunde vi inte köra symaskinen för att laga. Vi satte den lätta spinnakern i stället. Den lyfte högt över våra huvuden, blå, turkos, grön och vit, som naturen i Söderhavet. Nu gled Ariel, utan att gunga, fort och tyst på sin kurs över fjärran hav. Gandalf styrde. En nyfiken grå sjöfågel följde oss. Seglingen var underbar. Det stilla porlandet kring fören, spinnakerns lätta prassel, en ljum bris kring pannan. Snart tändes södra korset och månen kom upp. Den ligger ner i Söderhavet, som en skål. Familjen samlades i sittbrunnen till popcorn hour. Lycka och harmoni liksom småbubblade runt oss. Tänk om man kunde stoppa ner de där ögonblicken i en ask som trubaduren Carl Anton sjöng om.

Så lång bort hemifrån som på Suvorov hade vi aldrig varit förut. Suvorov, en ensam atoll tillhörande Cook-öarna; plonk mitt i havet. Ett bränningsöverspolat ringrev, omkring fem sjömil brett, som under långliga tider skördat skepp. Åtskilliga vrak fanns fortfarande som förvridna skelett, vilande på hård korall. Så sent som 1849 var Suvorov utsatt på sjökortet hundra sjömil från sin verkliga position. Under tidernas lopp befolkades ön i korta perioder av skeppsbrutna, pärlälskare och hoppfulla kokosnöts-handlare.

1952 beslöt sig en nyzeeländsk före detta fartygsmaskinist, Tom Neale, för att slå sig ner på Suvorov för att där leva sitt liv, fritt och lyckligt likt Robinson Crusoe. Han betalade en skonarkapten för att frakta honom och hans talrika redskap, kokkärl, fiskedon och proviant för ett halvår, till ön. Kanske hade hans avsky för den civiliserade världen blivit ännu större om han tagit med sig en radioapparat. Det gjorde han inte. Men flera lådor böcker.

Under sammanlagt sexton år levde Tom ensam på Suvorov; byggde, röjde, fiskade, odlade och läste. Mot slutet av sitt liv blev han känd i världspresen för sin annorlunda tillvaro. Efter enträgna uppmaningar av ett bokförlag skrev han, för att få pengar till en utombordare och ett elektricitetsverk, boken *An Island to Oneself*. Det var till Suvorov Dieter och Gerda en gång var på väg. Men myndigheterna på Cook Islands ville inte ha fler inbyggare där efter Tom Neale. Dieter och Gerda stannade på Las Perlas.

Vi siktade Suvorov klockan 6.36 i gryningen, torsdagen den 16 september 1999. Inte mycket land fanns att se. En räckta små palmklädda holmar på ringrevet. Två knölvalar lekte på avstånd. Solen skimrade i vågor och i de

busiga småskvalp som tidvattensströmmar ger upphov till. Bekvämt bred passage in i lagun. Christian satt som vanligt på vantspridaren och guide oss runt korallhuvuden till ankarplatsen som passande nog ligger vid Anchorage Island. Vi såg masten på engelska Baker Street sticka upp. Amerikanska Rainbow Chaser, som vi seglat med från Bora Bora skulle komma in några timmar senare. Vi åt halv frukost och gick till kojs. Först klockan ett åt vi andra halvan av frukosten.

På stranden vajade Cook Islands flagga. Blå med, sedan kolonialtiden, Storbritanniens flagga i ett hörn. Och en ring med femton vita stjärnor för de femton Cooköarna. EU-flaggan är ingen ny uppfinning. Hur skulle vår kära farmor kunnat veta att vi skulle göra en avstickare till en Cook-ö. Hon hade sytt alla våra gästflaggor. På Suvorov hade vi för första gången ingen flagga att hissa.

Suvorov är numera nationalpark. Tre polynesiska män bor i Tom Neales gamla hus och ser till att ingen stör friden för fåglar, fiskar och växter. Första kvällen blev alla båtbesättningarna bjudna till fest på långbänkar vid ett jättebord av palmträ. På en eldstad intill kokade nutida Tom och hans mannar kokosnötskrabbor stora som handbollar. Krabbornas vackra skal skimrade i blå och violetta nyanser innan de blev röda i grytan. Från båtarna kom spännande kastruller och såsbunkar. Toms medhjälpare drack för mycket öl, en välsignelse från den civilisation som Tom Neale flytt. Mörkret sänkte sig över Tom Neales naturpark och trädgårdar. Ett stort brödfrukts-träd skuggade hans hus som stod bakom oss. En skylt berättade om hans livsgärning. I en palm hängde en tio meter lång lingunga som högeligen roade Rasmus och Jens. De flög från den långa gungan och tävlade i hopp. På flera ställen låg stenar efter skeppsbrutna döda eller saknade. Hönor vandrade fritt omkring. Toms gästbok bjöd vem som helst att använda hans hus tills han skulle återkomma om en månad, efter ett besök på sjukhuset i Rarotonga. Det var över tjugo år sedan. Han dog 1977.

Fyra långfärdsbåtar i lagun samlade ihop vad vi hade av dinge bensin och hällde över i nationalparkens stora utombordartank. På gemensam utflykt for vi över lagun till fregattfåglarnas födsel- och uppväxtplats. Bon låg otroligt tätt på marken. När vi försiktigt, för att inte trampa på några ägg, gick över ön fräste halvvuxna ungar efter oss, men ingen flyttade sig. Ägg som just kläcktes, små hår- och fjäderlösa varelser i alla stadier, några veckor gamla dunbollar, halvvuxna busfåglar samt vidvingade fregattfågel-föräldrar. Aldrig förr hade vi varit mitt i en levande fåglars barnkammare. Jens fick hålla en liten mjuk unge i handen.

På en annan ö gick vi på kokosnötskrabbjakt. Under rötter på halv-murkna buskträd gömde de sig. Högar av ätna kokosnötskal berättade om deras matvanor. Vår Tom gav krabborna macheten att sätta klorna i. Sen drog han kvickt ut dem i benen. Vi tände ett bål på stranden för att koka krabbor. Fyra gånger på fyra dagar hade vi ätit oss dubbelt proppmätta på krabba. Vi var lyckliga över att tillfälligt ha lämnat långfärdsseglarnas ”coconut milk run” och ha hittat detta underbara ställe.

O, vad det är svårt med avsked. Avsked till fina människor och underbara platser. Tänk om bara en liten bråkdel av alla människor vi mötte kunde finnas i våra liv på riktigt. Ja, de finns ju kvar men vår kontakt med dem inskränker sig till e-post när det gäller seglarna och enstaka brev till de bofasta. Tänk om vi hade kunnat plocka ut ett härligt gäng och ta med oss hem.

En engelsk kvinnlig seglare vi träffade på Tahiti tyckte att de snabba seglarkontakterna var ytliga och inte mycket värda jämfört med djupare relationer till vänner därhemma. Hon längtade hem. Jag tyckte att vänskap av nödvändighet utvecklades snabbare på sjön. Vi behövde varandra och hade en självklar gemenskap i vår speciella livssituation. Vi kunde tillsammans skratta åt saker som en icke-seglare skulle ha svårt att förstå. Till exempel, ”en leverans av reservdelar till generatort”. Roligt eller hur? Vi delade insikten om att våra liv innebar reell fara. Historierna som berättades liknade dem kring barnafödelse kvinnor emellan.

Men när Marit och Truls på norska Trolldans berättade om den engelska familj som förlit på väg till Nya Zeeland förra hösten, kom faran äckligt nära. Vi visste att vi måste korsa södra halvklottets Biscaya. Familjebåtens mast hade gått av och farkosten slogs runt trehundra sextio grader. Allt på däck, inklusive räddningsflotte, gick överbord. Luckorna utåt bräcktes itu. Båten sjönk strax efter det att Nya Zeelands kustbevakning räddat familjen i en helikopter. Deras pojke var tolv år, jämngammal med vår Rasmus.

En nybliven amerikansk långfärdsseglare trodde att seglare skulle vara speciella människor, spännande, annorlunda, nästan original. Han blev besviken. Vi mötte alla åldrar, samhällsklasser, familjesituationer och ekonomiska verkligheter. En del hade humor, andra inte. Många hade lämnat en för trång relation och sökte, eller hade hittat, en ny. Men alla hade någon sorts härlig kärlek till hav, natur, äventyr och personlig frihet. De som inte hade tillräckligt gav upp efter ett år eller så. Många längtande långfärdsbåtar ligger besvikna i Medelhavet, Västindien, Nya Zeeland eller Australien och väntar på nya stjärnögda långseglare.

Vi tog avsked av atollen Suvorov med sorg i hjärtat. Ett fritt liv, långt från

affärer, hamnmyndigheter, reservdelsjakt, banker och post. På Suvorov fanns bara kokosnötter, krabbor, snäckor, snorkling, fisk, koraller, solnedgång och tid. Och avspända besättningar på fyra långfärdsbåtar, samt våra polynesiska vänner iland.

Efter ännu en förtrollad fest, för Pam från Rainbow Chaser som fyllde fyrtio, var vi tvungna att segla vidare. Vi låg bland de sista på väg till Nya Zeeland, innan det skulle bli orkansäsong. Vi lämnade omtänksamme nationalparksguiden Tom och hans varmhjärtade kollegor med tårar i ögonvrån. Eric skrev ett känslolöst tack i hans gästbok. Han gav oss sin privata adress på Rarotonga i vår gästbok. Vi vinkade adjö till Baker Street, Rainbow Chaser och kanadensiska Northern Summit, vars besättningar kommit oss riktigt nära där på Suvorov, långt från varje allfartsväg. Kanske skulle vi aldrig se dem mer.

10

I paradiset

Samoa–Nya Zeeland

Det var återigen dags för flera dygns segling – till Samoa. En svag bris akterifrån fyllde precis magen på spinnakern och puttade oss framåt i sådär sex knop. Havsytan vilade. Till och med storseglet vilade, surrat på sin bom. Soltaket var uppspänt över båda sittbrunnarna. Den akte för rorsman och segling. Den främre för bus, musik, läsning och lekar.

Hur kan jag någonsin beskriva känslan av att gå runt på däck och greja med upphängd tvätt, snäckor som ska rengöras eller med en dusch som ska hängas upp över akterplattformen. Att laga mat i lugn och ro i pentryt, att bädda sängar eller att tillbringa en stund på toaletten med en båttidning. Samtidigt som hela huset, det vill säga båten, rusar fram i full fart över hav.

På natten fanns trolsk måne och stjärnor. Framåt fanns ingenting att se. Om inte en lanterna avslöjade någontings närvaro. En lanterna hade vi sett två gånger på hela Stilla havet. Vi tänkte inte längre på det konstiga i att vårt hem rusade framåt, samtidigt som vi lugnt levde i det.

På Samoa, i Polynesiens hjärta, regnade det. Men det var varmt och skönt, och människorna var vänliga, dansanta och glada. De gick klädda i ”lavalava”, en sorts enkla färgglada tygskynken som blev omlottkjolar till pojkar, flickor, män och kvinnor. Poliser, banktjänstemän och herrar med viktigt utseende hade mera strikta enfärgade omlottkjolar i kostymtygsliknande material. Barnens skoluniformer kombinerade snygga skjortor med lavalavas i samma färg. Rasmus och Jens skrattade när de först såg alla pojkar i ”kjolar”. Snart hade de varsin lavalava och bar den stolt. Eric hade en lång, med traditionellt samoanskt mönster, nästan som en ”matai” (byhövding).

Vi träffade Mats från Skåne som gift sig med Sia från Samoa. På utflykt, när de körde oss runt ön, hade vi lavalavas som bordsdukar på stranden. Ovanpå sattes palmlbladsskålar med bröd, smör, ost, papaya, mango, passionsfrukt, bananer och kokos. Efter mat och en svalkande simtur i lagunen fick minsta barnet, Alofa, en bordsdukslavalava som klänning. En kusin i

femtonårsåldern tog den andra duken runt sig sedan han blött ner sina shorts i havet. I bilen åkte förutom vår familj, Mats, Sia och deras tre barn, Sias sjuttiofyraåriga mamma och tre tonåriga kusiner. Tur att det var en lastbil. Jens tyckte det var lättare att byta till badbyxor under sin lavalava än under sin handduk.

Mats som vi haft e-postkontakt med hela vägen från Sverige, har levt ett spännande liv i många länder och som skeppare under några år. Han tyckte sig ha funnit både kärleken i sin samoanska hustru och den ro han sökt i hela sitt liv, bland samoaner. Ett fritt och stolt folk, med stark familjegemenskap och ett mycket traditionellt sätt att leva, även om det står en teveapparat i något hörn. Närstående döda begravs i trädgården. All mark tillhör familjen och säljs aldrig. Familjens äldre högaktas och är familjens ledare. De är behövda och tar hand om barnbarn när föräldrar arbetar. Utomäktenskapliga barn eller barn vars föräldrar dött adopteras med glädje av något föräldrapar inom familjen. Alla samoaner har trygghet i att tillhöra familj och by. Jag tänkte med sorg i hjärtat på ensamma svenska äldre, som i brist på att vara behövda, tynar bort på institutioner eller kämpar för att hålla sig unga och aktiva, när de borde få slå sig ner i en gemenskap och bara vara.

Människor på Samoa önskar sig ett bekvämt och roligt liv. Européer önskar att göra något viktigt och att lyckas. Samoaner hjälper varandra och arbetar för kollektivet. Européer är individualister och tävlar med varandra. Samoaner anser att skönhet, gästfrihet och mod är viktigast. Hos oss är intelligens, effektivitet och arbetsamhet viktigt. Jag vill lära mig att uppskatta ett bara bekvämt och roligt liv.

Mats och Sia driver ”Seipepa”, ett litet ”hem” för lågprisresenärer där besökande får prova hur det känns att bo i samoansk storfamilj. Priset får den besökande enligt samoansk tradition bestämma själv. Mitt i ett växthusgrönskande område ligger sex små hus för Mats och Sias stora familj samt fyra ovala öppna fales (palmbladshus) för gäster. På nätterna läggs sovmatton ut på golvet. En fale består av ett upphöjt trägolv omgärdat av uppåttstående bambustolpar med ett par meters mellanrum. På dem vilar ett toppigt palmbladshus. Skönt och svalt att sova men privatliv verkar vara svårt att ha. Det kändes märkligt att under en rundtur titta rakt in i människors allrum.

Mats och Sia bjöd barnen på falenatt och oss alla på frukost på ”Seipepa”. Vi satt på mattor på golvet. Bordsytan i mitten var full av frukt och doftande blommor. Sia hjälpte oss att köpa fint hantverk som minne från Samoa.

I vårt nästa landbaserade hem ska vi ha samoanska sovmmattor på golven och servera soppor och julglögg ur snidad kavaskål. Som söderhavshövdingar ceremoniellt serverat den viktiga drycken kava ur under generationer. Om somrarna kan vi svalka oss med våra solfjädrar av pandanusblad. Iklädda lavalavas kan vi blåsa in aftnarna i stora snäckor med olika toner. Det ska bli fantastiskt roligt att inreda ett hem någon gång med vackra och brukbara minnessaker vi köpt i olika länder.

På White Sunday var vi inbjudna till Paulo och Makaelika, deras åtta barn, Makaelikas mamma och den övriga familjen, i en by på Samoas östkust. På väg dit såg vi nitton kyrkor. Vid denna Samoas nästan största högtid, barnens dag, hade alla flickor vita prinsessklänningar och pojkarna vit skjorta och vit lavalava. Vi hade inga finkläder och absolut inga vita kläder till våra barn ombord. Efter ett snabbt besök i en secondhandaffär såg vår familj någorlunda skaplig ut, mest i vitt och mörkblått. Vi kunde inte stryka kläderna eftersom vår 220-voltgivande generator inte fungerade. Lätt skrynkliga men hela och rena åkte vi tidigt genom byarna. Överallt var hundratals helt vitklädda barn på väg. Jag kände mig rörd inuti, som inför skolvslutning hemma. Den katolska gudstjänsten med alla vita barn, rökelse, processioner, sånger, rörelser, nattvardsritualer och dans liknade en stor iscensatt upplevelseteater.

Makaelika satt bredvid oss i vit spetsdräkt och gav yngste sonen bröstet. Byns fyra mataier stod majestätiskt i varsitt hörn av kyrkan med nakna överkroppar, iklädda traditionella tapa-lavalavas (handmålat tyg av bark), rött halsband och piska draperad över axeln. Sedan åt vi halva dagen. Vår värd somnade sittande på golvet. På White Sunday får alla barn mycket mat, och de serveras först. En legend berättar att missionärer först införde White Sunday-traditionen för att med jämna mellanrum kunna räkna barnen på Samoa, så att ingen ätits upp under året.

Ibland behövde vi vuxna vara för oss själva. Det kunde vi inte så ofta ombord. I Apia hamn låg många goda båtgrannar. De lovade att se till Christian, Rasmus, Jens och Ariel när Eric och jag for på extra smekmånad i två dagar. Klockan sex en morgon bordade vi bussen till Savaiifärjan. Savaii är lillasyster till huvudön Upolu. Bussen var av antik modell med chassi i målat trä, som en uppochnedvänd flatbottnad fiskebåt. Varken hastighetsmätare, bensinmätare eller någon annan mätare fungerade. Först blev bussen full. Vi fick varsin plats. Sedan blev bussen full igen. Det andra gänget satte sig i knäet på det första. Det såg sött ut. Vi ”papalagis” (vita främlingar) fick ingen i knäet. Eric hade en gammal kånken-ryggsäck med sittunderlag i.

Tur för hans beniga stjärt. Busschauffören hade storblommig röd lavalava. Färjan gick lite när som helst. Vi hann sova en stund på några bänkar först. Att åka färja över lagunen och tydligt se korallreven högt uppifrån var konstigt. De ser större och lurigare ut än från Ariels däck.

På en liten boplats vid stranden hyrde vi en fale. Palmer och sand överallt. Runda trägolv som vilade på pålar en halv meter över marken. Från taket var palmbladsjalusier nedfällda så att bara havet syntes genom en bred öppning. Golvet var täckt av sovmattor och ovanpå låg två madrasser med kuddar och vackra lakan. Vi sopade sand från fötterna med en borste gjord av ytterhöljet till en kokosnöt. Och steg in i vår sovhydda och beundrade dess vackra enkla konstruktion. Sedan hade vi smekmånad och pratade inte alls om de viktiga ting som vi hade tänkt. Om vi skulle kunna slå oss ner och bo på Samoa till exempel.

Vi sov svalt och skönt medan tidvattnet gick upp och ner, några steg därifrån. Våra samoanska värdar bodde med hela sin storfamilj i några fales längre bort. På morgonen strax före sju väcktes vi av änglasång, trodde vi. Tjugosex samoaner i alla åldrar stod runt några kanoter på stranden och sjöng ur hjärtat för sin gud och den nya dagen.

Två vita pojkar bodde i en annan fale. Några unga flickor önskade viskande besöka dem under natten men de låtsades sova. Papalagis är eftertraktade makar. En samoansk flicka som gifter sig med en samoansk man flyttar till sin makes familj och får i början göra det tyngsta kvinnojobbet i sin nya familj. Om hon vill stanna där hon är uppvuxen måste hon hitta en papalagi eller förbli ogift. Alla papalagis anses vara väl penningförsedda. Tjugofemtusen kronor om året är en normal lön på Samoa. Söderhavshövdingen Tuiavii var, i början av 1900-talet, inte lika positiv: ”Må vi unna papalagi hans tvivelaktiga lycka. Men låt oss krossa varje försök han gör att resa stenkistor också på våra soliga stränder, och döda människoglädjen med sten, avgrunder, smuts, oväsen, rök och sand.”

För långfärdsseglare är det inte långt mellan himmel och helvete. Kanske borde vi ha stannat på land, på Samoa. Tillbaka på båten startade inte huvudmotorn, båtens hjärta. En backventil hade gått sönder och motorn var full med saltvatten. Ariel var död, i hamnen. Till havs hade hon klarat sig med segel. Men nu fungerade inte ankarspelet. Vi kunde inte flytta henne om vi skulle dragga. Eric försökte med förtvivlat mod pröva alla de sätt han lärt sig under årens lopp, för att få ut vattnet. Vattnet, svetten och tårarna rann. Vi andra i familjen stod bredvid och önskade vi kunde göra något. Men Eric var, som alltid, ensam när maskiner och apparater gick sönder.

Om det bara hade varit ”grejor som gick sönder”, hade det kanske varit okej att kämpa med att laga dem. Men det värsta var nog ansvaret, ansvaret för hela familjen och för båten. Tänk om han inte skulle kunna laga motorn eller ankarspelet eller autopiloten – eller vad det nu var för grejor som vi var beroende av för att kunna leva ombord.

Ett helt dygn senare var vattnet äntligen borta men alla batterier var tomma. Vi hade ingen ström till att ens försöka starta motorn. Två grannbåtar hjälpte oss med flera batterier som kopplades ihop och gav igångsättningskraft. När motorn startade såg jag äntligen färgen återvända i Erics ansikte. Sedan arbetade han i ytterligare ett dygn med att byta nio liter motorolja, två gånger. Äntligen kom känslan av relativ trygghet tillbaka. Vi visste att vi kunde ta upp ankaret och flytta båten, om något oväder oväntat dök upp. Fy f-n för hela händelsen! I denna och liknande situationer önskade vi båtlivet totalt åt fanders. Konstigt nog blev barnen aldrig särskilt rädda när sådana här saker inträffade. Förmodligen var de redan så vana och litade så totalt och tryggt på att pappa skulle fixa det.

Christian hade bjudit två samoanska flickor till Ariel en eftermiddag när Eric och jag var på Savaii. De samoanska flickorna var nyfikna på hur en stor segelbåt ser ut inuti. När Christian körde in med dinggen för att hämta dem stod tjugo ungdomar på kajen. Flickorna hade bjudit med hela klassen. Christian, Rasmus och Jens var ensamma hemma och tyckte det var lite jobbigt att så många okända kom ombord. Rädda att något skulle försvinna. Men de samoanska ungdomarna var mycket trevliga, såg sig omkring, satt och pratade en stund och drack lite vatten som de själva haft med sig.

Samoa och dess vänliga omtänksamma folk var det enda ställe dittills där vi skulle kunnat tänka oss att bo på riktigt, nästan. Men vi förstod att det skulle vara svårt för oss, som inte hade den minsta naturliga länk dit. Det är annorlunda för Mats som är ingift i en varm storfamilj och har byggt upp jobb och framtid på Samoa med dem.

Vår sista kväll på Samoa tillbringade vi på ”Seipepa” med Mats och Sia. Sia bar en vacker klänning. I en öppen fale i trädgården satt vi med korslagda ben på rika sovmattor, tillsammans med den stora familjen, massor av barn och släktens äldsta. Vid levande ljus talade Sias mor på samoanska till alla de närvarande och önskade oss god resa. Hon grät av rörelse över att vi skulle ta avsked. Vi åt en måltid tillsammans och kramade alla de fina människorna. Våra barn fick en snidad skål. Sia hade duschat och stod iklädd en lavalava, knuten över bröstet. Hon gav mig sin klänning, som hon burit tidigare under kvällen. Hon bad om ursäkt för att klänningen var våt. Hon

hade tvättat den åt mig. Då började jag tjuta av rörelse. Det kändes förfärligt trist och ensamt att nästa morgon vinscha upp ankaret och segla iväg mot Tonga.

Tonga och kompisbåten Syren

Så kom lugnet, som så ofta varje gång vi lämnat en plats. Alla sista ärenden är sprungna. Vi kan inte längre gå iland, inte göra så mycket. Allt är undanpackat och sjöstuvat. Vi sitter mest i sittbrunnen och pratar eller läser en bok.

Det första dygnet blåste en svag akterlig vind. Vi gled fram under färggrann spinnaker. Sedan kom den första stiltje vi upplevt under resan. Seglen slog enerverande mot vant och stag. Ariel gungade dött i lång dyning. Usch! Jag förstår varför sjömän på stora skepp förr blev galna när stiltje fångade dem i veckor på hästlatituderna. Vi gick för motor i nästan ett dygn. De uppfällbara sidorna i salongsbordet skullrade av bullret. Vi satte en kudde emellan. Dörren mellan pentryt och navigationsplatsen skakade mot väggen. En grytlapp tog bort det värsta ljudet. I skåp och lådor la vi handdukar och kläder för att dämpa skrammel. När jag la mig på min kudde kände jag motorvibrationer genom hela Ariels stålskrov in i mitt öra. Men vi hade fortfarande ett lager av apotekets gula öronproppar. Fungerar lika bra mot motorbrum som mot vindtjut och vågdån.

Barnen lärde sig sjörövarspråket. Hohuror momåror dodu? Jens blåste i sin stora snäcka, som i en lur, så att det rungade över Stilla havet. Vi korsade datumgränsen och förlorade helt fredagen den 22 oktober 1999. Tur att ingen ombord hade födelsedag då.

Klockan fem en morgon såg vi Vava'uöarna i norra Tonga, som en mörk kontur i stjärnesken. Huvudbyn Neiafu gömmer sig i änden av en vacker fjord, som kunde varit norsk om inte värmen och frodiga palmmassor hade avslöjat närhet till ekvatorn. Ruckliga fallfärdiga trähus längs Neiafus huvudgata. En stor avflagnad kyrka som nog varit vacker en gång. Ett tjugigt nybyggt hus som innehöll banken. Mest fattiga människor, barfota i slitna västerländska kläder. Några i breda flätade höftstycken ovanpå långbyxor. Vänliga men reserverade. Grisar och höns vandrade fritt överallt.

Bageriet låg i ett grått träruckel utan dörr. Vi nästan fastnade i lera när vi gick över gården. Innanför dörrhålet kände jag mig som inkommen i ett medeltida hus. Tunga stora baktråg av trä. En enorm deg på ett slitet bakbord längs väggen. På en annan bänk låg rader av färdiga limpör. Under

bänken låg ett barn i treårsåldern som inte kunde gå. Bagaren och hans hustru gick barfota på jordgolvet. De log, nästan tandlösa leenden.

Tonga är ett fattigt land som kanske hade otur att inte bli koloniserat av någon stormakt. Inget västland har dåligt samvete för Tonga. Invånarna får inte arbeta i västvärlden för att tjäna pengar till sina familjer, som man gör i andra polynesiska länder. Landet får blygsam ekonomisk hjälp utifrån. Men tonganerna är stolta över att alltid ha varit ett fritt folk.

En företagsam engelska har byggt en liten samlingsplats för båtfolket. Genom att tillhandahålla dingebyggda lockar hon seglarna till sitt café. Trygg tilläggsplats för dingarna är mycket uppskattad. Alltför många seglare hade blivit bestulna på bensinslangar, skor eller åror. Många hade fått hål eller andra skador på gummidingen av omkringdrivarbarn. Snacket gick hemtamt längs bryggan om segling och båtar. Sex amerikanska båtar med lekkamrater låg ankrade där. Skolan på Ariel gick trögt. På eftermiddagarna kom segeljollar, kanoter och andra flytetyg till användning med väldig intensitet. Språkbarriären var helt borta.

På halloweenkvällen var det amerikansk fest på caféet. De mest vidunderliga vampyrer, häxor, katter, spöken och mumier vandrade omkring. Men också önskefeer, och olika maskeradfigurer. En kille lånade sin flickvåns spetsunderkläder och blev mycket söt. Barnen hade skurit hemska ansikten i pumpor som det stod ljus i. Halloweentraditionen handlar från början om att skrämma bort onda andar, som inte fått ro i sina gravar. De kommer fram denna natt. Vi stirrade på alla uppsluppna amerikaner och förstod att halloweenfesten har djupa rötter i deras kultur. Vi retar oss på svenska köpmän som introducerar halloween i Sverige. För att få sälja hemska tillbehör förstås. Undrar just om köpmännen i USA kommer att försöka sälja Lucialinnen någon gång.

Amerikanska båten Syren bjöd alla båtar i festviken på utflykt bland Vava'us många grottor. Trettionio personer i alla åldrar, från åtta båtar, knö-lade in sig på däck. "Mariners cave" var mest spännande. Att dyka tre meter ner och simma sex meter under vatten är inte svårt. Men när de sex met-rarna går genom en tunnel i berget och den andra öppningen inte går att se, känns det läskigt. Lätt klaustrofobiskt.

Eric och alla barnen simmade in och de flesta andra vuxna. Jag försökte med klappande hjärta dyka ner men vågade inte. Usch, vad arg jag blev på mig själv. Men sedan kom jag på att nu är jag gammal nog för att inte be-höva vara så duktig och modig jämt. Barnen berättade att solen trängde in genom tunneln och gjorde grottan därinne trolskt blåskimrande. Trycket

från de vågor som skvalpade in skapade pustar av drivande dimma. Jag snorklade in i en annan blåskimrande trolsk grotta med stor, lätt ingång.

Vi fick en kompisbåt som vi längtat efter den sista tiden. Visserligen träffade vi jämt många trevliga medseglare och vi seglade tillsammans med än den ena och än den andra. När vi kom i hamn låg där alltid någon som vi kände lite, eller bra. Men mitt i härlig seglargemenskap kunde vi ibland känna oss ensamma. Allra roligast var det förstås när vi seglade med någon båt med barn och ungdomar ombord. Vi såg parbåtar som seglade tillsammans mer stadigvarande. Vi hade själva tillhört seglargrupper som hållit ihop. Kanske mest av praktiska skäl. Ibland valde någon båt inom en grupp att mest umgås med vissa båtar. Då kände sig andra båtar inom gruppen utanför. Vi också ibland. Precis som hemma. Fast hemma gäller relationerna inte besättningar utan familjer.

Vår nya kompisbåt blev Syren. Namnet syftar inte på väldoftande examensblommor utan på "sirener" ur den grekiska mytologin. Vackra kvinnohuvuden med fågelkropp, som ville locka sjömän i döden. Om man har egen siren är man säker. På Syren fanns tre glada barn, kapten Jordan och Sally. Ombord fanns också tonåriga extragasten Bethany. Vi gladde oss speciellt åt att hitta en jämnårig kompis till Christian, eftersom vi inte mötte så många tonåringar. Men de två blev snabbt mycket mer än kompisar och upprättade ett synnerligen varmt förhållande. I havet, på stranden, i djungeln, på däck; överallt, alltid, sågs de tätt hopslingrade i heta kyssar.

Hela Syrens besättning kom från en liten by mitt i Alaska. Hur de hittade havet, därefter en lämplig båt och slutligen de varma vattnen i Tonga, undrade vi över. Snart förstod vi att de hade letat på samma sätt som vi. Jordan var läkare i en liten kommun långt ute i vildmarken. Han flög till avlägsna patienter och trivdes med sitt utmanande jobb långt från specialister och stora sjukhus. Familjen trivdes i småskalig bynärhet bland bär, svamp, skidåkning, camping och vild natur. Men någon gång mitt i deras liv kom upplevelsen av att samma saker hände hela tiden och en önskan om förändring och nya utmaningar. Alla ville att Jordan skulle jobba mindre och ha mera tid för familjen. De kände en övertygelse om att livet innehåller mycket mer än den vanliga trygghet som de dittills levt med.

Kanske för att vi känner igen oss i deras historia. Kanske för att barnen hade så kul ihop. Kanske för att Christian log brett hela dagarna. Kanske för att vi alla elva kunde bara vara tillsammans, utan att känna krav. Kanske för att Syren också tänkte tillbringa orkansäsongen i Whangarei på Nya Zeeland och därefter segla till Medelhavet via Nya Kaledonien, Australien,

Indonesien, Indien och Röda havet. Vi hade känt dessa människor bara en månad och kände redan stark gemenskap. Seglarlivet ger andra förutsättningar än vänbildande hemma. Sally bakade två limpor bröd varannan dag. Vi bakade bröd de andra dagarna. Båda båtarna hade färskt bröd varje dag.

En dag låg vi ankrade vid en ö utanför allseglarvägarna, i Ha'apai. Ariels orange, och Syrens blå dinge hittade in mellan reven till byns tilläggningsstrand. Där låg tre små kantiga fiskebåtar målade i rosa, duvblått och vitt. Byns trettiotvå barn gjorde oss sällskap i skock. Varma vänliga ögon följde oss från dörrhåll i låga slitna hus. Lärarinnan visade oss skolan. På gjutna betonggolv stod långa smala bänkar och skolbord för fyra barn. Sist jag såg sådana var på skolmuseet i Helsingborg. Ett fåtal slitna böcker, två planscher, en trasig griffeltavla, en halvmeterstor gradskiva, några pennor och skrivböcker. Rasmus och Jens kunde inte tro att barn kan ha det så fattigt i vår tid. Barnens kläder var för små eller för stora, med hål och fransar.

Utanför skolan fanns en regnvattencistern i betong med en lucka upptill, där bybarnen kunde stilla sin törst med skopa. Runtomkring bökade grå grisar. Hela byn var inhägnad. Jens bytte till sig två brödfrukt mot en baseballmössa vid ett hus. Ut till odlingar av ananas och bananer gick en liten väg. Vi fyllde våra ryggsäckar med ananas till kvällens konservburksgrillspett. Nu åt seglarna mest konservburksmat. Konservburkarna måste vara slut innan vi kom till Nya Zeeland. Hälsovårdsmyndigheterna där är stenhårda, för att slippa få in allehanda skadeinsekter eller sjukdomar i landet.

När Eric tog kort på hela båtganget, trettiotvå Tongabarn och ananasodlarfamiljen fick han stå långt bort för att få med alla. På väg tillbaka med dinggen fick vi se tre stora knölvalar som långsamt och lekande vältrade sig nära oss i revpassagen. Den stunden gömmer jag i mitt inre för resten av mitt liv.

Så seglade vi till Tongatapu, den sydligaste av Tongas ögrupper. På vägen skörade vår genua igen, en meter vid en söm. Vi svor och tänkte med saknad på den tid när vår generator fungerade och vi hade 220 volt ström till symaskinen. När jättekatamaranen Glide kom in med sin stora generator ständigt igång, blev vi fulla i skratt. Så mycket ström finns inte någon annanstans i dessa farvatten. Vi lånade ström via en lång sladd, lagade genuan och kände oss trygga med vårt bästa segel inför den stundande överseglingen till Nya Zeeland.

I huvudstaden på Tongatapu, Nukualofa, bor kung Taufa'ahau Tupou IV och hela den kungliga familjen. Kungen dominerar totalt sin nation. Han

utser regeringsmedlemmar och kontrollerar öns enda tidning. Han är otroligt populär hos sitt folk. Om Tupou IV har skrivits många spaltmeter i västerländs press. Han sågs cykla över ön, med fyra livvakter springande bredvid, för att bli av med några av sina tvåhundra kilo. Hela världen fick veta när han hade lyckats banta. Med sina tvåhundra kilo bordade han vår båt för femton år sedan. Då hette Ariel Danish Dynamite och vi var inte ombord.

Hemma i Sverige hade barnen en fantasibild av en tjock Tongakung i bastkjol som skulle ta emot oss i ett palmhus. Kanske hade vi vuxna också nån suddig bild av gammaldags naturnära liv på Tonga. Fast vi vet att öarna, som alla andra Söderhavsöar, varit tvungna att följa med sin tid. Kanske sitter historien om Pippi Långstrumps pappa gömd i ett hjärnskrumsle och fantasislåss mot de mer välinformerade hjärnvindlingarna.

Vi träffade kung Tupou IV i kyrkan en söndagsmorgon. Nu över åttio år gammal. Svartklädd, böjd och med kryckor kom han in genom en speciell bakdörr, som leder direkt till de upphöjda kungliga kyrkbänkarna, och satte sig främst i ett högsäte av trä. Drottningen, också i svart, och ett prinsessliknande barnbarn följde honom. Livvakter i vita uniformer med guldtränisar försvann ut. Andra kyrkobesökare bar bastkjolar eller vävda bastmattor, ta´ovala, över svarta tygstycken. Ofta kombinerat med blus eller kavaj och slips. Ta´ovalan bärs som tecken på respekt för äldre och den kungliga familjen.

Sedan de första missionärerna kom till Tonga för snart tvåhundra år sedan har kristendomen kommit att helt dominera människors liv. Kyrkorna är stora och många. Inte en glass eller läsk kunde vi köpa på söndagen, på hemväg från kyrkan. Allt var stängt och tyst.

Många, även välklädda, människor på Tonga går barfota. Tongabarnens fötter ser ut som våra barns. De äldres fötter är slitna och stora. De verkar ha brett ut av allt trampande och blivit tjockare. Fattigt klädda äldre hade fötter med svampinfekterade naglar, sår, ärr och förhårdnader. Våra fötter var ljusa och jämna med hela fina naglar. Fast de började förändras. Ofta slog vi nakna fötter i utstickande beslag på däck. Ofta gick vi barfota i land och skrapade hål på skinnet mot snäckor och korall. Fötter utan strumpor fick ibland skavsår av sandaler. Sår som ofta doppades i saltvatten hade svårt att läka. Och när de väl läktes gassade solen på nytt opigmenterat skinn. Ett litet sår lämnade kvar ett lilaaktigt runt ärr. Men hövding Tuiavii hade på sin tid inte mycket över för ”djurhud på fötterna”. Han tyckte att ”de får fötter

att bli liksom döda och stinkande. De flesta papalagifötter förmår inte längre gripa tag eller klättra upp i en palm.”

Fortfarande gick vi alltid iklädda badkläder. Utom iland där seden krävde tröja och ej för korta shorts. Vi drack rikligt eftersom stora mängder vätska kontinuerligt sipprade ut genom våra porer. Ibland, när alla fem kropparna rörde sig på den begränsade inomhusyta som Ariel erbjuder, kunde det bli fuktigt under däck.

Möten i den smala gången vid pentryt eller i det lilla akterutrymmet utanför toa fungerade förvånande väl. Omedvetet väntade vi in varandra och slank snabbt förbi. Det kändes inte trångt. Ibland när landmänniskor besökte oss undrade de över hur vi kunde existera på en så liten yta. De bumpade in i varandra och glömde att räkna de två sittbrunnarna och hela däckets som yta.

I dessa dagar var den absolut viktigaste aktiviteten att lyssna på väder och diskutera med båtgrannar. ”Är ett fönster (mellan ovädren) öppet hela vägen ner till NZ?” var den dagliga frågan på bryggan. Varje dag seglade några. Varje dag gick Eric och killarna på Syren och Cygnus till den lilla väderstationen på Tongatapu och fick väderkartor. Varje dag såg vi hur olika lågtryck rört sig på en pärlbandsväg, oftast från Fiji, sydöst mot Nya Zeeland. Däremellan fanns ibland mäktiga högtryck.

En vecka låg vi i väntans tider. Vilken dag som helst kunde ett lågtryck förvandlas till säsongens första tropiska oväder; orkan eller cyklon. Inte ett enda riktigt obehagligt oväder hade vi mött dittills på vår resa. Massor av kulingar hit och dit men de räknas inte i storsjösammanhang. Det hade kanske varit bra om vi fått uppleva ett riktigt oväder. Så att vi visste hur båten och vi skulle reagera. Jag tog i trä samtidigt som jag tänkte tanken.

Av de båtar som seglade förra veckan har två skörat segel. Våra vänner på Salacia fick sin autopilot förstörd i höga vågor. Två personer ombord handstyrde nu dygnet runt. De hade fem dygn kvar till Nya Zeeland. Veckan före gick amerikanska 50-fotaren Woodstock på ett rev strax utanför Tonga. Den ligger där än. Ägarparet fick lämna sitt hem och åka iland med räddningskryssare. När vi skulle korsa Biscaya och sedan Atlanten kändes det inte alls lika nervöst som inför detta beryktade hav till Nya Zeeland. Kanske, totalt ologiskt, för att vi var så långt hemifrån. Lågtrycken betar sig på andra sätt på den här sidan jordklotet.

Eric trampade den vanliga rundan till tullarna och hamnkaptens för att klarera ut. Immigrationskillen kom ner till båtarna i hamnen klockan sex på kvällen. Han bad att få en öl, och strax därpå en till. Sen drack han två på

Syren och en på Cygnus. Öl är dyrt på Tonga. Den trevliga unga immigrationspersonen trivs nog med sitt jobb.

Det lokala ölet Royal bryggs på Tonga i samarbete med svenska Pripps. På alla flaskor står det högtidligt att ”konungadömet Tonga samarbetar med konungadömet Sverige”. På bankens växlingskontor hängde flaggor från USA, Nya Zeeland, Australien, Kina, EU och Sverige.

Rasmus och Jens var nästan lika glada som Christian sedan vi hittat vår kompisbåt Syren. Jordan junior, elva och Hunter, nio år, var fina kompisar. Det var skönt att inte behöva vinka hej då på länge. Att lära känna varandra lite mer gör det extra roligt att bada, busa, segla, fiska, samla snäckor, tälja båtar och utforska Söderhavet. Det går lättare att jobba med skola på förmiddagarna när kompisarna gör samma sak. Utanför Nukualofa ligger ett spännande fartygsvrak som barnen klättrade på och dök från. Tillsammans med en massa Tongabarn i samma åldrar. På Syren fanns också Grete fem år. Syrenföräldrarna såg lite trötta ut ibland när de plockat upp Gretes dockkläder och teservis från durken för nittionionde gången.

En härlig kväll fick vi ledigt för föräldraäventyr. Christian tog hand om alla fem barnen från Ariel och Syren. Det hjälpte nog att Bethany också var med. Vi fyra fria föräldrar åkte till ”The Tongan National Center”. Stora porträtt på hela kungadynastin. Små foton på bastkjolsklädda arbetande invånare vid palmbbladshyddor eller fiskande i utriggarkanoter. Vackra flätade korgar och snidade gudabilder. God mat av fisk och grönsaker, tillagad i palmbladsknyten, serverades vid stranden. Allteftersom mörkret föll tändes ljus mot en liten scen. Jakt, älskog, fest och vardag skildrades med dans, strängamusik och trummor. Svepande armrörelser och sidledes huvudrörelser förde tidvis våra tankar till Japan eller Kina. Men i männens kraftfulla hopp och strupljud kände vi tydligt igen det polynesiska arv som är gemensamt för alla de öar vi dittills besökt i Stilla havet.

Minerva Reef och väderdiskussioner

Så tog vi beslutet att segla dagen därpå, om inget snabbt oanmält dök upp på väderhimlen. Vi hade gått runt utan kläder och njutit av den varma brisen. Vi hade simmat och dykt i klart riktigt varmt vatten, för sista gången på länge. Och vi hade gjort rent Ariels växtbetäckta botten. Barnen och jag skrubbade i vattenlinjen. Eric och Christan dök längre ner och skrubbade runt köl och roder. De hade vår andningsapparat till sin hjälp. Upp till tre meters djup går det att andas genom en lång slang. Någon måste hela tiden

sitta i dingen och pumpa. Alger, snäckor och allehanda sjögräs hade inte en chans mot våra rotborstar. Ariel skulle segla så snabbt och motståndsfritt som möjligt de tusen sjömil till Nya Zeeland.

Enligt alla väderguruer fanns nu en lagom lucka mellan raden av lågtryck. Men inte mer än tre timmar ut från Tonga låg en liten kuling och lurade. Rasmus och Jens stängde alla luckor och fällde upp de skyddande sprayhoodarna över nedgångsluckorna, som vi brukade. Den akte hade vi inte haft uppe sedan Biscaya. De små ventilerna på däck stänger vi bara när vädret är allvarligt busigt. Vi seglade i motvind och halvstora sjöar byggde upp förvånansvärt snabbt. En oväntad korssjö slog över hela båten och stridade in genom ventilerna. En stor svordom rungade över däck. Saltvatten rann längs träpanelerna på väggen, ner under durken och småpölar bildades i mattor och dynor. Att torka väggar i ett gungande hem är förfärligt trist. Särskilt efter flera månaders stilla småseglatser och hamnliv. Christian och jag mådde pyton medan vi torkade och gned. Motvindskulingsjöar brakade över fördäck hela natten, men då var ventilerna stängda.

I motvind gungar båten från för till akter. Det sista året hade vi haft enbart medvind. Då gungar båten från sida till sida. Nu sände balanssinnet annorlunda signaler till illamåendescentrum. Vi hade plockat fram vinterjackor och filter till kojerna. Tur! Nätterna blev kalla både ute och inne. En upplevelse av att vara tillbaka på Nordsjön smög upp i hjärnan. Utnötta badkläder och kortbyxor fick avbyte av jeans och tröjor.

Men nästa morgon var det lika soligt och varmt som vanligt. Vårt en gång lästa serietidningsförråd från Atlanten och de sista svenska barnböckerna låg i läslådan. De slitna cd-skivorna och banden från Europa snurrade för nittonhundranittionionde gången. Och vi åt burkfäglar, burkgrisar och burkoxar förklädda så mycket som möjligt i starka kryddor och såser. Vitaminpillerburken kom fram igen. Popcorn, salta nötter och russin måste ätas upp. Choklad och godis måste inte ätas upp. Barnen såg till att de hängde med i den allmänna slutättningsstrategin innan vi kom till Nya Zeeland. Hälsovårdsmyndigheterna skulle inte få mycket från Ariel IV. Hur hård deras policy än var. De fyra krukväxterna offrade vi snyftande till kung Neptun. De vackra korallbitarna från särskilt minnesvärda stränder gömde vi noga. Sandsamlingen var inte i fara.

Efter två dygn kom vi till Minerva Reef, tvåhundraåttio sjömil ut från Tonga. Mitt i havet ligger en atoll som inte syns alls när det är högvatten. Ytterst förståeligt att seglarna förr valde långa omvägar. Innan GPS:ens tid. Vi såg vågor bryta i höga kaskader mot revet och hittade öppningen där vatt-

net var slätt. Med Rasmus som revspejare i masten gled vi från vrenskande böljehav till lugnt vatten, utan att någon vågbrytare syntes över ytan. Bara färgen på vattnet och de fräsande svallen visade var revet fanns. Inne i lagunen låg några långseglare och väntade på väder för fortsatt NZ-seglats.

Minerva Reef gav oss en upplevelse av att resten av världen inte fanns. Jens sa: "Båtarna här är kanske ensamma kvar och resten av jorden är helt täckt med vatten. Vi är som Noaks ark." Mitt i ett stort vilt hav gled vi över en liten lugn och trygg lagunyta. Som när vi var små och kom in i ett bo, under en vild lek. Tre timmar senare kom revet upp och vi såg den skyddande korallmuren runt oss växa till nästan en meter. Två små vita inbjudande sandstränder dök också fram. Inte en enda plastskräpflaska eller läskburk fanns att se. Inte ett fotspår av civilisation. Vågdån och vindsus, precis som det låtit i miljoner år.

När vattnet över rev försvann fann sig fiskar och smådjur fångade i pölar, som i små akvarier. Grete från Syren vandrade i flera timmar från pöl till pöl och bara tittade. De större barnen och papporna fångade languster i knädjupt vatten. Trekilosbamsar med massor av ben som vart och ett var en måltid i sig. Vi grillade dem på däck, på hundraåriga skonaren Appledore. Amerikanerna firade sin Thanksgiving Day och hade inbjudit de sju besättningsarna vid revet; en engelsk, två franska, tre amerikanska samt Ariel IV, till knytkalas. Två båtar låg förtöjda på varsin sida om Appledore. På denna flytande ö firade vi att Mayflower år 1620 tryggt kom över från England till Amerika, att de invandrade pilgrimerna fick sin första skörd och att de festade i fred med indianer. Om tacksamheten var ömsesidig verkar vara osäkert. Huvudrätt var kalkon. Ur burk. Efterrätt var traditionsenlig paj av pumpa. För att få smaka måste vi uppträda med hemlandstoner, dans, poesi, lek eller annat. "Vem kan segla ...", gick som vanligt hem hos internationell publik. Eric är bra på gitarr. Alla deltog i en improviserad dundrande trum-, rytm- och ljudsymfoni. Efterhand som solen gick ner försvann revet igen och vår lilla människogrupp blev landlösa kvar, till synes ensamma i universum.

När man är nygift och trär på ringen, känner man och vrider på den, tills man blir van. När man spänner klockan på armen efter ett långt sommarlov är det ovant i flera dagar. Så kändes det att ta på sig långbyxor, strumpor och skor efter ett år i tropikerna. Att sova under stort täcke med kylig nästipp kändes synnerligen ovant men skönt faktiskt. De lemmar vi nu lindade in i textilier var inte mörkbruna. Som jag hade trott att de skulle vara efter lång vistelse i solländer. Efter en seglings-sommar hemma hade vi varit

brunare, och blondare. Men livet i värme utspelar sig i skugga. Om tonganerna måste gå i sol mitt på dagen, bär de paraply. Vi vithudingar gömde oss under kanvas, träd och hattar.

På Nya Zeeland var det vår nu och vi undrade om nyzeeländarna upplever vårens hela magi med bristande knoppar och rusande vätskor liksom nordeuropéerna. Efter ett år i evig värme med fullödig löv- och blomsterprakt såg vi fram emot att vänta och längta. Efter att vilja söka sol och att kura i en vindskyddad hörna med ansiktet mot värmen. Samtidigt som vi seglade mot vår tände vännerna därhemma adventsljus och drack glögg.

Andra söndagen i advent seglade vi sedan fem dagar mot Nya Zeeland, med en frisk bris snett framifrån. Rasmus satt i aktern och hyvlade på en blivande adventsljusstake med valar på. Vi tänkte fuska med tändandet så att ljusen skulle få de rätta trappstegslängderna. Varje dag öppnade barnen en lucka i varsin adventskalender som de gjort till varandra.

Vi seglade mot sydligare breddgrader för att undkomma orkansösong vid ekvatorn. En kuling blåser mer än tolv sekundmeter. En orkan blåser mer än trettiotvå sekundmeter ... I tropiska orkaner ingår virvelstormar. De kallas orkaner, cykloner, tyfoner eller willy-willies, beroende på var de föds. Och de får namn, Ada, Betty eller Celia, beroende på sitt nummer i ordningen, var säsong. Sitt ursprung har de i överhettad och fuktig luft nära ekvatorn. Virvlar av fuktig ånga, hundratals kilometer breda, börjar snurra som en följd av jordens rotation, medurs på södra halvklotet, moturs på norra. Hela system drivs åt väster av passadvindarna. Någonstans på sin väg börjar en fullt utvecklad virvelstorm att vika av från ekvatorn och lämnar tropikerna, för att slutligen göra av med sin energi över tempererade zoner, till exempel i Karibien, norra Australien eller havet mellan Tonga och Nya Zeeland ...

Varje dag klockan åtta pratade vi med fem andra båtar som seglade från Minerva Reef samtidigt som vi. Ämne nummer ett var väder. Alla bidrog med info från kortvåg via dator, väderfax, e-post från andra seglare, väderinfo från radio, egen bedömning och intuition. Dittills hade vi haft tur och gled söderut genom ett mäktigt högtryck. Ibland i för lite vind. Dieseltanken var nästan tom så vi var tvungna att ligga och guppa utan segel två nätter och en dag. Vi såg portugisiska örlogsmaneter segla förbi med sitt lilla segel över spegelblank yta. Vi duschade i spannar av kyligt saltvatten. Christian bakade bullar och Jens gjorde kletiga chokladkakor. Sista löken och sista potatisen var äten. I konservburkslådorna under durken började botten skymta.

Följebåtarna gick för motor och lämnade oss bakom. Vår stora genua

hade ett misstänkt materialfel. Den skörade igen. För fjärde gången! Vi tog ner den och seglade för en mindre lättvindsgenua. Syren hade fått smutsig diesel. Bränslesystemet hade proppats igen och motorn stannat. Kapten Jordan såg ut som en dalmatinerhund, enligt rapport via kortvågsnätet. Nu var Syren bara segelbåt liksom vi. Cygnus trodde att deras diesel skulle räcka fram till kust men inte i hamn. De funderade på att blåsa upp dinggen och dra båten in med utombordaren.

Rasmus funderade över vad någon av kompisarna därhemma skulle tycka om att bo en vecka i ett litet hus som hela tiden rör sig upp och ner. Där alla lösa grejor måste stöttas eller bindas fast. Med en mycket liten gård omkring som man inte kan gå utanför. Med fantastisk stjärnhimmel, solnedgångar, mångator, regnbågar och färgglödande molnformationer ovanför. Och med mareld, stim av lekande delfiner och fiskar som flyger in på gården. En seglingsdag såg vi pilotvalar som ser ut som stora delfiner. Det finns 80 olika arter av valar i världens hav.

Gångna tiders polynesiska mästernavigatörer följde med stor kunskap fiskars och fåglars väg, himlakroppar, vattentemperaturer, vågrörelser, förändringar i vågornas riktning samt i vindens riktning, för att hitta kända öar och för att utforska nya hav. Legenderna säger att maorin Kupe från Raiatea nära Tahiti var den som någon gång mellan 600- och 800-talet, upptäckte Nya Zeeland. Vi höll som han "lite till vänster om den nedgående solen i november". Ett kväde underlättade hans färd: "Låt sjön bli lugn, och låt den glänsa liksom po-enamu (nyzeeländsk jade). Låt sommarens skimrande värme alltid dansa över dess väg." Vi lånade hans sång och la till en rad som åkallade den goda vindanden, Ariel.

11

Tillbaka i västvärlden

Nya Zeeland

Första hamn på Nya Zeeland blev Opuā där vi vilade och firade att vi klarat överseglingen. Återkomsten till ett västland, på ungefär samma avstånd från ekvatorn som Europa, var till en början fantastiskt skön. Eric och jag njöt av att ånyo smaka färska grönsaker och kött. Barnen tyckte det var härligt med gott godis. Vi fick till och med jordgubbar och lakrits. Hela familjen prövade landbenen och vi gick på promenad längs en slingrig skogsstig. Vi såg midsommarblomster precis som hemma, ormbunksträd, blomsterbuskar som brukar vara krukväxter och en och annan liten palm. Barnen andades in doften av nyslagen gräsmatta och konstaterade att det luktade som svensk sommar.

Nu kunde vi nog lägga undan tummetavlan ett tag. Den som vi vid hemlängtan brukade tanka kraft ur, från vänners tumavtryck. Vi kände redan att vi skulle komma att trivas under vår vistelse här.

I skolan lärde vi oss att Nya Zeeland har nästan fyra miljoner invånare, varav en miljon bor i Auckland. Wellington som är huvudstad har bara några hundratusen människor.

Maorin Kupe upptäckte Nya Zeeland tidigt. Vita män kom på 1600-talet med Abel Tasman från Holland. Stavningen av Nya Zeeland med z har holländskt ursprung. Engelska kapten Cook anlände hundra år senare och gjorde anspråk på Nya Zeeland för Storbritanniens räkning. Och så kom valfångare, farmare, familjer och får.

Under århundraden har bittra strider utkämpas mellan maorier som ville behålla sitt land och inflyttande kolonistörer. Och som på så många andra ställen i världen, minskade ursprungsbefolkningen radikalt och kolonistörer tog över. I modern tid har maorierna fått nytt livsutrymme och visst inflyttande och deras polynesiska kulturarv har fått möjlighet att blomma igen.

Efterhand insåg vi att Opuā är en sorts Göteborgsskärgård. Storstadsbornas semesterparadis. Än så länge ganska tomt men ju närmare jul och

värme det led, desto mer smockat skulle det bli i farleder och ankarvikar.

I Opuia träffade vi Ninni från Göteborg, som bott på Nya Zeeland i tretton år. Hon hade nästan bara goda ting att berätta om landet och kunde inte tänka sig att flytta tillbaka till Sverige. ”Människor i Sverige har för bråttom och har inte tid med varandra”, tyckte hon. ”Livet på Nya Zeeland är enklare, utan prestige och har mer utrymme för egna initiativ.” Hennes nittonårige son var färdigutbildad pilot. Tre tonårsdöttrar i olika utbildningar hade extrajobb på kvällar och ferier. Alla, även yngsta dottern som var femton år, hade körkort. Ninni hade sin egen segelbåt vid boj i viken och seglade, ensam eller med vänner, på utflykt och kappsegling. Hon bodde som de flesta andra i ett trevligt litet trähus med enkla väggar och enbart braskamin till uppvärmning. I trädgården växte citroner och apelsiner. Husen behöver inte vara stora och man behöver inte värme. Folk lever mest utomhus. Vi tyckte det var lite kyligt, omkring tjugo grader. Men snart skulle sommarvärmen komma.

Långfärdsbåtarna som låg ankrade i Opuia skulle snart segla åt olika håll. Några blev kvar över sommaren. Många gick till olika marinor och ankarplatser i Auckland. En del skulle, som vi, gå till mindre platser och tillbringa bortifrånorkansäsongen där. Ett fåtal seglade ner till Sydön och upplevde dess fantastiska Norgeliknande landskap. Vi var nöjda med att stanna i värmen i det kulliga, gröna nästan engelska landskapet på Nordön och tänkte bese resten av landet via landsvägar.

Vi seglade en bit nedför ostkusten och blev landmänniskor i Whangarei. Det kändes väldigt skönt just då att lätt kunna gå iland, duscha varmt, spola av däck med sötvatten, använda dammsugare, köpa färskt bröd och ha någonstans att slänga sopor. Town Basin Marina mitt i stan hade nyligen byggts om och gjorts inbjudande för flanörer. Turister och Whangareibor besåg oss i skaror varje dag och frågade ogenerat om allt, från hur länge vi varit ute till vad båten kostade. Vi försökte ta oss tid till att svara alla för att kanske ge lite näring åt någons livsdröm. I ett och ett halvt år hade vi besökt, undersökt och försökt lära oss om främmande platser på vår resa. Nu var det vi som blev besökta.

Ibland förenade vi oss med publiken framför den lilla scen som fanns i området. Tre dagar före jul var tusentals människor där och sjöng av hjärtans lust, tillsammans med lokala artister, sina älskade ”Christmas Carols”. Men inte högstämt och högtidligt som vi brukar sjunga julsånger i Sverige, utan med häftiga rockkillar bakom gitarrer, trummor och synthesizer. Barn,

unga och gamla hoppade till musiken och viftade med lysande stavar i kulörta färger.

Town Basin var ett trevligt ombonat ställe. Men staden Whangarei är en vilda västern-köpmarknad utan like. Raka gator med stora fyrkantiga trähus innehållande affärer med allt vi skulle kunna komma på. Väggarna är ofta handmålade med romantiska bilder eller hjärtan och glada uppmaningar. Tak sticker rakt ut från fasader som sol- eller regnskydd. Inte en enda park centralt belägen såg vi. Men vi gillade stan. Den är ärlig och full av snälla och hjälpsamma människor som ofta avslutade ett samtal med "take care".

Det var billigt att leva här jämfört med Sverige. Ett kilo köttfärs kostade fjorton kronor. Båtgrejor, böcker och de flesta saker kunde man köpa till bra priser i välhållna andrahandsaffärer. Cykla kan man inte och att gå i stan är svårt. Bilar far i strida strömmar överallt. Nya Zeeland är ett billand. Kanske beroende på att det är stort och långt i förhållande till sitt invånarantal. Bilar är billiga. Seglarvänner köpte bra fordon för mellan femtusen och tiotusen kronor. Stadsbussar förekommer inte. Att åka buss sjuttio kilometer till Opuā och tillbaka, skulle ha kostat vår familj åttahundra kronor. Vi hyrde bil i två dagar i stället, för tvåhundra. Liksom de flesta andra bilar hade den fem sittplatser och ett täckt lastbilsflak.

Vi for till Ninni på julafton för att se om tomten skulle hitta dit och om han skulle komma från Syd- eller Nordpolen. Tomten kom långt ifrån, från Nordpolen som vanligt. Han hittade oss på julafton och kände igen både Christian, Rasmus och Jens sedan förra året. Stackars Eric var förstas ute för att köpa en tidning.

På juldagens morgon seglade vi med Ninnis åttameterssegelbåt tvärsöver viken till Russel, Nya Zeelands ursprungliga huvudstad. Rasmus och Jens tyckte det var mysigt med en liten båt, i storlek som en lagom lekkoja. Segling känns annorlunda när havet kommer nära.

Tillbaka i hamnen åt vi julmat på yachtklubben med alla seglarvänner i Opuā. Massor av kalkon och ett stort bord fullt med traditionella julrätter från hela världen. Vi bidrog med glögg och köttbullar. Christian hittade jämnåriga från amerikanska Appledoor och planerade en sommarvandring med tält om några dagar. På kvällen var vi trötta men ringde till min bror i Norrköping för att önska god jul. Han hade just vaknat och lät oförskämt pigg.

Nästa morgon vaknade vi alla fem med röda kliande bett i långa rader på ben och fötter. Sandloppor runt yachtklubben älskar seglare. Vi insåg att vi

för första gången i livet fått loppor och fick veta att det skulle klia djävulusiskt i två veckor. De seglare som stannat i Opuia hade rika erfarenheter. Betten var åtminstone röda, så där i juletid.

Millennieskifte och västvärldens överflöd

Plötsligt var vi inne i det nya årtusendet. Som vi hade funderat över och varit nyfikna på så länge. Tusen år bakåt är oändligt lång tid. Vikingar seglade över Europas hav och fann fantastiska flodvägar till Miklagård vid Svarta havet. Kina var stormakt. Ingen visste hur stor jorden var. Upptäckare har sedan dess under århundraden tagit risker för att stilla sin nyfikenhet om vår värld. Vår oändliga jord har minskats till en ruta i vardagsrummet. Det går fort in i tjugohundratalet. Tänk om alla e-post som susar runt i vår värld såg ut som minimala självlysande fjärilar. Då skulle nog hela jorden lysa. Hur världen kommer att se ut om tusen år kan vi inte ens föreställa oss.

Klockan hade slagit tolv och vi levde på 2000-talet. Världen runt firade folk storslaget. En del av hjärtat. En del med hjälp av plånboken. Ett stort pizzaföretag bakade millenniets första pizza vid Tonga där datumgränsen går. På en båt. Det var orkansäsong i området. Millenniets första bebis föddes på ett skepp vid samma plats. Alla hotell på Samoa var fullbokade till chockpriser för att människor önskade se millenniets sista solnedgång. Och lika fullbokade på Tonga för att människor ville se den första. Charterbåtar transporterade folk som ville fira millennieskifte två gånger. De seglade tillbaka in i 1900-talet.

I Whangarei regnade det. Vi stod under en presenning och tryckte bara fötter och händer i våt cement och blev odödliggjorda. Vi lever för alltid i Whangareis Millennieväg på Nya Zeeland. Nyzeeländsk teve spanade efter inte alltför våta händelser att filma för innesittarna. Artister gjorde sitt bästa för att hålla sin paraplypublik dansande. Långfärdsseglarna kurade tillsammans i båtar och drack champagne. Den var billig där.

På Ariel IV hade vi franska seglarvänner på besök. Hela kvällen blev en måltid med stunder av dans och bus emellanåt. Många nödraketer, vars datum gått ut, sågs illande rosalyssande dala i tre minuter mot hamnområdet. Utgångna handbloss rök och lyste från olika däck. Staden bjöd på ett vidunderligt ljusvattenfall över floden.

Vid femtiden på morgonen vandrade folk uppför Parahakiberget till en utsiktsplats eller åkte båt ut på havet i öster. Alla för att möta solen. Och minsann – molnen skingrades och solen gick upp i det nya årtusendet. Se-

nare får vi se om storvulna löften om framtidssatsningar in i 2000-talet blir sanna. Eller om det bara känns ovanligt i handen att skriva tre nollor i stället för nitton någonting. Christian undrade: "1900-talets barn och ungdomar sa till mossiga föräldrar: 'Vi lever inte på 1800-talet!' Kommer 2000-talets ungdomar att säga: 'Vi lever inte på 1900-talet!'?"

Seglarvänner i många länder skriver nyårsbrev varje år. Breven berättar om ett gånget år och skickas till släkt och vänner. Nyåret 2000 borde varje människa ha skrivit ett brev om sitt liv och funderat över hur hon vill ha det under resten av sin tid. Eric tyckte att "den som tvekar inför att segla tre år runt jorden borde ta ett åttio centimeter långt måttband och klippa av tre centimeter på mitten för att se om det blir någon skillnad". De som redan genomfört ett livsäventyr vet att centimetrarna blir längre efter klippet. "Time flies but we are the pilots!"

Vid millennieskiftet hade Eric och jag och våra tre barn seglat med Ariel IV från Sverige till Nya Zeeland, runt halva jorden. Vi hade tagit oss tid med oss själva och med varandra. Vi hade varit nära naturen så mycket vi kunnat. Vi hade strävat efter att lära oss om olika länders och människors sätt att vara. Vi hade mött svåra situationer och löst de flesta. Vi kände intensivt att vi levde trots att vi varken hade hus, bil eller teve längre. Barnen hade haft livskunskap utanför schemat. I varje hamn öppnade sig något nytt. När det okända blev känt försvann osäkerhet. Kunskap ger trygghet. Världen blev efterhand vår. I all sin underbara mångfald. Vi hade fått goda vänner på Samoa, på Shetlandsöarna, på Kap Verde, i Venezuela, Grenadinerna, Panama... Vi gick till stranden den första januari och såg att tidvattnet hade kommit in och rullat ut igen. Floderna rann fortfarande nedåt. Det nya millenniet hade fått en bra start.

En maorilegend berättar om halvguden Maui som åkte ut för att fiska med sin magiska fiskekrok. Den var gjord av hans trollkunniga mormors käke. Snart fångade han, efter hård kamp, en ofantlig fisk. Den fisken blev Nordön i Nya Zeeland, kallad Te ika a Maui (Maui's fisk) av maorierna. Sydön var kanoten som Maui satt i, vid namn Te waka a Maui. Den lilla ön Stewart Island alldeles söder om Sydön kallades Te punga a Maui. Stewart Island var ankaret som höll Maui's kanot när han halade hem sin stora fisk. Så skapades Nya Zeeland, enligt maoritradition. Ariel var förtöjd vid fisken, i Whangarei.

Utanför Whangarei låg en mängd "scenic reserves"; underbara naturområden med vandringsvägar. Vart och ett bär namn efter den gubbe som donerat det. Att donera naturområden tycks vara det vanligaste sättet att bli

odödlig på där. Hela Nya Zeeland är fullt med vandringsleder och naturupplevelser. Men ingenstans får man slå upp sitt tält utan tillstånd. Vår svenska allemansrätt är en gåva till folket som inte kan uppskattas nog. Att som vandrare behöva hitta en campingplats eller en övernattningsstuga och betala varje natt är pyton.

När Jens fyllde 11 år var hans högsta önskan att få övernatta i tält med kompisarna från Syren, Atu och Cygnus. Sagt och gjort. Med modig företagsamhet vandrade vi ut i närmaste skog med nio barn, ryggsäckar och campingutrustning. I en glänta vid en å lekte vi hela eftermiddagen och åt födelsedagstårta. Jens var glad, glad.

När mörkret sänkte sig smög vi diskret upp tälten i en hörna. Ingen annan människa syntes till. Vi sov gott till dess ljuset började strila in. Jag vaknade och hörde plötsligt en väldig massa ljud; joggare som sprang förbi, människor som pratade på avstånd och en hund som skällde. I varje ögonblick väntade jag mig att någon naturvårdare skulle rycka upp tältfliken och be den ansvarige att komma ut för att få sin dom. Gryningstimmarna förflöt mycket långsamt. Mitt väluppfostrade jag fick mig att lida kval. Inget hände.

Barnen vaknade klockan nio. Vi tog ner tälten i lugn och ro. När vi gömt campinggrejerna under en handduk och åt frukost i gröngräset blev det stilla i min mage igen. Vandrare hälsade oss med glada tillrop. Jag berättade historien för Åke som var inflyttad till Nya Zeeland från Boden. Han skratade och sa att nyzeeländarna inte är ”såna”. Och att vi alla behöver göra lite odygd ibland.

Efter lyckliga månader på resa i Söderhavet med konservburkar, fransiga handdukar och hål i kalsonger och tröjor kunde vi inte motstå västvärldens överflöd på Nya Zeeland. Inte visste jag att det var så härligt att ta på sig en alldeles ny slät färgmättad tröja. Barnens egna pengar försvann snabbt i sport- och leksaksavdelningarnas kassaapparater. Ariel fick nya fungerande saker. Och så köpte vi en teve. De läckra jättestatarna i Americas Cup seglade så förföriskt över rutan hos hamnkaptenen. Vi stod hos honom och hängde och hängde. Visserligen skulle vi åka ner till finalerna i Auckland men det var spännande att se hur det skulle gå innan dess. Det kändes konstigt att se och höra en teve i vårt hem igen. Den skapade direkt många diskussioner i familjen om vad man ska och inte ska, och varför.

I jämförelse med vår budget kostade första månaden på Nya Zeeland dubbelt så mycket som vi hade beräknat. Nu letade vi efter inkomstkällor. Vår högskoleutbildade seglarkompis Valery hade fått jobb som servitris på restaurangen intill. Hon tjänade fyrtio kronor i timmen och verkade ha ro-

ligt. Flera av seglarna i hamnen jobbade på lokala båtbyggerier. Christian beslöt sig för att bli kringresande fruktplockare som en holländsk seglar-kamrat påstod var lukrativt. Han började med äpplen, i en vecka. ”Men fy farao vilket hårt jobb för nästan inga pengar.” I stället blev han båtputsare och tjänande fina dagskassor på stora charterbåtar.

Det var ett och ett halvt år sedan vi var i Sverige. Det var ett och ett halvt år sedan vi var hos tandläkaren. Vad vi inte insett var att våra tänder varit vana vid fluor. Det hade tänderna inte fått i Söderhavet. Jens hade ont och till slut dunderont en natt. Vi trodde det var en tand som vägrade lämna utrymme för en ny som kom underifrån. Men nej, hela den värkande tanden var ihålig och ytterligare två tänder hade hål. Efter sex bedövnings-sprutor drog tandläkaren ut tanden med tång. Hela Jens höll på att följa med upp ur stolen.

Det var nog det där med ändrade kostvanor. Att vi i i brist på filmjolk, ätit olika ovana saker till frukost och strött socker på. Att vi ibland hällde socker och citron i illasmakande dricksvatten för att kamouflera pytonsmaken. Att läskeblasken flödade på många glada fester när vanlig vardag inte fanns. Godis smaskade vi inte. Godis i Polynesien var inte gott tyckte barnen. Färsk mango och papaya var godare. Nu såg jag alla i familjen oroligt stå och granska sina tänder i spegeln. Vi beställde undersökningstid och fick familjerabatt. Tandläkarvård på Nya Zeeland är, som nästan all annan verksamhet där, privat och tävlar om kunderna. Tandsköterskan var maori och konstaterade nöjt att svenskar tar av sig skorna innan de går in. Det gör maorier också, men inte nyzeeländare.

Mycket, mycket jobb skulle göras innan vi kunde ge oss ut på upptäcktsfärd och njuta av Nya Zeeland. Den skörade genuan reklamerades och skickades till Auckland för lagning. Generatoren som inte fungerat på ett år skulle tvingas i arbete igen. Stormotorn skulle servas, riggen gås igenom, vinscharna plockas isär och smörjas, utombordsmotorerna, kortvågsradion, bandspelaren och tjuvlarmet skulle lagas, gasoltuberna målas, toan avkalkas, ankarspelet och spisen skulle få nya delar, vattentankarna och allt rostfritt skulle rengöras, rost tas bort och hela botten slipas och målas. Ariel IV förvandlades till byggarbetsplats. Överallt på däck stod burkar med penslar och träprylar med olika antal lacklager på. I kajutan hade alla luckor till motorn plockats bort och runt omkring stod allehanda verktyglådor. Delar av golvet var öppnat och det stank diesel från tanken därnere. Den blottlagda motorn bidrog med tung odör av olja. Eric och Christian klättrade mellan sina arbetsplatser och verkstaden i fören när de behöver häm-

ta grejor. Ofta cyklade någon av dem till järnhandeln eller till en av båtaffärerna för att köpa några speciella skruvar eller någon del som fattades.

På förmiddagarna hade Rasmus, Jens och jag skola i kajutan. Det var inte lätt. Det var inte heller lätt att få det vanliga livet att flyta med allas behov av mat, rena kläder och lugn och ro. Dessa arbetsveckor var de svåraste perioderna under resan. Det blev alltid bråk och konflikter i familjen. Fastän vi hade lärt oss hur hopplöst jobbigt det blir klarade vi ändå inte av att hålla sams. Alltför många och mångas behov stretade och drog åt olika håll. Ibland hade vi olika uppfattningar om hur mycket som måste göras. Ibland tyckte Eric att det var hopplöst att han var tvungen att ta ansvar för allt båtjobb. Ibland tyckte jag att livet bara bestod av matlagning och skola. Christian tyckte det var trist att alltid behöva hjälpa Eric med båten. Rasmus och Jens tyckte att alla var sura.

Att vara sur och arg eller bara tyst är inte bra för själen. Första gången vi hade en sådan svår period var under jättearbetsveckan på Kanarieöarna innan vi skulle segla över Atlanten. Sedan under en lång jobbperiod på Trinidad och under kortare perioder när grejor gick sönder. Jag tror problemet gäller alla båtar, främst de med barn. Amerikanska Atu hade hyrt ett hus i land under sex veckor då de skulle bottenmåla och reparera. Det hade vi mycket gärna gjort, om vi hade haft råd. Men varje gång dittills hade konfliktfyllda arbetspass tagit slut och vi hittade varandra igen ombord. Kanske på ett djupare plan än om problemen aldrig hade funnits.

Seglarprofiler och utflykter

Papolo från Schweiz jobbade stenhårt på en annan båt. Som betalning för att han gratis fått segla med över Stilla havet. Varje dag såg jag honom på kajen där han slipade och lackade och slipade och lackade golv, skåpsluckor, dingearor och allehanda båtdelar. Varje kväll försvann han täckt av slipdamm in i duschen. Slitna kläder och aldrig några skor. Han ägde bara det han hade i sin ryggfick, för tillfället stationerad på värdbåten franska Malvina. Segling på olika båtar, evigt västerut, var hela hans liv. Han hade inte bott i ett hus någon längre period sedan han var barn.

När han fyllde trettiosex år ordnade Malvinafolket en grillfest på gräset invid bryggan. Papolo kunde inte engelska. Först när jag mötte alla fransk-, tysk- och spansktalande seglare i hamnen förstod jag hur omtyckt denna tysta försynta man, med hästsvans och en pinne i örat, var. Vi skramlade till ett par riktigt fina vandrarskor.

På grannbåten Cygnus slipades och lackades det också oupphörligen. Tvåbarnsfamiljen ombord hade seglat i tre år och kommit till slutpunkten av sin resa. De skulle sälja båten på Nya Zeeland för att återvända till USA och sitt vanliga liv. När hela golvet i kajutan skulle lackas i lager och torka flera dagar flyttade familjen in på Ariel IV. Mamma Beths förfäder tillhörde de svenska emigranter som kom till Förenta Staterna på 1800-talet. Hon talade lyriskt om köttbullar som hennes mormor gjort. Vi lagade köttbullar en kväll och serverade dem ceremoniellt med lingonsylt. Cygnus-familjen sa: "Våra viktigaste mål med resan har blivit uppfyllda. Vi ville ha mer tid med varandra och med våra barn. Vi ville visa barnen världen, i all dess spännande outgrundliga mångfald. Vi önskade att barnen påtagligt skulle förstå att materiella ting inte är självklar grund för lycka. Och vi hoppas komma tillbaka hem med ett öppnare sinne inför vad som är viktigt."

I början hade vår nypåmönstrade besättning svårt att skära ost med skandinavisk hyvel. Vi tyckte det var kletigt att äta pizza med fingrarna. De gillade våra smörgåsbrickor av trä. Och vi gillade skarpt deras pannkakor. Speciellt när de serverades till frukost. Vi hade svårt för att säga "jag älskar dig" men lätt för att kramas. De sa "I love you" till alla de gillade men hade svårt för kramkontakt.

Rasmus och Jens skrev dagbok en gång i veckan inom sitt skolarbete. När vi bläddrade tillbaka blev vi alltid lika förvånade över allt spännande som hänt och vi minns många härliga människor vi lärt känna. Rasmus träffade Bill som är konstnär i Whangarei. Han ville lära Rasmus att göra en visuell dagbok. Att kunna teckna och måla av de miljöer man befinner sig i måste vara härligt. Ord och foton i all ära. Men en bild som det egna ögat uppfattar och överför till papper blir nog starkast. Bill höll vad han lovade och kom ner och skissade med Rasmus i hamnen. Sedan målade Rasmus under hela sommaren i hans ateljé.

Christian kunde för första gången lämna sitt flytande hem ett tag, när det nu låg stilla på Nya Zeeland. Han reste till tonåriga vänner på Appledore, som låg på land i Russell för bottenmålning. Dagen innan Appledore åkte upp på land vann de ett spektakulärt race för "tall ships".

"Äppeldårarnas" föräldrar hälsade på oss i Whangarei. De hade haft vänner hemifrån ombord några veckor och var ganska lättade över att de åkt hem igen. Efterlängtrade vänner som kommit dyrt långt ifrån för att träffas, segla och ha semester. Men långfärdsseglare har inte semester utan lever sitt vanliga liv. Besökande vänners förväntningar stämmer ofta inte med seglarnas verklighet. Livet ombord är spännande men jobbigt ibland. När vän-

nerna hemifrån kom, fick Appledore-besättningen ta semester från långfärdsseglarlivet, åka på rundtur, sitta på däck med ett glas vin och spräcka sin månadsbudget med restaurangbesök. Och hänga med på upplevelser och aktiviteter i snabb takt.

Vi lyckades ta oss över franska gränsen! Långseglarna i Whangarei hamn var uppdelade i två läger; engelskspråkiga och franskspråkiga. I engelskspråkiga gruppen ingick engelsmän, amerikaner, skandinaver, holländare, tyskar och övriga. I den franskspråkiga gruppen ingick fransmän.

Thierry och Florence på Malvina var den enda franska besättning vi träffat som talade begriplig engelska. De hade förstått att världskommunikation försiggår på engelska och kämpade med lärobänd och böcker varje dag. Så hade de också lärt känna de engelsktalande; i tvättstugan, på bryggan eller i baren. Ofta bjöd Malvina några besättningar på middag, alltid övervägande engelskspråkiga. Vi kom dit och charmerades av kindpussande och elegant men enkel matetikett. Barnen tyckte det var genant att pussas i början. Speciellt okända människor. Amerikanerna la fingrarna åt sidan och åt pizza med kniv och gaffel. Den franska ceremonin kring ätande lever, även om båtliv starkt förenklat innehåller.

Sex andra franska båtar i hamnen umgicks med varandra. Men franska Iemanja hade två barn ombord. För sina barn skulle vem som helst spränga gränser. Vi blev ditbjudna och tillbringade en rolig kväll med delvis obegriplig engelska, lite ungdomsfranska och kreativt kroppsspråk. Barnen spelade Monopol om Paris gator. På andra båtar hade de spelat om Stockholm, Amsterdam, London och Atlanten. Vid kvällens slut hade de två franska flickorna lärt en del engelska. Med lätt skandinavisk accent. Som oftast gällde minsta motståndets lag. Jag hade hoppats att Rasmus och Jens skulle lära sig lite franska. Dagen därpå lekte de fyra barnen utan uppehåll. Inte vet jag vilket språk de pratade på, men kul hade de.

Nya Zeelands historia kan tyckas kort. Det finns inte många riktigt gamla kulturlämningar från maori kvar. Mjuk sandsten vittrar fort. Stenarna har ätits upp av tiden. De vita nyzeeländarnas historia är inte gammal nog för lämningar. Hur bortskämda vi européer är med vackra gamla hus och ombonade torg hade jag inte riktigt förstått förrän jag såg Nya Zeelands "barackstäder". Och vi har hållbara stenar som berättar om våra urgamla förfäder. Musik från ett skotskt lokalt säckpipeband som marscherade förbi vittnade om äldre nyzeeländsk historia. Vita nyzeeländare vi mötte hade blandad europeisk bakgrund. En skotsk mormor, en fransk morfar, en norsk farmor och en tysk farfar till exempel. En dam vi mötte stammade

från Bjuv och Norra Vram. Hon tyckte det var fantastiskt att vi varit där.

Vi behövde semester och drog ut i vild vildmark. O, vilken frihet. Som att sätta segel och styra ut på öppet hav. Vederkvickelse för själ och kropp. Stillhet och skönhet efter människostacken Whangarei. Öppna vidder för Boyebarnen och öppna sinnen för de vuxna. På tre dygn träffade vi inte en människa. Däremot fåglar, får, getter, vildsvin, harar, opossum och en liten papegoja.

Från början fanns inga däggdjur förutom fladdermöss på Nya Zeeland. Under tidernas gång förstörde människan naturens balans genom att ta dit råttor, harar, hundar och katter. Och opossum som förökat sig så att de blivit ett problem. De ser ut som en korsning mellan ekorre och tvättbjörn. Vi såg hundratals ligga överkörda på vägarna.

I tät trollskog kämpade vi oss längs nästan osynliga stigar uppför ett berg. Nya Zeeland erbjuder rikedom av vandringsvägar i alla svårighetsgrader. På bergets topp öppnade skogen för en ängsliknande högplatå namngiven ”Honeymoon”. Där stod två vita hästar. Precis som i Astrid Lindgrens underbara sagovärld – vi bara väntade att något knytt eller väsen skulle dyka upp.

Ormbunkar i alla höjder utgjorde bas i yppig grönska. Under en som var fem meter hög satt vi i skugga och energismaskade choklad. I en svenskfjällkall bäck skurade vi kängor och kläder som var leriga upp till låren. Rasmus och Jens samlade stenbumlingar och byggde en eldstad. Med elddon, flinta och fnöske, som vi fått i avskedspresent av vår vikingavän därhemma, tände Eric en grill- och myseld. Och solnedgången var lika vidunderligt flammande som över fritt hav. Men den var inte dubbel, i spegel, utan försvann snabbt bakom nästa berg. Mörkret var större däruppe. Tältet var litet. Ängsgräset var mjukt, mjukt och vi sov förunderligt gott och länge.

Ariel IV hade legat fastbunden vid Whangarei kaj i två månader. Nu började hon rycka så smått i förtöjningarna. En kväll plockade vi fram sjökort över nästa fas i vår resa: Nya Kaledonien, Vanuatu, Australien och Indonesien. Vi tände fotogenlampan i kajutan och satt länge lutade över korten. Mest spännande kändes tankar kring Indonesien och exotiska asiatiska hamnar. I tidningen läste vi om bråk och uppror på Östra Timor och i andra delar av landet. Av seglarmagasinet lärde vi att många båtar haft underbara upplevelser i samma områden. Men medan orkanerna röt färdigt i tropiska zoner jobbade vi vidare med båten och levde landliv, på undersidan av jorden.

Jens spelade fotboll varje måndag. Vid planen träffade vi en familj som

behövde bondgårdsvakt. När de, en vecka senare, åkte på semesterhajak i vildmarken, bodde vi på deras gård. Våra arbetsuppgifter var inte så betungande. Elva kor, tre hästar och ett får skötte sig mest själva. Två hundar behövde mat och sällskap. Badkar och obegränsade dusch- och tvättmöjligheter trivdes vi mycket bra med. Den enorma dubbelsängen vilade vi gärna i. Rasmus och Jens cyklade mountainbike över ägorna i timmar. Vi provade alla rum i det stora huset, njöt av ytor och plockade vindruvor, apelsiner och persikor i trädgården.

Husets ägare, Barbara och Chip, och deras tre barn har förverkligat sitt livsäventyr genom att lämna ett stressigt sakorienterat stads- och karriärliv i USA för lantliv i evig sommar, skönhet och lagom livsrytm. Barbara har lämnat sitt jobb som advokat för att vara med sina barn, inreda sitt hem och utveckla djurskötsel. Chip jobbar deltid som läkare.

Nya Zeeland sjöd av intresse för American Cup. Nyzeeländarna vandrade kring i röda sockor. När Nya Zeeland vann cupen i USA för fyra år sedan, förlorade de bara en enda av de ingående delseglingarna. Den dagen var lagledaren inte ombord med sina röda sockor. Man drog slutsatsen att bästa lyckomaskot för nyzeelandsbåten var att så många som möjligt bar röda sockor. Det fungerade. När pengarna sinade i slutsapurten, sålde man röda sockor till hela Nya Zeelands befolkning och fick ihop till nya segel som behövdes. Inför årets tävling hade man sålt röda sockor i ett år redan. Det nyzeeländska segelteamet fick in många många sköna sockdollar till sin båt Black Magic eller Black Bird som hon kallades i folkmun.

Vi bar inga sockor alls och hejade liksom alla européer på utmanarbåten italienska Prada. Vive la Prada! skrek franska seglarvänner. I det sammanhanget fungerar EU utmärkt. Nästan hela världen var överens om att det var bra att alla amerikanska båtar åkte ut. Amerikanska seglarvänner var tillintetgjorda. Men sedan skrattade de och hoppades kunna åka till Italien om fyra år. På Black Magics skrov fanns målat en silverfärgad ormbunke. Ingen kivi fågel.

Nya Zeelands nationalfågel heter kivi. Den kan inte flyga och ser rolig ut, har lång böjd busig näbb och springer omkring, bara på natten. Många nyzeeländare har aldrig sett den utanför bur. När Nya Zeeland skulle marknadsföra en ny fruktsatsning på världsmarknaden döpte de om frukten från kinesiskt krusbär till kiwi. Och jag tror att de flesta människor i världen vet hur den smakar.

Nu för tiden kallar nyzeeländarna sig själva kiwis och sina typiska grejor kiwi det ena, och kiwi det andra. Kiwienglish är deras språk. Vi hade spanat

efter kivi i skymningen i alla skogar vi besökt. Jens var säker på att han såg en. Vi hade sett många misstänkta bohål i marken och under rötter.

Till slut gjorde vi som de flesta nyzeeländare och uppsökte ett kivihus med stora glasburar i halvmörker. När ögonen vant sig såg vi en halvmeterstor burrig kivifågel sprätta omkring i jorden med sin långa näbb. Det verkade besvärligt eftersom näsborrarna satt längst ut. Den såg ut som en korsning mellan en igelkott och en ministruts med storknäbb. Fågeln finns bara på Nya Zeeland i hela världen. Honan lägger världens största ägg (i förhållande till sin storlek). De sista dagarna före äggläggning är ägget så stort att hon knappt kan gå och inte heller äta. Hon har inte plats för mat i magen. Sedan ruvar hannen ensam ägget. Hon är totalt slut.

Nya grannar förtöjde utanpå Ariel med jämna mellanrum och stannade några dagar innan de fick egen plats mellan pålar ute i hamnen eller fortsatte sin seglats runt Nya Zeeland. En dag kom brittiska Two Souls med Katherine, sextiotre år, som skeppare. Hennes man dog för tio år sedan. Efter att ha seglat runt de flesta av Europas kappseglingssbanor med honom, kunde hon inte tänka sig att leva utan både livspartner och båt. Kappseglingssbåten byttes mot en tyngre och mer rymlig långfärdsbåt.

Sedan dess har hon seglat över jordens hav med olika släktingar, vänner eller båtluuffare som besättning. Och stannat länge på platser där hon trivts. Nu har hon goda vänner i många hamnar. Till Whangarei kom hon med ett spänstigt par i sjuttioårsåldern som besättning. De skulle flyga hem till England. En vecka senare mönstrade hennes artonåriga dotterson på, för överfart till Australien.

Under de dagar hon bodde ensam i Whangarei fixade hon en pump för att tömma sin dieseltank som fått in vatten. Hon gick på bio med lokala vänner, vandrade uppför ett berg med en amerikansk ensamseglare och åt middag med oss. I en hård storm för fyra år sedan förlorade hon sitt roder men klarade att segla båten i hamn med hjälp av ett nödroder och genom att balansera seglen noga. Året därefter kolliderade hon i full fart med ett hårt föremål som flöt strax under ytan. Ett hål i plastskrovet gick inte att tätta. Båten sjönk långsamt. Av sitt livs samlade skatter fick Katherine bara med sig sina fotografier i nödflotten. I ett halvår letade hon ny båt och hittade Two Souls i Auckland. Sedan dess hade hon seglat långsamt runt Nya Zeeland och lärt känna sitt nya hem.

Jag hade också blivit ensam. Bara Rasmus och Jens var kvar. Vi fick e-post från Bangkok där Eric varit tvungen att mellanlanda. Efter att verkligen ha försökt få jobb i Nya Zeeland gav han upp. Trots ett tjusigt papper från Stor-

britannien om behörighet för "The Commonwealth" ville man inte ha Eric's läkartjänster. Eller rättare sagt, man ville testa honom i tre månader. Tre månaders prov för en månads betalt jobb gick inte ihop. Och mina yrkeskunskaper från kulturområdet var svåra att korttidsanvända.

Så Eric tvingades att ta paus i jordenruntseglingen för att flyga till snökalla Nordnorge. Till en liten läkarstation på Vesterålen strax norr om Lofoten. Inte många läkare vill arbeta så långt norrut. Trots att jobbet är intressant med båtambulans i skärgården och helikoptertransport till sjukhus. Några tusental människor i en kommun får sjukhjälp av hela tiden skiftande, korttidsvikarierande läkare. De arbetar hårt, oftast ensamma, ibland dygnet runt. Helmörka vintern däruppe var slut nu. Solen kom upp en stund varje dag. Jag hoppades att Eric skulle klara snön med sina tunna seglarskor och sina enda två par långbyxor. Vi gav honom en mössa med "Team New Zealand" på, i avskedspresent. En jacka måste han köpa sig på vägen. Det blev tomt och tyst på Ariel. Christian var i Auckland och jobbade. Han vaxade och putsade båtar på en marina. Rasmus, Jens och jag försökte vänja oss vid att vara en liten familj.

12

Om barn och segling

Nya Zeeland

Hur har seglande barn det *egentligen*, frågade oss många många blivande familjeseglare och andra. ”Vad tycker barnen själva?” På Nya Zeeland var det ett och ett halvt år sedan Ariel IV lämnade Skandinavien. Under den tiden hade vi mött åtta barn som levtt seglande i hela sitt liv och aldrig bott i hus. Deras föräldrar hade gjort medvetna val; att leva på haven. Alla familjerna verkade glada och lyckliga.

Under vår seglats hade vi också träffat omkring tjugo barnfamiljer, som liksom vi var ute på längre eller kortare livsäventyr; mellan ett och fem år. Mest skandinaver, engelsmän och holländare i Atlanten, och mest amerikaner i Stilla havet. Rasmus och Jens hade kamrater ungefär hälften av tiden. Inte alltid jämnåriga. Seglarbarn leker i grupp, över alla åldersgränser. Och de lär sig snabbt att våga vara öppna och ta lekinitiativ. De flesta barnen var i åldrarna fem till tolv år. Både Rasmus, då tretton år, och Jens elva, hade snabbt lärt sig engelska och lekte obehindrat med barn från alla engelsktalande länder. De franskspråkiga barnen höll sig mest för sig själva.

Eric sa redan före resan: ”hur barn mår ombord på en båt, är en direkt spegel av föräldrarnas befinnande.” Detta visade sig vara sant. När vi vuxna var glada och nöjda med dagarna som de kom, var barnen det också. Och vi var mera ofta nöjda med dagarna ombord, än vad vi hade varit hemma. Visst kunde Rasmus och Jens ha långtråkigt ibland, precis som hemma, men i grund och botten mådde de bra och var glada. Om jag ibland oroade mig för något: stormar, hajar eller krokodiler, oroade sig barnen också. Även om jag försökte dölja det. Eric och jag hade skaffat oss så mycket kunskap och erfarenhet som vi kunde. Vi kände oss orädda och trygga med vårt livsäventyr. Det gjorde barnen också.

Visst drabbades vi av dåligt samvete ibland för att vi tagit dem från kompisarna därhemma. Eller när de var sjösjuka. Men vi såg att resan gav barnen livskunskap. De lärde sig inte bara språk, religion, historia, geografi och biologi. De lärde sig om sig själva och om världen. Och de lärde sig att leka

och umgås med människor i alla åldrar. Kanske kan de inte riktigt förstå vilken rikedom de fått förrän en tid efter resan. Vår vän Torben intervjuade barnen och spelade in deras tankar kring resan innan vi åkte och skulle göra samma sak när vi kom hem igen. Banden ska vi ge till barnen när de blir äldre.

Rasmus tyckte det var roligt att segla för ”man får chansen att se alla ställen, träffa människor från hela världen, trevliga seglare, gå på hajker, dyka bland spännande fiskar, plocka kokosnötter och sånt. Men det är långtråkigt ibland när det inte finns så mycket att göra och jag har inte så många kompisar i min egen ålder. Vi borde ha seglat när jag var yngre. De flesta seglarbarnen är det. Det är enklare att segla runt när man kan leka hela tiden och inte behöver fundera över kläder och sånt.”

Det absolut svåraste innan vårt livsäventyr tog sin början, hade varit att bestämma oss, att ta beslut om att resan skulle bli av och att det skulle ske en viss tid. Sedan var det bara att jobba på. Vi bestämde oss för att våga vara borta i tre år, att våga sälja vårt hem, att våga ta Christian, Ramus och Jens från trygga hemrutiner och att våga ta ansvar för deras utbildning. På Nya Zeeland var jag glad över att vi hade vågat. Då kändes tre år som en alltför kort tid. Fem hade varit bättre. Vårt stora arbetskrävande hus saknade vi inte en minut. Fast barnen tyckte att vi borde köpa tillbaka det när vi kom hem.

Skolan ombord gick bra även om det ibland var svårt att komma igång och att hålla överenskomna tider. Ofta stannade vi uppe för länge på kvällarna i trevliga samkväm på olika båtar, och under skoltid hände det ofta saker som lockade koncentrationen bort från böcker. Någon kom på besök, en annorlunda båt seglade förbi eller en ovanlig fisk som hoppade. Men vi försökte att hålla på skoltider så mycket vi kunde för att skapa trygga vardagsrutiner och för att verkligen få skolarbetet gjort. Rasmus trodde att det skulle bli lätt att hoppa in i sin vanliga klass när vi kom hem. Men ”skolan därhemma är roligare för det finns kompisar på raster och så. Det är inte svårt att ta avsked från kompisar på olika båtar för jag tror alltid att vi snart träffar dem igen. Det var mycket svårare att ta farväl av kompisarna hemma. Dem hade jag känt så länge. Jag grät då. Jag är glad över att göra vår resa, men jag skulle inte vilja göra om den. Jag ser på grejor annorlunda nu och tror att jag bättre kommer att förstå hur bra vi har det hemma.”

Skolklockan ringde in klockan nio varje morgon, måndag till fredag. Halvtolv ringde den ut. På den korta tiden arbetade vi stenhårt och hann med otroligt mycket. Ibland tog vi ledigt några dagar. Om vi skulle iväg på

en längre utflykt eller om det under segling gungade för mycket. Och vi hade både sommarlov och jullov. Hemrutiner skapade vi också ombord. Livet gled på i grundrytm inramat av skola, arbete och måltider, precis som hemma. Skillnaden var att vi när som helst kunde bryta mönstret, om någont extra roligt dök upp.

I perioder hade vi för mycket att göra ombord, när Ariel måste repareras och underhållas. Då blev det krockar mellan olika behov. Men vi ångrade inte en enda stund att vi givit oss iväg. Det vi saknade ibland var vuxentid, tid för Eric och mig ensamma. Och tid för egna personliga behov. Att bara vara helt ensam och tänka eller att läsa en bok till exempel. Det hände bara i gott väder, på nattvakterna under segling. Barnen var med oss nästan jämt. De var beroende av oss på ett annat sätt än hemma, där de har skolan, egna aktiviteter och stadiga kamrater.

Ibland tröt mitt tålmod när jag skulle vara både inspirerande lärare, läxstödjande förälder, kul fritidskompis och vanlig morsa. Men det var längtan efter att ha tid med våra egna barn som hade varit en av de viktigaste drivkrafterna i det som fick oss att våga segla. Och sammantaget var det underbart att lära känna Christian, Rasmus och Jens så otroligt väl och nära, som vi gjorde på haven. Den närhet vi fick i familjen kändes som en dyrbar gåva, och den hade vi aldrig kunnat få hemma.

Jens tyckte det var ”kul att segla. Det händer så mycket. Jag har jättemånga kompisar i varenda hamn. Det är trist att skiljas från dem men jag tänker inte så mycket på det. Man får alltid nya kompisar. Mina riktiga vänner som jag har känt länge, är dom därhemma. Dom har jag bilder av på väggen i min hytt. Jag ångrar att jag inte tog med alla mina leksaker hemifrån. Jag tänkte inte på hur lång tid tre år är och nu ligger en del kul grejor bara och möglar på en vind i Sverige.”

Jens älskade att fiska och drog upp stora tonfiskar, baracudor, ”mahimahi” och en haj. Han blev sjösjuk ibland men ”man vänjer sig snabbt vid sjön och sen leker vi hela tiden, bygger grejor, spelar spel och läser böcker. Våra svenska böcker tog slut för fort. Jag skriver berättelser själv. En ska tryckas på riktigt i en seglartidning. Skolan därhemma var roligare för jag hade kompisar och riktiga lärare. Ibland går det bra här också men ibland är det hopplöst. Fast jag ligger före mina klasskamrater och det är bra att vi bara har skola två och en halv timme varje dag. Jag skulle gärna segla runt jorden en gång till. Andra barn som ska segla iväg måste tänka på att lära sig engelska. Jag lärde mig det jättefort. Och de måste ha en egen segelding eller kanot så de kan sticka över till kompisar själva.”

Jens skrev i ett brev:

”Hej. Jag heter Jens Boye och jag seglar jorden runt med min mamma (Birgitta) och pappa (Eric) och mina två bröder, Rasmus och Christian. Vi är nu i Nya Zeeland. Staden vi ligger i heter Whangarei. Det är väldigt fint här. Det ligger en lite restaurang precis bredvid vår båt och det finns stora klätterträd och en stor gräsmatta där vi flyger drake ...

Jag har träffat nya kompisar på Nya Zeeland. En heter Richard och är tio år. Han är född i Amerika. Hans mamma och pappa är från England. Dom har seglat i fjorton år nu. Vi går ofta och badar och spelar fotboll. För två dagar sedan blev vi inbjudna på middag till en fransk familj som har två barn som vi spelade Monopol om Paris med. Vi fick jättegod mat och förrätt.

Här i Nya Zeeland finns det tidvatten så alla båtarna åker två meter upp och ner varje dag och det är svårt att få upp grejor ibland. Vi ska stanna här fram till slutet av april. Sen seglar vi vidare till Nya Kaledonien. När vi seglar så ser vi delfiner och till och med valar ibland. En gång kom en flock små valar och hoppade runt båten. Det var pilotvalar. Dom följde båten säkert en halvtimme. När vi seglade till Galápagos såg vi sköldpaddor också.

Ni undrar väl vad vi gör på båten när vi seglar gissar jag. Vi läser ut bok efter bok. Vi leker ibland med flygfiskar som kommer upp på däck, vi bygger hus av dynor, linor och filter. Men ibland blir jag sjösjuk och det är inte kul. Jag styr också då och då. Jag älskar att fiska. Min största fisk var en haj som jag fångade på en bit fisk. När jag höll den på däck var den lika stor som jag och jag är 140 cm lång. När vi var på Bora Bora såg vi mantor som var fyra meter. Det är en sorts rocka. Vi såg trettio örnröckor också. Hej då. Jens Boye.”

Kanske barn behöver ha tråkigt ibland. För att få igång sin skaparkraft. När vi seglade långa sträckor tyckte barnen bitvis att det var trist. Men jag tror inte att det var oftare än hemma. Och kanske behövde vi varva ner på havet för att orka med mängden upplevelser och människor som mötte när vi kom iland.

Vi läste böcker och serietidningar, lyssnade på band och spelade spel. Vi hittade på historier och lekte ordlekar. Vi fiskade, spanade efter fåglar, valar och delfiner och badade i baljor. Vi beundrade underbara solnedgångar och tittade efter stjärnbilder. Vi lagade mat, gjorde godis och bakade. Vi målade, spelade gitarr, munspel och flöjt. Vi byggde kojor på däck av filter, badlakan och klädnypor.

Under tjugoen lugna dagar gled Ariel över Stilla havet. Klart det blev tråkigt ibland. Men ur långtråkigheten på havet föddes alltid till slut någon fantastisk idé som barnen jobbade med frenetiskt i flera dagar. Under olika

seglingar gjorde de pennhållare av bambu, skålar av kokosnötsskal, armband av garn och rep, konstverk av strandfynd, blommor och djur i papper, bilar av hårdpapp. De skrev böcker, sydde kläder och kulpåsar, täljde båtar, gubbar och djur i trä, tillverkade smycken av snäckor och musselskal och brände bilder på trä med hjälp av sol och förstoringsglas. De skapade nya spel. Det roligaste var "Sjukan". Straffkort gav nya sjukdomar. Av poängvinst blev man friskare och fick minskad feber. Förloraren dog.

När vi låg för ankar tog barnen med sig sin kreativitet i land. De byggde kojor och hyddor av vass och palmblad och alla naturens material vi hittade. Och de var smått professionella på sandskapelser; specialiserade på hopande delfiner.

När Christian, Rasmus eller Jens ibland hade långtråkigt, var sjösjuka, längtade hem eller saknade kamrater, var det nog jag som hade mest ont av det. Barn är härliga. De bekymrar sig inte. De tar situationer som de kommer och hittar något gott i allt. Och Eric var övertygad, ända in i sitt innersta, att helheten av resan skulle ge barnen så oerhört mycket för livet. Det var egentligen jag också, men jag tyckte ändå det var svårt varje gång när barnen var ledsna.

När Rasmus fyllde tretton var jag orolig för hur jag skulle kunna ordna en rolig fest för honom. Eric var i Norge. Christian var ute och reste. Det fanns inte några seglarkamrater i hans ålder. Visserligen lekte han med marinagänget som alla var yngre. Men den dag man blir tonåring är speciell.

Under veckan före födelsedagen lärde vi känna nyzeeländska Cathy, Howard och trettonåriga Nick. De var medlemmar i en förening för alla som har "Homeschooling", skola i hemmet. Föreningen hade över hundra medlemsfamiljer runt Whangarei. Nicks familj höll på att bygga en långseglingsbåt av trä sågat ur egna träd i en lada hemma på sin gård. Gården heter "Homeport". De hade byggt i sju år. Pengar till utrustning tjänade de på mohairull från angoragetter. Familjen bjöd oss till sin gård, tog med barnen på sjöscoutläger över en helg, tog med oss till jolleseglingar på söndagar. På Rasmus födelsedag körde de oss med bil på en fin utflykt och Rasmus blev helnöjd med sin dag.

I båtskolan var både Eric och jag lärare. Ingen av oss hade undervisat barn förut. Eric undervisade i teknik, slöjd och idrott. Men huvuddelen av skolarbetet tog jag hand om. Eric behövde mycket tid till båtfix och reparationer. Barnens skola därhemma hejade på oss från början och tyckte att en jordenruntsegling måste vara en fantastiskt lärorik upplevelse. Rektorn tillät oss mycket positivt, att ta dem ur den vanliga skolan under resan och bar-

nens respektive klasslärare berättade vad de skulle lära sig under tre år. Skolan gav och lånade oss alla böcker.

Vi lärde oss tillsammans, två till tre timmar om dagen, fem dagar i veckan. Det gick bra. Utom när vi seglade och det var skvalpigt. Och ofta konkurrerade lektillfällen, fester och utflykter med skoltid. När solen skiner, havet är ljummet och en vit sandstrand full med snäckor och kokosnötter lockar, är det svårt att motivera till tre timmars studier i kajutan. Forskningsjobb var svårt. Ariel rymde bara ett mycket begränsat antal böcker. Men vi hade uppslagsböcker på cd.

Jag tyckte det var svårt att göra skolarbetet så där riktigt roligt och inspirerande som vi hade tänkt oss. Det var svårt att hitta på roliga uppgifter. Till exempel med stavning som är så hopplöst trist. Vännen Eva därhemma, som är lärare, sa att vi inte skulle rätta stavfel. ”Gör en filmordbok i stället. Skriv in de felstavade orden där. ’Filma’ den rätta stavningen genom att färga orden. De fastnar i minnet när ni jobbar med dem.” Det gjorde vi och plötsligt blev det roligt med stavning.

Våra svenska böcker tog slut. Det var ett stort problem. Men goda vänner skickade en låda böcker ur sina egna bokhyllor. Relationer till många vänner hemma fördjupades genom resan. Även om kommunikationen fick ske via e-post. Det var som om vårt ovanliga liv tvingade oss bortom vardagsmöten.

När vi kom tillbaka till skolan i Sverige skulle lärare titta på Rasmus och Jens skolarbeten och prata med barnen. Om vi glömt något väsentligt kunde de ta igen det. Som skolan föreslog kämpade vi hårt med basämnena; matte och svenska. I maten följde vi bara böckerna. I svenska följde vi böcker i olika språkövningar, läste mycket på långa överseglingar och skrev brev, e-brev, dagbok och berättelser. Rasmus och Jens fick till och med varsin artikel publicerad i en seglingstidning.

Länder, religioner, historia och natur lärde vi oss om, både i böcker och genom själva resan. Vi sökte information om de länder vi kom till. En del ämnen kunde vi tillämpa. När det var val hemma i Sverige bildades båtpartiet och skolpartiet ombord. Båda hade tydliga partiprogram och det var stora diskussioner innan vi kunde ta ställning.

Genom båtskolan lärde Eric och jag oss en massa, som vi aldrig hade gjort om vi inte haft skola ombord. Barnen lärde, som de aldrig hade kunnat göra i en vanlig skola, om världen och livet. Jens sa att ”i vartenda land vi varit, vet jag hur det ser ut och hur människorna har det. Och jag kollar alltid på kartan. Man förstår mer hur det är på riktigt. Hemma är mycket

bara bilder. En bild på en palm är överklig. Den första palm vi hittade, titade jag på i en timme minst. Det var i Cork, på Irland. Palmen var kort och tjock. I Söderhavet är de långa och smala.”

Engelska blev ett levande språk för alla ombord. Även för Jens som inte kunde ett ord när vi lämnade Sverige. Rasmus började med franska men det var inte lika lätt att lära, eftersom de franska barnen lekte mest för sig. Amerikanska och franska båtar hade dyra avancerade korrespondenssystem som skola för sina barn. Tjocka böcker där varenda uppgift fanns noga beskriven. Uppgifter som skulle skickas hem med jämna mellanrum och rättas. Den skolformen verkade bra och var lättare för föräldrarna, men eleverna var bundna och hade svårare för att vara öppna för de lärdomar som resan gav. Inga barn vi mötte arbetade med daglig e-postkontakt till någon skola. Vi undersökte den möjligheten innan vi for. Den fanns i Sverige redan när vi seglade, men än så länge bara för högstadiet. För kommande familjeseglare blir det nog en bra skolform. Men kanske dyr. Vi betalade inte ett öre.

Christian, arton år på Nya Zeeland, hade tagit ledigt från skolan i två år. Han åkte hem till fortsatt skolgång ett år före oss. Seglande tonårsfamiljer är inte lika vanliga som barnfamiljer och Christian saknade vänner i sin egen ålder. Han träffade ett tiotal jämnåriga ungdomar. Två av dem blev hans flickvänner under olika perioder på resan. Två seglande tonårsbröder läste på korrespondens för att bli tandläkare. De tänkte fortsätta segla hela livet och ämnade försörja sig med hjälp av en hopfällbar tandläkarstol ombord.

Christian utvecklades mycket under resan. Han fick kontakter med många många olika människor i olika åldrar och det gav honom livskunskap som han inte hade kunnat få av jämnåriga hemma. Han dök mycket, stack iväg med andra båtar några dagar ibland och verkade i det stora hela trivas med det äventyrliga seglarlivet. Naturligtvis tyckte han också att det var långtråkigt ombord ibland. Vi tänker fråga honom vad han tycker när han är 25.

Jens skickade brev till sin bästa kompis Mathias i Sverige, med ett foto av sig själv. Mathias skrev tillbaka att han tyckte Jens var ”så vit. Jag trodde att du skulle vara brunare.” På Nya Zeeland levde vi med kläder på. Sommartid hade alla barn i skolan hatt. Tevefolk rapporterade regelbundet, i samband med väderleksrapporter, om att man brände huden på var nitton minuter. Sololjor i affärer hade faktor tjugo eller trettio. Vi såg många plågsamt skära kroppar på stränderna under sommaren. Inga människor var solbadsbruna. Anledningen heter ozonhål. Det skyddande ozonskiktet runt jorden har tunnats ut i den delen av världen. Ultraviolett ljus från solen, som är

skadligt för allt levande, slipper igenom.

Ändå var det härligt att ha solen. Jag satt en kylig morgon i sittbrunnen och blundade mot uppgående sol. Värme genomströmmade långsamt mina lemmar. Lyckliga minnesbilder från knoppande vår blixtrade genom huvudet. Vi hade inte mött vår på två år. På Nya Zeeland var det höst men inte många flammande träd fanns att se bland frodig evig grönska.

Barnen på Nya Zeeland hade två veckors lov. Deras skolår är fyra terminer och lika många lov. Ariels båtskola hade delavslutning i Whangarei med våra gästlärare som snart skulle segla vidare. Florence från Malvina hade undervisat Rasmus i franska. Myles från Yangshou hade undervisat i engelska och foto. Mick, Lynn och deras tre barn på Desert Rose II från Australien, hade inspirerat till dockteater- och blockflöjtspelande.

Avskedet till Malvina var tårdrypande med häftiga franska pussar och kramar. Vi hade känt dem intensivt i ett halvår och kommit nära. De måste segla hem till Frankrike och tjäna pengar till nästa resa. Eventuellt ville de göra en bebis också. Malvina seglade, liksom tiotalet andra båtar som redan lämnat Whangarei, långsamt norrut längs Nordöns ostkust. Många gav sig själva semester i skärgården i Bay of Islands, efter månader av hårt båtjobb. Kanske skulle det finnas några vänner kvar bland öarna när vi äntligen kom dit första dagarna i maj.

Avsked från vårt andra hemland

Ombord på Desert Rose hade man tagit ett vist beslut. I stället för att snart segla vidare med oss andra, skulle de stanna ett år på Nya Zeeland och arbeta. Och förbereda båten bättre för långsegling. Under sju månader hade Lynn, Mick och tre barn seglat från Norra Australien, söderut innanför barriärrevet, över till Nya Zeeland och långsamt uppför Nordöns ostkust. Utan vindroder, kortvågsradio, radar och watermaker. Med fel på motor, batteriladdning och ankarvinsch. Med dåligt fungerande navigationsplats och pentry. Nu ville de inte mer. Problem med utrustningen tog över. Lynn hade fått jobb som sjuksköterska på Whangarei sjukhus. Mick skulle vara hemmaman och jobba på båten när barnen var i skolan.

Många besättningar har förtäljt oss en liknande historia. Dunderjobb på båten de sista månaderna innan utsatt avresedatum. Stolt avsegling, avvin-kad av vänner. Allt, som inte blev riktigt färdigt ombord, lyckligen förträngt. Efter de första rusigt spännande veckorna gör problemen sig påmind.

På Ariel monterade och reparerade Eric och Christian när de kunde och

orkade hela första året. Det var inte roligt. Så mycket bättre att ha det gjort innan det är dags för avresa. Det var vad Desert Rose hade bestämt sig för. Alla flytvästar, livlinor, plastglas och busväderskläder packades ner. Fram kom krukväxter, porslinsfigurer, fruktskål och tvättlina. Desert Rose förvandlas mer och mer till hus. Ariel var på väg tillbaka i sina sjökläder. I bättre form än någonsin. De sista dagarna körde vi överfyllda matvaruvagnar till kajkanten vid högvatten, och langade ner innehållet i Ariels stuvskrymslen. Hon sjönk några cm.

Christian hade kommit hem efter en dryg månads ryggsäcksfluffande runt Nya Zeeland. Det var härligt att se honom. Efter tre dagar for han igen för att fira sin artonårsdag på Greenpeacefartyget Rainbow Warrior. Hon ligger på tjugofem meters djup. När fransmännen sänkte henne i Aucklands hamn 1985, blev hela världen upprörd. Greenpeace fick opinionen med sig, mot de franska kärnvapenproven i Polynesien. Christian beskrev Rainbow Warrior som välbevarad om än lite övervuxen. Han stod på hennes bogspröt och lät sig falla fritt, åtta meter mot sandbotten. Med ficklampa kunde han utforska en del av hennes inre.

Av sin månadslånga resa med "backpacker"-bussarna Kiwi Experience var han inte så imponerad. "Bussarna var fulla med engelsmän. Fantastiskt vackert överallt men nästan inga människor. Alla ställen var nationalparker och man fick bara sätta upp tält på speciella platser. Allting kostade. Nya Zeeland består mest av kullar, där det går får. Wellington och Auckland var intressanta förstås. En tre dygns hajk i vulkanlandskap och en vandring över Sydöns glaciärer var coolt. Och ett fallskärmshopp från tretusen meter." När Christian kom hem var han full av planer på nya ryggsäcksresor.

Avseglingsdatum närmade sig. Vännerna från Cygnus kom förbi i hyrbil. De ville säga farväl till seglarkamrater i Whangarei och Bay of Islands. Deras båt var såld sedan två månader. Fiskespön med storfiskrullar kunde Beth och John inte ta med hem. Dem fick vi. Spöna skulle ha tur med sig och god vana vid att dra upp stora fiskar.

I Ariels ombonade kajuta funderade familjen Cygnus nostalgiskt över sitt treåriga seglingsäventyr som nu var slut. Efter de sista två månadernas rundresa i Nya Zeeland väntade vardag, skaffa jobb och skola någonstans i USA. Anna, fjorton år, tyckte det skulle bli spännande att börja skolan med jämnåriga kamrater. Chris, elva år, hade liksom sin mamma, gärna seglat några år till. Pappa John tyckte det kunde vara skönt att vara båtlös några år. Alla fyra hade mängder av goda minnen att glädja sig åt i framtiden. Vi firade påsk tillsammans. Ariel dekorerades med påskkäringar och fjädrar.

Amerikanerna hängav sig åt svensk äggmålning och pickning. Beths morföräldrar har en gång utvandrat från Sverige. Hon kände igen en del i våra seder.

S/Y Syrens besättning kom på avskedsbesök. Familjen hade haft skeppsråd och beslutat stanna ännu ett år i Stilla havet, innan de skulle gå upp genom Röda havet till Medelhavet. Vi hade hoppats kunna ha sällskap med dem där och önskade nu att vi också kunde bli kvar. Men vi har lovat våra barn att återvända hem efter tre år. Syrens artonåriga besättningskvinna hade till Christians stora förtrytelse blivit tvungen att resa tillbaka till Alaska.

Återigen bodde vi tio personer ombord på Ariel några dagar. När alla barnen skulle borsta tänderna, samtidigt som Jordan skulle diska, samtidigt som Sallie ville tvätta händerna i samma vask, för att toan var upptagen, blev vi fulla i skratt.

Jordan som är läkare, hade varit hemma och jobbat några veckor. Han kom tillbaka utan sitt långa hästsvanshår. Om det var ett offer för västerländsk hygien eller för synpunkter från städade kollegor, vet vi inte. Nästa gång han står vid ett bål på någon strand och deklamerar poesi, kommer han att se mindre vild och fri ut. Kanske glider Syren in i Råå hamn om några år. Det kommer att bli underligt att se äventyrsvänner i vår hemmiljö. Två världar som möts. Hoppas Jordan har fått sin svans tillbaka till dess.

Nu började stora avskedsveckan. Jens spelade sin sista fotbollsmatch med F C Whangarei. Laget vann med 2–1 mot sina värsta motståndare. Jens blev utnämnd till säsongens bästa spelare och fick en fotbollspelande staty av ”guld”. Jens blev så glad. Rasmus målade för sista gången akvarell med sina kompisar i konstnäraby The Quarry. Många goda välgångsönskningar, och bilder, följde honom ut på haven.

Hos sjöscouterna var det också avskedsfest. Vi tände ljus i rummet och klädde oss till äldre tiders skandinaviska sjöfarare; vikingar. Vi berättade om hur vikingarna trodde att världen kom till. Hur jätten Ymers ko slickade fram en man ur salta stenar som isen pressat upp. Hur han blev Bure som alla gudar härstammar från. Och hur världen skapades av Ymers kropp. Av hans kött skapades jorden, hans benknötar blev bergen, hans hår blev skogen, hans blod blev havet och hans väldiga skalle blev himlen.

En maoriförälder förtäljde om hur ”Rangi nui”, himlen, låg med ”Papa tu a nuku”, jorden. De förenades och fick många barn; gudar över vindar, hav, skog, ätbara växter och många fler. Men himmelsfadern och jordmodern låg så nära varandra att evigt mörker rådde i världen. Inget ljus kom mel-

lan. Barnagudarna tog ett svårt beslut; att skilja sina föräldrar åt. Världsmörkret var alltför tungt att leva i. Föräldrarna har, tyngda av sorg, varit skilda åt sedan dess. Men deras kärlek lever. Rangi grät så stora delar av jorden täcktes med vatten. Han gråter fortfarande, men hans tårar blir numera bara till dagdroppar, som täcker Papas kropp varje morgon. Dimmor som stiger mot himlen i gryning är hennes suckar av längtan efter sin make. Och världen är full av ljus.

Våra favoritwhangareiar Chip och Barbara ordnade en dunderavskedsmiddag på sin gård och nästan varje kväll var det farvälfest i Ariels sittbrunn med kramar av goda nyzeeländska vänner och seglarkamrater som skulle fara andra vägar än vi. Tio blad fylldes i vår adressbok och vi fick hemgjord sylt, Whangarei minnestallrik, kameliariosor, silvermalm och e-postadresser från många av världens hörn.

Så la vi loss alla linor från kajen och vinkade adjö. Hamnkaptan Lew stod viftande i sitt fönster. Många båtar längs bryggorna tutade lycka till. En tår dök upp i min ögonvrå. Whangarei på Nya Zeeland hade blivit som ett sorts andra hem på jorden. Vår resa hade nått sin absoluta mittpunkt. Nu bar det hemåt. Vi hade lite mer än ett år kvar att äventyra på.

Resans andra halva började med ösregn och kall sydlig vind. Vårt stora kapell var uppfällt, det som förvandlar främre sittbrunnen till ombonat rum med perspektivfönster. Eric stod vid rodret och frös. I sista bukten före öppet hav ankrade vi för natten. Vanligen välkända däckssysslor kändes ovana. Eric stängde motorn och familjen samlades i kajutan till kvällsvard. Då kom lugnet. Efter fem månader av spring, stök och stöj. Nu var vi bara vi. Ingen kunde gå iland. Ingen kunde komma ombord. Ingen långseglare fanns inom synhåll. Vi tände fotogenlampan, pratade om kommande resmål och njöt av stillheten.

Nästa morgon stävade vi ut på öppet hav med revade segel. Det blåste kuling men vi kunde sträcka upp längs Nordöns ostkust. Klockan halv tolv på natten var vi framme och förtöjde vid en boj utanför yachtklubben i Opuia. I ljus nästa dag var Bay of Islands lika vacker som vanligt, med sandstränder och vänliga grönskande kullar. Vi grävde fram gummidingen, läste loss utombordarn och for in till klubbhuset. Där samlades efterhand medseglare från tiden på Minerva Reef: Appledore och Atu. Svenska Ninni, som vi firade jul hos, kom också ner från sitt hus på höjden. Glada minnen från varmare tider återupplivades vid bordet, inspirerade av fotohögar. Jens försvann några dagar till jämnåriga Ezra från Atu. Han bor i hus med sin familj över vintern.

Vinden ökade ytterligare. Under eftermiddagen och kvällen kom åtta båtar som seglat norrut mot Fiji tillbaka. När vi återvände från land till Ariel sköljde vågor över dingen. Närmare midnatt var det full storm. Visst var det skönt att ligga vid boj men vi visste inte hur stark bojlina den var utrustad med. Tio meter bakom oss låg en annan båt vid boj. Om Ariel ryckte av sin lina när hon hoppade i sjöarna, skulle vi braka rakt ner i medsegelaren. Eric, Christian och jag turades om att sitta bojvakt i tvåtimmarspass. Vågskum for i luften, stormen ylade och vindgeneratoren tjöt. Med fjärilar i magen satt jag mina två timmar med handen på motornyckeln. Om bojlinan gick av kanske jag, genom att snabbt starta motorn, skulle kunna styra förbi grannbåten. Eric la ut långa linor med fendrar runt hela Ariel och förberedde vårt minsta försegel för blixtsnabb utrullning om inte motorn skulle orka hålla båten mot vinden. Natten var lång.

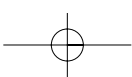
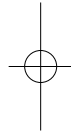
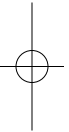
Sista kvällen i Opuā träffade vi Peter från Liverpool. Han hade en femuddig blå stjärna tatuerad i vänster örsnibb. Den betyder enligt gammal sjömanssedd att han rundat Kap Horn. Om han rundar ytterligare fyra gånger får han tatuera in en likadan i andra örat. De få seglare som gått runt tio gånger, bär två röda ringar i pannan också. I Liverpool finns två Kap Hornare med rött märke. De är i sjuttioårsåldern och dricker öl gratis på alla stadens pubar.

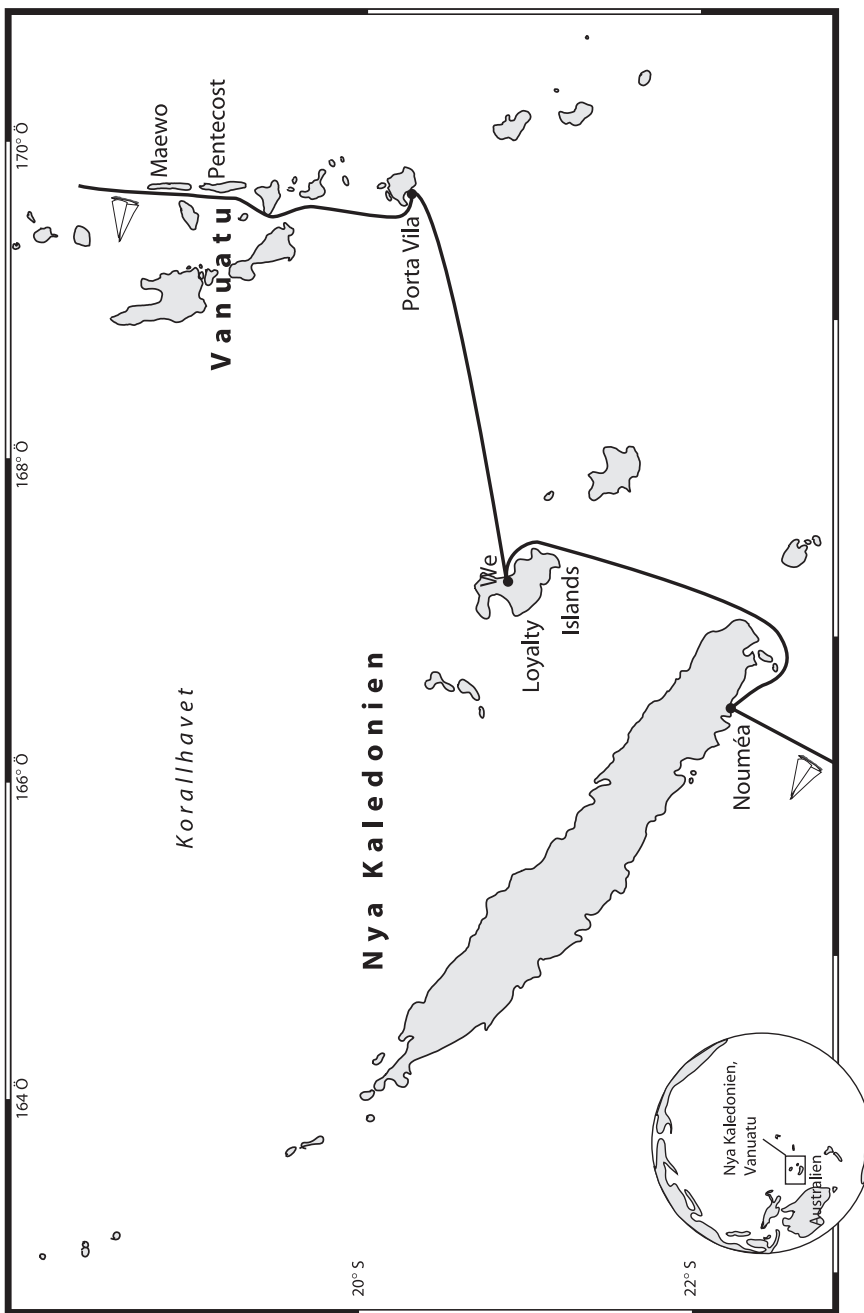
En gråkall vintereftermiddag i maj lämnade vi Nya Zeeland. Med stortäckan i sjökojer och varmaste vinterjackor till nattvakter. Framåt midnatt hade vi inte längre landlä. Öppet hav tog oss i sin famn och busruskade Ariel. Cap Reinga, på vårt andra hemlands nordspets, försvann söderut. Vi var på väg! Barnen provade nya gula sjösjukepiller. Jag testade en avlång orange och gulrandig sort. Eric och Christian tog varsin halva av de gamla runda vita. I tre dagar var vi ganska "uschiga" och trötta. Varma tankar skickades till goda vänner därhemma för boklådan de sänt.

Ett förnämligt väderprogram vi fått, lät oss via kortvågsradion se dåvarande och kommande väderrapporter på datorskärmen. Det var mycket skönt att tydligt kunna följa de olika låg- och högtryckens väg. Inga sena tropiska orkaner rörde sig åt vårt håll. Men några småfronter på skärmen var rejält bråkiga vågor och föränderliga vindar i verkligheten. Med bara bråkiga vågor och ingen vind inemellan. Storsegel och stor genua upp. Skota hem. Koppla in vindroder. Reva storsegel. Skota ut. Reva genua. Ner med genuan. Upp med lilla focken. Reva storseglet mera. Spira ut segel i lä. Styra för hand. Ner med alla segel. Motor. Koppla in autopilot. Upp med alla segel... Ja, nog fanns det att göra på den seglatsen. Och mest på natten.

Andra dagen norrut hade temperaturen gått upp fyra grader. Följande dagar blev det bara varmare. Snart visade termometern tjugosex grader i skugga. Tillbaka i Stilla havet igen fångade vi en fisk. Konstig sort. Nästan som en ovanlig djuphavsfisk. Den var bara tre decimeter lång och skulle inte räckta till en middag. ”Den ser ut som en halvtom påse med ett fult tryne i ena änden”, tyckte Jens. ”En grå skrynkelig påse med röda ögon.” Fast fenorna skimrade vackert i guld och silver. Och den tittade vänlig på oss. Vi tyckte nästan vi kände igen den. Kunde det vara samma fisk som vi mött på flera andra ställen på de sju haven. Jag blinkade till fisken och skyndade mig att slänga i den igen. Kanske var det inbillning men jag tyckte precis att fisken blinkade tillbaka.

Vi samlades kortbyxklädda till middag i sittbrunnen. Det gungade hit och det gungade dit. Matlagaren klamrade sig fast vid uppgångsstegen med ena handen och bar upp någon middagsattiralj med andra handen. Upp och ner, mellan fem och åtta gånger en normal middag. Fat och grytor ställdes på antihalkduk på golvet i sittbrunnen. Vattenflaska, ketchup och andra höga föremål knep vi fast mellan fötterna när vi satt. Av segeltampar gjorde vi högar med hål i mitten, att ställa glas i. En dag flög en nyöppnad burk hallonsylt över durken. Det var inte roligt. När det busbläste satt vi alla fem flytvästklädda och kopplade med livlinor. Undrar hur de blåstjärnetuerade bar sig åt när de åt middag i Kap Horn-väder. Undrar om Eric och jag, eller något av våra barn, någonsin kommer att få stjärnor i örsnibbarna.

13

Tillbaka i Söderhavet

Nya Kaledonien–Vanuatu

Redan 1300 före Kristus fanns det folk på Nya Kaledonien, Melanesien. Förmodligen polynesier eller människor från Nya Guinea. 1774 upptäckte Kapten Cook öarna och gav dem namnet Nya Kaledonien eftersom de påminde honom om hans barndomsland i Skottland. Sedan kom valfångare, äventyrare och missionärer. Några blev kanske uppättna. Frankrike tog över 1853 och använde landet som fångläger. Därefter kom franska administratörer och militärer, med näriga köpmän i kölvattnet. Nu finns där omkring tvåhundra tusen människor. Till största delen de ursprungliga melanesierna, med blandad svart, brun och gul bakgrund. Tjugoåtta olika lokala språk talas fortfarande bredvid franskan. På marknaden fanns vackra voluminösa traditionella tanter sida vid sida med kortkjolade nätta fransyskor. Vit-hudade korrekta Parisherrar bland färgglada inhemska fruktförsäljare.

Vi seglade in en tidig morgon genom en öppning i Nya Kaledoniens ringrev, trötta och genomblåsta. Dataskärmens sjökort var hopkopplad med vår GPS och visade exakt var revet fanns. Innanför var havet slätt. O, härliga tillstånd! Ankaret gick vid en liten ö. Palmer vajade nätt som svarta konturer mot bakgrund av himmelsk solnedgång. Lätt kvällsbris krusade havet mot korallrev intill. Vi var tillbaka i Söderhavet. Under våra sista månader där tänkte vi njuta till fullo av paradiset. Vi satt i sittbrunnen till midnatt, nästan utan kläder. Kolmörkt, stilla, stort.

Nouméa stad charmade oss med sina vänliga invånare. Ingen försökte övertala oss att köpa något vi inte ville ha. Som långseglare levde vi i två ekonomiska verkligheter. Det var svårt. Vi sparade hundralappar genom att hitta de billigaste konservburkarna, köpa andrahandskläder och baka själva. Men vi tvingades betala tusenlappar när båtprylar gick sönder. De bästa dagarna var när vi låg för ankar i någon vik och inte kunde spendera en femtioöring. Havet, himlen, stranden, skogen, stillheten och skönheten är gratis.

Som vanligt sökande de mindre orterna lämnade vi snart huvudstaden och seglade vidare till Loyalty Islands. Vi valde att besöka Lifou, den mit-

tersta av öarna. Där låg vi vid en boj som vi fått låna av öns enda segelbåtsägare, en lärare från Paris. Solen öste ner över turkosblå lagun. Jens paddlade i sin kanot ut till revet och pratade med en av alla de melanesier som samlade snäckor där. Mannen var mycket vänlig och kunde lite engelska. Hans fångst var avsedd till kvällsmat för familjen. I Nya Kaledonien inbegripet Loyalty finns nästan inga vanliga fiskare. Konstigt nog. En mikroorganism som innehåller gift sätter sig på koraller i vissa områden i Söderhavet. Nya Kaledonien är en sådan plats. Människor som äter förgiftad fisk får en sjukdom som kallas "ciguatera" och kan bli allvarligt sjuka. Våra harpungevär låg kvar på sina platser.

I We hamnvik fanns förutom Ariel två motorbåtar. Tre gånger i veckan kom en fransk modern flygbåt som transporterade folk mellan öarna och Nouméa. Kaptenen, franska Alain, visade oss med stolthet sitt skepp. All tänkbar navigationsutrustning fick oss att blekna av avund. Bland den melanesiska besättningen fanns Jacques, vars familj bor i en liten traditionell by på andra sidan ön. Vi träffade familjen som kommit för att vinka av ett av sina elva barn. De inbjöd oss speciellt till sin by.

De utstrålade liksom alla vi träffat på Lifou en självklar vänlighet och värdighet som påminde oss om Västra Samoa. Människorna verkade lyckliga och nöjda med sina liv, melanesierna i alla fall. Fransmännen vill flytta hem till Frankrike när deras barn kommer i tonåren. "För att de ska få en riktig utbildning." Om tjugo år, tror melanesierna att Nya Kaledonien ska bli fritt.

En dag blev vi hembjudna på frukost till Edward (på sitt eget språk heter han Koi). Hans barn hade dukat te, papaya, bananer, kokosnötter och bröd på bladduk i skuggan av en palm. De kikade förstulet på Rasmus och Jens. Hela bordet var dekorerat med nyplockade blommor. Edward är svart, har afrikanska drag och ett varmt leende med de tänder han har kvar. Hans färggranna skjorta var av samma tyg som flaggan som representerar kanakfolkens och Nya Kaledoniens frihet. Edward är nyvald lokalpolitiker och arbetar för frihetspartiet som har många många anhängare.

"Men vi ska inte göra samma misstag som Vanuatu", sa han. "De ville bli fria omedelbart. Vi måste hinna förbereda oss och utbilda egna läkare, entreprenörer och lärare. Kanske kan vi klara oss själva på ett bra sätt om tjugo år. På Vanuatu finns nu, i stället för de engelska och franska, en massa australiensiska högtbildade. Det är ju inte bättre. Och vi vill inte ha inbördes oroligheter som på Fiji och Salomon."

Edward hade besökt Sverige en gång och uttryckte djup beundran för

Olof Palmes internationella arbete för frihet. Bengt Danielssons kritik av Frankrike och atomsprängningarna i Stilla havet hade betytt mycket för de infödda folken. Edward bor med sina barn i en traditionell hydda på familjens land. Vid strandkanten gick hans gamla kutryggiga far och spred kompost under papayaträd. Vid lågvatten kunde vi gå hem direkt över revet och simma de sista tjugo metrarna till Ariel IV.

På andra sidan ön ankrade vi i två dagar mellan korallrev nedanför tjuugo meter höga klippor. På toppen ligger byn Joking. Byborna har huggit ut en trappa, men vi kunde inte komma i land med jollen där. Längst in i en stor grotta bildades vid lågvatten en liten strand. Där vadade vi i land och lyfte upp jollen på en klipphylla. På klippornas topp fick vi en fin stund då solrött speglade sig i Ariel och stilla kvällsvatten. Jag såg för första gången den omtalade gröna blixten precis då solen gick ner.

Några bybarn visade oss vägen till byns hövding och vi överlämnade fem meter tyg, cigarrer och en mindre sedel enligt traktens kutym. Hövdingen tackade oss känslomättat för att vi respekterat hans folk och deras seder. Hans hustru serverade oss te och bröd. Vi satt i kvällen och resonerade om förfäder, sammanhang och livsinnehåll. Hövdingen hade gått på South Pacific University i Suva, Fiji under ett år, och kunde engelska. Han tyckte att ”numera åker jag till städer bara om jag måste. Familjen, byn, havet, naturen och trädgården ger lugn i själen.”

En hövding på Loyalty Islands dikterar fortfarande sin bys lagar. Han dömer i tvister och viger par. Även om paren också, enligt fransk lag, måste gifta sig i kyrkan. Senare satt vi ombord i natten och resonerade kring hur vi i västerlandet, hittar lugn i själen.

Kackerlackor och ursprungligt byliv

En sen kväll kom en kackerlacka gående uppför masten vid salongsbordet. Först trodde vi inte våra ögon! Att efter två års kamp, ändå ha fått dem ombord. Vi hade tvättat tusentals kilo frukt och grönsaker på stränder, skalat säckvis med lök, borstat mängder av potatisar, tömt äggkartonger och andra pappförpackningar på bryggor och rivit av hundratals halvlösa etiketter från konservburkar. I början skrubbade vi till och med undersidor av skor för att inte bära ombord ägg. Och vi kletade antikackerlacksgegga på förtöjningstamper när vi låg vid kaj. Sedan lärde vi oss att en del arter kan flyga.

Tredje dagen hittade Eric en kackerlacka i speceriskåpet och Christian såg ett stort djur krypa över taket i sin hytt. Jag fann en i Erics koj. Den fjär-

de dagen röjde vi ut, storstädade och dundersprayade alla köksskåp, små stuvutrymmen längs insidan av skrovet i pentryt och alla håligheter under durken, i anslutning till matlager. Eric placerade "kackerlackshotell" samt högar med borsyra i strategiska hörn. Våra besökare kunde välja mellan att äta sig till döds eller att äta bort sin förökningsförmåga. Av Tiffanie och Marcus på australiensiska Denizen fick vi en limfälla där hungriga kackerlackor ska fastna på väg till en frestande mathög. Att sprida ut borsyra i ringar runt lockande smårätter är en annan bekämpningsidé. Denizen hade på sin kackerlackstid två kameleonter som fångade insekter med snabb tunga. Nu hade vi kackerlackor på Ariel IV.

Vi förstod att det bara är en tidsfråga för alla världsomseglare. Aldrig mer, ens i lönndom, kan vi tänka att besättningar på kackerlacksbåtar varit slarviga eller mindre renliga. Konstigt nog kändes upptäckten av djuren som en lättnad. Nu behövde vi inte oroa oss längre. Vi kunde inte helt bli av med skeppskrypen förrän hemma, den första vintern.

Efter ännu ett överseglingshopp kom vi till Port Vila på Vanuatu som vi genast la på minneshyllan för favoritställen. De historier vi hört i Nya Kaledonien om att Vanuatu "fått sin frihet för tidigt" var kanske sanna, men vi såg bara vänliga melanesiska människor som varmt välkomnade oss i sitt eget land. Rika är de inte men deras stolthet och självkänsla skiner.

Port Vila har fortfarande, som när den var huvudstad i fransk-brittiska Nya Hebriderna, europeiska gatunamn. Både Churchill och Bougainville finns omnämnda på skyltar. Christian köpte två flöjter av bambu i en liten hantverksaffär. Innehaversonen lärde honom spela och berättade flöjternas historia, som i vissa byar fortfarande är nutid. "När männen på kvällarna samlas i nakamalhyddan för att dricka kava och dryfta byns angelägenheter, spelar unga pojkar vilsamt på flöjter. Kvinnor och barn vet att under en stund måste de hålla sig på avstånd och vara tysta."

Vi ankrade några dagar tillsammans med Jubilation och Denizen i en vacker vik strax utanför Vila. Jens paddlade kajak. Rasmus riggade sin segeljolle och blev populär jolleinstruktör bland storbåtsseglarna. Revet utanför var mäktigt levande och synnerligen fiskrikt. Tubdykarna satt femton meter ner och matade färggranna fiskar med bröd ur plastpåsar. Vi andra gjorde samma sak strax under ytan. Hundratals fiskar stimmade fullständigt oblygt runt oss. De minsta åt ur handen. De lite större vågade jag faktiskt inte mata. Jag njöt i en timme av undervattenslivet, utan våtdräkt och utan att frysa.

En vänlig passadvind skjutsade oss sedan för fulla segel nordöver till näs-

ta ögrupp inom Vanuatu. Christian bakade bullar för att fira tvåårsdagen av vår avsegling från Råå. Hela familjen fikade på däck medan vår käre styrman, vindrodret Gandalf, styrde. På långt håll såg vi många många stora kanoter med utriggare, en del med segel av palmlblad, styra över sundet från vår tilltänkta ankarplats på ön Epi, mot Lamén Island. Snart kunde vi urskilja hur kanoterna var huggna ur stockar och hur utriggarna var fastsatta med knutna pandanusblad. Nakna barn, kvinnor i slitna klänningar och män i trasiga kortbyxor vinkade med glada ansikten. Kanoterna var lastade med bananstockar, papaya, kokosnötter, jams och taro. Under flera alltför blåsiga dagar hade människorna från ön inte kunnat besöka sina odlingar på fastlandet. En äldre man undrade om vi hade några kläder att byta. Vi gav honom en tröja och ett par kortbyxor mot en spann frukt. Han blev själglad. Starkt berörda önskade vi att vår segelgarderob varit mer innehållsrik.

Ariels ankare fann gott håll i svart sand på åtta meters djup. Vattnet var så klart att vi kunde se ankarkedjan som en blänkande orm över botten. Vi hoppade i. Rasmus och Jens fick genast syn på några havssköldpaddor. De var lika stora som barnen själva. Räddhågade i början simmade vi med sköldpaddorna och strök dem över skölden. Efterhand dök det upp fler och vi blev vana vid att ha dem runt oss. Under vattnet rörde de sig, trots sina stora tunga kroppar, graciöst flygande med vingliknande ben. Över vattenytan liknade de forntida ödlor med trubbiga ormskinnsklädda trynen.

Längre in mot land siktade vi en tre meter lång sjöko, en dugong, som betade gräs på botten. Den brydde sig inte om att barnen dök ner och klapade dess rygg. Rasmus sa att skinnet ”kändes som knotttrigt gummi”. Med elegant tudelad valstjärt, kropp som en stor delfin och huvud som ett dammsugarmunstycke, såg sjökon närmast överklig ut. Vi snorklade länge ovanför, och följde hur hon åt sig fram. Sedan tröttnade hon på oss och försvann med några snabba slag av stjärten. Ätspår på botten skvallrade om att vår ankarbukt var ett gott ställe för sjökor.

Eric plockade fram en påse myggbekämpningsmedel. Det starkaste, som vi skickat efter från Australien, hette Bushman. För att kunna gå iland i skymningen kletade vi Bushman på hand-, fotleder, hals och ansikte. Resten täckte vi med långbyxor, långärmade skjortor och gympadojor. Väldigt varmt men myggsäkert. Epi har gott om malariamygg.

Med gummidingen landade vi på svart sand i kolmörker. Vägleda av fotogenlyktor och med vår egen stora ficklampa, hittade vi till kavahyddan i strandkanten. Mörka män i alla åldrar, från arton och uppåt, tömde skålar

med kava och betalade femtio vatu (cirka tre kronor) per skål. Tillsammans med amerikanska Joshua och Kristine, som i Fredskårens regi, oavlönat arbetar som lärare i byn, tömde vi några skålar. Och spottade som alla andra. Drycken smakade jord och diskvatten. Men det kändes skönt pirrigt i läppar och öron. Och stilla avslappnat i själen. Hövdingen var där. Han drack många skålar och stillnade tillsammans med män runt omkring. Liksom på San Blas hade vi en stark känsla av överklighet och en upplevelse av att befinna oss i en annan tid.

Ur Erics anteckningar: Om doktor Andy och kava

På Epi fanns faktiskt en liten sjukstuga. Den hade doktor Andy, utbildad sjuksköterska, hand om tillsammans med sin hustru som hjälpte barn till världen. När vi undrade vad doktorn önskade sig mest till sin lilla klinik blev svaret något överraskande: ”ett nytt tak, då det gamla läcker, en moped så jag slipper gå så långa sträckor till patienter samt nya sänglakan, då alla är sönder.”

På sin mottagning möter Andy många infektionssjukdomar, diabetes, en del malaria och denguefeber men inga depressioner. Kava, som dricks på ön i stora mängder, medför inte som alkohol några hälsoproblem. Kavan utvinns ur roten på en lågväxande buske och tillreds på olika sätt i olika byar. I princip mals, tuggas eller stöts roten till en halvflytande massa som sedan vrids ur och serveras i skålar under speciella ritualer. Av kava blir man avslappnad och lugn, inte alls aggressiv som av alkohol. Vanuatu har börjat exportera kavaroten till USA där den ingår i ett medel som ska vara bra mot ångest och depressioner.

Från Epi seglade vi till nästa ö, Ambryn. Amerikanska ryggsäcksresenären Elsebet var med ombord. Lastbåten hon tänkt åka med, som normalt går mellan öarna, hade grundstött.

Ankarplatsen låg mitt emellan två byar. Det kom utriggarkanoter från både Ranon och Ranvetlam. Vänliga melanesier hälsade oss välkomna och undrade om vi behövde något. I Ranvetlam bodde två äldre män, som blivit sjuka. Den ena var hövdingens far. Eric tog med läkarväskan dit och kunde avhjälpa lunginflammationer. En kindtand som hövdingens bror ville ha utdragen var svårare att hjälpa till med. Mycket tacksam gav hövdingen oss papaya och lime.

Mellan byarna fanns bara skogsstigar. Leriga efter regn. Skor var till ingen nytta och det var skönt med mjuk lera mellan tårna. Med lokal vägvisare vandrade vi på slingriga stigar uppför berget till byn Fanla. Medan vi väntade på hövdingen där, satt vi på golvet i en hydda hos mästernidaren. Vi bytte vackra flöjter och statyetter mot t-tröjor och kortbyxor. En stor

tamtamtrumma med två huvuden kostade både kläder och pengar. Runtomkring stod massor av nyfikna mörka barn i slitna shorts. De vuxna var lika nyfikna men kikade på avstånd. Byn har förmodligen sett likadan ut i tusen år. Palmbladshus med vackert flätade väggar och stampat jordgolv. Öppen eld att koka över och vävda bladmattor att sova på.

Bybarnen visade Jens och Rasmus hur man tillverkar slungor av pandanus. De riktigt skickliga ungdomarna kunde skjuta fåglar med dem. Hövdingen gav oss speciellt tillstånd att vara med på byns ROM-dans följande dag. Unga män skulle invigas i vuxenmysterier samt få rätt att tälja och snida traditionella ting. De hade tillbringat en vecka isolerade i en hydda, tillsammans med hövdingarna och där blivit delaktiga i de äldstes kunskap. Under veckan hade de också tränat på att snida och fått rätt att tillverka tamtam med ett huvud. Och de hade tillverkat sina traditionella ROM-dansdräkter, som skulle bäras under själva invigningsceremonin.

Nästa morgon hälsade vi respektfullt på flera hövdingar. De visade oss till byns dansplats, ett hårt trampat jordgolv framför en stor nakamal (männens rådslagshus), där vi fick sitta på varsin rund slät stenbumling. Alla de kanske tvåhundra byborna, även de små barnen, stod eller satt omkring. Dansplatsen var inramad med fyrtiosex imponerande utsnidade tamtamfigurer, två till fem meter höga. De flesta med tre eller flera huvuden. De äldsta låg halvmurkna, omkullfallna på marken. Vid nakamalen brann eldar och rök låg som tjocka slöjor över dansplatsen, människorna och in i den täta djungeln omkring. Det luktade jord, gödsel, rök och eld.

Några män gick fram till de stora tamtamfigurerna och trummade på dem med tjocka pinnar. Det började dåna rytmiskt genom skogen. Slagen kändes rakt in i magen. Nio unga män kom sjungande, hoppande, stampande, slingrande till de häftiga och suggestiva rytmerna. Klädda i heltäckande kostymer med fågelliknande trämasker och fjäderhamnliknade skrud av svängande växter. I mitten dansade sju hövdingar nakna så när som på nambas (penisfodral), blad och fjädrar i håret. Den mest betydande bar en klubba att döda grisar med och var smyckad med grisbetar.

I olika rörelser och grupperingar berättade männen om sina andar och sin magi. Jag kände tydligt en förbindelse med forntid. Fyra brölände grisar släpades in. Jag blev tvungen att titta bort när den första, efter sex slag med grisklubban i huvudet, fortfarande vägrade att dö. En hjälpmän drog sin machete och skar av halsen. Lösdrivande hundar slickade njutningsfullt i sig blod som rann över marken. De tre andra grisarna dog snabbt efter första slaget med grisklubban. Nu luktade det starkt av blod och svett från de dan-

sande männen. Byns alla barn satt storögda men oberörda och tog del i sina förfäders heliga riter. De invigda unga männen överlämnade gåvor till hövdingarna, utöver grisar. Stora rötter och frukter. Överhövdingen visade oss sin respekt genom att överräcka en meterlång jams och två taro. Man serverade oss kava i kokosnötsskålar och lap-lap (rätter kokta under flera timmar bland varma stenar nedgrävda i jorden) inlindad i bananblad. ROM-dansen var resans starkaste upplevelse för oss, som inte riktigt går att förmedla med ord. Att något sådant kan finnas i vår värld, parallellt med datorer och rymdraketer, är otroligt.

Längs kusten på södra Pentecost stod några torn kvar, mellan tjugo och trettio meter höga, byggda av trä och grenar. Normalt bränns de ner i juni när mandoms- och god jamsskörd- ritualen är över. Unga män kastar sig som i alla tider, frivilligt med bara en lian om foten, huvudstupa ner för att bevisa sitt mod och blidka växtkraft. Liksom moderna bungee jumpers litar de helt till sin kunskap om materialens hållbarhet och elasticitet.

Tyvärr anlände vi i fel tid och kunde inte vara med om själva hoppen. Men bara åsynen av dessa trassliga uppåtsträvande torn, liknande Nimis på Kullaberg, fick oss att stanna till i djup beundran över det kurage som unga män på Pentecost måste uppvisa vid sitt inträde i vuxenliv.

Vår medseglerska, Elsebet, skulle flyga till Port Vila från en liten flyglandningsplats på norra Pentecost. Vi ankrade utanför byn Laone och rodde iland med henne, stor ryggsäck, dykväska och nyinköpt meterlång tamtamtrumma. På stranden stod inte den vanliga gruppen barn och stirrade storögt. Bara några kvinnor tittade blygt från öppningen i en hydda. Jollen förtöjdes vid ett träd och vi började vandra längs stranden. En flicka kom springande och ropade upprört på engelska att stranden var tabu och att vi genast måste gå upp till hövding Godfrey. Han satt på ett omkullfallet träd och var mäktigt upprörd. Översatt av flickan, fick vi veta att hela revet utanför var tabu och att han inte ville ha några vita män i sin by. Vi måste omedelbart lämna stället. En by förklarar sitt rev tabu när tillgången på fisk har minskat. Man vill blidka makter så att fisken återvänder.

Elsebet bad på bruten bislama (en sorts pidginengelska som majoriteten av Vanuatus folk talar utöver sitt eget byspråk) förtvivlat att få stanna. Hon hade biljett till ett plan som ”kanske skulle gå någon av de kommande dagarna”. Hövding Godfrey stegade argt iväg men kom tillbaka med en vithårig överhövding i sjuttioårsåldern. Han lyssnade lugnt på våra önskemål, log och sa att Elsebet måste lämna byn men att hon skulle få bärare med sig till en annan by nära flyget. Vi andra skulle genast segla vidare. Han bankade i

marken med en stav och tog oss i hand. ”Nästa gång ni kommer måste ni meddela oss i förväg”, sa han. ”Vi är ett fredligt och vänligt sinnat folk.” På vilket sätt skulle vi meddela, undrade vi tyst, men lovade framföra budskapet till andra seglare. Kannibalism var vanlig här fram till 1960-talet.

Nästa ö i Vanuatukedjan hette Maewo. I Ansvari Bay var chief Nelson och hans by vana vid gästande seglare. Den vackra viken var inramad av dignande bananträd, kokospalmer, korallsten och ett vattenfall som flög i kaskader nedför bergen. På en klipphylla kunde vi gå bakom vattenfallsridån, liksom seriernas Fantomen.

Eric, Rasmus och Jens satt en eftermiddag i vattnet på varsin sten och tvättade lakan och handdukar. Melanesier som gick förbi på stigen ibland log och skrattade. I byn hade man döpt en av de större hyddorna till ”yacht-club”. Därinne hängde båtflaggor från många länder. Den äldsta jag kunde se var från 1984. Vi betalade en liten summa pengar för mat och kava och bytte till oss en modell av en utriggarkanot, mot kortbyxor. På kvällen spelade och sjöng byns unga pojkar för oss. Två gitarrer, en fyrsträngad hemtillverkad liten gitarr och en ”basfiol” gjord av en stor masonitlåda, öppen i ena änden, en rejäl pinne och ett grovt brunt snöre. Svängig egenkomponerad musik med traditionella rötter. Hövding Nelsons ena vuxna son höll oss sällskap i kvällen. Han är engelsklärare i den skola som tre byar har tillsammans. ”Folk här är lyckliga i jordnära självhushållning, utan vägar och elektricitet”, sa han. ”Men jag hoppas att inkomster från kopra, kava och seglare ska kunna ge möjligheter till bättre sjukvård och skolor.”

Rasmus skrev till en tidning i Sverige:

Jag heter Ramus och är tretton år. Jag är ute med segelbåten Ariel IV på en tre års resa med min familj. Jag tycker det är kul att vara ute och segla och jag lär mig mycket även om jag ibland längtar hem ...

Ön vi är på heter Maewo. Iland finns det några byar som är byggda av palmhus utan några teve-apparater, stereos eller något annat elektriskt (hur klarar dom sig!). Det är kul att bada och leka med barnen som bor iland även om dom inte kan så mycket engelska. Dom tyckte det var jättekul att segla med min lilla segeljolle och när vi fick mycket vind började dom sjunga på sitt eget språk.

Både barn och vuxna brukar komma ut i kanoter för att byta frukter, rötter och skulpturer mot t-tröjor, fiskesaker eller andra grejor. Själv bytte jag till mig två flöjter av bambuträ och en tamtam (träskulptur) som hade ett huvud. Anledningen till att jag skriver ”som hade ett huvud” är för att man hos invånarna här är olika bra eller rik beroende på hur många huvuden man får göra på sin tamtam. Om man vill göra fler huvuden än man redan får så måste man gå igenom en speciell cere-

moni som bara är vart tredje år. Där blir man godkänd av hövdingarna, och sen så måste dom offra massor av grisar som dom slår ihjäl. Det tyckte jag var ganska otäckt.

Det finns också ett vattenfall här som är jättekul att bada i och klättra uppför forsarna. Jens och jag blev visade av några av barnen en speciell fors bredvid det stora vattenfallet som vi klättrade uppför in i djungeln. Det var jättekul även om jag var lite rädd för att det skulle finnas krokodiler, ormar eller något annat läskigt.

Vanuatu är fint och vi har varit här länge nu och ska snart segla härifrån. Då har vi en lång segling vilket jag inte längtar till, men det ska bli roligt att komma till nästa plats, Australien. På seglingar finns det massor av saker att göra och jag är nästan aldrig uttråkad om man inte räknar med när jag är sjösjuk, för då är det inget roligt. Jag läser mycket serietidningar och böcker och spelar spel med andra. Jag bygger flaskskepp, fiskar, täljer i trä, målar (jag älskar nämligen att måla) eller något annat kul. När vi seglar orkar jag inte göra så mycket som man måste tänka på som t.ex. skola. Skolan går annars väldigt bra och jag har, när vi ligger för ankar, fyra timmar varje dag.

Jag har inga egna vakter varken på dagen eller på natten, men jag kanske måste ha det när min storebror Christian åker hem till Sverige från Australien för han ska börja plugga igen. Att ta vakter tycker jag verkar kul men läskigt. Tänk dig att ta hand om båten själv i den svartaste natten.

På nätterna när jag har gått och lagt mig sover jag ofta hela natten igenom. Men ibland vaknar jag av alla ljuden som finns på båten när vi seglar, och då brukar jag gå upp till den som har vakt och titta på stjärnorna. Sen sitter jag där tills jag är jätetrött och då går jag ner och lägger mig igen.

När vi kommer till Australien så går vi först till staden Cairns på Australiens öst-sida. Där ligger vi ett tag och det är där som Christian flyger hem. Sen seglar vi upp innanför Barriärrevet och det är där vi kan snorkla och dyka mycket. Jag ska få lära mig dyka med tuber där.

Jag vet att det ska finnas stora saltvattenskrokodiler och vithajar på revet, så jag får väl se hur mycket jag vågar. Jag har ju snorklat med massor av mindre, mindre farliga hajar förut och det var skrämmande – men vithajar!!! Hej då. Rasmus Eric Boye.

Efter ursprungligt vänligt leverne på Vanuatus öar var det trist att behöva återgå till "civilisationen" för att klarera ut. Luganville, Vanuatus andra tätort, har sextusen invånare varav etthundrafemtio icke-melanesier. När vi vandrade längs den dammiga bygatan såg vi asiatiska ansikten i nästan alla affärer. Och västerländska entreprenörer i de få dyk- och turistföretagen. Kanske kan man förstå kupperna på Fiji och Salomonöarna. Att Söderhavs-

folk som blivit fria också vill ha kontroll över handel och makt i sina egna länder.

Luganville domineras av rostiga rester från andra världskriget då USA hade en strategisk flott- och flygbas här. Sönderfallande kajer, förläggningar och förrådsbyggnader. Men mest ändå under vatten. Vid "Million Dollar Point" står stridsvagnar, militärbilar, bulldozers och lyftkranar i långa rader, på tio meters djup. Vanuatu ville inte betala den miljon som det skulle kosta att överta rubbet, utan trodde de skulle få grejorna ändå. Amerikanerna sänkte allt som blev för dyrt att skeppa hem. Under vatten ligger också flygplans- och båtvrak här och där.

Mest spännande är S/S President Coolidge som kan tävla med Titanic i storlek. En före detta lyxkryssare som byggts om till trupptransportfartyg. Hon vilar numera på trettio till sextio meters djup. Christian utforskade maskinrum, storståtlig salong och kaptenens svit tillsammans med vänner från norska Concerto. På promenaddäck mötte de Boris, den största fisk han någonsin sett; en tam grouper i tvåhundra kiloklassen.

Christian kände av kväveberusning på femtio meters djup. Det var visst inte bara obehagligt. Senare samma dag fick vi e-post från vännerna på Yangshou. Myles behandlades på sjukhus i dekomprimeringskammare efter en dykolycka i Australien.

Nu väntade oss storsegling över Korallhavet till Australien. Christian skulle flyga hem från Cairns för att fortsätta med sin utbildning och börja sitt eget liv. Det skulle bli förfärligt tomt på Ariel IV efter förstabarnet, storebror och gast. Vi funderade på att söka efter en ung person i Australien som kunde fylla åtminstone det sistnämnda tomrummet. Vakter kan bli långa när man bara är två om natten.

I en diskussion med tre besättningsutrustade vänbåtar en kväll framkom att alla tyckte det var mycket svårt med utomstående ombord. Om besättningen är en samkörd familj eller ett par, kan det vara besvärligt att under längre tid jämkas samman med någon helt okänd. Då blir båtar väldigt små. Rasmus och Jens erbjöd sig att ta egna vaktpass på kvällar och morgnar. Christian lärde upp våra nya gaster. Och de tränade på förstegastens köksspecialitet, pizza.

Inför tio dagars segling provianterade vi, röjde, sjöstuvade och surrade alla grejor på däck. Nu snabbt och vant, utan de första "Atlanträdslorna" i magtrakten. Ariel hade efterhand begåvats med en massa saker som inte riktigt fick plats. Rasmus segeldinge, Jens kanot, surfbrädor, extra spinnakerbom, åror, paddlar, håvar, stor reservdieseldunk, utombordare. Alla

hade sina speciella remmar och beslag på däck. Det gick inte att ta fel på att Ariel var en långfärdsseglare. Frukt stuvade vi inte längre i nät under taket. Som verkade så käckt i början. Den ruttnar i värmen där. I stället sveper vi in varje enskild frukt i papper och lägger den försiktigt på det kallaste stället, under durken. Konserverat smör, pulverbjörk och torkade grönsaker hade blivit självklara i pentryt. På väg över mötte vi bara en enda båt. Ett lastskepp från Japan. Men telegrafisten var en surkart som inte ”hade tid att prata med seglare”.

14

En ny kontinent

Australien

Klockan halv tre på morgonen, torsdagen den tjugonde juli, kastade vi ankar i flodmynningen utanför Cairns, Australien. Efter åtta och ett halvt dygns segling från Vanuatu, kändes det härligt att gå och lägga sig i en koj som var stilla.

Redan på eftermiddagen hade Eric ropat om land i sikte, när vi först såg Australiens bergstoppar inhöljda i dis. Men sedan tog det halva natten att ta sig in genom en passage i Barriärrevet och hitta inseglingsträskan till Cairns. Att med vindens hjälp i full fart plöja fram genom svart vatten i mörk natt, kan kanske kännas skrämmande för icke-seglare. Vi känner de vänliga fyrrarna som blinkar åt oss med vita, gröna eller röda ögon, och visar vägen. Med ekolodets hjälp kan vi kontrollera att vi inte kommer in på för grunda vatten och radarn avslöjar oupplysta öar eller båtar i vår väg.

Sedan ett år tillbaka kunde vi också exakt se var vi var mellan rev och bojar på dataskärmen. En cd-skiva kommunicerade ett elektroniskt sjökort till dataskärmen. Satellitnavigatören talade om vår position och en sladd förde över positionen till sjökortet. Fantastiskt! När vi i tjugooårsåldern seglade med Ariel II till England hade vi bara karta och kompass och en dåligt fungerande pejl som knastrigt avlyssnade riktning till radiosignalsfyrrar.

Ariel IV hade seglat lugnt och ganska behagligt dessa åtta dagar. Styr av Gandalf eller Lill-Alf. Vi hade haft våra tvåtimmarsvakter, jobbat med segelbyten, spelat spel, fiskat, duschat på däck, pratat med medseglare på kortvågsradio, studerat fåglar som vilat på däck, läst, ätit, sovit, skämt bort oss med popcorn och godis, diskuterat, beundrat solnedgångar, mångator, mareld, stjärntecken och molninformationer, skickat e-post, tagit emot väderrapporter, lyssnat på musik, skrivit dikter och artiklar, pratat på VHF med några mötande skepp samt mediterat i vind- och vågbrus. Jag hade läst i en Australienguide om cancersol, krokodiler, hajar, giftiga ormar, spindlar och bin. Av en teckning framgick att man sällan möter mer än en fara i ta-

Australiens tullare, immigration och karantänsfolk är kända för att vara hårda; rädda om sitt land. Kött, köttkonserver, grönsaker, frukt, ägg, bönor, vissa hantverk från öarna och mycket mer, åker i svarta säckar till förbränning. Ariels förråd var uppättna så vi förlorade bara en stor låda popcorn och nio burkar skinka till myndigheterna. Judith på Discovery grät. Inklareringsfolket tömde hela hennes välfyllda frys. Franska Fraden III blev av med många dyra delikatesskonserver från Nya Kaledonien, som skulle ha förgyllt deras mathållning ända upp till Medelhavet.

Så steg vi iland på en ny kontinent och nosade oss ovan ut i västerländskt människomyller och en uppsjö av saluförda ting. Turister från hela världen samlas vid Stora Barriärrevet för att genom cyklop titta på revliv. Var och en betalar tjugo kronor i skatt till revet. De Cairnsbor som inte är dykinstruktörer är turistbåtarbetare, souvenirförsäljare, restaurang- eller hotellfolk.

Eric sällade sig till de dyksugna, för att äntligen få sitt certifikat. Rasmus följde med för att nybörja. Efter tre dagar blev han "open water"-dykare, den yngsta de någonsin haft. Eric, som därigenom fått ny dykpartner, kunde fortsätta att dyka, nu med proffscertifikat i bakfickan. Båda var glada när de kom in med dykbåten från Stora Barriärrevet. Instruktören hade dubbat dem till dykare på botten, arton meter under ytan.

Christian letade flygbiljett till Köpenhamn med avresa de närmaste dagarna och hittade ett flyg till Tokyo med gratis övernattning på lyxhotell. Därefter ett hopp till Paris och ett skutt till Köpenhamn. Två dagar. Det hade tagit honom två år att komma till Cairns. När det var dags satt vi hela familjen på flygplatsen och fikade – och försökte prata som vanligt om vardagligheter. Men konstiga tysta pauser som blev längre och längre smög sig in i samtalet. Vårt förstfödda barn skulle flyga ut ur familjen. Vår bästa besättningsmedlem skulle lämna oss. Magen knep ihop i värk när jag försökte hålla tårarna borta. När vi till slut kramade honom så han nästan gick sönder grät vi allihop. I den långa korridoren på flygplatsen blev han mindre och mindre, tills han försvann helt. Det kändes förfärligt förfärligt.

Nästa dag städade vi hans hytt och stuvade om, när vi nu fått mer plats ombord. Morgonrocken fick hänga kvar på sin krok. De stora modellflygplanen vilade ett år, fint inpackade i förpiken. Dyktuberna stod kvar i sina hållare bakom dörren. Eric och jag flyttade in i Christians hytt. Det kändes alltför svårt att se den tom.

En dag lämnade vi turiststråken i Cairns och hamnade på en marknad där lokalbefolkningen visade sina djur och växter. Australiensiska män hade

bredbrättade hattar, rutiga skjortor och jeans, precis som de skulle. De tävlade i vedhuggning och sågning, och klättrade ikapp uppför träd. Och de drack öl. Hästar sprang och hoppade. Många många raser av kor fanns att beskåda. Några såg ut som kameler. Tuppar, kycklingar, ankor, lamm och valpar fick barn hålla och klappa. Flera hundra olika sorter. Vi hade ingen aning om att för oss vanliga djurarter kan se så annorlunda ut. Färger, fjäderar och tofsar både här och där. Pumpor, apelsiner, orkidéer, ärtskidor och morötter vann pris, om de var tillräckligt stora. Största kålhuvudet var enormt, som en kalasballong. Det kom på första sidan i Cairns dagblad.

För att försöka förstå delar av detta jätteland beslöt vi att bese djurlivet samlat. På Wildworld kramade vi koalabjörnar, matade kängurur, motade bort papegojor från håret, häpnade inför dödliga ormar, beundrade kokaburrafåglar och blev stela av fasa när saltvattenskrokodiler med oväntad smidighet hävde sig ur vattnet. Och så lärde vi oss hur man räddar livet om man blir biten av giftiga ormar, spindlar eller skorpioner; låt inte blod föra gift vidare. Pressa något hårt mot bittet. Håll kroppsdeln still. Sjukhus inom åtta timmar. Om möjligt.

I Cairns blev långseglarvännerna på Denizen bofasta. Efter att ha seglat runt jorden i sju år, kom de tillbaka till sitt eget land och bestämde sig för att bo i närheten av en turistort. I alla besökta länder hade Tiffany och Marcus studerat och köpt kvalitetssouvenirer och hantverk. Deras nisch hade blivit vackra skrin och halssmycken av ben; hajkrokar, fruktbarhetssymboler, fiskar och snäckformer. Varje dag under den tid vi seglade tillsammans hade Tiffany en ny figur runt halsen. Bäst gillade jag rockan och delfinen. Många seglare vi mötte köpte deras grejor. Vi fick en gracil fågel tillverkad av olika delar från kokospalm. Den flyger för evigt över bordet i Ariels kajuta.

Ivrigt letade nu Denizens besättning mark, i närheten av regnskog, med utsikt över det hav de lämnat. Båten fick nya långtande långfärdsseglare. Tiffany och Marcus skulle bygga hus och verkstad och ha jord att odla. Höns, ankor och kanske några getter önskade de sig också.

Tiffany var lärare och bara 26 år när de lämnade Australien. Marcus var ingenjör. Nu var de hantverkare och skulle säkert kunna skapa sig ett gott liv. Den viktigaste lärdomen från deras resa var att man själv måste våga och kunna olika saker, att aktivt bestämma och styra över sina egna liv. Speciellt goda vänner hade vi lämnat på öar: Shetland, Tahiti, Samoa och Nya Zeeland. Nu fick vi ytterligare ett par, på den stora ön Australien.

En av dagarna i Cairns plockade vi på nytt fram symaskinen för att, jag

vet inte för vilken gång i ordningen, laga genuan som återigen skörat med en lång reva. Vi var säkra nu på att det rörde sig om ett materialfel i duken. Med fulla segel seglade sedan Ariel galant norrut från Cairns; för frisk undavind med storseglet fullt ut åt babord och genuan spirad med bom åt styrbord. Som en stor vit fågel flög hon fram mellan reven.

Sedan storebror Christian lämnade oss förändrades rollerna ombord på Ariel. Rasmus blev fördäcksgäst och hanterade de tunga spinnakerbommarna med oväntad bravur. Jens tog hand om dinggen och kilade snabbt omkring när segel skulle skotas eller när någon tamp skulle dras. Båda barnen växte märkbart med sina nya ansvarsområden och tyckte det var roligare med överseglingar. Att vara behövd är viktigt. Och det där om att växa med sin uppgift, stämde också.

Första dagens ankarplats var bakom en låg ö. Vid högvatten omkring midnatt vaknade jag av att Ariel gungade och stampade. Ön och revet var nästan helt översköljda. Bråkiga småsjöar bröt i skumkaskader och rullade vidare ut till oss. Vid begynnande lågvatten, några timmar senare, blev det lugnt igen.

Nästa kväll var vi noga med att ankra bakom en högre ö. På vykorts-vackra Hope Island kunde något lands tevebolag ha spelat in de över hela världen förekommande Robinsonprogrammen. Vi gick runt ön i vattenbrynet på en halv timme. Kritvita stränder, låg buskskog. Rev, fåglar, fiskar. Inte en människa. Bakom en ilandfluten slätspolad enorm trädstam, satt vi länge, drack te och njöt av solnedgång och kvällningens molnformationer.

Tredje dagen ankrade vi bakom Cape Flattery, en skyddande halvö som sticker ut från fastlandet. I skymning drog alla de trettioen räkrälare, som legat där över dagen, upp sina ankare för att fiska stora räkor. De fällde ut "vingar" åt sidorna, som var och en släpade en blå finmaskig trål. Nästa morgon kom alla båtarna in igen och fiskarna gick till kojs.

Franska vänner på Fraden III fick en jättepåse räkor och bjöd oss till fest. Som alltid på franska båtar var det en total matupplevelse med tre rätter. Fradens besättning samlade på sand i olika kulörer, som de gjorde tavlor av. Vi samlade också sand, men bara för att ha i burkar på en hylla någon gång. Naturens hela register av sandfärger, nyanser och kornstorlekar är imponerande.

Innanför Stora Barriärrevet ligger småöarna och revhuvudena som ett oregelbundet prickmönster. Vi förstår att kapten Cook var bekymrad när han år 1770 försökte hitta vägen. Han strandade på ett rev men lyckades dra sin Endeavour flott igen, strandsatte och lagade henne utanför nuvarande

Cooktown. Vi vandrade i svettig högsommarvärme uppför berget på Lizard Island till Cook Outlook. Där uppfifrån såg Cook för första gången det väldiga barriärrevet liksom en undervattensmur avbruten av några öppningar, parallellt utmed kusten. Han insåg varför vågorna i dessa vatten var så mycket lägre än normalt och var glad över att han nu visste hur han skulle komma ut.

Halvägs uppför branten fångades vår blick av ett rött starkt nödbloss några sjömil ut till havs. Mike på Discovery hade med sig en bärbar VHF och kunde omedelbart kalla en motorbåt som tillhör Stora Barriärrevets nationalpark. Deras stora gummidinge for ut i väldig fart. Från berget kunde vi se hur en liten jolle med två människor i, blev inbogserad. Senare fick vi veta att deras utombordare tystnat under hemväg från en snorklingstur och att de inte orkat ro mot vinden.

Det hände underliga saker ombord. Förutom att överenergisk passadvind blåste in så mycket ström i Ariels vindgeneratorer att vi kunde ha alla lampor på, göra massor av sötvatten med "watermakern", njuta av kalla drycker och använda datorn obegränsat. Det underliga var stängda dörrar, mystiskt prassel av papper och att några i familjen valde att stanna kvar på båten när det var dags för långa härliga utflykter.

Jens och jag gick en hel dag runt Lizard Island och hittade avlägsna utsiktstoppar och stränder. Inte ett fotspår någonstans. Vi bar cyklop i rygg-säckarna men hade inte tid att utforska världen under vatten den dagen.

Lizard Island fick, efter de elva arter ödlor som kilar omkring på ön, sitt namn av Cooks besättning. De största ödlorna, "goanna", liknar leguaner och kan bli en meter långa. Vi hörde dem prassla i snår tills vi fick syn på flera stycken som ogenerat promenerade på en avlägsen sandstrand. Liksom på Galápagos blev de inte rädda när vi närmade oss. Här var de brunspräckliga som sand och torrt gräs. På Galápagos var de svarta som sina öars vulkansten och sand. Vi passerade en majestätisk dunge av höga pandanusträd där aboriginerna tror att förfäders andar håller till.

Ariel låg ankrad i Watson Bay där rester av familjen Watsons stenhus från 1880-talet finns kvar. Robert Watson var ute och sökte nya fiskevatten. Aboriginerna fann främmande människor när de kom tillbaka till sina heliga platser och dödade Mary Watsons spejande kinesiska hjälpreda. Mary flydde ön i en tunna. Hon och hennes baby dog tio dagar senare av törst.

På Lizard Island Research Station lärde vi oss mer om Stora Barriärrevet och dess betydelse för världsarvet. På många platser i världen har koraller och de djur och fiskar som lever där, förstörts genom temperaturföränd-

ringar i miljön, utfiskning och kemikalier från jordbruk. Stora Barriärrevet i Australien har hittills klarat sig bra. Miljontals små djur, polyper, som varje korallformation består av, släpper fortfarande ut sina oräkneliga ägg och sperma en magisk natt varje år. Detta kom forskarna på så sent som för tjuugolet år sedan.

Maldivernas och Seychellernas legendariskt vackra koraller lär vara döende. Många rev vi såg i Stilla havet var definitivt döda. Korallerna utanför Lizard levde, böljade och flammade, i lila, rosa, gult, grönt, blått och alla brungråa nyanser. Runda stora bumlingar, platta terrasserade trädgårdar, svajande fjäder- och blomsterliknande koralldjur. Runda, avlånga, kantiga, fantasiformade, randiga, prickiga, mångfärgade fiskar. Solstrålar skar ner genom vattnet och lyste på lugn, sagolik, skimrande undervattensvärld. Våra illgröna, neongula och chockrosa snorklar stack upp ur småvågor ovanför ytan. Ibland försvann de någon minut när vi dök under för att titta nära. Vi njöt extra av bad och strandliv på Lizard Island, innan vi skulle komma upp till krokodilvatten.

På tredje dagen förklarades alla underligheter. Flaggspel var hissats över topp, svensk jätteflagga fladdrade i masten, hela kajutan var belamrad med paket. Den nollande mamman leddes ut, iförd Christians kvarlämnade morgonrock, till pappersrosor och stearinljusfrukost. Rasmus hade målat en fantastisk, stor sköldpadda, som inom ram för alltid sitter i Ariels kajuta. Jens hade lurat mig till skojfotograf och beställt in mammaansiktet i en tigerbikiniklädd pinuppkropp.

Tretton båtar i viken kluckade tomma den kvällen. Besättningar från elva länder var på strandknytkalas till sena natten. Röster, dragspel, gitarrer, munspel och allehanda rytminstrument hittade varandra. I mitt sinne lätade sorgsen saknad av vänner därhemma, till enorm glädje över vårt familjeäventyr, oväntade härliga upplevelser och varma, generösa medseglare.

Andra hamnplatsen efter Lizard Island var en stor bukt bakom Flinders öar. Där låg redan fyra fiskebåtar. Två fiskare kom förbi i en av sina följebåtar. Båda hette Craig och båda blev otroligt glada när Eric bjöd ombord dem på en öl. Kanske blir det inte öl så ofta när de ligger häruppe i vildmarken och fiskar i omkring tre månader. Båda sade sig ha en flickvän i trakten av Cairns. Craig den yngre var nybliven fiskare och bara ”deckhand”. Craig den äldre var ”bäst innanför Barriärrevet på att fånga stora ädelfiskar med lina”. Han räknade med att kamma hem ”trettio grand” (ett-hundrasextiotusen kronor) på den här turen. En gång var fjortonde dag sändes fångsten fryst med moderskepp hem till försäljning. Samtidigt fick

fiskebåtarna påfyllning av mat och diesel. Moderbåten betjänar också de bosättningar som finns så långt ut.

På en annan ankarplats, vid en vit palmklädd strand, träffade vi David med enormt stort skägg och hår. Palmerna odlade han och stranden röjde han och hoppades kunna skapa ett isolerat semesterställe för vildmarksturister. Hans eget halvöppna hus var klätt med hajkåkar, valben, enorma och speciella snäckor, torkade fiskstjärtar och vackra stenar. Frun hade nyligen lämnat ön. ”Men hon kommer tillbaka.”

Ägaren av ön och hans kompis var på besök. Det blev en häftig ”out-back”-fest. Mycket hembryggd öl. Ur havet hämtade musslor grillades över öppen eld. Alla hjälpte oss att bära Ariels jolle över lågvattenstranden när det var dags att fara ut i mörkret och koja. Vi hann bli ordentligt saltvattensduschade på vägen. Hela familjen sov tungt trots att Ariel började rulla när skyddsrevet senare försvann under högvatten.

Krokodiler och seglarvänner från förr

Det röt och blåste och dundrade och gungade när världens starkaste passadvindar dag efter dag virvlade in i Ariels revade segel. Med väldiga krafter akterifrån pressades båten till att surfa med vågor i uppemot tolv knop. Varje dag lättade vi ankar vid sjutiden på morgonen, för att hinna i hamn före mörkrets inbrott. Stora Barriärrevet är väldigt; stort, vilt och långt. Mellan dess luriga revformationer ville vi absolut inte segla i mörker. Inte många öar finns att gömma sig bakom för natten.

På sju dagar seglade vi lika långt som från Ystad till Gävle. Fastlandet höjde sig om babord i taggiga, otillgängliga toppar. Mäktiga och kraftfulla så vi tappade andan. Ju närmare Torres sund vi kom, desto starkare blev tidvattensströmmarna. När vi rundade Cape York på Australiens nordspets, hade vi fyra knop ström med oss, förutom de tio vi redan seglade. Fyror förbi som om vi vore en snabb motorbåt. Appledore, som kom norrifrån från Papua Nya Guinea, kunde inte synkronisera sin angöring med tidvattnet, utan fick strömmen mot sig. Båten rörde sig tidvis inte framåt alls.

Thursday Island! Mitt i Torres sund mellan Australiens norra spets och Papua Nya Guinea. Ett begrepp i långseglarkretsar. En mötesplats för båtar från hela Stilla havets övärld. Ett ökänt svårnavigerat omkringvatten. Otäckt starka tidvattensströmmar och luriga rev. Och så krokodiler överallt. Vi mötte bara Appledore och undrade var alla andra vänbåtar höll hus. Månen i nedan var halv, så tidvattensvirvlarna var snälla. Ariel åkte bara måttligt

upp och ner, och fram och tillbaka med strömmarna på Thursday Island, ankarplats.

Om krokodiler fick vi höra allt av australiensiska Bob, ”Crocodile Bob”, på trimaranen Tao. Han hade före sin pension jobbat som krokodiljägare i tjugo år och tjänat sköna slantar på krokodilskinn och kött från de stora saltvattenskrokodilerna. ”Det gäller att skjuta dem på rätt ställe så att de fina delarna av skinnet inte blir förstört. Skottet måste ta mitt i hjärnan annars dör krokodilen inte. Då kan den bli extra farlig. När den väl är död måste jag snabbt få tag i krokodilen innan den sjunker eller förs bort med strömmen. De små fick jag mest betalt för. De vuxna brukar vara mellan tre och fem meter. Den största jag sett var en riktig bjässe på sju meter. Jag har aldrig råkat illa ut men en kompis fick sitt ena ben ordentligt skadat. De människor som ibland stryker med brukar vara okunniga turister. Krokodilerna lurar gärna i mangrovebuskar, ofta i närheten av flodmynningar. Ibland kan de simma in till vanliga sandstränder.”

Vi tillbringade en afton med krokodilhistorier och hembryggt öl på Tao. Bobs nyblivna skotska hustru i sextioårsåldern spelade säckpipa så det rungade över viken. Ian på Bowspring tittade förbi. Han hade seglat runt dessa farvatten i tio år. Sedan han nyligen fått två små barn som sprang runt på däck, visade krokodilerna Bowspring ett oväntat intresse. ”De simmar gärna nära båten och kikar.” Tidigt nästa morgon vaknade vi av att Bob kallade på oss från sin stora aluminiumjolle. Han hade spanat in en stor ”croc” åt oss att bese.

På tjugo meters håll, gömd bakom den närmast ankrade båten, såg vi en stor krokodil som solade sig på en sandbank. När vi försiktigt gled närmare med kameror i högsta hugg, tittade han på oss och slank med en kraftfull knyck på stjärten ner i vattnet. ”Han ligger därnere och väntar på oss”, sa Bob. ”Tur att vi inte åkte i er lilla gummijolle.”

På Thursday Island mötte vi en charmerande blandning av Stilla havets människor. Färre vita än polynesier, melanesier, mikronesier, asiater och aboriginer. Av det moderna västerländska Australien såg vi bara den flygburna kustbevakningen, som varje dag anropade oss och alla båtar på väg. Måhända önskar man inte oregistrerade besök norrifrån. Den stora kontinenten Australien med sina knappt tjugo miljoner invånare skulle lätt kunna ge plats för hela folk från asiatiska länder några sjömil norröver, där man trängs om livsutrymme.

Torres sund är en mur mellan två världar och en portgång från Stilla havet till Australien. Under andra världskriget kämpade en skara australiens-

re på Thursday Island för att hålla japanerna borta från sitt land. Vi besökte en kyrkogård där hundratals japanska pärldykare låg begravda. På gravstenarna fanns årtal mellan 1922 och 1939.

Strax före nymåne och därmed sammanhängande springflod, lämnade vi med saknad den kulturella smältdegel som öarna i Torres sund utgör. Sjuhundra sjömil låg framför oss till Darwin. Från Australiens nordosthorn till dess nordvästhorn. De pålitliga passadvindarna lämnade plats för stilla värme och bara lite sjöbris framåt eftermiddagen. I den lätta vinden gled vi fram över lugnt hav för bara spinnaker. En seglares dröm som inträffar alltför sällan. Rasmus satt vid bordet i sittbrunnen och jobbade med sina ganska krävande högstadieböcker. Jens badade på fördäck i alla våra baljor och spannar. I kolmörk natt kryssade vi mellan rev och öar den sista biten in till Darwin. Som vanligt vägleda av våra goda vänner fyrarna.

Att känna någon på en plats man besöker är härligt. I Darwin bor kanadensiska Terry och David, med två barn, sedan sju år tillbaka. För tolv år sedan träffade vi dem i Medelhavet, där vi seglade med Ariel III från en sommar till nästa. De seglade under fem år med katamaranen Mr Teng. Rasmus var tre månader gammal när vi lämnade Sverige och hängde mest förnöjd på Erics eller min mage. Christian red kamel med då sexårige Max i Tuni-siens öknar och lekte riddare på Malta, inspirerad av Malteserordens gamla rustningar. De två familjerna vaktade varandras båtar och vi fångade vår första bläckfisk tillsammans.

I Australien träffades vi ånyo på kajen och stirrade nyfiket på varandra. Hur mycket hade vi förändrats på tolv år. Skulle vi känna igen våra forna seglarkamrater. Begynnande magar och lite rynkiga ansikten. Deras mörka hår var silvergrått. Vårt blonda har stått sig. Samma glada ögon och varma famntag. Lille Max var en och åttiofem.

Att inte behöva vara överdrivet aktiv, undersöka alla aktiviteter och ta alla initiativ själv, på en ny plats, är häärligt. Vi blev körda i luftkonditionerad bil till krokodilpark, fågelskådarplats, känguruställe, affärer och informationscentral. Vi fick planer för kommande utflykter, färdiga middagar, renbäddade sängar, hur många duschar vi ville och en tvättmaskin som helt stod till vårt förfogande. Den gick i ett dygn. Sedan hängde alla våra icke mer äckliga lakan, handdukar, t-tröjor och kortbyxor på tork i två dygn. I trettiotvågradig värme och sol borde de ha torkat på nolltid. Men den djungelliknande trädgården totalbevattades automatiskt två gånger per dygn och poolen fuktbemängde luften. Papegojor skrek hela natten men vi sov gott under tre jättestora fläktar. Huset stod som de flesta där på

pelare. När monsunregnen kommer kan människor fortsätta hänga tvätt, spela pingis eller grilla med grannarna, under sitt hus. Vi åt på verandan, både frukost, lunch och middag. Den är matrum året om.

Sista dagen i Australien handlade vi souvenirer. Ordet är misshandlat och har kommit att betyda plastigt krimskrams. Ursprungligen innebär det franska ordet bara minnessak. De souvenirer som vi samlade över hela världen betyder mycket för oss. I vårt framtida hem ska vi ha en jättestor skotsk flagga, oljefatrummor från Karibien, indianska textilcollage från San Blas, flöjter, skulpturer, tamtamtrummor, tikigudar, skålar, benfigurer, bordsunderlägg, korgar, varmvädersviftare, kokosnötsmuggar, rytminstrument, tyger, snäckor, hajkäke, fenor och koraller från Stilla havets öar. Undrar om det passar ihop med våra få magasinerade allmogegrejor.

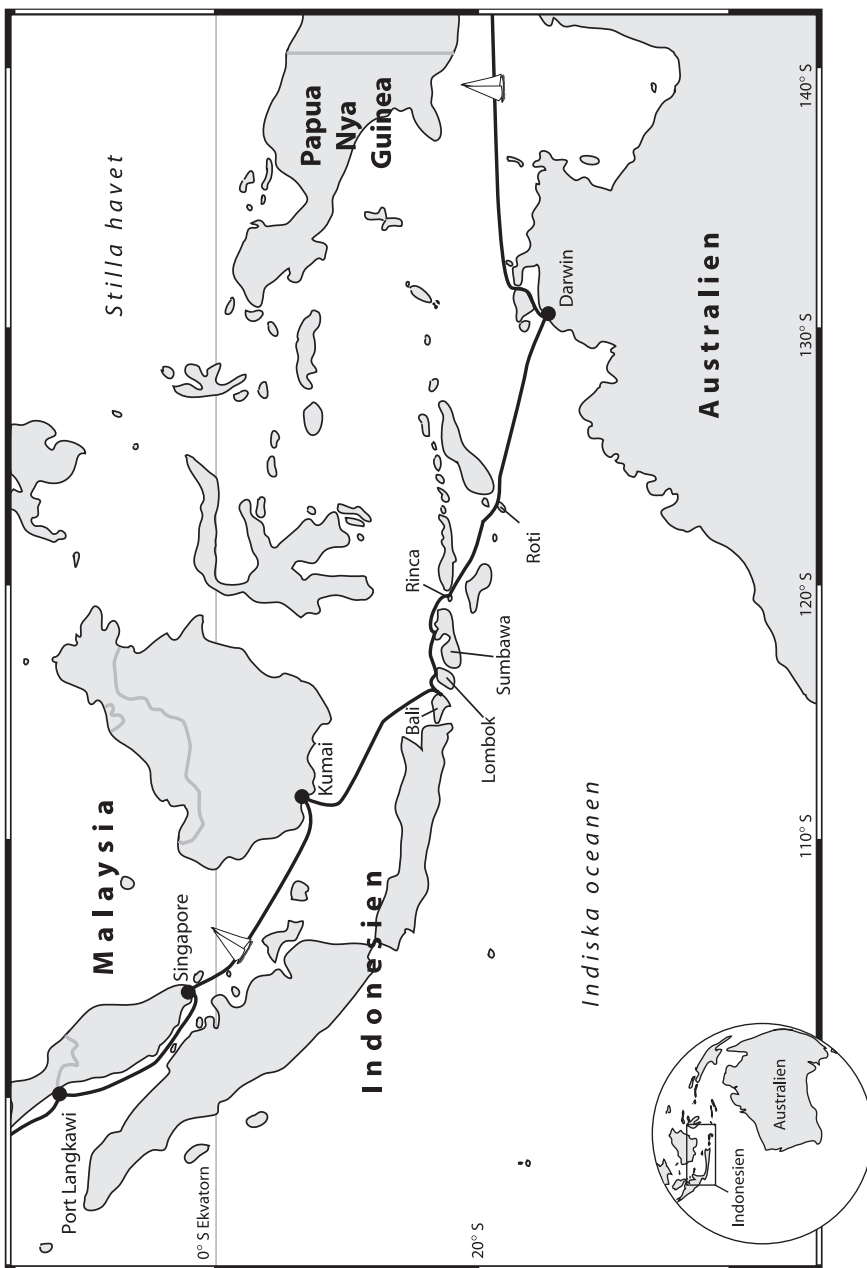
Från Australien fick vi med oss aboriginers bilder av kängurujakt, handmålade bumeranger och didgeridooer. En rätt använd bumerang återvänder inte. Den lägger sig bredvid ett dödat djur. Didgeridooer tillverkas av eukalyptusgrenar som hungriga termiter ätit ur. Termiter är inga myror utan nära släktingar till kackerlackorna. Termiternas, upp till fem meter höga hus, är byggda av ett lerliknande grått material. Vi såg hundratals stå, som formfulländade moderna skulpturer, utspridda över landskapet. De ljud som våra första didgeridooelektioner gav upphov till påminde mest om när luften går ur en ballong. Rasmus och Jens fick urtoner ur sina mindre didgeridooer av bambu.

Australien är enormt stort. Vi hade behövt många månader för att lära känna landet. Som vanligt önskade vi att vi haft mer tid. Ett smakprov på Australiens storslagna natur fick vi i Katherine National Park trettio mil söder om Darwin. Några dagar paddlade vi uppför en dramatisk flodravín. Tjugo meter höga bergväggar i rödgulbruna klippmönster, grönskande biflodsgraviner, insprängda små sandstränder, snälla sötvattenskrokodiler, pelikaner, häger, örn och falk, brusande vattenfall, porlande rännor och varma badpooler överallt. Våra två tält blickade från en sandkulle ut över en jätteklippa mitt emellan två raviner där Katherine River delade sig. På en hög slät klippvägg hade aboriginer för tiotusen år sedan målat motiv från mytologi, liv och leverne. Den ockraröda färg som användes "åt" sig in i klippan och kunde motstå vind och väder. Andra färger som funnits i bilderna var borta.

Discovery berättade på kortvågsradion att de klarerat in i Kupang på västra Timor, Indonesien. "Otroligt fullt med folk, smutsigt och spännande", var deras upplevelse. Senare hörde vi om uppblossande oroligheter på

Timor och om hur våra medseglare valde att undvika ön. Vi tänkte göra likadant. Även om vi då måste segla olagligt genom övärlden i Indonesien ända bort till Bali, som var nästa ställe efter Timor där det gick att klarera in.

Vi kände oro inför Indonesien. Efter alla skepparhistorier som cirkulerade om pirater och korruption. Inför den kulturchock som vi visste väntade i ett av världens folkrikaste land. Inför hotet av malaria, denguefeber och andra sjukdomar. Inför, inte hajar och krokodiler, utan flera meter långa svartvitrandiga dödligt giftiga sjöormar. Ja, ja, vi visste att rädslan försvinner när vi kommer fram och får kunskap om hur allt fungerar. Så hade det varit hela tiden dittills, men vi kunde ändå inte styra oss själva till att inte vara oroliga. Ariel var sprickfärdig av nyinsköpta matförråd.

15

I de många människornas land

Indonesien

Norrut! Timorsjön öppnade sig framför oss. När till och med Eric är orolig känns det nervöst. Vi lämnade australiensiskt territorialvatten och spanade efter indonesiska fartygsljus i natten. Om de nu har några ljus alls.

Tre vindstilla nätter senare siktade vi lanternor på en större motorbåt som styrde rakt ner mot oss. Hjärtat halkade upp i halsgropen. Stark fullmåne avslöjade en stor målad träbåt med uppåtsträvande spetsig för och förhöjd boendedel över aktern. Det var mycket tydligt att båten inte kom från något västerländskt land. Motorn bullrade högt över vattnet, utan ljuddämpare. När den kom närmare kunde vi skymta en massa mörkhyade män på däck. ”Fy farao, vad skulle vi i dessa illa beryktade farvatten att göra? Med barn och allt vad vi ägde!” Tanken gled som en förfärlig insikt genom huvudet under den minut det tog för båten att komma fram. Men den fortsatte stadigt förbi oss och med enorm lättnad såg vi den stora trål som båten drog efter sig.

Ariel gled ut över kontinentalsockeln från hundra till flera tusen meter. Där låg en hel rad med ljus. Indonesiska fiskebåtar som sökte fångst på grundbankarna. Alla hade gröna, röda och vita ljus, precis som de skulle.

Passadvindarna förlorar sin kraft mer och mer ju närmare man kommer ekvatorn. Vi seglade i svaga vindar, för bara spinnaker. Den stod som en australiensisk ölmage framför Ariel, och drog oss med god fart. Rödiglödande solnedgångar. Orangeskimrande natthimmel. Sköna dygn rullade långsamt.

Efter kvällsmat en dag i september år 2000, stod jag ensam utan kläder i akte sittbrunnen på Ariel IV. Bara månljus och stjärnorna. Så härligt att hämta obegränsat med ljummet badvatten direkt ur havet. Kletig svett efter dagens trettio grader rann ut i självlänsarna. Mycket begränsad mängd soluppvärmt sötvatten ur en av våra plastpåsduschar spolade bort salt från min kropp.

Eric satt vid fotogenlampan i främre sittbrunnen och skrev dagbok. Ras-

mus och Jens diskade i pentryt. Deras ljusa huvuden skymtade genom nedgångsluckan. Jag gick som vanligt och la mig klockan åtta. Då hade Eric och barnen börjat spela skuggteater på storseglet med händerna och våra starkaste ficklampor.

Förutom fiskebåtarna såg vi bara ett enda skepp under de sex dagar som det tog oss till Indonesien. Havet var stort och tomt. Om Eric och jag under någon vakt blev väldigt trötta satte vi klockan på en kvart, sov en stund och vaknade till för en ny koll av horisont, kurs, segel och vindroder. Klockan sju varje dag väckte jag Rasmus som tog morgonvakt. Eric och jag kunde sova ut.

En söndagsmorgon ankrade vi på Rinca, en av Komodoöarna. ”Selamat pagi; god morgon!” Indonesien är lika långt som sträckan mellan Stockholm och Kairo, men består av öar, ungefär fjortontusen. Tvåhundra miljoner människor bor i detta det femte mest folkrika landet på jorden. Sprungna ur trehundra olika folkgrupper. Talande lika många språk. Med ”bahasi” som gemensamt andraspråk. Mest muslimer men också kristna, hinduer och buddister. Inte konstigt att indonesierna har svårt att hålla ihop sitt land.

Redan när ankaret gick såg vi på stranden två av de berömda ”Komodo Dragons”, som bara finns där i hela världen. Upp till tre meter långa och hundra kilo tunga kan de bli. Farliga för rådjur, får och småvilt. Även vattenbufflar ger de sig på. Men drakarna är egentligen bara jättestora vanliga ödlor, som blåser upp sig när de blir skrämde. I Rinca nationalpark mötte vi fem komodovaraner, varav en var enormt stor. Med tung kropp och fötter som en krokodil. Med huvud som en ödla och en spelande vit kluven tunga.

Guiden Randoor tecknade åt oss att inte gå nära. Han kunde ytterst lite engelska men lyckades berätta att varanerna äter en gång i veckan och att även människor har råkat illa ut. Den största varanen stannade tio meter från oss. Vi kunde urskilja kroppens grönskimrande fjäll. Randoor stod framför oss med en lång påk. Varanen vände sitt huvud mot oss och reste det uppåt. Randoor tecknade till oss att gå omedelbart, men långsamt och baklänges medan vi hela tiden tittade på djuret. Ja, guiden kunde säkert sin sak men det kändes skrämmande och som om vi kommit för nära. Jag var glad över att vi inte givit oss ut själva på ön, som vi tänkt från början.

I en av de få vattensamlingar som fanns kvar i flodfåran, stod några vattenbufflar och trängdes. Vaggande med sina enorma horn. Vid nationalparkens lilla trähus hängde tre buffelskallar. Överallt på ön sprang, hoppa-

de och klättrade apor. Men vi såg mest rosa rumpor. De försvann tjattrande när vi närmade oss.

Randoor var sistaårsstudent på en turistutbildning. Hans arbetsplatspraktik var förlagd till Rinca, dit nästan inga turister kommer. Indonesien, liksom många nationer i utveckling, ser framtiden i turistpengar. Att göra turistattraktioner av djur och natur, av ett lands historia och traditioner, är inget nytt. Hoppas bara att något vanligt liv får finnas kvar, utan att dess utövare måste snekla efter pengar.

Skymningen sänkte sig över Indonesien när vi klättrade nedför berget, tillbaka till hemmet: Ariel i bukten. Hon låg där snällt med Timorsjön kluckande runt skrovet. De ljud som följde oss in i sömnen från land, lät precis så som man tänker sig att djungelljud ska låta.

I fem dagar låg vi för ankar i en underbart vacker bukt bakom ön. En så kallad vardagsvecka i vårt dåvarande liv. Upp tidigt med solen. Morgondopp med familjen runt båten. Skola med barnen på förmiddagen medan Eric fixade småjobb; ankarkedjan fick nya tiometersmärken, nödspannen packades om bredvid räddningsflotten, jollen behövde nya förtöjningstampar, Jens kanot blev tätad, propellern tvättades ren från snäckor, släpgeneratorn monterades om till vindgenerator och soporna skulle brännas iland. På eftermiddagarna snorklade vi. Eric sköt fisk till middag. Gulsvartrandig "sweetlip". Gissa om den hade stora läppar. Rasmus och Jens hade återigen kamrater. Tre på Discovery, en på amerikanska Dreamcatcher och två på kanadensiska Synchronicity. Åtta barn med tillgång till fyra flytande hem, flera segeljollar, gummibåtar, kanoter, surfingbrädor och en härlig strand. Gissa om de hade kul! På kvällarna träffades vi alla i någons sittbrunn eller med knytkalas på stranden. Nej, jag hade inget emot vardagsliv.

När vi gick iland i de indonesiska byarna var jag iklädd bordsduk. I och för sig ett vackert rödbrokit sarongtyg. Men det var varmt om benen. Och varmt i midjan där ett bälte höll långkjolen uppe. Skjorta med ärmar också. Axlar och knän skulle helst inte synas. Ändå är indonesierna inte hälften så stränga muslimer som araberna. Eric kunde ha kortbyxor liksom många av de lokala männen.

När vi rodde in mot stranden till vår första indonesiska by i Wera Bay, på nordvästra Sumbawa, såg vi hundratals barn i alla storlekar komma pilande – som bin mot en honungsblomma. De mötte oss i vattnet och drog vår jolle de sista tio metrarna. Tysta, lite blyga. Ända tills någon av de äldre sa "hello mister". Sedan följde en kör av "hello mister, miss, mrs" och "what's your name?". Vi sa våra namn och de sina. Också män och kvinnor kom

fram och ville hälsa. Alla log och skrattade. Våra fåtaliga indonesiska ord gladda extra. De följde oss tätt, tätt intill, genom hela byn. En trång het svartsandrykande väg mellan små höga trähus på pålar. Högst upp på gavelnockarna ståtade målade snickerier föreställande drakar och spännande asiatiska figurer. På branta hustrappor satt äldre människor och kvinnor med små barn. Alla vinkade. Barnen var klädda i kortbyxor, tygskynken eller ingenting alls. Kvinnorna i blusar och saronger, ofta med ett tygstycke runt hela huvudet eller en toppig kinesliknande vasshatt. Många kvinnor, speciellt de äldre, var mörkröda i munnen, saknade tänder och hade stora utväxter runt munnen. Vi förstod senare att "utväxterna" var betelfrön som de knep, liksom snus under läppen, och sög på.

Wera Bay är känt för skeppsbygge. Under en åtta meter hög, rickig palmbladskonstruktion låg en halvfärdig femton meter lång fiskebåt i trä. Många män arbetade för hand med olika delar till båten. Det enda elektriska verktyg vi såg var en liten handhyvel. Skrovet byggdes upp av stora stockar som yxades fyrkantiga och passades ihop efterhand. Åtta månader hade man hållit på.

Längre bort på stranden fanns ytterligare en fiskebåt på gång. Flera män stod under egna palmbladstak och arbetade med mindre utriggade båtar. I vattenbrynet låg tiotals kanoter och på redde låg fyra stora riggade fiskebåtar. En båt kom in medan vi stod där. Hälften av alla våra följeslagarbarn sprang och mötte den. Från midjedjupt vatten hämtade de buntar av ris och grenar som lastades av. Alla familjer i byn fick sin ranson av bränsle till kokeldar. Det stojades, larmades, plaskades och jobbades. En äldre kvinna hutade åt de barn som stod runt oss. Vi förstod att de borde gå och hjälpa till. Men så log hon och sa med kroppen. "Nåja stanna hos besökarna en stund. Det kommer inte så många långväga främlingar hit."

På kvällen hade vi trettio två grader i förpiken. Rasmus och Jens sov i sittbrunnen under varsitt tunt lakan. Eric sov på golvet under en vindtunnel som fångade vind in genom stora förluckan. Själv sov jag i min koj under en våt handduk. Inte så romantiskt precis. Under dagarna gav vi upp, lät svetten rinna fritt överallt och drack litervis med vatten. Solkrämen hade skyddsfaktor 30. Hattar och solglasögon var rutin. Vi brände fötterna på däck. Antihalkskydden på nedgångstegarna är gjorda av gummi. De osade bränt. Kvällarna var härliga; svalkande långa simturer, kvällsbrisfläktad middag i sittbrunnen. Jens bakade en kaka. Vi mumsade i oss den och drack te till. Iste!

Den fjärde indonesiska by vi ankrade utanför hade sett västerländska bå-

tar förut. Några hade lärt sig att på dem kan man tjäna pengar. Godor lik-som råkade följa med i vår taxibuss till marknaden. Trevlig som tusan var han och visade oss allt. Härligt myllrande folkliv, kryddor, frukt, grönsaker, hattar, korgar och träarbeten. Allt visades på flätade underlägg direkt på marken. Jens köpte en kniv med handsnidat handtag och slida. Den kostade tio kronor. Sedan rekommenderade Godor en traditionell lunchrestaurang. Maten smakade pyton och ägaren visade sig vara Godors faster.

Vid återkomsten till byn tog Godor oss med hem till sin mor och hela sin storfamilj i ett litet lådformat trähus. Där begärde han fem gånger mer betalt, än vad en legitimerad guide enligt resehandboken ska ha. Vi blev arga och stegade ut. Då sa han vänligt, som så många indonesier har sagt sedan dess, ”vad vill ni betala?” Vi nämnde ett pris, han sänkte sitt bud, vi höjde vårt, han sänkte, vi höjde ... Till slut kom vi fram till ett pris som alla var nöjda med. Det låg åttio procent under utgångsbudet.

Sedan prutade vi och ackorderade varenda dag. Det sägs att indonesiern ser ner på den besökare som inte begriper konsten att pruta. Till sist orkade jag inte diskutera om tomaterna skulle kosta femhundra rupier mer eller mindre. Det handlade om en femtioöring. Senare på dagen kom Godor utpaddlande i en urholkad trästam med utriggare. Som minne ville han ha Erics shorts eller simfötter. Vi gav honom inget. Om seglarna börjar ge bort grejor kommer alla människor här att börja tiggas. Som de gör i Karibien. Under natten försvann Erics och Jens simfötter ur sin låda på däck.

Tempel och orangutanger

På ön Lombok, lillasyster till Bali, åkte vi på rundtur tillsammans med besättningen på Dreamcatcher. På utriggarkanotfärjan in från ankarplatsen på morgonen träffade vi Sitar. Han klappade kelet sin stiliga tupp i knäet. Den skulle se mindre välkammad ut på hemresan. Efter att ha vunnit pengar åt honom i ett tuppslagsmål.

Vi matade apor i djungeln, badade i gamla tiders kungliga vattenpalats, bestänktes med heligt vatten i ett hinduiskt tempel, såg kvinnor och barn väva bröllopsyger, hälsade på hos träsnidare som tillverkar masker och offerskålar och besökte de risfält som ditt ris kanske har vuxit på. På vägarna körde fler färgglada hästdragna passagerarvagnar än bilar. Och överallt fanns det människor, små leende människor. Många många ville sälja oss något. Färska sojaböner spritade ur skida smakade bra.

Väder och vatten var snälla under seglingarna mellan öarna i Indonesien.

Vi startade ofta vid sextiden på morgnarna med det första ljuset, och kom fram till nästa by mitt på dagen. Lätta skiftande vindar skjutsade oss över stilla hav. Ofta tvingades vi gå för motor. Eftermiddagarna tillbringade vi med att dyka, simma och fiska eller iland med promenader genom byarna. Alltid behandlades vi som en stor attraktion och blev åtföljda av en massa människor. Rasmus, Jens och de andra barnen tyckte det blev lite jobbigt ibland och valde att stanna ombord.

Indonesierna är suveräna seglare i näst intill "historiska" farkoster. Överallt byggdes eller reparerades mindre båtar. På sundet mellan Lombok och Bali såg vi hundratals stora och små utriggarkanoter med randiga segel i olika färger.

På väg genom Indonesien hade vi till slut sällskap med sex andra familjebåtar från Nya Zeeland, Australien, USA och Canada. Alla besättningarna hade haft det bra i sina hemländer. Ändå hade de lämnat trygga liv i längtan efter "tid för varandra, äventyr och möten med annorlunda kulturer och människor". Båtarnas uttrycker ofta ägarnas inre motiv som: Dreamcatcher, Dream on, Discovery, Slice of Heaven, Time Out, Freedom, Stressless, New Life, Hideaway. Under världsomseglingen hoppades vi alla, i enlighet med namnen på båtarna, fånga en dröm och en bit av himlen, känna frihet och stresslöshet, ta tid ut och upptäcka nytt samt hitta ett gömställe. Våra kompisfamiljer hade seglat i mellan ett och fyra år. Barnen ombord var i åldrarna fem till tretton år. Rasmus och Jens var glada, när de nu hade ett någorlunda stadigt lekgång under en tid. Alla tolv barnen åt ofta tillsammans på någon av båtarna, badade, busade och spelade spel. Elvaåriga Scott firade födelsedag. Då var det simhopp från däck och skattjakt i jollarne runt till alla segelbåtar. Vi tyckte det kändes skönt att segla i grupp, i dessa lite osäkra farvatten. Ibland samlades vi alla tjugosex, på tjugo meter långa Discovery, till planering och knytkalas.

Bali! Vilket fantastiskt ställe. Visst var hamnen som ett illaluktande dike med halvförfallna fiskeskorvar och smäckbyggen för charter. Och visst var land fullt av aggressiva prylförsäljare och allehanda turistlurare. Men de vanliga vänliga människorna, den omväxlande frodiga grönskan, de böljande bergen och vulkaner, de tusentals små och jättelika stenstatyerna överallt längs vägarna och fantastiska hinduiska tempel. Nittio procent av Baliinvånarna är hinduer. Familjetempel i trädgårdarna, ibland på taken, områdestempel och de stora allmänna templen. Vi tjejer fick komma in bara om vi inte hade menstruation och om vi bar sarong och gult midjebälte av tyg. Många av statyerna på ön bar midjesarong av schackrutigt tyg. Det såg kul

ut. Tygets vita och svarta färger representerar godhetens och onskans kamp mot varandra. Hela ön var som en myllrande religiös kultplats, vardag som helg.

Vi imponerades också av marknadernas enorma utbud. I västerlandet tillverkar ett fåtal människor mer eller mindre användbara ”grejor” med hjälp av många maskiner. I Indonesien tillverkar mängder av människor vad man behöver, utan maskiner. Efter en dag på marknaden sprack min plånbok. Den var inte dimensionerad för den miljon rupier jag bar i en tvåcentimetertjock hög. På vägen hem hade jag i ryggsäcken stora påsar med hel kanel, muskotnötter och saffran, mango och ananas. Eric bar en meterhög bananstock.

Från Bali seglade vi vidare mot Borneo. Ända sedan både Eric och jag som barn, läste om den tuffa flygaren Biggles äventyr på Borneo, hade vi drömt om att få komma dit. Rasmus och Jens har inte läst de böckerna men jag tror att vår entusiasm hade smittat av sig. Det kändes överkligt att vi nu var på väg, på riktigt och skulle åka uppför en flod rakt in i djungeln. Vi såg framför oss hur upptäcktsresanden i vita kläder och tropikhatt kämpade sig fram bland lianer, svepande med macheten, medan malariamyggor, ormar och leoparder anföll från olika håll. Och oväntat skulle giftiga pilar komma flygande från skickliga rörlåsare, osynliga i sin egen djungel.

Vi gick i god tidvattensmedström in i Kumaifloden och försökte hitta rännan som enligt vår guidebok skulle finnas där. Mörkret började falla och strömmen svepte oss fortare allteftersom floden smalnade. Plötsligt pep ekolodet intensivt och visade 0,2 meter under kölen. Eric slängde i backreglaget och motorn dundrade upp på högvarv. Vi såg ekolodet gå ner till 0,1 innan vi fick stopp på Ariels tjugofem ton. ”Usch, nu var vi riktigt nära!” Att bli sittande på en sandbank i en okänd flod i djungeln hade varit förfärligt. Med hjälp av ”waypoints” (angivelse av korrekt latitud och longitud) på GPS-navigatorn hittade vi till slut långsamt in och ankrade i strålkastares sken bredvid familjeseglarna.

Morgonljuset avslöjade tät djungel på ena sidan floden och Kumai, en människomyllrande arbetstät indonesisk by, på andra sidan. Vid brygga låg slitna lastskutor av trä. Vi hyrde några mindre smala långa flodbåtar, och begav oss sex seglarfamiljer i tre dagar uppför en biflod in i djungeln i Tanjung Puting National park. Tänk, att man nuförtiden måste nationalparkförklara djungel, för att djur och värdefulla regnskogsträd ska få vara i fred.

På ena sidan floden låg flodbyar byggda helt på pålar, med röjda små risfält till försörjning. Alla seglarbarnen åkte tillsammans på en flodbåt och vi

såg dem vinka till barnen iland. Längre upp fanns skogshuggarnas kojor, kläddlinor och kanoter. På andra sidan floden låg nationalparken och orörd regnskogsdjungel. Med en liten biflod svängde vi in i en tunnel av trasslig grönska. Vattenspegeln blev smalare och smalare. Båten fastnade ibland i tjocka sjok av vattenväxter. Vår indonesiska båtförare hoppade i och skar loss med machete.

I skimrande skymningsljus satt vi tysta på däck, förundrade, och njöt av djungelns överdåd. Det luktade ångande varma växter av exotiska slag. Djungelns invånare bedövade oss. Fågeltoner, krax, tjatter, skrik, vrål, hoande, rassel och gräshoppors aftonsång. I träden satt överallt apor; näsapor, gibbonapor och de grå långsvansade. Ormarna, krokodilerna, leoparderna och alla de andra hade vi inte turen att få se.

När floden nästan inte syntes mer kom vi fram till Dr Galdikas forskningsstation. Långbåtarna la till vid en liten träbrygga, där vi togs emot av en busig tam gibbonapa som lekte vilt med Rasmus och Jens. Nästa morgon vaknade vi av att han satt inne i vårt stora moskitnät och provade kläder.

På bryggan upp till forskningsstationen satt en halvtam orangutang. Hon fick syn på ett paket kex som Jessica från Synchronicity hade i bröstfickan på sin skjorta. Oj, vad Jessica blev rädd när apan ställde sig upp, lika stor som Jessica själv, och slet sönder fickan. På forskningsstationen hade man arbetat hårt i trettio år, för att rädda och återinföra orangutangerna till sin regnskog. Längre fängades de hårt för försäljning till djurparker och rika privatpersoner. Dr Galdikas från Kanada, känd på Borneo som ”ibu”, (mamma) professorn, har räddat en livskraftig stam av orangutanger tillbaka till Tanjung Puting. Hon räknas som en av de tre pionjärerna inom primatologin (apforskning). Den kanske mest kända var engelskan Jane Goodall med sina schimpanser och därefter Dian Fossey med sina bergsgorillor. Båda arbetade i Afrika.

Vi vandrade ut till ett matställe där det serveras bananer en gång om dagen. De orangutanger som ännu behöver kontakt med människor vet att de kan komma. Ibland är de många, ibland bara några få. Där stod vi under enorma träd, som i en katedral, mitt i en av Borneos tätaste djungler. Det knakade och brakade i trädtopparna när ett tjugotal orangutanger kom, svingande sig från träd till träd. Hängande i en arm eller ett ben väntade de på sin tur. Äldsta mamman med bebis runt magen åt först. Det syntes att hon hade respekt med sig. Sedan hoppade busiga orangutanger ner och tog för sig. Orangutang betyder skogens folk. Djupt berörda vandrade vi, tolv vuxna och tolv barn från hela världen, på smala stigar tillbaka till floden.

Sedan sov vi under myggnät på flodbåtsdäck med djungelns alla ljud i öronen. Otroligt fantastiskt underbart.

Oväder och lyxlirarliv

Tillbaka i seglarnas vardagsliv fick vi akut problem med landtransport. Våra två dingar dog. Stora dingan, som vi hade med oss från Ariel III, läckte in mängder av vatten. Som att sitta i ett flytande badkar. Lilla dingan, som ingick i köpet av Ariel IV, läckte ut luft i rasande fart. Båda var av gummi, hade levt i mer än femton år och landat på otaliga stränder, ibland med grus, sten eller korall. På båda hade vi varit tvungna att binda fast akterspegeln av trä med band mot gummipontonerna. Båda hade "Tender to Ariel IV" stolt målat på sidan. Båda låg helslaka på fördäck. Eric stod bredvid och tittade uppgivet från den ena till den andra. Vilken skulle han satsa på att lappa för hundra gången.

Till lördagskvällens strandfest på lilla ön Serutu, halvvägs från Borneo till Singapore, fick vi lift iland med en grannbåtsdinge. I gänget på stranden mötte vi Joy, amerikansk övervintrad hippie i flammande solnedgångsmålad båt. Hon vädrade ilska runt elden då hennes besättning hade övergivit henne i Kumai: "så gör man inte mitt under en översegling, vad som än är anledningen." Ensam på Borneo blev hon tvungen att leja två indonesiska män som aldrig varit på en segelbåt förr: "De tog bra betalt men kunde inte ens styra på en vanlig kompasskurs. När jag vaknade efter tre timmars sömn hade de seglat åt fel håll."

Brittiska Luck's all hade erbjudit Margret, en av de avhoppade från Joy, passage till Singapore. Margrets historia handlade om "kapten Joy" som demonisk slavdrivare, som utövade i det närmaste psykisk tortyr. Historier om avhoppade eller avslängda besättningsmän är talrika. Det är inte lätt att hitta en okänd utomstående som kan passa in med en inbodd besättning på en så begränsad yta som en båt. Till undantagen hörde tjugofyåriga Kent från Nya Zeeland, som familjebåtarna slogs om. Gladlynt, duktig seglare, ordentlig, lärare, lekkamrat och kock. Bättre kunde det inte bli.

Som sista båtar gick vi norrut i Indonesien innan säsongen var slut och vädret skulle vända till motvind och motström. Sedan Australien hade vi hunnit bli lättvindsseglare och motorbåtsförare. Usch! Och dyrt med all diesel. Trots att den bara kostade ett par kronor litern. Men vädret i dessa vatten är en skälm.

Några timmar ut från Borneo tornade mörka ovädersmoln upp sig och

vi kunde se regnet komma, piskande vattenytan. Det vräkte sig hastigt över oss och vi hann inte ens få på oss regnjackor över badbyxor och bikini. Rasmus och Jens sprang ner i båten, stängde snabbt luckorna och skruvade dem riktigt hårt. Alla visste precis vad som måste göras i en sådan här situation. Eric försökte skydda sig under lilla soltaket över ratten men blev slagen som av hagel. Jag langade upp en regnjacka. Den blev helt genomblöt innan Eric hann få på den men skyddade åtminstone lite mot det hårda regnet. Tjugofem sekundmeters stormvindar försökte tvinga ner Ariel på sidan. Snabbt uppiskade vågor vräkte över däck. Som tur var hade vi gått för motor och inga segel var uppe.

På en halvtimme var det över. Men ganska slaka såg vi på avstånd ytterligare ett oväder närma sig. Och det såg riktigt skrämmande ut. Vi hissade stormfocken för att kunna hålla båten stadig. Successivt växte en upptill trattformig mörk slang från svarta moln ner mot havet. Den närmade sig som en svart pelare, en "waterspout", som liksom landvarianten, tornado, drar fram med fruktansvärd hastighet och lämnar förödelse efter sig. Den kan uppnå 100 m/s! Med både segel och motor gick vi så fort vi kunde, i den grova sjön, åt det håll som vi trodde var minst trolig att waterspouten skulle välja. Om den hade kunnat lyfta hela Ariel fick vi som tur var aldrig veta.

Nu kom oroväckande svartlila moln från alla håll. Blixtar avlöste varandra. Vatten forsade och sprutade överallt. Sött från ovan och salt i jättévågor som oavbrutet sköljde över hela båten. Jag såg inte längre varken Eric eller båten. Vi satt fastkopplade med livlinor. När jag trots våldsamma krängningar lyckades kravla mig ner i båten upptäckte jag hur vatten strilade in överallt. Luckorna var stängda men vi hade inte tänkt på de små luftningsventilerna i däck. Våldsamma sjöar hittade alla små hål och salongen dröp av havsvatten. Barnen låg i varsin våt pöl under sprayhooden i sittbrunnen och Eric slet vid rodet för att hålla Ariel på rätt kurs. Det varade i tio timmar. Vi var helt slut. Men vi tackade högre makter för att vi inte seglat på någon av de hundratals indonesiska fiskebåtarna i området eller snott in oss i deras utmärkta nät.

Efter tre dygn och oräkneliga snabba regnstormar, de flesta mitt i natten, nådde vi utmattade Bantam Island och Nongsa Point Marina, där vi skulle klarera ut från Indonesien. På bryggan stod sex unga indonesiska män och tog emot våra linor. Som vänliga väsen från en annan verklighet hälsade de oss välkomna. Våra trötta ögon gick i kors, och fötterna med, när vi ovant rörde oss mot land.

Vid bryggans slut låg en vitmenad slottsliknande lyxlirarmarina som vi

först trodde var en hallucination. I dess centrum fanns en slingrande simbassäng med små broar, inramad av stenpartier och frodig grönska. Vi la skeppspappren i en hög på ett marmorbord och sjönk ner i turkosblått icke-salt klart vatten. Under ett vattenfall kikade vi genom strilande brus på den ombonade semestervärld som hotellgästerna helt ogenerat njöt av som en självklarhet. Våra gamla solblekta badkläder verkade malplacerade. Mary och David från Synchronicity stirrade lika förvånade som vi.

I en bortglömd hörna bakom en liten kulle, låg vi i bubbelpool, fnittrade och drack varsin medhavd öl. Sedan njöt vi, alla långfärdsseglarna, och vilade en vecka. Och lekte bortskämda rika turister. Kanske borde vi ha tagit några foton där, för att visa dem som tror att långsegel livet alltid är så. Ytterst få jobb på båten blev gjorda. Under veckan såg vi knappt barnen. Poolen, stränder, ängar, stigar och kamrater uppslukade dem.

Familjen på Synchronicity kom att bli våra bästa vänner. I Vancouver, Kanada, jobbade Mary heltid som socionom och David som ingenjör under tre år när familjen bodde ombord på sin båt, medan de sparade till resan. Barnen var, när de flyttade till båten, fyra och åtta år gamla. "Livet på segelbåt i Vancouvers hamn fungerade bra även om levnadsytan var liten i ett kallt land. Vi var verkligen motiverade att komma iväg. Det svåraste var att ha fräscha kläder till jobbet varje dag", tyckte Mary. Som vanliga medelinkomsttagare, utan hus att sälja, hade de inte kunnat spara mer än ett minimum av det som behövs för en världsomsegling. När vi andra gick på restaurang, stannade Synchronicityfamiljen ibland ombord. Men när de amerikanska familjebåtarna gick in i marina stannade både Synchronicity och Ariel IV tillsammans utanför på ankarplats. Amerikanska besättningar flög hem då och då för att hälsa på släkt och vänner. Kanadensiska och skandinaviska båtar seglade oavbrutet jorden runt.

Vännerna på Jenny Gordon kom in två dagar senare. De hade seglat i tio dygn direkt från Bali. Utvilade och säkra i korken såg vi Chris och Susan stappila iland och förvånas och tjasas av stillaliggande bryggor och latlivet vid poolen. De var båda, för fyra år sedan, framgångsrika advokater i fyrtiofemårsåldern, med välrenommerad egen firma i USA. Men slogs av meningslösheten i vardagslivets stressiga upprepningar. Med erfarenhet av kustnära segling och med ett års kvällskurser i navigation i bagaget, sålde de sina ägodelar, köpte Jenny Gordon och stack iväg. Trots upprörda vänner och kollegor. Välskräddad kostym och dräkt blev utbytta mot slitna kortbyxor, baddräkt och skrynklig färggrann sarong. På båda stod håret på ända och ögonen lyst av livslust.

Efter mest e-postkontakt med Christian därhemma, var det härligt att kunna ringa honom från marinans kontor och prata riktigt länge. Han hade hunnit få perspektiv på resan och tyckte visserligen att det var fantastiskt roligt att vara hemma och träffa alla vänner men i korta stunder kunde han längta tillbaka till oss och det spännande livet ombord. Han tyckte:

Det bästa med resan var mötena med alla seglarmänniskorna. Man fick vänner så fort. Här hemma kan det ta flera år innan man känner någon. Lokalbefolkningen var svårare att lära känna men när det ibland hände gav det mycket och man fick mer personlig kontakt med platsen. Det var synd att det inte fanns så många i min ålder, men jag hade nog tur som faktiskt träffade två tjejer, en från Nya Zeeland och en från Alaska. Men det var ju tyvärr bara några månader vi kunde ses, sen skulle vi segla åt olika håll. Det var trist. Vi håller fortfarande e-postkontakt och kan kanske träffas någon gång. Jag har lärt mig väldigt mycket om andra människor och deras sätt att leva. Bara mellan amerikaner och européer är det stor skillnad. Jag tror att jag själv har utvecklats mycket och fått bättre självförtroende. Fysiskt sett är jag i mycket bättre kondition. Jag hade egentligen gärna följt med hela vägen men jag kände att jag kom för långt efter i skolan och jag behövde börja leva mitt eget liv. Det var ju inte alltid helt lätt att vara så nära sina föräldrar. Än så länge är det bara skönt att vara ensam. Det kändes väldigt konstigt först att komma hem. Med flyg tog det två dagar. Det hade tagit två år att komma dit. Det var lustigt att bara prata svenska igen och kompisarna hade förändrats. En del var nästan som nya personer. Men jag har börjat vänja mig. Det ska bli roligt att ge sig ut och resa i världen igen, på egen hand någon gång.

På andra sidan vattnet från marinan sett, lockade konturer av Singapores skyskrapor. Tillsammans med Taiwan och Sydkorea har Singapore lyckats utveckla sin ekonomi till västerländsk standard. Singapore betyder lejonstad, men liknas i nutid mer vid en av Asiens tigrar.

16

Ren materialism och
asiatisk ödmjukhet

Singapore–Thailand

I sundet mellan Indonesien och Singapore kan man se ett nytt skepp passera var tolfte minut. Vi seglade tvärs över och kände oss som fienden i ett avancerat dataspel. Överallt tycktes överdimensionerade skeppsstävar styra rakt mot oss. På andra sidan ändrade vattnet färg från blågrönt till brunt.

Vilken förflyttning i tid och rum! Från nästan forntidsliv i avlägsna indonesiska byar och vild djungel, via internationellt semesterliv i lyxmarina, till extremt västlandsliv med bilar och åter bilar, slippers, stress i blick och prylar i mängder. Singapore, som ett New York i miniatyr. Ett land med nästan tre miljoner invånare, på en liten ö. Mest kineser, men också indier, andra asiater och vita. Höghusbyggen i extremt modern tappning, överallt. Och tjusiga glashus i senaste arkitektdesign – de flesta med en ”shoppingmall” i. Kilometer efter kilometer vandrade vi i luftkonditionerade gångar med affärer vars utbud täckte mer än jag någonsin visste fanns. Mest förekommande artikel var mobiltelefonen i gnistrande silver eller neonfärg. Jens som aldrig åkt tunnelbana förr förundrades över att var och varannan under jorden fördrev tiden med att prata med någon över jord. Två stora tornhus var fulla av datorer, teveapparater, cd-spelare och elektroniska apparater. Spännande att titta och förvånas över vår tid.

I källaren fanns helt överraskande en ”foodhall”, en sorts enkel matbetspisning, där vi vid olika stånd kunde välja mellan en mångfald av olika asiatiska kök. Eric råkade välja något så dunderstarkt att hela munnen brann, trots att han gillar stark mat. Att spotta på marken i Singapore eller att slänga cigarettfimpar kostar tolvhundra kronor i böter. Tugga tuggummi får man inte heller. På gatorna finns inget skräp. Stolta skyltar annonserar den rena staden.

Solen såg vi sällan mellan slöjor av luftföroreningar. I havet flöt galna och döda fiskar. Vi hämtade efterlängtd postre restante, jagade envist reservdelar till autopilot och till motorns varvräknare som gått sönder i en åskblix, och försökte hitta en och annan julklapp. Men våra kroppar och själar or-

kade inte. Utmattade av asfalt, avgaser, människomassor och bländande sakutbud räddade vi oss på bussen hem till Malaysia. Ariel låg ankrad i en vattenväg mellan Singapore och Malaysia på det senare landets sida. I Singapore fick man inte ankra utan måste ligga i marina för tvåhundrafemtio kronor dygnet. Några hundra meter därifrån kunde vi ankra nästan var som helst, i lugn och ro.

Eric lagade lilla dingern på svåra ställen runt sömmar med superlim och jättelappar. Limmet släppte. Vi hade fått skjuts iland med Synchronisity dingern i en vecka. Deras dingern hade inte heller lång tid kvar att leva. Vad skulle vi göra? Det går inte att leva på en segelbåt utan landtransport. Vi rev oss i huvudet, diskuterade dingelimen med alla vi träffade och kikade uppgivet i bankboken. Ingen av dingarna gick att laga mer.

Förtvivlade köpte vi en ny dingern i Singapore. Nu hade vi inga reserver alls för ytterligare oväntade utgifter. Den nya dingern var vit som den rena staden Singapore. Så idiotiskt. Minsta fingeravtryck syntes. Tillverkarna påstod att det vita materialet håller bättre i sol. De gamla dingarna var brandgula för att synas om någon skulle driva till havs.

På väg ut från Singapore ankrade vi vid en liten ö över natten. Hundratal skepp låg på redan en bit bort. Solnedgången syntes inte genom industrirök. Nästa morgon var vår nya dingern svart på undersidan av tjockolja. Runt oss flöt döda fiskar. Vid öns vackra palmklädda strand meddelade en skylt att utombordsmotorer var förbjudna. Kanske man smutsade ner? Till sammans med New Lifes besättning, som var i samma situation, tvättade vi dingarna med fotogen. De blev rena, men vattnet, växter, fiskar, fåglar och barn som växer upp i Singapore? Och föräldrar som får böta om de slänger en tändsticka på gatan. Ariel stävade befriat ut på öppet vatten i Malackasundet. Att segla i grupp med Älskling, New Life och Synchronisity kändes tryggt när vi styrde mot piratvatten i Malackasundet.

I tre dagar seglade vi norrut längs Malaysias kust, dagtid. De fyra barnen från Ariel och Synchronisity var ibland på den ena och ibland på den andra båten. Nattetid gömde vi oss i någon liten vik. Det ena åskvädret efter det andra drog förbi. Regnet öste ner. Sedan kom solen tillbaka och fuktig värme bedövade oss. Eric hade köpt och installerat fläktar i båten. Nu kunde vi sitta vid navigationsbordet utan solfjäder och utan våt handduk runt halsen.

I ett plötsligt vindkast sködade stora genuan. Igen. Vinkelrätt mot förliket, två meter rakt in längs sömnen till förra lagningen. Detta var sjätte gången vår stolta genua gick sönder. Femte lagningen täckte en reva som

gått utmed sömmen till den fjärde lagningen, som täckte en reva längs sömmen på den tredje lagningen, som täckte en reva som gått vid den andra lagningen. Första lagningen gjorde vi på nästan öppet hav i Venezuela. Då grät vi. Vårt fina dyra försegel sytt speciellt för resan. Tillverkat av ett ”nytt fantastiskt bra laminatmaterial”, som segelmakaren sa. Vi hade nu inte mer laminatduk att laga med. Lappseglet låg på däck. Vad gör en världsomseglare i Indiska oceanen utan försegel. Men bara några dagar senare fick vi ett underbart telefonbesked som vi nästan inte kunde tro var sant. Segelmakaren lovade skicka oss ett nytt försegel till Thailand före jul!

Nu linkade vi sakta norrut med vår tunna lilla passadvindsgenua som försegel. Åskväder och stiltjebälten hade givit plats för den första känningen av efterlängtd stabil nordostmonsun. Fortfarande seglade vi i grupp, bara dagtid, och vi sneglade misstänksamt på snabba motorbåtar som kom nära. Rune på Stormfågel hörde piratvarningar på radion upprepade gånger. De gällde i första hand kommersiella skepp men även segelbåtar skulle vara försiktiga.

Båda våra pilotböcker för området ger goda råd för hur vi ska bete oss om båtar närmar sig på ett hotande sätt. Första rådet är: ”Do not panic.” Andra råd är: ”Öka farten, kalla på radion, skjut ej tillbaka om förföljare öppnar eld och var vänlig och hjälpsam om båten blir bordad – liv är värda mer än ägodelar.” Långt ner i texten står att piratöverfall på segelbåtar i Malackasundet är ovanliga. Förmodligen bidrar långseglarna själva till att ryktet om pirater vida överträffar verkligheten. Många fiskare såg ut som någon hjälte ur en piratfilm. Fiskebåtar som kom nära ville kanske bara be om medicin, sprit eller cigaretter.

Vi tittade extra noga på en av alla de stora tankerbåtar som vi oupphörligt mötte i sundet. Hur män med automatgevär kan ta sig uppför en slät tio meter hög båtsida är för oss en gåta. Kanske någon sorts änterkrokar kan fungera om kastaren är extremt skicklig, men ryktet sa att ”insiders” på skeppen slängde ut linor. Och kanske kan insiderteorin förklara varför piraterna ofta lyckas välja skepp med stora avlöningskassor ombord. Vi seglade genom Malackasundet så fort vi kunde med vårt dåliga lilla försegel.

Malaysia har utnämnt Langkawi, strax söder om gränsen till Thailand, till skattefri zon för att locka turister. Eftersom Singapore blivit nästan lika dyrt som västländerna hoppades vi kunna hitta billig elektronik i Langkawi i stället. Där fanns bara parfym, sprit och cigaretter.

Vi seglade in i den Langkawiska ögruppen genom ett grunt sund och fann lummig grönska och den ena stranden vackrare än den andra. Men

havsvattnet var fortfarande grumligt som det hade varit ända sedan östra Indonesien. När vi simmar vill vi gärna kunna se landskapet och invånarna under oss.

Liksom överallt tidigare i Malaysia kunde vi ankra var vi ville. Var det slapphet från myndigheter eller en härlig frihet för människor. Därhemma kände vi oss ofta inringade av bestämmelser och regler. Malaysia är ett av de länder som utvecklas snabbast mot västerländskt levnadssätt. Vi såg på mängden av snabbmatsrestauranger och överflödet av plastpåsar att de kommit en bra bit. På Vanuatu fanns inte en plastpåse på marknaden. I Indonesien tog man med sig sina egna. I Malaysia får man hur många plastpåsar som helst. Varje liten bit ingefära får en egen påse. Sen läggs alla små påsar i en stor plastkasse. I västerlandet försöker vi sluta använda plastkassar igen. Ta med din egen väska eller köp en miljövänlig kasse av tyg.

Jenny Gordon hade deltagit i seglingstävlingen "Raja Muda Race" uppför malaysiska västkusten. Familjesegling med många fester emellan. Seglingsfantasten, Hans Majestät Sultanens son, höll sin hand över det hela. Malaysia består av tretton delar med varsin sultan som ledare. Av de tretton väljs en, till "kung" av Malaysia. Men en premiärminister har, nu för tiden, den verkliga makten.

Chris kom ensam över till oss från Jenny Gordon. Hans Susan hade haft feber till och från under hela seglingen. Nu låg hon på privat sjukhus med konstaterad malaria. Kunde blivit farligt om hon inte fått god vård snabbt. Chris valde att låta lokala läkare behandla henne. "De vet nog mer om malaria än den bäste i USA", sa han. "Och det är billigare också." Efter tre dagar var Susan tillbaka på Jenny Gordon och verkade ganska pigg även om medicineringen skulle pågå ännu några veckor. Hon tyckte det varit spännande på sjukhuset att inte veta om det skulle komma en beslöjad sköterska, en med prick i pannan, en med sneda ögon, en manlig med turban eller bara en vanlig sköterska in till henne varannan timme. Chris satte upp ett enormt stort myggnät över hela sittbrunnen på Jenny Gordon. Eric räknade baklänges och gissade att någon mygghona på Bali måste ha stuckit Susan.

Franska superyachten Matokaoma kom in. Båtnamnets fem stavelser är inledningar till namnen på ägarfamiljens fem barn. Våra vänner i besättningen, Hervé och Sandra, kom på besök i deras superyachtdinge med säten och styrpulp. "Jag var en dag från döden", berättade Hervé. "En läkare sa att jag hade fått influensa, men jag fick bara mer och fler feberattacker. Till slut fick vi kalla på ambulans. På sjukhuset konstaterade man att det var malaria jag fått och att mina blodplättar var nästan slut. I två dygn låg jag

med syrgas och intensivvård. Hade varit snöpligt att bara dö så där mitt i ett världsäventyr.” Sandra hade fortfarande svårt att prata om hur nära döden hennes livskamrat hade varit.

Ett stycke orört Sydostasien

Det började närma sig den tredje julen på vår resa. Rasmus och Jens målade varsin adventskalender med skattjakt till varandra. Varje dag fanns en liten present att jaga rätt på, i Ariels många små gömställen. På söndagen tände vi första ljuset i den stake som Rasmus täljde av mahogny, förra året på Tonga.

Minnet av vår sista dag i Malaysia ska jag gömma noga, långt fram i hjärnans vindlingar. Den tidiga svala morgonen i sittbrunnen, njutande egentillverkad yoghurt, innan solen rullade upp över ankarplatsens bergstoppar. Ett malaysiskt stycke dramatisk natur, skön som en norsk fjord. Örnar som elegant lyfte över topparna. Turen med den nya lättrodda dinggen in till stranden. David, Mary och barnen Leah och Jessica från Synchronicity, som mötte oss med glada ögon. Vi vandrade tillsammans genom djungeln och vadade genom en grund sjö fram till en ganska oansenlig grottöppning. En pytonorm låg hoprullad och sov på en gren i ett träd. Den var tillräckligt stor för att vi inte skulle våga väcka den.

Sedan började ett äventyr. Vi klättrade in genom grottgången, som blev smalare och smalare. Bara ficklamporna visade oss var vi måste hoppa, klättra, huka, vada eller slingra. Ungefär hundra meter in vågade jag nästan inte tränga mig genom en smal öppning. Klaustrofobia smög i närheten. Barnen tyckte bara det var kul. Naturen hade skapat en sal värdig en konung. Ficklamps- och lyktljus spelade över glittrande nedåtvända tinnar och skulpturala formationer i skiftande dova färger. I mitten stod en orgel skapad av rörliknande välvda stalaktiter. Eric slog med sin vandringsstav på dess olika tjocka ”pipor”. Mäktig urmusik i moll dundrade genom berget. Häpna över dess kraft stod vi där länge, länge. När vi kom ut igen var till och med barnen tysta en stund.

På kvällen samma dag körde vi några dingar till en egen berginramad strand, på en liten ö strax intill. Delfiner lekte framför dinggen som de brukar göra framför Ariel. Flygfiskar flyghoppade hundratals meter som när man kastar smörgås med flata stenar. Mörkbruna apor med vitt runt mun och ögon, lekte i träden. Rödgulgröna papegojor flög över viken. Vattnet var ljummet och salt.

Jag låg en stund och flöt, med ögonen på den flammande solnedgången. Öronen blev överfulla av djungelljud och spelande cikador. Barnen byggde av stenar en egen lägerplats med storbord och sittpallar. Stenarna var av marmor. Sex vuxna härmade med sittpallar i ring. Knytkalaserätter placerades i mitten på rödmönstrad sarong. På lägerelden grillades stekar eller korvar beroende på besättningarnas budget.

Eric spelade på sin gitarr de gamla lägersångerna och en del nya. ”Solen glimmar blank och trind, vattnet som en spegel...” Bellman liksom Taube fanns med ombord. Alla sjöng efter förmåga Beatles, Garfunkel, Eagles och de andra. Det muskarv som vi västvärldsmänniskor har gemensamt. Orion vakade över oss från himlavalvet som vanligt. Månen steg upp och var full. Den förvandlade omgivningen från vackert bergslandskap och hav till magisk sagovärld full av oanade möjligheter. Världen var ljus fast det var mitt i natten. När vi i strålände vitt månsken, i full fart med dingarna, körde hem över viken till storbåtarna, liksom kluckade det inombords av lycka.

Vi siktade thailändska lilla ön Pethra på långt håll. Höga branta klippor. Konturen på avstånd som ett slagskepp. Två små enkla hus klängde sig fast på varsin klipphylla. Ariels ankarkedja på åttio meter räckte nästan inte till. Tre gånger djupet ska ut. Vi for i dingarna runt nordspetsen för att utforska. Strax bakom låg en mörkblå fiskebåt för ankar. Flera män var iland och badade. Längre bort öppnade sig en underbar strand innanför korallrev. På stranden alldeles under berget låg tre nybyggda stora hus i traditionell stil. En båt gick just in genom en kanal i revet. Männerna vinkade oss till sig.

En äldre man med nobelt utseende och tung medaljong i guld runt halsen bjöd oss med gester att vara hans gäster. Hans son i militärkläder och en yngre vän översatte till engelska. Kongdej Choosree hade nyligen dragit sig tillbaka från sitt arbete som chef för Thailands FBI och den kungliga vaktten. Han kände kung Rama VI väl och visste att också Sverige har en kung. Enligt Kongdej åker två thailändska marinsoldater varje år till Sverige för att studera svenska flottan, på Carl XVI Gustavs bekostnad. Thailändarna älskar och respekterar, trots diverse militärkupper och folkuppror under åren, sin kung. Hans ätt stammar från sent 1700-tal. Thailand är ett av de få länder i Sydostasien som inte varit koloniserade av européer och thailändarna är stolta över att alltid ha varit fria. Namnet Thailand betyder ungefär de frias land.

På gamla dagar hade Kongdej fått sjutton öar att ta hand om. Några med stora kolonier av svalor, som kommer från Sibirien för att bygga bon. Varje svalas första, andra och tredje bo plockas av skickliga lokala bergsklättrare,

med starka händer. Ingen har säkerhetslina. Bona skeppas till Bangkok där ett kilo, cirka trettio bon, genererar trettiotusen kronor. På fabrik stoppas de i glasflaska och exporteras över världen. Sedan inköps de för en mindre förmögenhet, av framför allt kineser, som tillagar lyxiga söta desserter. Männan i de små klipphusen och på den mörkblå båten var vakter, som tre månader om året såg till att inga lokala båtar smög in med fiskare hungriga på ”fågelguld”. Flera hundra vakter fanns i Kongdejs sold. Alla hade vapen.

Vår värd hälsade oss, med händerna ihop som Lucia, och en graciös bugning, att sitta ner på en luftig veranda. En tjänare bjöd runt förfriskningar och apelsiner. Och vi pratade om hur vi lever i våra respektive länder. I samtalen väntade man in varje talare, lämnade utrymme och tycktes fundera över varje inlägg. Det fanns luft, pauser och eftertanke. I diskussioner hemma måste man ibland slåss för att komma in.

Vi blev inbjudna till middag och återvände till Ariel för att leta reda på de mest rena och minst skrynkliga skjortorna. Rasmus och Jens stannade i land och gick på upptäcktsfärd på ön. Kongdej själv, hans son och hans vän lagade varsin rätt i det öppna köket. Kokerskan servade och stod för helheten. Femte rätten var nyfångad hummer som vår värd vänligt, men mycket bestämt, sa att den svenska hustrun måste tillaga. Jag hade aldrig tillagat hummer förr. Kokerskan och tjänaren plockade fram enorma wokar och mystiska starka såser. Förtvivlad tänkte jag på gångna somrars krabbfester på svenska västkusten. Okej, vatten, salt, dill, 20 minuter. Den vänliga gracila thailändska personalen tittade undrande på mig när jag hällde upp en massa vatten i en risgryta och kokade hummern. Vår värd åt mycket hummer och kommenterade bara att det ”smakade annorlunda”.

Vi vågade trots alla vakter inte lämna Ariel ensam runt hörnan, utan tackade så tacksamt vi kunde nej till en enorm dubbelsäng, dusch med mera. Havsytan hade stigit med tidvattnet några meter. Dingen låg i vattenbrynet trots att vi dragit upp den tjugo meter på stranden. Vi behövde inte leta efter kanalen i revet när vi for ut i kolmörker. Ariels strömsnäla ankarlanterna blinkade välkomnade.

Nästa morgon fick vi ris, lyxiga kött- och fiskrätter till frukost iland. Sedan förevisade vi vårt flytande hem. Kongdejs tjugotreårige son ville gärna ha en svensk eller europeisk flickvän, ”för att lära sig bättre engelska”. Han hade en hemlig, i Bangkok. En skådespelerska.

Nordostmonsunen föste oss varligt till nästa ö, Koh Muk. I en ankarvik hittade Eric och jag en riktigt tidig morgon, av en händelse, den mest spännande grottgång vi någonsin sett, efter den kända ”Blå Grottan” på Capri

som vi besökt för femton år sedan. Ett lågt mörkt hål. Dingen kunde knappt komma in. Ficklamporna spelade över stalaktiter och grölblåskiftande bergskulptur. En kanal slingrade kanske åttio meter, under berget. Ljus igen, och en rund strand omgiven av hundra meter höga bergsväggar. Mitt inne i berget fanns ett jättestort hål, från himlen rakt ner till vattennivå. Några buskar på tio kvadratmeter land, i en hörna. Eko som dånade när vi sjöng.

Vi vågade bara bli kvar en kort stund. Det inströmmande tidvattnet skulle komma att helt fylla igen grottgången. Kanske hade vi kunnat stanna därinne som Adam och Eva, som enda människor på jorden, tills utgången till det tredje millenniet öppnades på nytt. Men Rasmus och Jens låg ensamma och sov på Ariel.

Sista julen ombord

Julen kom fort. Adventsljusen tändes inte så många gånger. Det är svårt att uppskatta väntans lågor i trettio tre graders värme. Diskussionerna bland båtfolket kändes igen; vem ska fira jul med vem, och var? Någon blev ledsen och beslöt att segla till en annan vik. Ariel blev storskrubbad på lilljulafton och dekorerad med ljusslinga, kulor och vårt lilla lager med juldekorationer, runt masten mitt i kajutan. Vår mast är tjock, hög och stark; tre decimeter i diameter och tjugofem meter lång. Fastskruvad i masten sitter vårt stora kajutbord.

Efter thaiinspirerade julbordsliknande godsaker dansade vi med David, Mary, Leah (tretton år) och Jessica (nio), små grodorna runt masten och bordet, som hade klaffarna nedfällda. Långdans gick runt fördäck och upp och ner genom de två sittbrunnarna. En amerikansk jolle med tomteluvklädda christmas carol-sångare la till vid styrbordssidan. Det var hela familjen från Lady Anne, med två barn som sjöng för oss. Sedan kom tomten från Sverige som hade hittat oss även denna gång, trots att vi var så långt hemifrån.

På juldagen gick alla besättningar iland och vi provade julspecialiteter från hela världen i ett hejdundrande knytkalas på stranden. ”Rudolf med röda mulen” klingade mellan palmer mot stjärnorna sent i natten. Annandagen låg många runda julmatsfyllda semesterkroppar i solstolar, utanför hotellet i hörnan. Knappt en enda thailändare var överviktig. Med sin ris- och grönsaksdiet försätter människor där helt naturligt att hålla sin kropp vacker och i trim, under hela sitt liv.

I mellandagarna plockade Eric sönder toan där det blivit stopp. Det värs-

ta jobb han vet. Alla de geggiga slangarna måste rengöras. Han gav också vindgeneratoren ett nytt blad så den kunde börja producera ström igen. Motorn fick nya filter och olja, riggen blev genomgången inför översegling till Sri Lanka och vindmätaren lagad. Hela familjen hjälptes åt på stranden att klippa till ett nytt soltak, eftersom det gamla gått i bitar. Liksom i Västindien gav vi oss själva en tvätt i julklapp. Alla svettiga lakan och handdukar blev rena hos en vänlig thailändsk familj. Mannen skjutsade mig och två jätte-säckar ren tvätt, på sin motorcykel, tillbaka till viken där Ariel låg.

I mellandagarna jagade vi också Seglet. Det nya försegel som vi hade väntat på så länge att vi börjat ifrågasätta om det någonsin skulle komma. Marinan som det var adresserat till visste ingenting. På flygplatsen kunde den sjätte person, som vi blev kopplade till, upplysa om att seglet faktisk anlänt men att det låg hos tullen och att vi enligt thailändsk lag måste betala en för-mögenhet i tullavgift. För att åka två timmar tvärs över ön till flygplatsen hyrde vi en lokal buss (lastbil med tak och sittbänkar), eftersom det blev billigast. Den rörde sig mycket långsamt.

Eric klädde sig i långbyxor och vit skjorta innan han började de diskussioner med tulltjänstemän som skulle komma att ta större delen av dagen. Hur man efter diskussion, argumentation och mycken tid kan få den thailändska lagen att ändra sig, är för mig en gåta. Men så blev det. Tullavgiften hamnade framåt eftermiddagen på en rimlig nivå. Utmattade för vi tillbaka i vår buss med ett nytt starkt försegel. Busschauffören och hans dotter kom att bli våra vänner.

Nyårsafton provade vi vår nya stora genua, nu sydd i dacron som är det enda självklara materialet för långfärdssegel. Att åter känna Ariels fulla kraft genom vattnet, var härligt. Båten hade känts passiv, degig och halvdöd, när vi sedan lång tid hade varit tvungna att gå för motor eller med den lilla pas-sadvindsgenuan. Gamla trasiga genuan hade legat på däck och gråtit saltvatten länge. Det var svårt att sätta saxen i den för att ta vara på några bitar, innan resten gick i container. Gamla genuan hade tagit oss runt halva jorden även om vi behövt laga och laga, så länge det gick.

Efter två timmars segling kom vi till Patong Bay där långseglarna samlades för att se nyårsfyrverkeri. Vad vi inte visste var att Patong är Thailands "Red Light District" med brett utbud för alla intresseriktningar. Visst har vi sett teveprogram, men fy, vad annorlunda när teve blir verklighet. Förskräckligt svårt, särskilt med de mycket unga. Sexturismen är säkert lukrativ. Vi sörjer för Thailand. Landet har högst procent hiv-smittade i världen. Flera äldre långseglande män syntes med unga thailändskor ombord.

Under nyårsnatten stannade alla familjer ombord och samlades på jättestora cementketchen Lasqueti från Vancouver Island, Kanada. Kvällsvinden vaggade oss som dansande på fördäck så att det var svårt att hålla takt. Jag pussade mina tre pojkar gott nytt år och tänkte på vår fjärde pojke, därhemma i kylan och mörkret. Tidvattnet fortsatte att rulla in och rulla ut, in i det andra året i det tredje millenniet.

Tre dagar senare fyllde Jens tolv år. Han var nio när vi seglade hemifrån. Till sommaren skulle vi vara hemma igen. Tiden gick alltför fort, men vi var glada över att vi utnyttjade den aktivt, i vårt livsäventyr. Jens firade födelsedagen med discodans på Ariels däck. Då alla barn i viken var inbjudna gjorde det inget att de dansade och spelade musik på fördäck fram till klockan fyra på morgonen. De störde inga andra än sina egna föräldrar. De mindre barnen somnade i sittbrunnen. Jens beskrev det som ”sin mest lyckade födelsedag någonsin”.

Hela jorden är full av Coca-Cola, Pringles och McDonald's. De två förra finns i varenda pytteaffär. Den senare finns i städer. Globala slutsatser som seglarbarnen i vår vik slagit fast. Varje gång vi lämnade ett land måste vi göra slut på dess pengar. Våra sista thailändska baht införskaffade oss några flaskor thaisås med chili i varierande starkhetsgrad, och några burkar Coca-Cola. Det är svårt att låta bli i tropisk värme. Thailändarna gör underbart goda fruktjuicer som de kyler med is. Vi kunde inte ha så mycket färsk frukt med oss och inte heller is. Paketerade juicer var dyra. Vår tandläkare, Gunilla därhemma, mailade en varning mot läskmissbruk. Hon hade rätt men ibland blev det tråkigt med bara vatten. Vi drack omkring fem liter var, om dagen. Vårt dricksvatten ombord var extremt rent eftersom det var gjort av watermakern. Nackdelen är att det saknar alla naturliga salter. Vi åt mycket popcorn.

Ariel hade fått skägg igen, längs hela vattenlinjen. Grönt friskt alggräs som satt mycket stadigt fast. Rasmus, Jens och jag låg snorklande vid ytan och skrapade bort algskägg med gamla telefonkort och därefter Scotch Brite. Längre ner hade små toppiga snäckor klätt hela Ariels botten med ett intressant mönster. Snäckorna satt som kontaktlimmade, men vi bankade och skrapade bort dem med hårda plastbitar.

Eric kämpade i timmar med snäckorna på kölen. Han fick syre genom vår andningsapparat. Vi andra turades om att sitta i dingens och pumpa luft till honom. När Eric slutligen kom upp såg han ut som en levande drunknad. Huden var vit och skrynklig, som händer brukar bli efter en timme i badkar. Alla hade häftigt träningsvärk i armarna dagen efter. Runt nästan alla

båtar i viken såg vi snorklande bottenskrapare. David på Synchronicity och hans barn, hade rengjort sin båtbotten för bara två veckor sedan. Men alggräs hade snabbt återintagit båten. Han tänkte göra jobbet en gång till före seglingen över Indiska oceanen.

Efter julhelgerna började långseglarnas vardag igen med nya resmål och nya oceaner att korsa. Vännerna på holländska Totem skulle segla söderut till Seychellerna, Madagaskar och Sydafrika. Jenny Gordon skulle ligga kvar i Sydostasien ett år och utforska Vietnam, Laos, Kambodja och Burma. Delvis landvägen. Synchronicity skulle gå med oss mot Sri Lanka, Maldiverna, Oman och Röda havet. Dagarna var fulla av avsked.

Många skulle vi nog se igen under vägen mot Europa. Andra skulle vi aldrig träffa mer. Någon enstaka kanske dyker upp senare i Råå hamn, på väg norrut. Det vore ett fantastiskt återseende. Att få välkomna långseglare till vårt eget land och kunna erbjuda samma vänlighet och gästfrihet som vi har mött så många gånger. Och tänk vad de långseglarna skulle tycka det var spännande att få ta del av vår kultur. Kanske få vara med om svensk mid-sommar eller kräftkalas.

Även om vi var vana vid avsked kändes det svårt varenda gång att skiljas från dem man seglat länge med eller dem som kommit att bli kompisar med Rasmus och Jens. Sextonåriga Eric från Kanada hade haft mycket kul med våra unga. Kvällen var sagolikt vacker när hans familj i solnedgången stäva-de ut mot öppet hav med Lasqueti. Konturen av båten med sina två master blev mindre och mindre mot flammande himmel. Eric spelade en blues. Vemod bredde ut sig. Upplevelsen stannade kvar inombords som en sammanfattning av alla avsked.

17

Krig, paradis och möte med arabvärlden

Sri Lanka–Oman

Med hjälp av elektroniskt sjökort och radar snirklade vi oss i kolmärker, mellan många fula grund, in i Galle hamn, Sri Lanka. När hjärtat just hade lämnat halsgropen, hoppade Ariel till av en explosion på avstånd. Och strax därefter en till. Vår strålkastare avslöjade en grå motorbåt med soldatliknande blåklädda unga män, som for förbi. Hjärtat hoppade upp igen men vi hade inget annat val än att ankra utanför den lilla grupp av långfärdsbåtar vars konturer vi kunde skönja mot landljus.

Senare nere i kojén lät explosionerna mer som små fräsande fyrverkeripjäser som donkade i utsidan av Ariels stålskrov. I morgonljus kom den grå motorbåten tillbaka med fyra unga marinpojkar ombord. Med snälla ögon tittade de smått generat igenom våra skåp på jakt efter vapen och bomber. De insåg snart att familjen Boye från Skåne inte hade några farliga attiraljer förutom möjligen fiskharpun och nödraketer. En av grabbarna undrade blygt om de kunde få varsin läsk. Det fick de gärna.

Därefter anlände två tullare med dekadent utseende och ville veta exakt hur mycket alkohol vi hade ombord. Vi rotade under golvet fram totalt fyra flaskor förutom några som redan var öppnade. Till och med tullarna insåg att det inte var lönt att låsa in vårt spritförråd. Mr Hodu log snett: "You can keep your bottles out. Now you give us one bottle as a compliment." Verkligt sura miner när tullarna slutligen avtågade, utan spritflaska i portföljen. Historier förtäljer att bortemot femtio procent av seglarna överlämnar flaskmutor.

Via radion fick vi tillstånd att angöra land inom hamnområdet för att möta vår agent. Det finns bara Don Windsor att välja på. Alla båtar måste anlita agent. Windsor tog ettusensjuhundra kronor betalt för att, tillsammans med en immigrationsman och en hamngubbe, fylla i papper under två timmar samt utrusta oss med landgångspass. Med detta pass i näven traskade vi mellan fiskare, kor, byggnadsarbetare, hundar, hamnsjåare och kpistustrustade soldater till hamnens utgång där vi omständligt utfrågades

av sex uniformsklädda vakter.

Äntligen ute i verkligheten stod vi mållösa en bra stund. Fram och tillbaka på vägen for tuk-tuk (trehjulstaxi med mopedmotor och styre), rostiga cyklar och små motorcyklar, oxkärror, sönderfallande lastbilar och ibland en tjusig luftkonditionerad bil. Små människor i färgrika kläder vandrade längs vägkanten, många under paraply. Sariklädda stiliga kvinnor, män i sarong eller fotsid vit klädnad, bärare av potatis- och löksäckar iklädda endast blårutiga höftskynken, flickor i luftiga hemmasydda klänningar av bomull, barn i informella skoluniformer, strikt kostymklädda män och några människor i sönderfallande trasor. I gatuhörnet satt en fem meter hög målad Buddha och blickade ut över myllret.

På norra Sri Lanka bor, de i huvudsak hinduiska, tamilerna. Resten av ön bebos av buddhistiska singaleser som är åttiofem procent av en befolkning på arton miljoner. De två folkgrupperna talar olika språk men många kan engelska, som en rest från den brittiska kolonialtiden. Singaleserna deklarerade, i samband med att landet blev fritt, att buddhismen skulle vara statsreligion. Detta ledde till en räkka förfärliga krigshandlingar mellan tamiler och singaleser. Tamilerna vill bli fria.

Vi besökte ett land med inbördeskrig, men i Galle på södra Sri Lanka gick livet vidare ungefär som vanligt. Bomber föll och gevärseld hördes i norr och i huvudstaden Colombo. ”Tigers” är orädda tamiler som till exempel simmar under vatten utrustade med explosionsmedel, för att spränga singalesskepp. Även om operationen kan innebära självmord. Varje kväll när mörkret föll drog de unga marinsoldaterna i Galle ett stort nät framför hela öppningen till innerhamnen. Bara tio meter lämnades öppet intill ett kontrolltorn, där starka strålkastare ständigt spelade över havsytan.

När vi en kväll var försenade och åkte ut till ankarplatsen i skymningen med dingan, riktades alla strålkastarna mot oss och följde oss ut. När vi en morgon kom in med dingan motades vi bort till andra sidan av innerhamnen. Senare fick vi höra att det stora danska skepp som låg vid kaj lossade vapen. Explosionerna som ekade i Ariels sidor var singalesernas sjunkbomber som varje natt med jämna mellanrum kastades vid inloppet till innerhamnen för att ytterligare förhindra att någon ”Tiger” tog sig in.

Först då förstod jag hur folk i världens krigsdrabbade länder kan fortsätta att leva nästan som vanligt. Man vänjer sig. Om det exploderar bomber varje dag och finns soldater överallt, orkar människor inte vara rädda hur länge som helst. Våra försvarsmekanismer hjälper oss tro att det onda inte kommer att drabba just oss.

På resa runt Sri Lanka passerade vi tjugotre armébesatta vägspärrar. Överallt träffade vi underbart vänliga, glada och gästfria människor. Till Jaffna i norr där bara tamiler bor, vågade vi oss inte. Den del av ön som tamilerna vill ha som sitt eget fria land. Vår singalesiska chaufför Pahle var klädd i vit sarong och vit skjorta. Han hälsade oss med luciabugning och "aayu-bowan" (frid vare med er). Pahle sa: "I like the tamils but they are too aggressiv." Vem skulle inte bli aggressiv om man inte fick leva på samma villkor som övriga människor i sitt eget land!

På rundturen träffade vi elefanter. En del av dem var förr hårt arbetande bas i Sri Lankas produktion. Men många fler var vilda och del i ett friskt levande natursystem. Några betraktades som heliga tempeldjur. Vi såg två i "Temple of the Tooth" i staden Kandy och en hel massa på ett "elefantbarnhem" utanför staden. I templet vaktar elefanterna en av Buddhas tänder. I barnhemmet förnyar de elefantstammen på Sri Lanka som varit på väg att dö ut. Vid förra sekelskiftet fanns tiotusentals elefanter. Idag är de tretusen. Elefantbarnhemmet har blivit en av Sri Lankas turistfavoriter. Femtiotre busiga unga elefanter rusade som en enda böljande rygg längs stigen ner i floden. Där stod de i grunt vatten en timme och drack. Sedan badade de på djupare vatten, parade sig, busade, slogs och trumpetade, innan de böljade förbi igen på väg hem till sin egen skog. Där jobbade de äldre med att flytta stockar och bära bladgrenar till mat i snabeln. "De gamle" där var bara trettio år. Elefanter kan bli uppemot åttio. Asiatiska elefanter har små öron, saknar oftast betar och är mindre än sina afrikanska kusiner. De är himla söta med ett tragiskt uttryck i ansiktet. Bebisarna är lika förtjusande i verkligheten som vilken flygande serietidningsselefant som helst.

En dag för ankar i Galle hamn gick VHF:en varm. Danska båten Bifrost var på väg in eskorterad av kanadensiska Harmony II och amerikanska Serenity. Sören på Bifrost hade fått bommen i huvudet under en oplanerad gipp i lätt väder. Han låg medvetslös blödande på däck. Besättningsmannen Thomas, tjugo år, hade nyligen mönstrat på och aldrig förr seglat över oceaner. Efteråt sa Thomas att han handlat intuitivt utan att egentligen veta vad han gjorde. Med ett nödanrop "Mayday, mayday" fick han kontakt med Harmony II och Serenity som råkade ligga i närheten. Båda båtarna styrde upp till Bifrost, så fort det gick. Männen hoppade ombord medan deras respektive hustrur ensamma seglade sina egna båtar. Man lyfte Sören till en koj där han så småningom vaknade. Ena armen och ena benet var förlamade. I fyra dygn turades de två paren om att hjälpa Thomas ta hand om Sören och segla Bifrost till Sri Lanka.

Eric mötte dem när de kom in och kunde som doktor konstatera att det turligt nog inte rörde sig om hjärnblödning utan om en whiplashliknande skada i ryggraden. Sören fick långsamt tillbaka sin rörelseförmåga. Eric kunde bara skicka honom till sjukhus i huvudstaden Colombo för röntgen. Harmony II och Serenity fick speciellt tillstånd av marinen och hamnmyndigheten att stanna över natten utan att klarera in. De var på väg till Maldiverna och hade inte alls tänkt besöka Sri Lanka.

Sista båthistorien från Sri Lanka handlar om kanske nionde mötet med jättesegelbåten Matokaoma. Besättningen, Hervé och Sandra, hade lovat ägarna att segla båten under ett år innan de skulle fortsätta jorden runt i sin egen båt. Hårt jobb för bara två personer på en så stor båt. Inte bara segling och navigation utan också underhåll av båten, proviantering, matlagning, städning och tvätt. Ibland till sex extra gäster. Men mycket, mycket bra betalt.

Nu var det snart dags för Hervé och Sandra att mönstra av. Ägarna hade prövat flera andra besättningspar men aldrig blivit nöjda. Över ett glas fransk champagne blev Eric och jag tillfrågade om vi ville vara jättebetald, jättearbetande besättning på fransk jättebåt, med destination Afrika och Sydamerika. Jobberbjudandet var det mest lockande jag fått i hela mitt liv. Vi skrattade för oss själva och undrade om de hade tänkt att vi skulle ta med Rasmus och Jens. Tillvaron är fantastisk. Tänk, vad vi hade missat om vi aldrig hade vågat segla iväg.

Sista kvällen på Sri Lanka blev vi hembjudna till en lankesisk familj på middag. Medan pappan sprutade myggavvisande citronolja på golvet och äldste sonen spred väldoftande rökelse i rummet serverades vi färsk ananasjuice. Hela middagen satt vår familj ensamma vid bordet medan värdfamiljen serverade oss ris och olika kött, fisk- och grönsaksrätter i små skålar och kokt vatten att dricka. Till efterrätt fick vi buffelyoghurt och rinnande honung. Enligt sin sed åt Marlin, Malika, deras tre barn, Malikas syster och hennes föräldrar i köket. Bara Marlin kunde engelska men han berättade stolt att hans äldste son skulle få lära sig engelska några timmar varje lördag. Och han berättade att de flesta Sri Lanka-bor tycker det är förfärligt tråkigt med den korruption som alla vet finns bland myndigheter. Även om stora skyltar säger att det är olagligt.

På återbesök i paradiset

Ariel forsade fram på väg från Sri Lanka till Maldiverna. En kort översegling som bara tog tre dygn. Jag hade svårt att somna på min första frivakt klockan åtta. Första överseglingensnatten har kroppen inte hunnit ställa in sig på de något märkliga sovtiderna. Andra dagen var en söndag och både hav och vind hade tagit ledigt. För motor gick vi över spegelblankt hav. Bara några slöa långa rullningar skvallrade om att vi var på väg.

Efter mycket sen frukost stannade vi motorn ett tag, hoppade i havet och simmade över till Synchronicity. Tineke och Jimmy från holländska Gabber tog också ett morgondopp. Att mötas så, tre små båtar mitt på en väldig ocean, utan något land inom synhåll, känns stort. Vi kunde vara de enda människorna i världen. Solen stekte så vi inte kunde gå barfota på däck. Vår vita Hawaiiparasoll (köpt i Holland) hade kommit upp över sittbrunnen. Jens la ut fendrarna på styrbordsidan så att Synchronicity kunde smyga upp intill Ariel. Leah och Jessica hoppade över på besök för resten av dagen. Länge spelade de kort i Jens hytt.

Alla fläktar i båten gick på högvarv. Dagtemperaturen under däck var bättre än den på däck, omkring trettio tre grader. Eric tvättade de brungrönbevuxna linorna till extra ankare och den akterboj som Ariel legat säkert förtöjd vid på Sri Lanka. Jimmy sa att när det gäller biologisk smuts kan man bara lämna linorna att torka i solen och därefter borsta bort det bruna. Men vi måste skölja linorna i sötvatten för att kunna ta ner dem i båten.

”Ett ställe att ladda batterierna på.” Så beskrevs Uligan, en ö i den nordligaste atollen på Maldiverna, av långfärdsseglarna som passerade där förra säsongen. Batterierna var de mänskliga drivkrafterna. Att de varit urladdade visste vi egentligen inte. Efter flera månader i asiatiska städer och byar var vi helt enkelt slutkörda. Ett obeskrivligt människomyller. Hela tiden nya platser och upplevelser. Otrolig trafik av alla slag. Efter att mitt ibland underbara människor, hela tiden behöva vara på sin vakt. För att inte bli bestulen eller lurad. För att inte göra fel genom missad kunskap om regler eller om hur alla olika samhällen fungerar.

När vi angjorde Uligan ramlade vi ihop i en hög, sov i två dygn och gick på halvfart i ytterligare två. Sedan sjönk vi ner i det varma turkosblå havet – och stannade där i timmar. Gick långsamma långa promenader längs öde vita stränder och drack oss begärligt otörstiga ur kokosnötter. Palmer vadjade vänligt över oss. Korallreven på Maldiverna är döda men fulla av sim-

mande utsökta middagar. Eric letade fram harpungeväret som vi inte sett sedan Stilla havet. ”Sweetlip”, ”grouper” och ”snapper” i grytan. Jens stod på däck en stund med sitt spö och fyllde lätt en spann med små fiskar. Lilablå skimrande lekte de i tusental runt Ariel IV. Solen gick ner varje dag, stor röd och rund som en augustimåne. Månen kom upp varje kväll, stor röd och rund som en augustimåne. På nätterna sov vi gott och bättre än på länge. Graderna i kajutan var inte längre lika många. Rasmus och Jens byggde en koja i skogen med kompisarna från Synchronicity.

Efterhand återvände kraft och upptäckarlust. En dag vandrade vi runt ön, i vattnet och ur vattnet, i vattnet och ur vattnet, i samma kläder. Drypande våta men helt torra en stund senare. När vi närmade oss den lilla byn drog jag en blå sarong utanpå alltihop. För att inte visa knäna. Mina axlar och överarmar var redan dolda under en luftig storskjorta. Islam är stark men inte sträng på Maldiverna. Kvinnorna går klädda i halvlånga klänningar och långbyxor. Bara när de ska be kommer en vit huvudslöja fram.

Kvinnor och barn gömde sig blygt när vi kom gående men kikade nyfiskt fram bakom träd eller ur dörröppningar. Husen var vackert byggda av murade korallstenar med palmbladstak eller korrugerad plåt. Trädgårdar bestod av vit sand med enstaka grästuvor och papayaträd. De små sandvägarna i byn sopades dagligen av kvinnorna.

Vi skulle gärna bjudit en familj ut till vår båt som de säkert var nyfikna på. Och kanske givit dem någon liten gåva. Men säkerhetsmannen som gav oss tillstånd att ankra, överlämnade följande regler: om någon vill ge en present till byns invånare måste gåvan godkännas först, inga bybor får bjudas ombord på båtarna, ingen seglare får vara iland före sex eller efter tio på kvällen, besökande seglarkvinnor måste med sin klädnad täcka knän och axlar. Det måste vara konstigt för människorna där att se omkring femtio båtar komma och gå under en säsong och inte få besöka dem. Som vilande gracila men helt främmande fåglar ligger de i lagunen med flaggor i aktern från länder någonstans på andra sidan jorden.

Stora danska skeppet Victoria seglade in nästan samtidigt med oss. Den rööde och hviide fladdrade stolt högt i riggen. Skeppare Birger är dansk socialpedagog och tog förutom sex betalande i besättningen också emot två unga elever som haft det trassligt hemma. I Sverige fick värstingbåtprojektet dåligt rykte för några år sedan efter skandalartiklar i pressen. Eleverna på Victoria verkade älska sitt nya liv och vi såg hur Birger hela tiden gav hjälp och stöd för att hjälpa de unga att komma på rätt köl. De flesta av hans tidigare elever har klarat sig bra när de efter ett år återkommit hem. Kost-

naden för samhället blir omkring hälften så stor jämfört med traditionell institutionsvård.

På lördagskvällen blev vi småbåtar ombordbjudna på knytkalas. Härligt att se alla olika grytor och pannor på rufftaket, som fick vara gående bord. Besättningen på Victoria betalade ganska blygsamt för att få segla med en bit. Föreningen ”Langtursejlerne” i Århus väljer ut vilka som ska få möjlighet att följa med. Som befarna sjömän hade vi många skepparhistorier att dra för de andlost lyssnande skolskeppsseglarna. Roligt att prata skandinaviska som omväxling. Vi låg på Victorias rufftak framåt natten och diskuterade stjärnbilders namn. Barnen satt ytterst på Victorias fem meter långa bogspröt. Jag kände mig mycket nöjd med att det fanns ett rejält nät därunder.

Ännu, ännu mera ville vi njuta – njuta av skönhet och ro på Maldiverna. Vi packade dingen med machetes, harpungevär, vatten, pinnbrödsdeg, några reservkorvar, tändstickor och en jättestor kaka med Valentinhjärta på, som Jens hade bakat. Kakan var synnerligen svår att hålla torr när motvindsvågor skvätte över dingen, på hemlig utflykt till en obebodd ö. Hemlig därför att långfärdsseglare, för myndigheterna, inte får ge sig av till andra öar på egen hand.

Vi for oskyldigt iväg, som om vi skulle på snorkeltur runt revet. Strax därefter smög kanadensiska familjen på Synchronicity efter. Någon sjömil ut syntes dingarna inte längre från land och vi drog på i full fart över lagunen till en liten ö på atollens andra sida. Inte ett fotspår syntes på gnistrande vit sandstrand där vi drog upp dingarna. Bara de lustiga spåren av eremitkräftor och krabbor, kors och tvärs överallt. Vi brände fötterna på stranden och fann för gott att genast sjunka ner i det turkosblå. Där låg vi alla utsträckta på rygg och flöt lättjefullt ett tag. Tills aktivitetsbehov infann sig och vi byggde basläger i skogen med kojer av grenar, slanor och palmblad.

De fyra barnen blev högeligen inspirerade och fortsatte hela dagen att tillverka bord, sittmattor, staket, klädhängare och grytunderlägg av skogsmaterial. Sedan byggde vi eldstad och sittstensring i strandkanten under några träd. Eric och David harpunerade en hel hög revfiskar och vi grillade kvällsmat. Den evigt vackra kvällssolen flöt ut i havet och blinkade grönt god natt. Vi satt där, ganska tysta, runt långsamt falnande fantasifigurer.

Eric och jag sov i sanden. Den blev inte fuktig. Personliga hålor böklade vi ut för höfter och axlar. Jag vaknade med ett skrik. En nattpigga krabba sprang över magen. Stranden myllrade av hans kompisar. Det var därför

David och barnen ville sova i sängar ovan mark. Vi byggde i stjärneljus ett litet krabbstaket. Inte vet jag om det fungerade men vi sov gott, mellan nya hålbökningar för vändning. Oceanerna kluckade stilla i natten.

Haven hade blivit en naturlig och viktig del av vårt vardagliga liv. Hur skulle vi snart kunna sitta i kontorsrum, med kläder på hela kroppen, och skor. Våra fötter skulle nog inte passa i skorna därhemma. Men kanske mössen på lagringsvinden hade smaskat i sig dem.

Efter frukost skulle vi hem till Ariel IV. Men varför då egentligen? Vi stannade en dag till. Vandrade runt ön, snorklade runt reven, fångade mera fisk, och plockade berg av kokosnötter. Gamla bruna nötter på marken har godisgott vitt kött. Från unga gröna nötter direkt från palm fyllde vi glas med törstsläckande saft. Kokosnötsmjölk fick vi genom att krama vätskan ur småbitar av det vita köttet.

Maldiverna kallar kokosnötspalmen för livets träd. Utan kokosnötspalmen skulle atollerna över huvud taget inte kunna vara bebodda av människor. Palmen med dess stam, blad och nötter står för möjlighet till liv i hela tropikerna. Alla dess olika delar kommer till användning. Raka motsatsen till vår västerländska slit-och-släng-mentalitet. Man använder kött, saft och mjölk i matlagning, nötskalet omvandlas till muggar och skålar, nöten ytterhölje blir rep och snören, av stammens sav görs toddy och sirap, med bladen bygger man tak, väggar och väver mattor, stammar blir till båtar, möbler och husskelett, kokosnötsolja används i matlagning, som tändvätska och i hårvård. Skulle något mot förmodan bli över förvandlas det till bränsle i köket. På Samoa listas etthundraarton olika användningsområden för kokosnötspalmen i traditionellt ö-liv.

Sista dagen på Uligan besökte vi skolan. Ingen mer än engelskläraren kunde engelska. Han var från Indien och skulle jobba därute i några år för att tjäna pengar. Lärarlöner på Maldiverna är fyra gånger högre än i Indien. Femtusen kronor i månaden. Haia bodde ensam i ett litet rum. En kvinna städade, tvättade och lagade hans mat. "Livet på öarna är alltför lugnt och långsamt. Folk har inga ambitioner", tyckte Haia. "De tar dagen som den kommer och gör så lite som möjligt." Den inställningen till livet kände vi igen från Söderhavet. Haia längtade till när han skulle kunna åka till Europa och utbilda sig vidare. Haia som är hindu får inte blanda sig med muslimer på Maldiverna. Inga nära vänner eller flickvänner. Han saknade sin familj i Indien och kände sig oerhört ensam.

Alla barnen i skolan var klädda i vita kläder. Äldre pojkar bar snygga blå byxor. Maldiverna har det bra. Turister älskar landet men är bara tillåtna på

vissa öar. Maldiverna vill bevara sitt lands kultur. Många familjer har en pappa eller släkting som jobbar i semesteranläggning på någon ö kring huvudstaden Male. Kvinnor och barn sopade löv med palmladskvistar, iklädda anmärkningsvärt nya, mångfärgade bomullsklänningar och matchande långbyxor.

Sultaner har styrt Maldiverna sedan landet konverterade till islam år 1153. Men 1968 utropades republik och landet fick president. Hans förlängda armar utgörs av ö-cheferna. En på varje bebodd ö. De i sin tur lyder under atollchefen. Undrar hur det känns att vara chef över en atoll. Vilka frågor man diskuterar på hans kontor. Om han har något. Vi såg ö-chefen och hans råd på Uligan sitta på stockar i ring under ett stort palmtak nere vid stranden.

Före avfärd drog vi upp gratis vatten med spann ur en källa till dunkar och duschar. Men mannen som sålde diesel mätte upp tio procent för lite. När Eric hämtade en egen dunk och påpekade ”misstaget” menade mannen att detta var amerikanska liter. Alla långfärdsbåtar som kom dit hade ont om diesel, efter svaga vindar på Indiska oceanen. Dieselförsäljarna kunde sätta vilket pris de ville. Varför då luras med kvantitet? Kanske ö-chefen bestämt priset. Vi får nog aldrig veta. Saknaden efter de vilsamma underbara Maldiverna var stor, när vi i god vind styrde ut på en tolvhundra sjömil lång segling till Oman.

Doktorshjälp, födelsedag och möte med arabvärlden

Fyra dagars segling ut från Maldiverna fick Eric sjuksamtal nästan samtidigt från två båtar. Tineke på Gabber led av infektion i ett avrivet insektsbett på benet. Som så ofta i tropikerna hade infektionen spridit sig och gått djupt in i köttet. Utan rätt sorts behandling kan en sådan infektion vara livshotande. Gabber seglade hundra sjömil framför oss men bestämde sig för att vända. Det är ett svårt beslut, att orka segla tillbaka över redan inkämpade sjömil, bort från målet.

David på Synchronicity kunde inte gå, på grund av ett liknande sår som Tinekes. Han hade dessutom fått feber och kunde inte klara sina vakter. Nästa dag mötte vi upp med Synchronicity som kom bakifrån och Gabber som kom framifrån. Först den ena och sedan den andra kom långsides med fendorar längs båten och hämtade upp doktor Eric. Under tiden avancerade jag till kapten på Ariel IV. Med min duktiga besättning, Rasmus och Jens, var det lätt. Båda patienterna blev omsedda och fick antibiotika. Båda bå-

tarna hade massor av mediciner ombord men ingen visste säkert vilken som var den rätta. David på Synchro fick sova en hel oavbruten natt medan hust-run Mary och barnen hjälptes åt med vakterna.

En söndag fyllde Mary fyrtio år. Hon hade bestämt sig för att inte visa sina barn hur besviken hon egentligen kände sig över att födelsedagen skulle infalla under en översegling. När man fyller jämnt vill man gärna fira extra mycket, med vänner. Marys barn var oroliga för hur familjen skulle kunna fixa en speciell födelsedag mitt på havet.

Vid ettiden åkte Eric, utklädd till kung Neptun, med Jimmy från Gabber över till Synchronicity på spegelblankt hav och hämtade den förvånade Mary. I dinggen mellan de tre båtarna, åttahundra sjömil från Maldiverna och fyrahundra från Oman, dubbade Neptun Mary till fullbliven vuxen. Kung Neptun kan både det ena och det andra. Hon avlevererades i sina svetiga överseglingkläder till Ariel IV där champagne väntade. Två festklädda döttrar anlände med utrustning och vi duschade Mary med så mycket vatten hon önskade, vilket är en otrolig lyx på översegling. Därefter fick hon massage på fördäck samt diverse krämer och make up i Ariel IV:s franska skönhetsalong.

Sedan hände det otroliga att två båtar övergavs drivande mitt på Indiska oceanen och besättningarna kom över till oss med ballonger, presenter och tårtor. I flera timmar sjöng vi och festade medan båtarna i lätt bris sakta drev hit och dit. Konstigt nog stannade de nära varandra. I solnedgången var det lätt att ta dingarna hem. Mary sa: ”Det här blir nog den mest fantastiska födelsedagen i hela mitt liv!” För alla oss som var med kommer känslan av den unika upplevelsen alltid att finnas kvar.

Nästa dag gick Gabbers motor sönder och vi turades om med Synchro att bogsera under vindstilla perioder. Överseglingen kom att ta tolv dagar. Men dygnen tickade förbi med skola, hushållsarbete och båtbestyr. Varje dag under våra vakter gladdes vi åt flygfiskar, delfiner, svärdfisk och val. Jens fångade en underlig djuphavsfisk. ”Titta, det är ju Påsen,” sa han. Men kroppen var tjockare och inte så skrynklig. Den hade ett fult tryne där fram och röda lysande ögon. Fenorna glänste vackert i silver och guld. ”Fast den här är lite större. Den ser snäll ut och den räcker inte riktigt till en middag.” Fisken likom busade lite och hoppade glatt i Jens händer. Han släppte försiktigt tillbaka fisken i havet och såg hur den dök ner och sedan upp igen över ytan. Det såg ut som om den vinkade med huvudet och ryggfenan. Kunde det vara samma fisk som blivit vår följeslagare? En trött fågel vilade på däck. Varje natt var stjärnhimlen lika hög och underbar. Södra korset i söder, Kar-

lavagnen i norr och Orion rakt över huvudet. Under småtimmarna kämpade vi hårt när ögonen vägrade att hålla sig öppna och huvudet ramlade ner.

Ur Erics anteckningar: Om himmel och hav

Vi hade om styrbord miljoner och åter miljoner indier, rakt fram mest öken och sand och muslimernas värld, långt till babord låg Afrika med sina svarta folk, djungel, djur och mystik, akteröver mest vatten och is på Antarktis. Om man kan tänka sig två veckors semester på Kanarieöarna kan kanske storheten i att sitta två veckor på en liten båt mellan himmel och hav vara svår att förstå. Mitt val skulle vara enkelt: himmel och hav.

Vårt första möte med arabvärlden blev Oman. Landet såg konstigt nog ut precis som vi hade tänkt oss. Män i vita långa särkar och turban eller fez, runda grytliknande mössor i vackra tyger. Unga kanske mer modeintresserade män i pastellfärgade särkar till knäna, med fräcka detaljer och matchande byxor. Kvinnor i svarta heltäckande kläder med huvudslöja varur endast en smal rektangel ögon syntes. Under den svarta kjolkanten tittade mångfärgade klänningstyger fram och ibland pantalonger. Milda makter vad det måste vara varmt! Själva svettades vi i lätta bomullslångbyxor och skjorta. Några män hade västerländska kläder och några få affärskvinnor långkjol och blus i färgade tyger, med huvudslöja som täckte håret. På restauranger finns privatrum där kvinnor får lägga av det svarta. Unga ogifta flickor bär tunn slöja runt håret. Alla har stora bilar och verkar ha det mycket gott ställt.

Oljeinkomster har förvandlat landet på kort tid. Kameler som promenerar omkring här och där på landsbygden rids inte längre utan hålls för kött och mjölk. Fast kamelkapplöpningar är fortfarande välbesökta traditionella tillställningar. Omans sultan föder upp hästar; fullblodsaraber. Vi träffade en australiensare som tränar dem. Hästarna överlämnas av sultanen som gåvor till utländska vänner och andra. Sultan Qaboos bin Said är en modern monark, utbildad i västvärlden. Han är mycket omtyckt av sitt folk och finns på guldinramad bild i nästan varenda liten affär. Eftersom alla i Oman har bilar, finns inga bussar.

Vi fick lift in till stan med en ung bankdirektör. Han var stolt över sitt land och tyckte det var tråkigt att vi kommit just nu, under torrperioden. Han gav oss en tjugig tändare i silver som present. Landskapet utanför bilfönstren var rullande sandkullar; öken, öken. Om tre månader skulle det börja regna och allt blir grönt. Svårt att tänka sig den förvandlingen. Famil-

jen från Synchronicity åkte taxi till staden. Taxichauffören bjöd dem hem till sig på te och kamelkött.

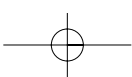
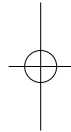
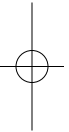
De äldre delarna av staden Şalālah ser ut som tagna ur Tusen och en natt. Moskéer, halvmånar, sand och flygande mattor. Men nästan alla skyltar är skrivna på både arabiska och engelska. Den nya och rika tiden avspeglar sig. Mellan hundraåriga stadsdelar ligger välsorterade varuhus, imponerande villor och nyskapade stora konstverk. Alkohol finns inte att köpa. Enbart i glas på större hotell. Och på ”klubben” dit seglarna inbjöds för att träffa vita gästarbetande specialister av olika slag. Sultanen importerar kunskap som inte finns i landet ännu. Våra nyzeeländska vänner på Edwina skulle stanna med sin båt i Oman under minst två år. Sultanen önskade att de skulle öppna Omans första kiropraktikerklirik. Hjälpsamma män hälsade oss överallt med as-salaam alaykum; fred vare med er.

Rasmus och Jens ville inte följa med in till staden. I Şalālah hamn fanns nyasfalterade kajer, vägar och parkeringsplatser. Längesedan vi såg något annat än sand, skumpigt grus och gräs. Längesedan vi besökte ett ställe passande för rollerblades, skateboard och sparkcykel. Tänk att alla grejorna fått plats ombord. Nio barn från fyra båtar rullade runt i timmar. Rasmus var äldst med sina snart fjorton år. Sjuårige Pierre från Frankrike var yngst. Andra dagen rullade gänget på utflykt med saft och mackor. Tredje dagen satt de mest stilla med träningsvärkande vader. Föräldrarna blev bjudna på middag av holländska Gabber, som tack för bogsering. Barnen, jag menar ungdomarna, hade föräldrafri fest på Synchronicity.

Snart var det dags igen för översegling. Vi höll på med de vanliga förberedelsejobben. Köra vatten i dingnen för att fylla åttahundra liter i tankarna. Köra diesel i dunkar för att fylla fyrahundra liter i stället för dem som gått upp i rök under motorgång dit. Provantera grönsaker, frukt, färskmat, specier och drycker för minst en månad. Konserver hade vi fortfarande gott om. Tvätta lakan, handdukar och några kläder. Skrapa båtbottnen, serva motorn och generatormotorn och laga småsaker. Vardagsjobben kändes minst lika trista där som hemma.

Ett långsegelmöte om piratfaran skulle hållas. ”Är det farligast i piratvatten, att segla med eller utan tända lanternor? Kanske vi seglar på varandra i mörker. Alla båtar har inte radar. Är det säkrare att segla i leden bland de stora skeppen eller att gå i mörker närmare land?” Mamma Mary på Synchronicity var mest rädd för att eventuella pirater skulle våldta hennes döttrar. Familjen hade förberett kläder för att flickorna skulle se så små och fula ut som möjligt. Franska Naguel skulle segla hundra sjömil för långt

norröver, för att komma förbi piratfarliga vatten, innan de vågade svänga sydväst in mot Djibouti, där släkt skulle hälsa på. Först efter många, många diskussioner kom beslut om vilken väg och på vilket sätt vi skulle segla.

18

Pirater

Oman–Sudan

Pirater, sjörövare, fribrytare, buckanjärer eller korsarer har de kallats genom tiderna. Ordet pirat kommer från den antika grekiskans ”peirates” som betyder ”äventyrare som angriper sjöfarten”. Yrket har funnits så länge båtar har plöjt hav.

Redan I Odysseus resor nämns piratdåd som etablerad verksamhet. Mest kända europeiska pirater under år 800–1000 var vikingarna, som seglade österut till Ryssland och söderut längs engelska kanalen till Spanien.

På 1400- och 1500-talen fruktade mången sjöman de nordafrikanska korsarerna som attackerade fartyg så långt bort som vid Island. Men först på sent 1600-tal föddes de klassiska piraterna av idag. Många av dem började sin bana som vanliga laglydiga sjömän. Under krig fick duktiga kaptener kaparbrev av sin kung och gavs tillåtelse att plundra fiendeskepp. Noggranna bestämmelser reglerade kaparna. Efter krigens slut kunde det vara svårt att avsluta en så inkomstbringande verksamhet. Skillnaden mellan en kapare och en sjörövare var egentligen bara ett papper.

Bilden av en stark solbränd vacker man, som med svärd i hand svingar sig ombord på ett skepp, har vi sett på film eller läst om i äventyrsböcker. Ofta enleverades en skönlockig flicka. Namn som Kapten Kid, Kapten Blod, Svartskägg och Long John Silver klingar av spänning och äventyr. Piratslagsmål, blod och död skildrades vackert och underhållande. Myten om romantiska piratdåd har vi burit med oss i hundratals år. Rasmus och Jens har en stor svart flagga med döskalle och korslagda benknotor ombord på Ariel, som de ofta hissade när de var yngre. 2000-talets pirater har inte den minsta likhet med de underhållande filmhjältarna.

Redan innan vi kom till Oman basunerades förfärliga nyheter ut på kortvågsnätet, från båtar framför oss. Brittiska Ocean Swan och amerikanska Shady Lady hade blivit överfallna av pirater utanför Yemens kust. Ocean Swan bogserade Shady Lady som fått motorproblem. En morgon i gryningen låg tre lokala fiskebåtar bara en halv sjömil bort från dem. Fiskebåtarna

kom långsamt ifatt och ökade sedan plötsligt farten. En började skjuta med automatgevär. Kulorna slet hål i försegel och förstörde delar av riggen.

Både Ocean Swan och Shady Lady sände förtvivilade ut ”mayday, mayday” på VHF och kortvågsradions nödkanaler men fick inget svar. Den båt som öppnat eld kom långsides utan fendrar och kraschade emot Ocean Swans skrov. Det blev stora märken. Tre män med automatvapen och knivar bordade Ocean Swan och beordrade dem att stanna. Med kniv mot halsen tvingades Crissy och Jeff av en man att plocka fram pengar. Två andra pirater samlade ihop allt löst av värde: solceller, ankare, kikare, navigationsinstrument, cd-spelare och skivor, bandspelare och band, radio, teve, video, kameror, cyklar, ficklampor, strålkastare och seglarjackor.

Efter tre mycket långa kvartar lämnade piraterna äntligen Ocean Swan. Jeff och Crissy ramlade ihop och orkade inte göra något åt båten på flera timmar. Shady Lady rånades på samma sätt bakom dem av en av de andra fiskebåtarna.

Piratbåtarna var breda, illa underhållna, öppna gamla träbåtar, med höga sidor, ungefär tio meter långa. Runt skroven hängde trasiga blå plastpresenningar för att båtens färger och namn inte skulle synas. Inga extra diesel-dunkar syntes på däck. Förmodligen var båtarna från närmaste hamn. Hälften av piraterna var klädda i traditionella Yemenkläder. Övriga hade västerländska kortbyxor och tröjor. Den tredje fiskebåten tittade på. Ingen människa blev fysiskt skadad men de drabbade besättningarna chockades svårt.

Myndigheter i Aden, Yemen, visade sig hjälpsamma och kan kanske fånga in piraterna. Men även om Ocean Swan och Shady Lady får tillbaka en del av sina tillhörigheter, kommer de sent över den känsla av förnedring och yttersta skräck som banditernas intrång i deras hem innebar.

Hela den seglargrupp som vi ingick i var i uppror över nyheterna och man undrade hur vi skulle komma förbi de piratfarliga vattnen in i Röda havet. Någon hade försökt få eskort förbi Yemen av marina skepp från Djibouti. Men det skulle kosta omkring sexhundrausen kronor. Tre liknande piratdåd hade genomförts i yemiska vatten under året. I mars infångade myndigheterna ett gäng pirater. De hängdes.

Till slut kunde vi inte vänta i Šalālah, Oman, längre. Det var dags för den ofrånkomliga seglingen över Adenviken för att komma in i Röda havet. Magen pirrade av oro när vi satte segel.

Vid tiotiden den andra seglingsdagen vaknade jag av att Jens, som hade vakt, skrek högt: ”En lokal racerbåt närmar sig!” Resten av besättningen på Ariel IV ramlade ur kojerna och hoppade upp på däck. Eric såg ytterligare

två snabba båtar närma sig i full fart från land. Det sprutade vatten om dem. Vi låg trettiofem sjömil utanför Yemens kust och det var märkligt att lokala båtar befann sig så långt ut. Tänk vad mycket bensin det måste gå åt från kusten och dit. En normal fiskebåt skulle stanna närmare land.

Den första racerbåten körde upp och la sig långsides vid amerikanska Dream On. Ed meddelade över radion att männen inte hade synliga vapen. Alla tio segelbåtarna i vår konvoj vände och slöt upp runt Dream On. Samtidigt svängde racerbåt nummer två upp vid sidan av Ariel. David på Synchronicity meddelade på radion att ytterligare tre snabba båtar närmade sig. Mitt hjärta slog som en bastrumma.

Väl förberedda efter alla piratdiskussioner i Oman, hade vi gömt viktig elektronisk utrustning, kameror och pengar i ett svåråtkomligt utrymme mot skrovsidan under skåpen i köket. Ovanpå, i själva skåpet, låg tjugo stora paket torrmjök, trettio paket spaghetti och kanske lika många paket potatismospulver. Det röjer ingen ut i en handvändning. Datorn låg inskruvad bakom väggen. Vårt trettiofemkilos enorma plogankare hade vi tvättat och släpat ner i förpiken under en koj. Ovanpå ankaret la Eric en massa målarburkar, penslar och verktyg. Själva kojen fyllde vi med cornflakespaket och fendrar. I fören hängde vi ut vårt mindre extraankare. Jag tog på mig hel-täckande skjorta och långa byxor. Pirater i de områdena är muslimer.

Trots alla förberedelser för kalla kårar av rädsla längs ryggraden, när tre turbanklädda män, som kunde varit tagna ur vilken piratfilm som helst, närmade sig i en målad långbåt av trä. På aktern satt två enorma utombordare. Varför var dessa fiskare klädda i rena hela särkar? Fiskare brukar ha smutsiga brukskläder. Varför fanns nästan inga fiskelinor ombord och varför hade männen GPS och en VHF som de visade oss? Skulle de meddela någon i land vår kurs och vår hastighet? Hade instrumenten tillhört Ocean Swan?

Fiskarna vid Dream On frågade efter dricksvatten och gav sig av direkt när de fått en dunk. Ariel IV och flertalet av våra följbåtar kände sig tvungna att överlämna begärda läsk, kakor och cigaretter.

Trots att hela händelsen skedde utan hot men med leenden och glada hälsningar, kände vi oss alla skakade efteråt. Racerbåtarna samlades ett par sjömil längre bort och låg stilla i tjugo minuter, innan de i full fart hotfullt for rakt emot oss, genom hela konvojen och försvann in mot land åt samma håll som de kommit ifrån.

När vi äntligen åt frukost var det under tystnad. Vår konvoj, som seglat utspridd tidigare under två dygn från Oman, slöt sig samman. Nu seglade

vi med så korta avstånd mellan båtarna att det nästan fanns risk för kollision. På nätterna lämnade vi större utrymme mellan varandra. Enligt gruppbeslut fick ingen ha lanternor i masttoppen tända, bara svaga navigationslampor i däckshöjd. Eftersom VHF-telefonen kunde avlyssnas fick ingen använda den utom i nödfall. Alla diskussioner skedde på kortvågsradio. De tre båtar i konvojen som inte hade kortvåg, blev informerade från däck till däck.

De minsta båtarna, Bifrost från Danmark och amerikanska Sara, hade svårt att hänga med när det inte blåste och vi måste lita till motorn. En dag låg hela gruppen stilla i flera timmar för att vänta in Sara. Det frestade hårt på tålamodet. Under den tiden valde Bifrost att gå före. Innan vi hann ifatt blev Sören prejad av en racerbåt. Han kallade ”securité, securité”. De snabbaste båtarna i vår grupp gick för att hjälpa. Om Sören sagt ”mayday, mayday” hade vi förstått att det var riktigt allvar och börjat kalla på hjälp enligt uppgjord plan.

På olika frekvenser kunde vi teoretiskt sett komma i kontakt med lokala myndigheter, franska marinen i Djibouti, amerikanska marinen, eller med något av alla stora skepp som går in och ut ur Röda havet. Ocean Swan och hennes följeslagare hade provat alla stationer men inte fått svar från någon. Bifrost fick segla vidare efter att ha lämnat ifrån sig tre läsk.

Under tiden som vi ängslades och undrade men ändå kände oss någorlunda trygga i den stora gruppen, fortsatte vardagsrutinerna som vanligt. Vi gick ibland nära intill någon båt för att få prata en stund om det som hände. Chattning på VHF var förbjuden. En dag seglade Synchronicity och Ariel på tio meters avstånd under en timme. Den ena med autopilot som styrde och den andra med levande styrman.

En annan dag seglade barnen från franska Naguel med oss. Rasmus har aldrig lärt sig så mycket franska i skolan som han gjorde när de spelade Risk och Monopol. De yngre barnen byggde piratnästen i lego.

Ett intressant skolklassliknande mönster utvecklades inom konvojen. Amerikanska Dream On hade svårt att hålla sig till gruppen. ”Jag kan inte segla så långsamt”, eller ”min motor mår dåligt av att gå så sakta”. Till slut såg vi Dream On dundra före alla andra en sjömil, varefter hon vände, seglade tillbaka och la sig en sjömil efter gruppen. Detta upprepades gång efter gång. Buspojksbeteendet togs upp av ytterligare två båtar som seglade lite hit och dit. Vi vågade inte slumra till en enda minut på våra vakter. De två långsammaste båtarna plöjde stadigt efter. Ibland fick klassen vänta. Kataranen Solmates, som egentligen är snabbast, seglade med helt inrullade

försegel ordentligt i ena sluthörnet och såg till att alla var med. Medelmåttorna låg i en välordnad mittgrupp. De snabbare båtarna, Ariel IV inkluderad, seglade med varierande mängd segel, som eskort i ytterkanterna.

När vi efter två dygn passerat det piratfarliga området löstes gruppen upp i en avslappnad röra. Knutarna i magen försvann och lättnad liksom pyste ut genom mun och näsa. Folk seglade hit och dit och hur som helst för att snacka med varandra. Än ville vi inte fritt använda VHF.

Mitt i röran rasslade vår fiskelina ut med uppenbarligen något mycket stort på kroken. Mina ögon lurade mig, trodde jag, när jag såg fisken som hoppade bakom oss; en enorm svärdfisk med nacksegel, kallad "sailfish". När Eric efter en halvtimme lyckades dra in den till båtsidan hörde jag honom förvånat viska för sig själv: "Dra på trissor, är det möjligt att få denna jättefisk ombord?" Fisken var större än Eric själv. Och han är stor. Men svärdfisken hade kämpat sig trött och bjöd ringa motstånd när han slutligen drogs upp på däck med en stor huggkrok. Storfiskaren Jens och pappa Eric hängde upp honom i riggen för att de andra båtarna skulle få se. En sådan fisk får man bara en gång i livet. Måttbandet visade två meter och femtiofem centimeter. Fiskvågen räckte inte till. Till kvällsfest serverades svärdfisk på alla båtarna och vi firade att piratfaran var över.

In i Röda havet

Så kom vind, mycket vind. Vi försökte länge vänta in eftersläntrarna med bara revat storsegel, men Ariel gungade och slängde så vi var tvungna att rulla ut en bit försegel för att få balans i båten. På mycket kort tid rusade vi långt före de flesta och gruppen löstes upp i en lång karavan med långa mellanrum mellan kamelerna.

På radion beslutades att vi helt skulle hoppa över Yemen och Djibouti där några franska seglare blivit rånade på sin båt i hamn. Somalia var inte ens att tänka på. Där råder anarki. Var och en skulle segla efter bästa förståelse till en av de första ankarvikarna i Eritrea.

Klockan sex på morgonen i kolmörker passerade Ariel IV of Scandinavia genom östra delen av sundet Bāb al Māndab. Stark nordgående ström kombinerad med hård sydlig vind vräkte oss i expresstågsfart, mellan flera stora skepp, in i Röda havet. Dream On rapporterade framför oss att de nästan kolliderat med ett stort fiskebåtsvrak som låg flytande. Vi fick positionen men eftersom det var svårt att beräkna varåt den farliga farkosten drev, seglade vi tvärs över fartygsleden till andra sidan in mot land.

Arabiska Bāb al Māndab betyder tårarnas port, vilket säger en del om det hav vi var på väg in i. Röda havets avlånga form skapar hårda tunnelvindar från norr eller söder. Vågorna är besvärliga; höga, korta och bryter lätt. Tankbåtar och enorma containerfartyg går fram och tillbaka som på en motorväg. I länder längs kusten är krig och oroligheter inte långt borta.

Med seglen som stora vingar, försegel på bom ut i lovart och storseglet utsläppt så långt möjligt i lä, flög vi förbi Djibouti och Eritreas södra gräns. När morgonljuset gjort verkligheten synlig såg vi havet formligen kokande av fisk och att luften virvlande av sjöfågel på fiskafänge. Tonfiskar hoppade i luften och nästan krockade med flygfiskar som for förbi. Aldrig tidigare hade vi sett så mycket fisk. På fem timmar fångade Jens och Eric fem fiskar på vardera omkring femton kilo. Tonfisk, ”wahoo”, ”king mackerel”, ”jackfish” och ”mahi mahi”. I rensningsavdelningen slutade vi att skära tjusiga kotletter. Allt blev snabba tjocka filéer som på löpande band hamnade i plastpåsar och namngavs.

Senare tog Solmates hand om fångsten och placerade den mot femtio procent delaktighet i sin stora frys. Fiskelinorna fick därefter hänga obrukade några dagar, vilket inte hade hänt förut på hela resan.

Väster om oss böljade oändliga sandkullar. Sandmoln yrde och for i den starka vinden. Afrika såg på avstånd ut som ett enda väldigt Sahara. När vi två dygn senare satte ner foten i Afrika var det sand under fotsulan och sand, sand till horisonten. Några torra kaktusar, tistlar och taggbuskar. På den stranden fanns inga landminor. Eric frågade lokala fiskare. De stränder i Eritrea som minerats under frihetskrigen ligger längre norrut. Eritrea hade kämpat länge för sin frihet, först från kolonialmakterna Storbritannien och Italien och senare från grannlandet Etiopien. 1993 blev Eritrea slutligen självständigt.

De eritreanska män som vi mötte i en fiskebåt var mörka afrikaner med breda välkomnande leenden. En av dem kunde lite engelska. Efter en vecka på haven var det härligt att komma iland. Barnen sprang som glada kalvar bland sanddynerna. När solen sänkte sig över Röda havet tände vi en liten eld på stranden, med vad bränsle tonåringarna kunde hitta, och grillade fisk. Den ena skepparhistorien avlöste den andra när sex besättningar roade sig tillsammans. Alla hade vi längtat efter den stunden. Första kvällen i hamn efter en lång segling är alltid obeskrivligt underbar. Och speciellt efter den här seglingen som inneburit så mycket rädsla. Vi var gladtrötta, stolta över att ha genomfört seglingen väl och kände intensivt att vi levde.

Sedan smög Ariel IV, utan att ha klarerat in i landet Eritrea, från den ena

ankarplatsen till den andra. När någon enstaka patrullbåt passerade tittade vi nervöst i kikaren för att utröna om den skulle ändra kurs åt vårt håll.

På Rasmus födelsedag låg vi vid ön Shumma, i stilla vatten, i en liten turkosblå lagun helt omgiven av sanddyner och rev. Enda tecknet på att det någonsin funnits människor där tidigare var en gammal sönderrostad fyr.

Eric och Hervé från franska Naguel sköt fisk med harpungevär. Den ena efter den andra, hur många som helst. Sylvie, också från Naguel, hade beställt ”en spann full”. Revfiskarna skulle i rå, mosad, torkad, grillad, kokt och stekt form omvandlas till fransk fiskbuffé vars make jag aldrig mött. Hervé fyllde fyrtyotvå år.

Rasmus fyllde fjorton. Han ville inte ha fiskfödelsedag utan bakade själv tre jättepizzor med konservburksingredienser. Vi hade inte en enda tomat eller annan färskmat kvar ombord, efter två veckor till sjöss. Som tur var fanns några ägg kvar till tårtan. Nio unga från fyra familjebåtar var inbjudna till föräldrafri fest på lånade amerikanska jättekatamaranen Solmates.

Ägarna rodde med oss till Naguel och fiskfestade. De verkade inte oroa sig för sitt flytande hem, varifrån discomusik dånade och lampor blinkade. Vi kunde se hur de yngsta gästerna svingade sig i riggen och hoppade i nät mellan pontonerna i fören. Solmates två stora hundar tittade förundrade på de rörliga gästerna.

I Massawa, Eritreas största hamnstad, uppsökte vi kaj för att fylla i papper och proviantera. Överallt låg förvridna fartygsvrak och delar av beskjutna lyftkranar och fordon. Bitar av bombade kajer stack upp ur vattnet. Rasade eller urblåsta hus kantade hamnen. På några ställen hade man reparerat hus och på avstånd såg vi ett fåtal nya.

Tyvärr fick vi bara stanna i fyrtioåtta timmar utan att behöva betala visum om trehundra kronor per person. Kanske hälften av båtarna i vår anti-piratgrupp valde att betala och stanna. De ville besöka Eritreas huvudstad Asmara som lär vara intressant och trevlig, fyra timmars bussresa upp i bergen. Resan kostade tjugo kronor tur och retur.

Vi lyckades få ner en gammal tankbil med diesel och en med vatten. Fantastiskt! Det sparade oss jag vet inte hur många vändor med dunkar i dingyen. Den andra dagen och lite till låg Eric på magen in i motorrummet och lagade huvudmotorn. Som han hade gjort väldigt många gånger på senaste tiden. Motorn hade fått för vana att inte starta när vi ville och det var förfärligt obehagligt. Särskilt när vi låg för ankar och det blåste upp. Dessförinnan, när motorn alltid startat snällt, hade vi inte tänkt så mycket på hur beroende vi var av den.

Vårt största bekymmer var annars försäkringsbolaget Pantenius därhemma, som borde varit vårt stöd och säkerhet. De verkade tro att piraterna fanns inne i Röda havet och inte i Adenviken som är det piratfarliga området.

Förutom den vanliga mycket kostbara försäkringen för farvatten ”world-wide” måste vi betala en speciell tilläggsförsäkring för bara Röda havet och man fordrade att vi skulle segla direkt igenom utan att stanna mer än i nödfall. Ingen annan båt från något land hade någonsin hört talas om sådana tillägg och regler. ”Hur skulle vi orka kryssa ettusenfyrahundra sjömil bland korallrev, mot den för det mesta rådande starka nordliga vinden, i ett av världens mest trafikerade vatten?”

I norra delen av Röda havet hade grupper av båtar fått ligga och vänta på väderfönster i uppmot en vecka. Vi seglade på så mycket vi orkade men kunde inte helt förtränga bättre försäkringslottade kollegors råd, som innebar att det måste vara farligare att segla hårt och nattetid än att ta det lugnt, dagsegla och invänta goda väderförhållanden. Försäkringsbolaget till trots så måste säkerheten för familjen och båten komma först. Men vi undrade vad som skulle hända med försäkringsersättningen om båten sjönk vid ett korallrev och det visade sig att vi inte hade seglat nonstop hela vägen. Om vi därhemma före resan hade förstått hur illa Pantenius försäkringsregler passar med verkligheten i Röda havet, hade vi letat internationellt efter ett annat bolag.

En söndagseftermiddag seglade vi på hård kryss norrut då en stor öppen båt med fem arméaktigt klädda män dök upp. Männen befallde oss med gester att stanna. Vi försökte förklara att det var svårt med seglen i den hårda vinden. Då drog de fram en kulspruta ur en låda och en tre meter lång kanon som de monterade upp. Gissa om vi blev rädda. Kanske var det sant att det finns pirater i Röda havet också. Vi tog omedelbart ner alla segel.

I den gropiga sjön var det svårt att förstå vad männen egentligen ville. De försökte inte borda oss utan log när de upptäckte att vi hade barn ombord. Och slutligen begrep vi att de var soldater från Eritrea som försvarade gränsen mot Sudan. När vi i en lång håv överlämnat klareringspapper för Ariel och oss, blev de nöjda och lät oss fortsätta. Ytterligare ett dygn slogs vi mot vågor och vind innan vi gav upp och kastade ankar bakom en ö i Sudan för att vila.

Vår kära farmor som under flera år före resan sytt alla våra gästflaggor, hade inte blivit ombedd att sy en för Sudan. Vi visste nog inte därhemma att det var möjligt att besöka landet. Enligt andra seglare var det viktigt att

ha en gästflagga här. Vi grävde fram den Egyptiska flaggan som liknar Sudans och sydde på en trekant av grönt tyg. När vi senare kom till Egypten sprättades det gröna bort igen.

19

I ett långt motvindshav

Sudan–Medelhavet

På väg in till Sawākin, strax söder om Port Sudan, låg Eric i sin koj och sov några timmar på eftermiddagen. Han var trött efter att ha suttit ankarvakt sedan fyra på morgonen. Ariel IV seglade fort i frisk vind. På sjökortet stod tydligt utmärkt hur havsdjupet på kort tid skulle förändras från trehundra till tio meter, när vi gick över några korallrev.

Jag såg på långt håll hur färgen på vattnet skiftade från mörblå till turkosblå och turkos. Ekolodet rasade upp till trettio meter. I full fart dundrade vi vidare och jag såg siffrorna på lodet visa tjugo, femton, tretton, tio, nio ... Färgen på vattnet övergick till ljus gulbrunt, vilket berättar om koraller. Åtta meter, sju och en halv ... Ja, jag visste att givaren till ekolodet sitter på kölen, två och en halv meter under ytan. Men fy farao vad det kändes otäckt, att dåna fram över detta korallbemängda okända hav. På sjökortet finns på många ställen texten ”inte tillräckligt utforskat” och djupsiffror saknas.

Jag kopplade loss Gandalf, styrde stirrande på ekolodet och kände hur magen knöt sig. Om djupsiffran gått upp ytterligare bara en enda decimeter, hade jag lagt över rodret och seglat ut igen. Men lodet visade sju och sextio, sju och sjuttio, sju och åttio. Plötsligt hade vi nästan hundra meter under kölen igen. Eric sov en stund till. Jag kopplade vindrodret och gjorde mig en kopp te. Rasmus och Jens låg djupt försjunkna i varsin bok.

En naturlig rädda i det breda kustnära revet öppnade sig in mot Sawākin. På båda sidor fanns rostiga sjömärken. Om de var röda eller gröna gick inte längre att urskilja. Rännan fortsatte in genom land. På båda sidor stod soldater, kanoner och tanks. De var inte rostiga. I radion fick vi uppge nationalitet, namn och ärende. Rännan slutade i en naturlig hamn där vi ankrade bredvid Ocean Swan.

Under de fem dygn vi låg i Sawākins hamn träffade doktor Eric dagligen besättningen, Crissy och Geoff, för samtal och krisbearbetning. Upplevelser och tankar kring piratöverfallet nyligen, hade etsat sig in i deras medvetanden och ville inte försvinna. Det är en sak att förlora materiella ting, men

en helt annan sak med depressioner och ångest som dyker upp. Eric's erfarenheter av katastrofbehandling kom väl till pass men fem dagar är alltför kort tid. Eric hjälpte Crissy och Geoff att ta ett svårt beslut; att lämna Ocean Swan i någon säker hamn och åka hem för att få terapeutisk behandling.

Staden Sawākin omkring oss fanns inte längre. Bara ruiner av det som en gång varit Sudans mest aktiva hamn med vackra hus byggda av korallsten. Först trodde vi att de var bombade. Men vår inkvarteringsagent Abu Mohammed berättade att alla köpmännen på 1920-talet, av ekonomiska skäl, flyttat till Port Sudan. De tog med sig husens hörnstenar. Sedan hade väder och tid haft sin gång.

Vi förtöjde dinggen vid en sten och vandrade uppför en smal väg mellan ruiner och ruckel, till den lokala marknaden. Där samlas varje morgon kamelryttare, åsnevagnar och beduiner från boplatser miltals omkring. Getter, vilda katter och hundar strök omkring överallt. Barn och män var klädda i ljusa, många mycket smutsiga och trasiga, långa särkar med mössa eller turban. Två spetälska och en man med klumpfot satt i ett hörn. De ytterst få kvinnor vi såg var insvepta i orange, röda eller lila slöjor.

I Sawākin lever folk utan elektricitet och moderna bekvämligheter, i små skjul av gamla brädor och korrugerad plåt. Marknadens offentliga toalett är ett öppet dike utan några väggar omkring. För första gången på vår resa kände vi oss riktigt nedslagna och betryckta inför fattigdomen. Och maktlösa inför det faktum att vi inget kunde göra. Fattiga människor i Söderhavet hade det vackert och grönt omkring sig, gott om frukt och grönsaker, och fisk. De hade inte några riktiga hus men behövde dem inte heller. De levde bäst i sina luftiga palmbladshyddor. I Sawākin finns inte ett grönt strå. Bara sand, smuts och sopor. Undernärd barn och människor med sjukdomar som vi inte sett i Europa sedan medeltiden. Men ingen tiggde eller tvingade sig på oss för att få pengar. I detta det fattigaste land vi besökt begärde man de högsta avgifter vi någonsin betalt. Allt försvann förmodligen i de redan bemedlades fickor.

Några av seglarna åkte buss till Port Sudan. Eric, Rasmus och Jens följde med. Det ytterst ovanliga inträffade att jag valde att stanna hemma. Inte en enda upplevelse till hade jag plats för. Inga fler människor, seglare eller inhemska, hade jag lust att prata med på ett tag. Långseglarlivet blir ibland så proppat med nya intryck och möten, att huvudet svämmar över och man bara vill vara stilla därhemma. Jag tillbringade dagen i total ensamhet med bok och te i sittbrunnen. Några kameler med kalvar skred långsamt förbi på en stig i land.

När Eric, Rasmus och Jens kom hem, bräddfylla med berättelser, fanns det plats i huvudet igen. Barnen hade köpt varsitt imponerande beduinsvärd. För att svärden inte skulle rosta på hemvägen i den fuktiga båtatmosfären, smorde de in dem med vaselin. Ingenting gjort av läder fanns kvar ombord sedan Sverige. Läder i båt möglar alltid. Vi hoppades att de vackra beduinslidorna skulle hålla sig i fyra månader tills vi kom hem. De hängde luftigt i barnens hytter.

Alltför fort lämnade vi Sawākin. Det som alla seglarna väntade på hände. Väderfaxen annonserade med stora bokstäver: ”Southerlies, southerlies.” Sydliga vindar! Ett väderfönster öppnade sig, mitt bland de normalt starka nordliga vindarna. Det var bara att dra. Bråttomfolket seglade redan samma kväll. Vi andra sov en god natt och satte segel i gryningen.

Första dygnet mötte vi inga sydliga vindar. Men i Röda havet får man vara nöjd med svaga skiftande vindar och gå för motor så länge. Andra dygnet kom den underbara sydliga vinden rakt bakifrån. Vi hissade vårt blågröna ballongsegel. Ariel sköt fart och började stadigt sluka sjömil. Under ett dygn seglade vi bekvämt lika långt norrut som vi med den vanliga nordliga vinden skulle fått kryssa i fyra dagar. I själva verket hade vi aldrig orkat segla hårt så länge.

Tredje dygnet blåste mycket svaga vindar och vi valde att stötta med motorn. När Eric, strax innan han skulle gå och lägga sig vid midnatt, tittade till motorn stelnade han av fasa. Saltvatten sprutade ur en brusten kylslang och hela motorn var täckt av hårda saltkakor. Hela den långa, långa natten jobbade Eric dubbelvikt nere i motorrummet. Hur han någonsin orkade igenom den natten undrar jag fortfarande.

Jag seglade så gott det gick i ytterst svaga skiftande vindar. Eric kunde till slut byta kylslangen men saltvatten hade droppat ner i motorns generator, som ger oss huvuddelen av vår ström. Den var död. Vi stängde kylskåp, radar, dator, belysning och alla ej helt nödvändiga elektriska grejor. Att segla utan radar och elektroniska sjökort bland korallreven i Röda havet, kändes synnerligen obehagligt. Vindgeneratoren och släpgeneratoren alstrade tillräcklig ström för de övriga navigationsinstrumenten och lanternorna.

Andra halvan av natten slet Eric med att knacka bort saltkakor och tvätta hela motorn med sötvatten. Om saltet hade fått vara kvar skulle motorn ha börjat rosta på bara några dagar. Klockan sju på morgonen gick motorn otroligt nog igen. Men inte generatoren. Båten kunde drivas framåt men vi kunde inte göra elektricitet. Eric var helt slut och jag var trött, trött.

Rasmus och Jens tog över seglandet. De hade sovit gott hela natten. Fan-

tastiskt att de blivit så duktiga gastar att vi utan att tveka kunde gå och lägga oss båda två.

Senare på dagen dök monstret, som legat och gömt sig, upp igen, norndanvinden. Vi orkade inte mer utan gick in till närmaste ankarplats. Eric sprättade bort Sudans gröna trekant från gästflaggan och vi hissade den åter, nu som Egyptisk flagga, innan vi ankrade bakom ett rev. Vännerna på Synchronicity och Lady Anne låg redan där. Ytterligare tre båtar kom in under kvällen och natten.

I fyra dygn blåste det kuling och storm. Vi kunde inte ens sjösätta dingarna och fara på besök. Men vi fick gott om elektricitet från vindgeneratoren och kunde slösa med kyla och ljus. Första natten hade alla båtarna ankarvakt ute i sittbrunnarna. Barnen pratade med varandra på VHF, men de var ordentligt sura över att vara så nära och inte kunna träffas och leka. Det blev i alla fall mycket gjort i skolan de dagarna. Många kakor blev bakade.

Fjärde dagen blev Eric så trött på att vänta att han sjösatte dinget trots vinden och for ytterst försiktigt över till Gabber. Jag väntade mig varje sekund att se vinden ta tag i dinget och vända den upp och ner. Men inget hände och Eric kom tillbaka med Jimmy som är specialist på generatorer. Ariels golv täcktes med verktyg. Generatoren gick inte att rädda, men de lyckades faktiskt laga en annan gammal rostig dito. Otroligt!

Femte dygnet hade vinden lugnat sig lite. Eric och Rasmus plockade fram dyktuberna och utforskade undervattensvärlden längs revet. Vattnet i Röda havet är fantastiskt klart. Jag simmade en snorklarrunda men det var kallt utan våtdräkt. Vattentemperaturen var bara 24 grader. På nätterna sov vi skönt nu. I stället för fläkt och våt handuk över kroppen, höljde vi oss med lakan och ibland filt. Dricksvattenflaskorna i kylskåpet behövde bara fyllas en gång om dagen, jämfört med tre gånger i Eritrea. Ja, det var förunderligt härligt att inte vara genomsvett jämt. Även om vi inte riktigt tänkte på värmen den sista tiden.

Sista natten med gänget i viken, innan vädret lovade vidareseglingsmöjlighet, bjöd vi in alla besättningar till filmkväll på Ariel som hade störst sittbrunn. Gabber tog med sin lilla teve med video i en plastsäck. Efter tråkig inblåsning och isolering var det härligt att träffa andra än sin egen familj. Vi såg en dokumentärfilm om segelskutor som rundade Kap Horn, käkade popcorn och pratade mest. Fjorton personer.

När jag inför umgängeskällen hade duschat i sittbrunnen och tagit av mig en av mina trasiga saltvattenströjor som jag alltid är iklädd under stormväder, slog ett försenat symptom på trashankssyndrom till. Jag

kunde inte hitta en enda hel tröja. Alla kortbyxor var sönder. Inte ens ett helt hårband fanns ombord. Badkläder och bikini var utslitna. Vi ägde inte längre några skor, bara sandaler. Ja, vi hade oss själva att skylla. Men det var som om kläder eller rättare sagt klädinköp var oviktiga. Kanske vi inte bekymrade oss eftersom vi använde så lite kläder. Nu när vi tycktes ha nått absoluta botten i klädsåpet fanns inga affärer tillgängliga. Som tur var såg de flesta seglarnas kläder lika gamla ut. Det skulle bli konstigt att komma ut i Medelhavet om några veckor och möta en helt annan grupp seglare; det vackra folket från södra Frankrike och Italien. Jag svepte en indonesisk sarong omkring mig så länge och tog en sliten svensk fleecetröja utanpå.

Nordanvinden försökte blåsa oss bakåt, försökte få oss att ge upp, försökte få oss att segla söderut och ut genom Röda havets nedre port, ”doors of sorrow”, till Indiska oceanen igen. Där och då var vi mycket nära att ge upp hela resan. All vår energi och livsglädje verkade vara slut. Vårt efterlängtnade världsäventyr kunde ha avslutats i hopplöshet och stor besvikelse. Men hur skulle vi kunna leva vidare med ett sådant nederlag när vi kom hem? Och hur skulle vi kunna lämna Ariel i ett sådant ingenmansland? Nej, så katten heller. Hade vi kämpat så länge genom detta motiga avlånga Röda hav, tänkte vi minsann inte ge upp, utan kämpa vidare.

Vi försökte se framåt, försökte se bilder av det efterlängtnade Medelhavet inne i huvudet, med länder som är lättare att förstå, med gröna växter och med män utan vapen. Vi seglade på och nordanvinden spände sina krafter för att visa vem som var herre. Visst hade vi seglat i både kuling och storm. Men vinden hade hittills nästan alltid varit bakom oss. Att kryssa mot kuling är förfärligt. Att kryssa mot halv storm var ännu värre. De dagarna var helt bortkastade och vi fortsatte att undra vad tusan vi gjorde, på detta hopplösa hav.

Ariel IV var täckt av hårda sand- och saltavlagringar. Vågor som oavbrutet sköljde över oss hittade springor och stänkte in på dynor och kuddar i vårt allra heligaste. Fukt och salt tog herraväldet. Mögel och hans kamrater gick till attack. Det som stått i pilotböckerna om den hopplösa seglingssträckan upp genom Röda havet blev sant. Konstigt hur vi inte kunnat ta till oss all den informationen, förrän vi var mitt uppe i det, också känslomässigt. Visst hade vi läst om de hemska kryssbogarna mot hård vind just här. Men luriga självförsvarstankar hade hela tiden fått oss att tro att vi skulle ha tur och med särskilda sydliga vindar blåsa upp genom Röda havet lätt som en plätt. Några plättar fick vi inte på den färden. Ingen orkade laga mat när

havet kokade. Med mest kex försökte vi hålla tomma magars syndrom, sjösjuka, på avstånd.

Under två dygn avancerade vi nästan inte alls. Vad fart Ariel IV gjorde framåt med bottenrevade segel, slogs snabbt ner till noll av envetna höga motvågor. Sista sträckan till Safåga tog mer tid än en evighet. I vår samling av "cruising notes" från de senaste två åren framgick att nittiofem procent av seglarna haft samma erfarenhet av Röda havets motsträvighet som vi.

Väl framme i Safåga en kväll somnade vi till nära medvetslöshetssömn och skulle sovit i femton timmar om inte en militärbåt väckt oss klockan tjugofyra. "Här får man inte ankra, det är militärområde." Enligt seglare och böcker var detta Safågas normala ankarplats. Männen i båten hade gjort fast linor i Ariel och två av dem satt på vårt däck. Några hade uniformsliknande kläder. Eric och jag satt halvsovande i sittbrunnen, med hängande huvuden och väntande på något idiotiskt beslut om att vi måste ankra om mitt i natten.

Senare förstod vi att männen väntat på erbjudande om mutor; sprit och cigaretter. Efter en halvtimme sa deras ledare plötsligt att han skulle ge oss speciellt tillstånd att ligga kvar där vi var, till klockan sju morgonen därpå. Vi sov gott till klockan nio.

I hård vind la vi till vid Safåga industrikaj. Flera män på land viftade vänligt, pratade bruten engelska och förde oss till en imponerande omfångsrik hamnkaptens. Han log, bad sin medhjälpare att servera oss te och plockade fram många, många pärmar. Förutom de vanliga båtpappren ville han ha sex kopior av besättningslistan. Alla med stämpel. Tur att vi hittat på och låtit tillverka en Arielstämpel innan vi seglade hemifrån. Den hade vi mycket stor nytta av. Stämpelglada män finns det gott om i världen.

Från hamnkaptenen travade vi vidare till immigrationsmannen. Hans kontor hade vinröd heltäckningsmatta och var inramat av imponerande korslagda flaggor. Sedan besökte vi inom hamnområdet bank, där någon verkade ha tömt skräpkorgen på marmorgolvet, kopieringsställe och tre tullkontor med olika specialuppgifter. Efter en hel dag var alla myndighetsmän nöjda med papper, stämplor och pengar. Vi klarerade in och klarerade ut på samma gång, för att slippa göra om det.

Kungagravar och pyramider

Nu beslöt vi tvärt emot rådande budgettaktik att gå in i marina. En knapp dags segling norrut låg Abu Tig, strax norr om dykorten Hurghada i Egypten. Att lämna vågor och vind. Att gå in i lä bakom vackra moderna hus. Att slösa med hundratals liter vatten ur en slang. Att äntligen få skölja hela båten fri från sand och salt. Att få tvätta lakan och handdukar. Att lägga in rena kläder i skåpen. Att i lugn och ro kunna serva motorn, generatorn och watermakern. Att ta en lång, lång varm dusch med obegränsad mängd vatten. Att kunna tända alla lampor och lyssna på musik hur mycket som helst. Att få flanera på en lugn kaj och äta en kväll på restaurang. Att få sova, sova några nätter utan oro i bakhuvudet. Att se Rasmus och Jens glada spela hockey på land och fara som små blå på sina sparkcyklar. Att kunna använda internet och telefon för att fixa en liten semesterresa till Luxor och Tutankhamons grav. Att kunna ringa Christian på hans nittonårsdag. Vi kände oss mycket väl värda all denna lyx och vi njööö.

Eric röjde ut främre förpiken för att få ut saltvatten som läckt in genom ventiler. Han kom ut med en gammal tom plastbehållare som ursprungligen innehållit inköpt dricksvatten i Spanien, sedan socker från Panamá och slutligen socker från Nya Zeeland. Eric sa för första gången med en glimt av humor: ”Nu är det dags att börja avveckla resan. Den där behållaren kommer vi inte att behöva igen.” Jens gick och slängde den i soptunnan. Vi fick lite mer plats ombord på Ariel.

Nordanvind och sand rök som vanligt hårt över Röda havet. Men båten låg väl fastbunden i marinakajen. Vi åkte på landsemester några dagar och besökte Luxor och konungarnas dal. När vi återvände till Ariel IV hade vinden tagit paus och vi njöt för första gången av segling i detta hemska hav. Jens fångade en ganska stor fisk. Den var grå och nästan slät med fult tryne, men den såg god ut och skulle räcka gott till en middag. Fenorna skimrade i guld och silver och fick fisken att se nästan vacker ut. ”O, vad vi var sugna på färsk mat.” Fiskens röda ögon tittade vänligt på Jens. Jens tittade tillbaka. ”Nej, det här är vår vän. Honom kan vi inte äta.” Fisken liksom klappade Jens på armen med stjärten, när han återfick sin frihet och dök tillbaka ner i världens hav. Vi vinkade farväl. Fisken hoppade upp igen över ytan och slog med stjärten i luften så det såg ut som han vinkade tillbaka.

Sedan var plötsligt turen på vår sida. Vinden gick över på syd och vi seglade, med spirade segel i expresstågsfart sicksack mellan oljeborrtorn, genom resten av Röda havet till Suez, på tjugofyra timmar. Andra båtar hade

tagit uppemot två veckor på sig för samma sträcka. Varje timme kontrollerade vi att det fanns en ankarplats inom nära räckhåll ifall vinden som den brukade plötsligt skulle vända.

Jag grät av glädje när vi äntligen kom fram till slutet på detta det motigaste av alla hav som vi mött. Rasmus och Jens sa bara att nu var det dags för lite party igen. Båda två älskade långsegelrivarlivets alla spontana fester på olika båtar. Till och med Eric kände sig förfärligt trött på segelrivarlivet. Även om det var tillfälligt förstås. Runt omkring oss låg segelbåtar med uttrötta besättningar och med segel, ankarvinchar eller motorer som gått sönder. Vi tackade alla gudomliga makter, och fisken, för att de stått oss bi.

Suez! Kanalen som slutligen öppnades 1869 efter att olika härskare försökt gräva vattenväg mellan Medelhavet och Röda havet sedan Ramses II på 1200-talet före Kristus. När jag var liten berättades en familjeskröna om min farbror Eric som var sjökaptan. När Suezkanalen, under krig i området, stängdes i åtta år, blev min farbrors skepp, tillsammans med många andra, instängda i Gulf of Suez. Julen närmade sig och historien förtäljer hur man byggde en flotta med en julgransliknande skapelse på. Besättningar från de olika skeppen rodde i livbåtar runt julflotten och sjöng julsånger. Förmodligen ett sätt att hålla modet uppe på alla de män som låg instängda, med kulor nästan vinande om öronen.

Vi gick rakt in i kanalen och förtöjde vid två pålar tillhörande Suez yacht-klubb. Femtio meter från oss passerade oupphörligen jätteskepp från hela världen. Det kändes skönt att lämna Ariel IV väl förtöjd när vi tog bussen till Kairo för att möta de mumier som legat i gravkamrarna i Luxor och för att se pyramiderna, de enda kvarvarande av världens historiska sju underverk.

Kairo museum från 1905 visar fortfarande föremål på gammaldags museisätt. Men när vi stod framför en av Tut-Ankh-Atons dödsmasker i guld och lysande blått, eller någon av hans fem guldgnistrande kistor, kvittade det hur de visades. Föremålen i sig och vetskapen om att de tillverkats för mer än tretusen år sedan fick oss att stanna tysta, begrundande tidens gång.

Ramses II, samt elva andra faraoner och drottningar, sov fridfullt i en egen lätt mörklad sal där besökarna måste vara tysta. Återigen upplevelsen av överklighet när vi såg ansikten, hår, blommor, fötter och händer tillhörande människor som i forntid haft makt att styra det Egyptiska riket. Kungligheter som kunde befälla tusentals slavar att hugga eller släpa sten till sin grav. Mumiernas kroppar låg svepta i ljusa lindor, några med skrivna hieroglyfer på.

Trots att vi som vanligt var på vår yttersta vakt blev vi lurade på väg till

pyramiderna. En mycket trevlig, välklädd engelskspråkig lärare steg på vår minibuss. Han samtalande ett tag med föraren. Strax därpå svängde bussen av vägen in i en byliknande stadsdel bakom pyramiderna. Där erbjöds vi kameler mycket billigt och vi skulle inte behöva betala avgift in på pyramidområdet. Vi var tvungna att bli riktigt arga och överdriva en egen historia om våra vänner som vi absolut måste träffa vid huvudingången, innan vi fick bussen att vända runt och köra oss tillbaka.

Nu börjar frasen ”upplevelse av överklighet” att bli sliten. Men hur ska jag annars kunna beskriva dessa otroliga möten med forntiden. Där stod pyramiderna i öknen, uppbyggda till omkring hundrafemtio meter, i en tid innan hjulet var uppfunnet. Enorma stenblock byggda på varandra med millimeterpassning.

Vi klättrade in i Keops pyramid genom en tunnel med ståhöjd och där- efter en fyrtio meter lång, bara en och trettio hög, gång. När jag vågat mig in där och kröp fram på händer och fötter, tänkte jag intensivt på i hur många tusen år denna byggnad stått stadigt. Till drottningens gravkammare ledde en ännu mindre gång. Eric, Rasmus och Jens kröp in. Jag gick upp- för ett högt schakt mitt inne i pyramiden, upp till farao Keops kammare. En imponerande sarkofag av granit med avlyft lock stod mitt i en klippblocks- sal. Luften därinne var oväntat lätt att andas. Två luftvägar ledde in till grav- kamrarna. Också byggnadsingenjör David från Synchronicity förvånades över de antika byggmästarnas skicklighet.

Tillbaka på Ariel började pengalurar- och cigarettmutaktiviteterna som Suezkanalen är känd för. Dieselmannen påstod sig leverera tvåhundra liter. Men det var trettio för lite. Mätmannen mätte inte alls utan tittade lite i båt- pappren och ville sedan ha elektroniska grejor som ”vi inte behövde”. Priset för Ariels genomfart sattes till tusen kronor mer än alla andra. När vi bråkade och bråkade, ändrade han sig och sa att vi hade lämnat fel uppgifter. Höjden inne i kajutan hade han mätt till över fyra meter. Det är höjden från kölspets till däck.

Första dagens lots kunde ingen engelska, var inte färdigutbildad men var ung och snäll. Andra dagens lots anlände blåsande i visselpipa, annonseran- de att han var mästerlots. Han överlämnade blommor, bröd och småsouve- nirer. Vi tog foton och lovade att skicka. Enligt vår Muhammeds instruktion stannade vi till på tre ställen och slängde cigarettaskar till lotsbåtar och ka- nalpoliser. Vid slutet av dagen var Muhammed nöjd med dricks om hundra kronor och femton askar Marlboro. Lättade styrde vi ut på det blå Medel- havet i stilla bris!

20

I hemmahav igen

Suez–Sines

Vi njöt av ljum bris som stilla skjutsade oss norrut över azurblått Medelhavsvatten. Det här pyttehavet korsar vi i ett skönt nafs, tänkte vi. Men andra dygnet ökade vinden akterifrån. Ariel IV började rulla, som hon gör i akterliga vindar, och alla grejor klunkade fram och tillbaka i skåpen. Synnerligen enerverande när man skulle sova. För att hålla kroppen still i kojn var vi tvungna att stötta med invikta kuddar från alla håll. Matlagning handlade mest om att försöka hålla fast hala korvar, flygande mackor eller rullande tomater. Med antihalkdukar av gummi på köksbänkarna gick det lite lättare. Benmuskelnerna jobbade hårt hela tiden, när vi höll balans. Händer och armar grabbade tag i vad som fanns, närhelst det gick. Men vi seglade mot Grekland i full fart.

Tredje dygnet vände vinden, kom rakt framifrån och ökade ytterligare. Till halv storm. Vi grävde fram stövlar och våra stora Nordsjöställ som inte varit ur skåpen sedan Biscaya för två och ett halvt år sedan. Båten stampade och for mot sju meter höga vågor. Vinden ryckte och slet i storseglet och stageglet, fast de var bottenrevade till nästan små näsdukar. Vågberg bröt ner över oss och vatten forsade överallt på däck. Vattendimma flimrade framför ögonen så man inte kunde se ett dugg, åt något håll. När jag kopplat livlinan och gav mig upp på däck för att hala upp ett skot som slängde efter oss i havet, fylldes stövlarna med vatten direkt. Eric stod vid rodret och kämpade för att hålla Ariel på kurs. Hon slingrade i sjöarna, rätade upp sig i vågdalar när vinden försvann för ett ögonblick och bockade skarpt när hon kom upp på vågbergen igen.

Sedan vred vinden. Fortfarande samma styrka och fortfarande framifrån, men från andra bogen. ”Dra på trissor!” Nya brytsjöar byggde upp från styrbordssidan. De tidigare från babord fanns kvar. Vi kastades hit och dit som en leksaksbåt i enorma korssjöar. Vinden skrek i öronen. Blåmärken och småsår överallt när vi smällde i däckbeslag, hörn och kanter. Inte en meter mot Grekland kom vi. Trötthet nära utmattning. Vi gav upp. Fick ner

alla segel, gick till kajs och drev som ett dött föremål tillbaka mot Afrika.

Eric kollade radarn en gång i halvtimmen och meddelade vår position och situation per VHF, om något skepp fanns i närheten. Jag sov, gränsande till medvetlöshet, i tio timmar. Rasmus och Jens klagade inte en enda gång. Sov så mycket de kunde och kräktes liksom jag någon gång i diskbaljan. Trots att jag hade kvar mitt dåliga samvete för barnen när det var jobbigt väder, kände jag ändå mest stolthet över vad vi kan, och vad vi klarar tillsammans i familjen. Fast stoltheten kommer efteråt förstås...

Fjärde dagen linkade vi slaka in på Rhodos. I den gamla hamnen, där en gång kolossen på Rhodos stod, tjugosex meter hög i brons, bredbent över hamnöppningen, fanns nu chartersegelbåtar, motorbåtar, turbåtar, dykbåtar och bara en minimal brygga för fiskare och långseglare. När vi var där med Ariel III för tretton år sedan var hamnen ännu inte turistanpassad utan fortfarande ursprungligt levande. Rasmus hade den gången ännu inte lärt sig gå, utan kröp omkring på kajen. Nu år 2001 satte Rasmus med stor glädje, efter nästan tre år, foten på Europas jord och tyckte att vi var lite hemma. Överallt fladdrade EU-flaggan under den grekiska. Affärernas prislappar visade antal i både drachma och euro. Amerikanerna fick stämpel i passen men inte vi. Hela besättningen duschade och gick på taverna. Mousaka och retsina. Sen sov vi i femton timmar.

Grannarna på långsegelbryggan var en ny sort. Lata typer som ligger stilla i veckor och sedan seglar några få sjömil till en ny ö. De sitter i sina sittbrunnar och läser mitt på eftermiddagen. Eller sover middag. Ingen verkar rusa runt och jaga myndigheter, reservdels-, diesel- eller vattenmän, reparera båtprylar, släpa hem mat eller leta efter tvättmöjligheter. De åker på utflykt, går på museum eller strosar längs hamnpromenaden. Eller sitter på utekafé. Och stannar flera år i Medelhavet. Vi kände oss riktigt avundsjuka, ett litet tag. Men i bakhuvudet rullade bilder av koraller, rockor, blomsterhalsband, snäckor, palmhyddor, Södra korset och bikinikläder.

Vi vande oss oroväckande snabbt vid att vara européer med tillgång till allt det goda som finns i vår egen världsdal. Knäckebröd och sill från en turistbutik, var läckert efter flera år utan. Det kändes skönt att gå i lugn takt längs Rhodos rena gator, utan att någon ständigt ville pracka på oss något. Otroligt gott med varsin kulglass i strut. Att som kvinna kunna vandra ensam, utan nyfikna ögon var underbart. Folk såg ut ungefär som vi. Men det var inte lika spännande och äventyrligt.

Tvätterian hade självbetjäning och tvättmaskiner med varmt vatten. Jag kunde välja mellan fyrtio, sextio eller nittio grader. Wow! Tre år sedan sist.

Dessa helautomatiska välfungerande under förvandlade våra bäck-, vattenfalls- och spanntvättade flammiga textilier till rena plagg.

Hamnkaptenen informerade oss om att Grekland infört nya avgifter för segelbåtar; skatt och ”cruising permit”. Det blir svårare och svårare att vara budgetseglare. ”Vi sticker tillbaka till Stilla havet och gömmer oss på någon avlägsen atoll...” Amerikanska Koala betalade som de skulle, motsvarande flera tusen kronor. En svensk båt och två brittiska båtar menade att det måste vara olagligt att lägga alla dessa avgifter på båtar registrerade inom EU. De seglade ut ur hamnen helt enkelt. Det gjorde vi också.

I Medelhavet var det vår. Doftande, blommande buskar och träd överallt. Ökenhettan från Röda havet byttes ut mot kyliga vindar och efterlängtd solig värme i lä. På kvällarna satt vi nere i kajutan och tände fotogenlampan som skapar behaglig värme. Att duscha på däck var inte längre riktigt njutbart. Vi värmdes duschpåsarna i solen som vanligt men stack ner slangen genom toafönstret och duschade inomhus. Vattnet rinner genom en golvduk rakt ner i kölsvinet där det automatiskt pumpas ut av länsumpen.

Efter mycket letande i Ariel IV:s mest svåråtkomliga skrymslen hittade vi våra tjocka sovtäcken och njöt nattetid av täcketyngden och kylan runt den sovande näsan. Iklädda både långbyxor och varmröja lämnade vi efter någon vecka det gamla fortet som utgör Rhodos hamn och seglade sydväst mot Kreta.

Äntligen fick vi den där härliga snabba godvindsseglingen, som vi längtat efter så länge. Med storsegel, genua och stagegel satta och lagom lutning på båten fräste vi genom vattnet, styrda av vindrodret, Gandalf. Den stora känslan av frihet kom över oss igen. ”Vi kan segla vart vi vill. Ingen myndighet eller människa kan just nu påverka vad vi gör. Vår familj är en egen liten enhet i total frihet. Vi behöver inte köpa eller betala något. Det finns inga måsten i vår värld.”

I två dygn levde vi lugnt ombord; läste, vilade, samtalade eller bara lyssnade på havet. Njöt av föränderliga molnformationer. Och gladdes över stim av delfiner som hoppade runt fören och busade med oss. Efter den jobbiga tiden i Röda havet kändes det befriande att hitta det härliga i segling på nytt. Kampen mot vågor och vindar, sjösjuka, ledsenhet och ilska försvann långsamt. Mjuka vattenrörelser, en duva som vilade några timmar på däck, sval bris över pannan, vita buktande segel och lugn i själen tog över.

Vi siktade ljus på Kretas höga berg i mörk gryning. Solen gick upp och visade oss väg in i Chania hamn. Helios, den grekiska antikens solgud, körde sitt fyrspann över himlen. Zeus, gudarnas fader, blickade nog ut över ska-

pelsen. Hans bror, Poseidon med treudd, har makt över haven. Kung Neptun må förlåta och hålla sig lugn borta i romarriket men vi skulle snart dit och hälsa honom.

Solsvultna syster Ewa med Fredrik och ny kusin Kasper, två och ett halvt år, som vi aldrig träffat förr, kom på besök från Sverige. Vi bävade under det efterlängtnade mötet med dem, inför hur det skulle bli när vi kom hem till sommaren. Alla barn som blivit tre år äldre. Skulle vi känna igen dem? Familj och vänner som vi inte sett på så länge. Hade de tre åren upplevts som lika lång tid för dem? Vi började släppa loss tankarna kring hur vi skulle leva därhemma. Någon vis man sa att det bästa med att resa är att komma hem och se sitt eget liv med nya ögon. Vi hoppades kunna behålla våra nya ögon.

Tillsammans med flera hundra turister från hela världen vandrade vi nedför en andlöst vacker ravin; Samaria på södra Kreta. Hundratals meter höga bergväggar, brusande vatten runt fotstenar, vårblostande buskar, fågelsång. Klickande kameror, matsäcksrestfyllda papperskorgar, högljudda stämmor på många språk. Syster Ewa blev upprörd när vi saknade Nya Zeelands orörda vandringsleder och ville komma bort från mängden turister. ”Vad är det för fel med att vara turist? Vi är ju det. Alla människor ska ha rätt att njuta av naturen”, avfyrade Ewa. Ja, vad svarar man? Hon hade ju rätt. Kanske hade vi blivit bortskämda under våra privilegierade tre år då vi haft möjlighet att söka oss långt bortom allfarvägar. Och visst är det underbart med en egen strand eller skog, utan ett enda fotspår. På sådana ställen kände vi oss som de första, eller de enda, människorna på jorden. Utan mer bekymmer än möjligen att harpunera tillräckligt mycket fisk till middag eller att nå kokosnötter i höga palmer.

Sista dagen i Grekland skulle jag proviantera middagsmat för översegling till Malta. Alla affärer var stängda. Man strejkade för bättre löner och bättre pensionsförmåner. Nu när Grekland är med i EU vill dess invånare ha samma villkor som andra länder. I en liten turistbutik som var öppen försökte jag hitta något ätbart. Men där fanns bara glass och chips. ”Men är du svensk?” sa mannen. ”Jag jobbade i Stockholm i tio år. Jag ska hjälpa dig.” Han ringde ett samtal. Sedan gick vi förbi igenbommade butiker till en gammaldags slaktarbutik vid en hörna. En gammal man låste upp inifrån och log brett. I den renskurade lilla butiken skar han till köttstycken och malde. När vi senare skulle segla försökte Eric betala hamnavgift hos hamnpolisen, eftersom hamnfogden inte var inne. Men det gick inte alls för sig. Även hamnfogden strejkade.

Till sjöss igen. Denna gång fyrahundrasextiofem sjömil från Kreta till Malta. Lika långt som från Göteborg, runt hela södra Sverige, till Stockholm. Det rykte som Medelhavsvindarna har av att antingen vara för starka eller ej vara alls, är sant. Vi lämnade venetianska gamla hamnen i Chania med svaga nordliga vindar. I lätta vindar måste Gandalf lämna över styrmansplatsen till autopiloten Lill-Alf. ”Oiiiiiee, skrap, skrap”, sa Lill-Alf. Sedan kunde han inte styra mer. Efter nästan tre års trogen tjänst. Vi handstyrde i tretimmarspass under två dygn. Dubbelt usch.

Rasmus och Jens tänkte på kamraterna Scott och Ellen från Lady Ann. De har ingen autopilot ombord. Hur står de ut? Lady Ann låg nu på Cypern. Synchronicity var på väg från Israel till Turkiet där de skulle ta emot familj hemifrån under några veckor. Alla vänbåtarna från Ostindien och Röda havet seglade österut, när vi seglade västerut för att hinna hem i rimlig tid till skolan skulle börja för Rasmus och Jens. Inte en enda långseglare hade vi sett sedan vi skiljdes åt.

I tre år, under hela resan, hade långfärdsbåtar funnits runt om oss som en självklarhet. Att umgås med, att åka på utflykt med eller att be om hjälp ibland. Många träffade vi till och från i olika hamnar under lång tid. Många många blev goda vänner. Vänskapsband utvecklas snabbare på haven än hemma. Först nu när vännerna inte fanns nära längre förstod vi hur mycket de betytt för oss. Vi kände oss ensamma.

En historiens tummelplats

Trötta anlände vi till Valletta, Maltas huvudstad. Hamnmästaren dirigerade oss över VHF att, eftersom det var sen kvällstid, lägga till för inklarerung vid en kaj i industrihamnen. Upp med fyra bulliga fendrar och två tjocka tjugometerstamper från förpiken. De användes inte så ofta av oss fattiga ankarliggare. Bland stora skepp vid kajen fanns ingen plats för oss. En cypriotisk fiskebåt var närmast i storlek. Skepparen vinkade oss välkomna att lägga till utanpå. Medan Eric fyllde i papper hann Tasso berätta om sin familj och sina fem barn samt ge oss en spann full med fisk till mycket sen middag. En fräsig marinatyp kom förbi och gav oss tjusiga infopapper. Plats vid brygga kostade tvåhundra kronor per natt. Inget för oss. I nymåne ankrade vi nedanför ett upplyst väldigt fort från medeltiden.

Malta ligger strategiskt i Medelhavet, mitt emellan Afrika och Europa och har trots sin litenhet, genom historien varit en eftertraktad ö. Flottor och arméer från olika länder har avlöst varandra. Romarna var här, araber, nor-

mander, turkar, fransmän och engelsmän. Men de berömda korsriddarna av Johanniterorden stannade längst, i nästan trehundra år. Deras rustningar, vapen och flaggor med åttauddigt malteserkors finns nytillverkade överallt att beskåda.

Malteserna har i vår tid tagit tillvara sin blodfyllda och brokiga historia. Vi satt på borggården i Fort St Elmo och såg i ett "re-enactment" hur Napoleons franska soldater på 1700-talet invaderade Valletta och vi såg hur lord Nelsons brittiska mannar några år senare hjälpte malteserna att slänga ut dem igen. Muskedunder knallade, krutrök fyllde luften så man ibland inte kunde se vad som hände. Inemellan smågator i Valletta hittade vi ett upplevelseställe där turkarna på 1500-talet i en häftig multimedieshow belegrade Valletta och slutligen slogs tillbaka av korsriddarna.

Den riktigt varma sommaren var på väg i Medelhavet. Våra badkläder hade kommit fram igen och vintertäcken hade åkt bort. Soltaket kom upp då och då. Under de senaste åren i tropikerna hade vi gömt oss för solen och levt i skugga. Nu sökte vi solen och njöt av den. Ombord tittade kackerlackorna yrvaket fram ur sina gömslen. Jag gladde mig redan åt deras förestående utplåning under den skandinaviska vintern.

Rasmus och Jens höll på med avslutande repetitioner och prov i skolan, precis som kamraterna i Skåne. Tre år i Ariels båtskola hade gått förvånansvärt bra, och fort. Vi hade ju inte några korrespondenssystem, som kompisarna på amerikanska, kanadensiska och franska båtar. Utan skolan därhemma hade givit och lånat oss de böcker vi behövde. Under årens lopp hade vi sökt kunskap i böcker, på datorns uppslags-cd, i broschyrer från länder vi besökt och hos människor vi mött. Inte minst seglarkollegor från hela världen hade bidragit med berättelser från sina länder och med undervisning i språk. Rasmus och Jens talar flytande engelska och en hel del franska. Eric och jag har fått välbehövlig och intressant repetition av historia och religion i globalt perspektiv. Hos oss alla fyra har en nyfikenhet och en öppenhet inför vår stora (eller lilla) värld gjort livet mera spännande. Det känns annorlunda att läsa dagstidningars internationella nyheter. Vi har fått en personlig relation till många ställen på jorden.

Varje kväll, eller åtminstone varje lördag, samlades familjen runt kortvågsradion vid navigationsbordet och lyssnade på Radio Swedens nyhetsprogram. På lördagar sänds ett sammandrag av veckans nyheter. En dag fick vi veta att "långtidssjukskrivningar i Sverige, på grund av stress och utbrändhet, hade blivit ett nationalekonomiskt problem". Vad var det för ett land vi var på väg hem till? I Polynesien ville man arbeta så lite som möjligt

och ha så mycket tid till familj och vänner som möjligt. Olika områden i världen har olika livsfilosofier. Vårt levnadssätt i Sverige verkar i modern tid ha givit upphov till utbredd vardagsstress.

Vi tror att varje individ måste ta ansvar för sitt eget liv och prioritera någon form av paus i livet, liten eller stor, om livet känns stressigt eller rinner iväg för fort. Alla vill inte sälja hus och hem och segla jorden runt. En god vän cyklade ett halvår i Östeuropa. Det gav henne spänning, upplevelser och impulser till förändringar i livet därhemma och ny glädje i många år. För någon annan kan kanske en vecka på Skåneleden ge samma uppmuntran av livsandarna. Vi tror att alla människor kan förverkliga sitt livsäventyr. Det gäller att våga, prioritera och jobba hårt mot sitt mål.

Vår utbrända Lill-Alf hamnade på verkstad hos specialist; återförsäljaren i Valletta, Malta. Lill-Alf är en Autohelm, förmodligen världens största märke. En dag skulle det ta att reparera honom. Men reservdelarna de hade visade sig vara till en annan modell och det fanns ingen manual. Man skickade efter ny reservdel från England. Leveransen skulle ta två dagar. Den tog sex. Kostnaden för den nya reservdelen plus arbetskostnad blev nästan lika stor som kostnaden för en ny autopilot. I sex dagar sprang Eric fram och tillbaka till Autohelmaffären i Valletta. Varje gång var han lika arg och uppörd när han kom tillbaka. Vart tog ansvaret för sålda marina grejor och vart tog servicekänslan vägen? Liknande historier har hänt oss och våra medseglare på många platser i världen.

På Malta träffade vi seglarna Jacques och Marie, som i hela sina liv jobbat som segelmakare i St Tropez. De skrattade åt vår naivitet. ”Som segelmakare på en liten ort var vi tvungna att ge god service för att få behålla våra kunder. På köpet fick vi stolthet över fina segel. Multinationella företag behöver inte stolthet. De behöver bara pengar.”

Vi satt med Marie och Jacques en kväll på en skön strand vid Blue Lagoon utanför ön Gozo, Malta. Det var längesedan sist som grillen, gitarren och myggmedel var iland samtidigt. Solen gick ner så där obeskrivligt vackert igen. Och vi mindes det uttryck som myntades på Christians sjuttonårsdag vid en lika vacker strand i San Blas för två år sedan. ”This is why we came.”

På morgonen hissade vi segel för den tusen sjömil, kanske åtta dygn, långa seglatsen till Gibraltar. Sicilien gled långsamt förbi. Fiskare, som i alla länder jorden över, vinkade vänligt. Fåglar följde oss ut i öppet hav. Kung Neptun var sur för att vi skänkt blommor till Poseidon i Grekland och roade sig på nätterna med att öka vågor och vind till kuling och efter några

timmar minska dem igen. Att upprepade gånger reva och släppa ut segel under flera nätter i rad, är jobbigt för vår lilla familjebesättning. Eric är den enda som klarar det tunga storseglet. Och till sin hjälp behöver han minst en person till.

Eric släpper ner seglet en bit, fäster det vid masten i ett revhål och vinschar därefter med en tamp hem ett revhål i akterdelen av seglet, mot bommen. Allt detta medan seglet fladdrar och flaxar vansinnigt i den tilltagande vinden. Och vatten väller över däck. Hjälppersonen styr upp mot vind och släpper loss storskotet till bommen så seglet hänger fritt.

En natt väckte Eric Rasmus två gånger och Jens två gånger. Dessutom skiftade vi segel mellan mitt och Eric's vaktbyte. Efter tre dygns stökväder tröttnade Ariel IV:s besättning. Vi gick in till Sardinien. Jens var glad. Han hade länge drömt om att få besöka Italien. Jag tror det var pizza som lockade mest.

Om det var en arg Neptun eller ett positivt inställt öde, som fick oss att styra in till Sardiniens södra kust, spelar ingen roll. Vi tackar den ansvarige. Att skynda genom Medelhavet på fel håll, mot normalt rådande vindar är dumt. Men det var priset vi fick betala för att kunna genomföra en världsomsegling på bara tre år, och i sluttampen hinna hem till skolstarten.

Flyende stökvindar sökte vi nattro i Cagliari, där vi också åt den godaste pizza vi någonsin smakat. Italienarna såg ut precis som de ska; antingen maffialiknande i mörka kläder och solglasögon eller macho i tätt åtsittande tröjor och osannolikt tajta brallor. Damerna, antingen svartklädda moderliga madonnor eller unga sexiga donnor. Världens spännande mångfald består, även i vårt moderna Europa. Kanske behöver vi våra olika kulturer och sätt att vara ännu mer idag, som motvikt till västvärldens likriktning.

Vid kaj blev vi, liksom när vi seglade i Italien för tolv år sedan, rekommenderade ”att inte fråga”. Så vi låg vid stadskaj i flera dagar och fyllde alla vattentankar ur en slang utan att någon frågade efter avgift. Vi klarerade varken in eller ut, utan ansåg oss vara inklarerade i EU, redan på Rhodos. Ingen frågade någonting.

Bakom Sardiniens sydligaste spets ankrade vi sedan för att vänta in medvindar. Där hittade vi en klippinramad vild vik med sagolik sandstrand. Där tränade vi friidrott i två dagar. Det sista ämnet på Rasmus målbeskrivning för klass sju. Eric byggde höjdhoppsställning av två kvastar och en lång båts-hake. Jens fixade en fin längdhoppsgrop i sanden. Bouleklot fick duga när det skulle kastas kula. Och sextio meter löpning försiggick i vattenkanten där sanden var hård. Rasmus och Jens slog mig i alla grenar.

I en liten segelbåt längst in i viken bodde franska Marcel och Carmen från Sardinien. De tillbringar sex månader om året arbetandes i Frankrike och den andra halvan av åren seglandes i Medelhavet. Deras bostäder är husvagn respektive båt. Så vill de leva sitt liv.

Tillsammans med dem blev vi inbjudna till en fantastisk italiensk kväll på en liten strandbar. Efter stängningsdags bjöd Anna, Silvio och Lucas oss seglare på pasta. Snäckor med grönsaker, färska örter och massa vitlök. Ingen ketchup inte. Vid ett bord i strandkanten snackade vi vitt och brett en massa italienska, som vi inte kan ett ord av, lite franska och engelska. Vårt väl utvecklade kroppsspråk kom väl till pass. Lucas sjöng "O sole mio", så det ekade mellan strandklipporna. Silvio och Anna berättade om sin dröm att fara till Nordkap i en gammal folkvagnsbuss från 1972. Carmen pratade om Sardinien och maffian på Sicilien. Alla illustrerade sina berättelser med levande händer så vi begrep nästan allt. Fullmånen skimrade. Det doftade kryddväxter och vi kände oss som aktörer i en Fellinifilm.

Med bara fötter traskade Eric och jag tillbaka i den nu svala sanden till dinggen. Kvällen blev ännu en stark upplevelse att lägga i lådan som vi ska öppna därhemma när vi behöver fylla på livsglädje. Rasmus och Jens som valt att stanna ensamma ombord, sov gott när vi glada inuti av den varma gästfrihet vi mött, kom tillbaka ut till Ariel IV.

Den stora klippan

När Monaco väder meddelade sydostliga vindar i antågande tog vi upp ankaret – nästan. Kedjan hade fastnat runt en stor stenbumling på sju meters djup. Eric svor en lång ramsa och plockade ut sitt väl instuvade och sötvattensavsköljda cyklop och grodfötter ur förpiken. Vi försökte dra loss kedjan genom att för full maskin svänga styrbord som Eric under vattnet bedömde var den rätta vägen. Men kedjan satt järnhårt fast.

Jag såg framför mig hur Eric måste plocka fram hela dykutrustningen och tvingas såga av kedjan på båda sidor om klippblocket därnere. Men han fridök ner med en lina och gjorde fast den i stenen. Med hjälp av en vinsch lyckades vi till slut välta hela bumlingen över ända och kedjan kom fri. Äntligen iväg. Skulle vi den här gången komma ända till Gibraltar, eller skulle motvindarna igen lura in oss på Balearerna eller någonstans på Spaniens kust?

Första dygnet slukade Ariel IV sjömil i lokomotivfart. Vi gladde oss åt att få upp spinnakermagen och att segla i full fart över lugnt hav. Jens bakade

rulltårta. Familjen mumsade på däck. Mot kvällen ökade vinden lite. Jens stod vid rodret när det hände. Ritsch, ratsch! Hela spinnakern skörade. Först tvärs över och sedan längs ena kanten ända upp till toppen. Jens svor som hans pappa brukar göra när något förfärligt händer. Ingen sa åt honom att hålla tyst. Tvåhundrafemtio kvadratmeter härligt blågrönt prasslande spinnakertyg i fransiga trasor, fladdrande vilt runt förstaget. Bit för bit lyckades vi samla ihop resterna i spinnakerpåsen och få ner fallet, som vi hissat seglet med, ur masten.

Visserligen var spinnakern gammal, över tjugo år. Men en trotjänare som varit med oss i åtta år, och dessförinnan med båtens förra ägare ett varv runt jorden. En spinnaker ger sin båt identitet på långt håll. När vi ser ett rött segel med orange och gula mönster vet vi att det är Synchronicity. När vi ser lila och grönt vet vi vem det är. En båt utan spinnaker är som en människa utan hår. Vi sörjde.

Vinden behagade vrida mot söder. Vi tvingades överge vår kurs mot Gibraltar och styrde, vare sig vi ville det eller inte, mot Ibiza, Balearerna. Tio timmar senare fann vi oss styrandes mot Mallorca. Ja, ja, vi älskar Medelhavet men inte dess vindförhållanden. I alla fall inte om man som vi är på kurs västerut med bråttom i blick.

Det femte dygnet dog vinden. På oljeblikt hav gick vi för motor rakt mot målet. Giblartarklippan började stiga upp ur havet i kvällsljus. Solen gick ner och människoljus tändes. Klippblocket blev större och större. Ljusen blev fler och fler. Till slut strålade hela den kanske hundra meter höga klippan mot oss. På båda sidor syntes spanska vanliga plattmarksljus.

Gibraltar tillhör fortfarande Storbritannien även om landet har begränsat självstyre. Visst är det konstigt med denna klippa, ett eget pytteland, insprängt mitt på spanska kusten. En strategisk punkt i Medelhavets portgång som olika makter, liksom med Malta, slagits om att äga under historiens gång. Så sent som 1969 stängde Franco gränsen mot Spanien i tretton år. I nutid bor omkring trettio tusen människor i Gibraltar. Och ytterligare tjugotusen spanjorer kommer in varje dag för att jobba. De flesta talar både spanska och engelska.

Klockan tre på morgonen förtöjde vi nedanför immigrationskontoret. En sömning britt på bryggan gjorde inte en min av att vilja hjälpa till. Han steg in på sitt barackliknande kontor och visade oss nådigt vilka papper som skulle fyllas i. Sedan gäspade han och pekade ut ankarplatsen. Den låg bredvid startbanan till flygplatsen som, i brist på plan mark, byggts rakt ut i havet. Tre brittiska plan anländer varje dag samt ”några privata jetplan förstås”.

Vi sov, som alltid efter översegling, gott och länge. Glada åt vi frukost i sittbrunnen, i härlig sol. Vi kunde inte göra yoghurt längre. Vår viktiga yoghurtkultur dog under senaste seglingen så den morgonen vankades gröt. ”Det finns inga koraller i Medelhavet, eller hur?” sa Jens. ”Nu finns det”, sa han och slängde lite korallsand från Söderhavet i Medelhavet.

Då såg Rasmus att Gandalfs hela undervattensdel hade knäckts. Roderfenan pekade ut åt sidan och hade förlorat sin tjocka plastyta. Ilska, sorg och uppgivenhet. Den trista berättelsen om vårt vindroder verkade aldrig ta slut. Tror ni att Windpilot i Tyskland kunde skicka oss en ny? Nej, säljaren skulle just åka på semester och vara borta i fyra veckor. Då borde vi vara i Kiel. Nej, nej, nej, inte handstyrning igen. Hela Atlantkusten, Biscaya och Nordsjön!

Men nu hade vi tur. Ankrad bredvid oss låg en brittisk båt med svetsare ombord. Han fixade stålröret som, på grund av korrosion mellan tre olika metaller i salt vatten, gått av i fogen. Fenan plastade Eric själv och målade. Förr trodde jag att jordenruntsegelare var seglare. Nu har jag förstått att de är lika mycket mekaniker, målare, snickare, elektriker, plastarbetare, segelmakare och rörläggare. Det man inte klarar själv kan ibland klaras med pengar, men oftast finns ingen lämplig hantverkare, eller lämpliga reservdelar, att tillgå. Ibland tyckte jag att vi hade bytt ut de vanliga jobben därhemma mot jättejobb med båt och vardag. Men så kände jag solen mot huden och bilder av fina stunder på däck, palmer, koraller, turkosblå laguner, myllrande marknader, vänliga mörkhyade människor och hjälpsamma seglare dök upp på näthinnan igen.

Gibraltar ligger vid världens före detta största vattenfall. När Afrika och Europa för sex miljoner år sedan pressades ihop, blev Medelhavet en väldig insjö. Men vatten avdunstade, under hundra tusen år, i större mängder än vad floder kunde tillföra. Medelhavet blev en torr jättegrop av saltöken. Med tiden bildades sprickor i berget och Atlantvatten sipprade in. Vattnets enorma kraft sköljde till slut bort landtungan mellan haven och historiens största vattenfall kom till när Medelhavet vattenfylldes igen. Rester av landtungan ligger som en tröskel i Gibraltar sund och som den klippa som är merparten av Gibraltar. Klippan ser lika imponerande ut som i alla tider, men är i själva verket ihålig som en schweizerost. Efter olika krigsanfall, från både norr och söder, högs under 1700-talet femtio kilometer tunnlar inuti klippan, för att hysa kanoner, försvarare och befolkning i behov av skydd.

Vi vandrade nedför en tunnel, tillsammans med ”aporna” från brittiska båten Zoo; fyra barn i åldrarna tre till elva år. Därinne fanns fortfarande

både kanonerna och de människor som segt försvarade sin klippa. Numera som dockor i historiska kostymer och situationer. Ett dramatiskt stycke förgången tid. På klippans utsida svingade sig ett gäng riktiga apor, de enda som lever vilda i Europa. En satte sig på Jens huvud. Örnar gled över klippans topp och dess naturreservat. Längs klippans sidor finns stora vattensamlare som förser Gibraltarborna med dyrbart sötvatten. Nedför trappor och trappor och trappor vandrade vi till den ombonade staden som hukar sig vid klippans fot. Där fann vi engelsk pubmiljö och spansk livsglädje.

Några dagar senare var det dags att segla vidare hemåt. Gandalf med sin nya stjärtfena, vindroderbladet, styrde oss i medvind västerut. Men mitt i natten bröts vindroderstocken av igen! På ett nytt ställe. Korrosion hade osynligt angripit även där. Eric fick, som genom ett under, upp roderbladet innan det försvann till botten för evig vila. F-n, h-e! Så blev vi tvingade att handstyra i alla fall. Timme efter timme efter timme. I ljus och i mörker. Att stå där och stirra på kompassen i evighet. Att som ensam vakt på natten inte ens kunna gå och kissa på sitt pass. Tre timmar tjudrad vid ratten.

Cabo de São Vicente på Portugals sydvästra spets bjöd på oväntade överraskningar, liksom nästan alla större kap i världen, rundningspunkter mellan olika hav. Från varm medvindssegling i härlig klar Medelhavssol till mycket kylig Atlantsegling i total tjocka och bråkig motvind. Förändringen skedde på några minuter innan vi ens hunnit uppfatta att det hände. När dimman vältrade in blev vi tvungna att avdela två personer till varje vakt. En som styrde och en som stirrade på radarn. Mötande skepp dök upp snabbt ur dimman. Även om de hade mistlur. Tur att vi hade våra duktiga gaster Rasmus och Jens.

Samtidigt övergick de korta och toppiga Medelhavsvågorna i Atlantens långa svallande dyningar. Ariel IV behövde inte stänga sig genom motvindsvågor utan gled nästan omärkligt över. Det var skönt.

Efter en hel dags stirrande på kompass och radar anlände vi rödögda till Sines, Portugal. Och vad som än hade hänt, nu var det dags att fira, och fira trefaldigt. Det var midsommarafton. Vår världsomsseglingslinje var korsad. Vi var tillbaka i Sines där vi tillbringade några fina dagar i september 1998. Och det var tre år sedan vi avseglade från Råå och vinkade farväl till familj och vänner. Det senare var ett sorgset minne. Vi grät allihop när vi lämnade Sverige och inte riktigt visste om vi skulle träffa alla igen. Jordanruntstreckets kände vi stor glädje och stolthet över. Och att det var midsommarafton var ju bara härligt. Inga vildblomster fanns att plocka. Vår plastbukett fick pryda bordet. Tre centimeter fanns kvar i snapsflaskan. Lax ur burk fick

låtsas vara sill. Burkpäron lyckades se ut som jordgubbar och grädde hade vi i sprayflaska. Nästan riktig champagne fanns också ombord.

Vänner till att vara med på festen träffade vi, med två hundar, på brittiska båten Indianna. ”Indi” efter schäfern och ”anna” efter Anna. De lämnade England för tre veckor sedan och kände stor stolthet över att ha korsat Biscaya. Vi firade det också.

21

Komma hem-feber

Spanien–Kielkanalen

Så hade det blivit juli och bara en enda månad var kvar till hemkomsten. Vi siktade på första lördagen i augusti. ”Komma hem-febern” grasserade ofta. Vi funderade, diskuterade och undrade. Rasmus och Jens sa för första gången på hela resan att de verkligen längtade hem jättemycket. Eric och jag hade gärna fortsatt ett år till när vi var i Söderhavet eller i Sydostasien, men inte nu. Nu ville vi komma hem. Ibland flög fjärilar i magen. Ibland kändes en skön avslappnad ro med tankar kring fasta land och goda vänner. Men mest vandrade bilder av passerade paradiser genom huvudet.

Sarah och Jerry och deras fyra barn på brittiska båten Zoo la ett bud på en 80 fots (nästan tjugofem meter lång) segelbåt de hittade till salu på Ibiza. Visst var de på väg hem för att sända barn till skolor och sig själva till jobb, men minnena från Söderhavet blev starkare och starkare efterhand som de närmade sig England. Nu hade de bestämt sig för att sälja hus därhemma och nuvarande båt för att bo på Fiji, kanske i jättebåten från Ibiza. Barnen ska gå i internationell skola i Suva och de hoppas kunna segla småturer runt Stilla havet. Livet i Söderhavet är så mycket billigare än i Europa, att de tror sig kunna leva på hyresinkomst från sitt sommarhus.

Vi hade inget hus kvar alls. Vi kollade nervöst vårt bankkonto varje vecka och undrade hur det skulle gå i augusti. Mycket motorgång spräckte budgeten. Och dieseln blev dyrare och dyrare ju längre norrut vi kom. Tur att vi fortfarande hade gott om konservburkar under durken. Färsk fisk hade varit ett bra tillskott, men det fanns inte lika mycket fisk i Medelhavet och Atlanten som i haven på andra sidan jorden. Men Jens fick en stor ål i Sines. Klockan var tolv på natten när en fiskelina som han riggat upp drog ner en spann med ett brak. Ingen trodde sina ögon när ficklamporna avslöjade en en och en halv meters ål.

I Sines blev också Gandalf lagad, för andra gången. Återigen konstaterade en professionell svetsare att vindrodrets hjärtstock var allvarligt angripet av korrosion i vattenlinjen. Det gick inte att svetsa fler gånger. Hela röret

som var tillverkat av stål blev utbytt mot ett nytt rör av rostfritt stål. Eric skakade på huvudet åt den dåliga grundkonstruktionen, men hoppades att Windpilot skulle ta sitt moraliska ansvar, trots att garantitiden gått ut, och ge oss ett nytt roderblad med rör.

Norr om Sines tog Atlantdimman oss i sitt grepp igen. Gandalf kunde åter styra båten, men som tidigare i dimma var en av oss tvungen att vakta radarn. Massor av båtar och stora skepp trafikerade vattnen utanför norra Portugal och Spanien. Prickar på radarn förflyttade sig åt olika håll, framför och bakom oss. Inget flytetyg såg vi med ögonen. Jo ett.

Rasmus väckte mig ur uttröttad djupsömn en tidig morgon. En prick på radarn kom närmare och närmare, rakt mot oss. Rasmus hade försökt styra, först åt ena hållet och sedan åt andra hållet, men pricken fortsatte, liksom driven av magiska krafter, direkt mot Ariel IV. Med rinnande ögon stirrade vi in i dimman. Och äntligen femtio meter från oss dök en mörkblå spansk segelbåt upp ur tjockan. Rasmus ändrade kurs och vi gick bakom. Undrar fortfarande om någon på den båten såg oss, om vakten hade slumrat till, eller om det kanske fanns en sovande ensamseglare ombord. Inget tecken syntes från båten när den passerade och försvann in i dimman åt andra hållet.

De ensamseglare vi träffat säger att i dessa hårt trafikerade vatten kan man bara sova tio minuter i taget. Kanske var det just de tio minuterna vi mötte och passerade spökbåten. Jag hoppas att inte två ensamseglare möts.

Efter tre dygn lättade dimman när vi seglade in mot La Coruña. Staden var lika vänlig och äkta som förra gången vi var där. Vi köpte ett nytt brödrostningsjärn i samma järnhandel som vi köpte det tidigare, för tre år sedan. Järnhandlaren och hans hustru var glada över att deras produkt kommit till så stor glädje och hållit hela varvet runt jorden. Kanske håller vårt nya järn för ytterligare ett varv.

De sista dagarna hade vi inte sett en enda delfin. De hade lekt, dykt och hoppat med oss dagligdags nästan överallt på jorden. De hade varit våra självklara vänner och stått för cirkusunderhållning när seglingarna blev långa. På nattvakter hörde vi dem frusta som hästar, runtomkring i mörkret. Vi mindes första gången när barnen hörde deras ljud, som förstärktes i natten. De blev rädda och undrade vilka djur som lurade i djupet. Senare såg barnen dem leka runt Ariels för i månsken. Nu ler vi alla för oss själva och lyssnar nattetid med glädje på deras bus runt båten.

Medelhavet var speciellt fullt av delfiner och Biscaya likaså. Spolformade, trippelhoppande, snabbsimmande med glada vänliga ögon. Nu, i kallare vatten, såg vi inte ett levande havsväsen ovan ytan. Det kändes tomt. Vi tit-

tade i val- och delfinboken och insåg igen vilken stor mängd delfiner det finns. Ett femtiotal olika arter. Många hade vi sett: stora och små, svart-, grå- och vitmönstrade, långnosade och kortnosade, hög- och låghoppande. Alla hade blivit våra kompisar på samma generösa sätt. Tillsammans med valar och tumlare finns åttioen hittills upptäckta arter. Valar, delfiner och tumlare tillhör samma familj. Egentligen är det bara storleken som avgör till vilken grupp de räknas.

Innan vi lämnade La Coruña i Spanien för vår sista stora segling, den över Biscaya, kollade vi som vanligt alla tillgängliga väderleksrapporter. Ett stort mäktigt högtryck var på ingående. Men första väderkartan efter avsegling som rullade in från kortvågsradion till datorskärmen, visade tre helt nya lågtryck. Biscaya bekände färg och stod starkt för sitt rykte som jobbigt seglingsområde. Med våra världsvana sjöben kräktes vi inte, men sömn, ap- tit och stämning ombord stod på minus.

Vid franska Kap Finisterre, som liksom kapet med samma namn i Spa- nien betyder jordens ände, tröttnade vi och beslöt att angöra Bretagne och en liten okänd ö, Ouessant. Minus vändes i plus. Vilket härligt tillfälle att få uppleva en bit Frankrike som vi aldrig förr besökt.

Tidvatten strömmade fram och tillbaka med upp till åtta knop. Hela ha- vet brusade, forsade och kokade sex meter upp och sex meter ner. Läskigt! Ariel IV stampade och vred åt alla håll. Vi drev och slingerseglade diagonalt mot vår riktning för att kunna komma in i en vik vid byn Lampaul. Jag hade aldrig vågat gå in där om inte Eric varit en så skicklig navigatör.

På ön finns tre stora havsfyror och två små lokala. För att förr komma ut till den största på en stenbumling, var man tvungen att åka linbana. Vid förra sekelskiftet fanns också på ön en hästdriven enorm mistlur. Den pro- ducerade höga ljud med hjälp av komprimerad luft. Undrar hur de cirkel- vandrande hästarnas öron överlevde. Det var inte alltid lätt att få igång mistluren. När dimman kom, oftast mycket snabbt i dessa vatten, uppstod problem för hästförarna att överhuvudtaget hitta sina hästar.

I Lampaul fanns vid samma tid också en undervattensdimklocka som sände signaler under vattnet, men bara till fartyg med speciella mottagare monterade på skrovet. Ouessant har i alla tider varit en sista utpost mot stormar och dimma. På sjökortet finns hundratals vrak utmärkta utanför ön. Vid ebb kom stränder fram.

Tuffa öbor badade njutningsfullt i sextongradigt vatten. Blommande vid- sträckta hedmarker. Ängar doftande som sommar därhemma. Bråkande får. Grå vackra stenhus med blå fönsterluckor mot vintervindar. Några små res-

tauranger och ett crêperie. Väderbitna fiskare bärande på varsin baguette. När tidvattnet rullade ut låg deras båtar på botten i hamn. Fem segelbåtar på svaj. ”Här finns visst bara franska båtar”, sa Jens. Vila och ro i ännu ett stycke orörd natur, efter kyla och alltför lite sömn i tre dygn över Biscaya, fyllde på nytt våra energiupplag.

Sedan forsade Ariel IV med tidvatten, i tretton knop, mot Kanalöarna. I St. Peter Port på Guernsey korsade vi ännu en livslinje. Erics och mitt liv tillsammans. Som nyblivet par seglade vi i en liten båt med bara utombordare, till Kanalöarna för tjugo år sedan. När prins Charles gifte sig med Diana och hela St. Peter Port festade, förlovade vi oss. Festen blev vår. Sen gjorde vi Christian på intilliggande ön Sark och kallade honom Sak i början. Hans nalle var en delfin. Kanske var det något lurigt öde som tyckte att Birgitta och Eric inte fick lämna Kanalöarna utan att besöka Sark igen.

Med vändande ström styrde vi mot sydost och hittade en vild vacker ankarvik på vår favoritö, för tjugo år sedan. Med bävan gick vi iland. Skulle ön vara full av tjingeling och t-shirts. Men oron försvann när vi klättrat upp för hundra meter hög strandbrink. Bara blommande ljung, personliga gamla hus, traktorer, cyklar och vandringsmän. En stig slingrade genom skogsdungar över ön till minihamnen Creux på andra sidan. Det var där vi låg med Ariel II förra gången. Vattnet åkte elva meter upp och elva meter ner, nu precis som då.

Jag glömmer aldrig hur vi för tjugo år sedan vaknade mitt i natten av att Ariel II donkade i botten, och hur efterhand som efternattstimmarna rann, hamnen blev helt torr. Med linor löpande kring masten försäkrade vi att båten inte skulle ramla utåt från kajen. Med tjugofem ton tunga Ariel IV vågade vi inte pröva.

På natten vände vinden och blåste rakt in i vår ankarvik. Efterhand som vågor byggde upp blev sömn framåt morgonen omöjlig och när tidvattnet vände satte vi segel mot Normandie, Frankrike. Under sex timmar visade fartmätaren, loggen, uppemot tretton knop. Nästan så att vi hade kunnat dra en vattenskidåkare. När strömmen vände och gick emot, under följande sex timmar, var det inte alls lika roligt. Vi undvek att titta på loggen då. Fart nästan nere på noll fast det kändes som om båten seglade som vanligt. Utanför uddar och över grundflak bildas i tidvatten enorma strömvivlar. När vi rundade för att styra in mot Cherbourg, byggde vågor på flera meter plötsligt upp. Vatten sprutade och stänkte över däck. Fem minuter tidigare hade vi seglat lugnt i nästan smult vatten. Nytvättade kläder som hängde på tork i mantågen blev salta som lutfisk.

I Cherbourg tog vi farväl av Yacht Zoo. Familjen skulle, efter tre år runt jorden, möta släkt och vänner på kajen därhemma, två dagar senare. Barnen hade rotat fram hela och nästan rena kläder. Mamma Sarah hade för första gången på tre år gått till hårfrisör. ”Det känns hoppigt i maggroparna”, sa de. När vi kom tillbaka till Ariel IV gjorde Rasmus en nedräkningsalmanacka och satte upp på väggen. Det fanns tjugo blad att riva av.

I innerfarvatten och kanaler

Engelska kanalen är lång. Vi seglade i två dygn, passerade mängder av gula, gröna, röda, vita, svarta och randiga utmärkningsbojar. På natten blinkar de. På land blinkar starka fyrar. Mängder av stora fartyg från världens alla hörn går genom kanalen. Bojarna visar var fartygslederna går. På sjökortet ser de ut som väldiga motorvägar. Segelbåtar kallas för kusttrafik och smyger försiktigt fram utanför lederna.

När vi utanför Rotterdam mitt i natten skulle korsa en enorm ”motorled”, tycktes strömmen av skepp oändlig. I en lucka drog vi på med alla segel samt motor. Ändå hann två skepp dyka upp. Jag såg dem närma sig från sidan i, som det verkade, racerfart. Gröna styrbordslanteror blev starkare och starkare. Tills långsamt, långsamt röda babordslanteror dök upp och vi visste att Ariel IV var förbi deras färdriktning. De andra fartygen var snabbare. Vi blev tvungna att ändra kurs och gå bakom.

När vi till slut kunde lämna den stökiga Engelska kanalen och gå in i Hollands innerfarvatten genom en sluss vid Ijmuiden, slappnade vi av. Där låg vi i en naturomgårdad dockskåpsmarina mitt i Amsterdam. Runtomkring bor folk på pråmar, husbåtar och kanalbåtar. Pelargonior, dörrmattor och klädstretch. Vattenytan ligger stilla. Väder och vind har ingen makt. Småskalig trygghet och ro slöt oss som i en famn. Ändå var vi på samma vatten. Alla vatten hänger ihop med världens hav. Vatten, vatten, bara vanligt vatten ...

Machiel från Lodtje Twee, som vi inte träffat sedan Karibien för två år sedan, hämtade oss till sitt landhem. Hela kvällen var återföreningsfest. De fyra barnen, varav tre hunnit bli ”ungdomar”, tände lägereld i trädgården. Familjerna pratade ikapp om långfärdssegling, gemensamma båtбекanta, platser vi besökt tillsammans och platser vi besökt efter det att vi skiljdes åt. Ariel IV styrde genom Panamá mot Stilla havet. Lodtje Twee stannade i Atlanten och seglade söderut till Sydamerika. I Guatemala, deras favoritland, vände Lodtje norrut igen och kom hem ett år före oss via Nordamerika och Azorerna. Det är härligt att prata med människor som har långseglat själva.

De är djupt intresserade och uppskattar sneda skämt om strejkande båtde-
lar och kräkburkar.

Kvällen därpå upplevde vi ännu ett återseende. Familjen från Sophia kom till oss på Ariel IV. Barnen och ungdomarna lekte och umgicks som om det var igår de sågs. Elvaårige Peter och hans lillebror Michail hade lärt sig ordentlig engelska under sin tvååriga segeltur. När vi mötte dem i Karibien pratade barnen mest med kroppsspråk. Sophiabesättningens favoritland på Atlantsegling var Kuba.

Sedan hände som genom ett trolleri att ännu en holländsk båt vi träffat i Karibien kom in; Fantasia med nu fjortonårige Bart. Och de hade i sin tur bjudit seglarna på Dolores med sina två barn, som vi inte sett sedan Grenadinerna, på återseendefest. Naturligtvis blev det så att alla fyra familjebesättningarna samlades i vår sittbrunn som var störst och upplevde en härlig kväll späckad med skepparhistorier. Vårt förråd av billigt spanskt vin var bra att ha.

Holland är ett litet land. Nästan alla holländska båtar vi träffat på vår väg runt jorden var kända av återseendegänget. Alla de tre familjerna hade nu hus och jobb igen. Alla tre familjerna sparade och längtade till att kunna ge sig ut på långsegling igen.

Efter Amsterdam seglade vi i Hollands innerfarvatten genom Ijsselmeer till Enkhuizen. Gammal vacker kanal- och träskostad. Pråmar och traditionella flatbottnade segelskepp med fällköl.

Vi gick en kvällspromenad och beundrade en speciellt fint renoverad gammal pråm vid kaj. Amerikanska Gregory dök upp ur kajutan och inbjöd oss som likasinnade äventyrare på middag. Han hade efter tjugo års skepparjobb över hela världen, tillsammans med nyzeeländska hustrun Tracy och sonen Alex, jobbat i två år för att förvandla en rostig lastpråm till flytande lyxhotell för amerikanska turister. Trettiofem meter kolfraktarbåt hade omvandlats till tre vackra dubbelrum med bad, salong med äkta turkisk matt och öppen spis, bostad för Greg och hans familj, stort slapp- och slöardäck samt bubbelpool. Hela härligheten inramad av utsökta lackade trädetaljer. En förmedlardam i New York väntar på att få fylla Golden Odyssey med rika amerikaner som vill se Europa på annorlunda sätt.

När projektet väl är igång hoppas Greg och Tracy att pengar ska rulla in så att de kan anställa pråmskeppare och själva dra sig tillbaka till ett litet hus som de äger i södra Frankrike. Där ska de fundera över framtida livsprojekt. Kanske en segling runt jorden. Livet är fullt av möjligheter!

Tracy, som träffade Greg när hon jobbade som kock på en charterbåt i fi-

lippinska farvatten, bjöd oss utsökt middag ombord på Golden Odyssey. En härlig brasa sprakade i öppna spisen. Stearinljus brann i stakar överallt. Ljus hade länge varit alltför varma. Därmed hade vi inte sett några på lång tid. Rasmus och Jens försökte leka småbarnslekar med sexåriga Alex ombord. Vi provade franska viner som Greg och Tracy lagrat i årtionden i sin franska källare.

Nu har vi ännu en härlig vänfamilj att besöka, någonstans på jorden. Kanske borde vi spara pengar och för dem resa omkring i världen, till alla goda vänner, under resten av våra liv. Jorden är full av härliga glada och fina människor.

En dag monterade vi ner soltaket över rorsmansplatsen. Det hade suttit där sedan Kanarieöarna, där vi sydde det under nervösa dagar innan vi skulle korsa vår första ocean, tre år tidigare. Hundratals gånger hade vi trängts hela familjen under det minimala taket, när tropisk sol flödade olidligt över resten av Ariel IV och vi under segling inte kunde spänna upp stora soltaket. Nu kändes aktersittbrunnen plötsligt jättestor och utsikten ovan fri. Och det var härligt att få nordeuropeisk lagom varm sommarsol över våra numera ganska vita lemmar. Vi tränade på att leva i sol igen. Längre, längre hade vi sökt skugga, som en betingad reflex.

I sött holländskt kanalvatten hade huvuddelen av sjögräs och snäckor på Ariel IV:s buk gått hädan. Båten gled obehindrad, snabbt till Helgoland, en tysk liten klippö utanför Elbes mynning. Där stod vi i en telefonkiosk för tjugofem år sedan, när Eric fick veta att han kommit in på läkarlinjen i Lund. Telefonkiosken nästan välte av våra jubelhopp och glädjetjut.

Den här gången stod samma telefonkiosk fortfarande kvar på samma ställe. Hamnavgiften hade gått upp. Hamnkaptenen var otrevlig. Duschar, toaletter och sophus var borta. Sådana behov ombesörjdes nu av en privat restaurang. En dusch kostade tjugofem kronor. Men Helgolands sextio meter höga röda sandstensplatå var lika vacker.

Under andra världskriget evakuerades öns befolkning till tyska fastlandet och Helgoland blev marinbas. Engelska flygangrepp sprängde befästningen, och samtidigt hela byn. Fortfarande sticker vattenledningsrör och bitar av sönderbombade hus ut ur klippkanten. Bombhålen är nuförtiden gräsklädda och sköna att vila i. Och öbefolkningen är tillbaka, i nya hus. Varje dag invaderas ön av turisthorder som söker bad, sol och skattefria lyxartiklar. Varje solnedgång har seglarna ön för sig själva igen. Som så många öar ett litet paradiset för sig.

Vår sista tidvattenstur blev en racersegelstur in i Elbe till Brunsbüttel och

Kielkanalens början. Förtöjda vid pålar betittade vi under kvällen de enorma fartyg som slussade ut. Lastfartyg från hela världen och lyxiga passage-rarkryssare. Vi vinkade till sjömän på övre däck och fick ont i nacken av uppåttittande.

Kanalen grävdes på 1880-talet men har senare utvidgats i två omgångar. Nu är den etthundrasextiotvå meter bred, elva meter djup och liksom alltid nittionio kilometer lång. Tillsammans med elva tyska, holländska, danska och engelska segelbåtar slussade vi in i en mindre fritidsbåtssluss. Inga cigaretter, läskburkar eller sedlar behövdes för att muta någon. Ingen lots var vi tvungna att ta med för dyra pengar. Panamá- och Suezkanalens personal kanske kunde gå en kurs i tysk effektivitet här. Men det var roligare, om än nervöst, i Mellanamerikas och arabvärldens kanaler.

I stilla mak tuffade vi fram genom vacker grönska. Överallt satt fiskare med långa, långa spön under gröna parasoller. Sommarglada familjer cyklade längs den gamla oxdragarstigen utmed kanalens båda sidor. Bilfärjor pilade fram och tillbaka. En "färja" flög i linor under en järnvägsbro.

En dag vilade vi i Rendsburg, på en liten sjö två tredjedelsväg genom kanalen. I stilla sommarkväll firade vi att ha seglat över det sista bråkiga havet, Nordsjön, och stekte kött på grillen från Venezuela. Den hänger i aktern, nära nödbojar och ankarlina. För att glödbitar inte ska flyga fel kan vi bara använda grillen i stiltje. Det händer inte ofta på de sju haven.

I Holtenau utanför Kiel förtöjde vi bredvid en hundra år gammal fyr. Fyra bröllopspar förevigades av fotografen därutanför. Rasmus och Jens ville bli fina inför hemkomsten till Sverige, så jag klippte dem på gräsmattan intill. "Oj, vad konstigt det ska bli att komma till ett ställe där alla pratar svenska", sa Rasmus. Eric klippte en bit på mitt långa hår. "Det är svårt för tröjan är i vägen", tyckte han. Då kom vi på att vi inte klippt varandra med tröja på, sedan Irland för tre år sedan. Vi kände doft av tång från Östersjön och vi såg några smörblommor. Det hade vi inte heller gjort på tre år.

22

Hemma

Kielkanalen–Råå

Obeskrivligt, fantastiskt, otroligt, extraordinärt, härligt, sagolikt, makalöst, underbart var det, att komma hem. Och vemodigt. Från Kielkanalen smög vi upp i Öresund till förhandsträff med farmor och farfar som vi inte sett på tre år. Och Christian som vi inte träffat sedan Australien. Han flög hem därifrån till fortsatt skolarbete.

Christian mötte oss i Köpenhamn. Vi stod utanför flygbåtens ankomst-terminal och väntade. Då dök han upp bakifrån och gav oss varsin bamsekram. Han hade kommit med en tidigare båt. Där stod han brunbränd, i fräcka jeanskläder, med sitt blonda hår uppåtkammat i en modern gelfrisyr. Oj, vad fin han såg ut. Det var annat än förstegasten i gamla t-tröjor och trasiga shorts. Det var fantastiskt skönt att se honom igen. Han sa att han hade längtat på slutet och att det var härligt att ha oss hemma. Vi fick kramvärk i överarmarna.

Farmor och farfar kom med färjan till Helsingör. Och det var fantastiskt att se dem igen. Mera kramar och alla babblade i munnen på varandra. Erics syster Syss överlämnade två meter höga blommor som knappt fick plats i kajutan. En mjölspann upphöjdes till vas. Farmors rulltårtor med sylt av Kävlingehallon tog slut på fyra minuter. Sedan kom tidningar och lokalteve. Vi blev nog lite ”kändisar” i Skåne. Det kändes ovant men ganska kul.

Sista natten sov vi inte mycket. Små sjöstjärnor busade i magen. Flaggspellet var förberett i rätt ordning. Nationalitetsflaggor från fyrtyotvå länder låg sammankopplade i en prydlig hög. Jättestora svenska flaggstångsflaggan som hissas i topp låg i en gammal ölback bredvid klubbflaggorna från Jordanruntseglarna, Oceanseglarklubben, Langtursejlerne, Kryssarklubben samt Lomma och Råå segelsällskap. Rasmus och Jens tog på sina finaste kläder. De diskuterade om Christian verkligen skulle få visa sig på däck, efter bara två års segling. Eric och jag tog på kortbyxor och sliten tröja, som vanligt. Mina antivindflåtor stod rakt ut, som vanligt. Fendrar och förtöjningstampar låg redo.

En halvtimme innan utsatt tid satte vi alla segel och styrde i sex knop de sista tre sjömilerna in mot Råå. Tutande vänner mötte i båtar. Piren vid in-seglingsfyren var full med folk. Oj, oj nu var det stora ögonblicket inne. Seg-len kom ner och vi hissade riggen full med flaggor. Rasmus, Jens och Chris-tian klättrade upp i masten och stod fastselade, vinkande på första vant-spridaren. Solen sken, flaggor fladdrade, Björn sköt in-seglingssalut med ka-non från kajen, massor av människor vinkade och hurrade från båda sidor. ”VÄLKOMMEN HEM”, stod målat på stora banderoller och skyltar.

Vårt livsäventyr; alla drömmar, upplevelser och möten samlades i en liten gråtklump. Bilder av turkosblå laguner, palmer, vita atollstränder, böljande fiskstim, busande delfiner, leende sarongklädda människor och gladvarma seglare från hela världen rasade genom huvudet.

Sedan såg vi på riktigt. Familjen och alla vännerna på tilläggningsbryg-gan. Två hoppade i sjön. En del var sig helt lika, många hade blivit rundare, några hade blivit gråhåriga eller tunnhåriga. Men barnen, barnen! Vem var vem? Jens kände nästan inte igen sin bästa vän Mathias. Småflickorna hade blivit kvinnor. Vi skrattade och grät och kramade och kramade och krama-de. Och fick knäckebrödsmedaljer, sex tuber Kalles Kaviar, gammeldansk, ängsblommor, champagne, svenska böcker, skånerost, matjessill och mera blommor. Ansikten omkring oss skrattade och grät också.

Därefter kom de som vi inte känner och gratulerade. Många tackade för resebrevet och sa att de läst alla. En del i tidningen och en del på hemsidan. Vi tänkte på vår kära webmaster, Tom, som tyvärr inte kunde vara med och ta emot oss. Men det kändes härligt att ha kunnat dela med sig av resan. Långseglare hade rest till Råå från Stockholm och seglarfamiljer hade rest dit från Skånes alla hörn. Vi blev filmade och plåtade på längden och på tvä-ren. Människor jag aldrig sett förr kramade mig hårt. Vi var rörda långt in i hjärtat. Tänk att så många människor kommit för att vara med om vår hemkomst. Värme och glädje strömmade mot oss. Aldrig förr hade vi varit i centrum för en så massivt positiv känslostorm. Det kom en massa frågor. Vi försökte svara på alla så mycket vi kunde och orkade.

På kvällen hade familjen ordnat grillfest. Det ösregnade. Vi satt svensk-sommarhuttrande under ett utstickande hustak. Tills vi gav upp, kröp in under stora sittbrunnskapellet och tände alla värmande fotogenlampor i kajutan. Den natten sov vi som urberg.

Nästa dag kom den ena efter den andra och ville hälsa, överlämna en gåva eller tacka för resebrevet. På kvällen den andra dagen i Sverige blev vi kidnappade i kvällningen; i den blå bilbuss vi själva ägt för tre år sedan. Bus-

sen var sig lik men hade fått medeltida lejon silversprutade på dörrarna. Numera drar Ada, som bussen heter, kanoner till Götalands historiska marknader. Den dagen skjutsade hon oss till bästa vännerna, god mat, sång och skepparhistorier. Som avslutning blev vi ”jordade” här hemma i en ryt-misk cirkeldans där vännerna kroppsligen visade vad som försiggått under de tre åren. Nya jobb, utbyggda hus, husdjur, lek, vattenskidåkning och utflykter i solig svensk sommar. Rituell dans och dov trummusik i natten, precis som i Söderhavet. Det regnade hela kvällen.

Tredje dagen gick vi hela familjen till skattemyndigheten för att bli folkbokförda i vårt eget land. Fortfarande minns vi hur svårt det kändes när min bror Kåre, som haft hand om våra myndighetspapper, meddelade oss på Shetlandsöarna att vi blivit avförda ur folkbokföringsregistret. Nästan som att bli av med sitt hemland. Samtidigt fick vi veta att barnbidragen drogs in. Rätten till att vid sjukdom billigt få hjälp av svensk läkare togs bort. Kanske var vi naiva men varför skulle vi pengabeskäras när vi bara ville uppleva ett livsäventyr tillsammans med våra barn. Som vi sparat mycket länge till och sålt vårt hem för att kunna genomföra. Vi betraktades som utlandssvenskar utan rättigheter.

Däremot fick vi behålla våra skyldigheter. Vi trodde under resan att vi som utlandssvenskar inte behövde deklarerat. Nu har Eric blivit sköntaxerad för en årsinkomst om tolv tusen artikelskrivarkronor. Skattemyndigheten ansåg, till skillnad från försäkringskassan, att vi under världsomseglingen fortfarande var bosatta i Sverige. ”En person som flyttat från Sverige ska anses bosatt här intill fem år, om han inte klart visat att han är bosatt i annat land.”

Tredje dagen i Sverige fick vi låna bil av en generös kompis till Christian. Helt gratis. Hur länge som helst. En folkabubbla från 1972. Med rostiga skärmar och totalt fyra knappar på instrumentbrädan. Motorljudet framkallade minnen från studenttiden i Lund.

Fjärde dagen i Sverige flyttade vi in på vardagsrumsgolvet hos familjen Pennegård. Fyra madrasser i rad och klädhögar på finskåp och matsalsbord. Tills vidare levde vi i storfamilj med stor glädje. Jens fick låna fotbollskläder av en kamrat och försvann till sin efterlängttade fotbollsklubb. För Rasmus blev återseendet med bästa kompis precis som han hoppats. Han bokstavligen flyttade in med Karls familj i tre dagar. Det kändes skönt att Rasmus hade en bra kompis att gå med, första skoldagen till stora högstadieskolan. På Ariels båtskola bedrevs all undervisning, även fysik, kemi och bild, i samma sal. Christian bodde tills vidare inhyrd hos vänner. Han dök

upp då och då med ett vargagrin och en härlig stor kram. Som tonårsförälder är man inte alltid den mest populära personen. Vi kände oss härligt efterlängtade.

Ariel IV har fått egen plats vid kaj på ett varv i Råå. Hon ligger ensam och efterhand alltmer tom mellan en skuta och en fiskebåt. När vi hälsade på för att hämta grejor, dök två par från svenska båtarna Stressless och Vindöga upp i ett gammalt rostigt raggaråk, som de köpt för några månader i Sverige. Dem hade vi inte sett sedan Karibien för två år sedan. Vindöga hade varit hemma länge redan men Stressless låg i Florida och väntade på sin besättning. Ingmar och Gunbritt är pensionerade och seglar så länge de har lust. Efter tre år verkade lusten inte ha avtagit ett dugg. De seglar långsamt, stannar länge på varje plats och åker hem några månader varje år. Kanske kan vi se världen bättre på deras sätt, en annan gång. Allt tydligare känner vi hur härligt det hade varit att stanna ute, åtminstone två år till. Världen är underbar och väldigt stor.

Listor, siffror, kramar och frågor

Sedan var livet fullt av listor. En lista på grejor som skulle hämtas hem från båten till kommande boende. En annan lista innehöll saker som skulle hämtas hos generösa vännen Linda. Hon hade haft våra återstående ägodelar i tre år på sin gård vid Hallandsåsen. Sakerna har haft det bra där, utom Christians fårskinn från Norge som blivit musbo. Tredje listan visade vilka ting som skulle från båten och tills vidare förvaras på Lindas vind. Fjärde listan innehöll dyrbara eller ömtåliga båtinstrument som skulle till farfars vind. Men mest grejor låg fortfarande på skåp, stolar och bord i familjen Pennegårds vardagsrum. Varje dag frågade vi försiktigt om de stod ut med oss ett tag till eller om vi brett ut oss för mycket. Men Per och Eva bara skrattade och tyckte det var roligt med storfamilj. Till måltiderna för tio personer lagade vi mest grytor av olika slag. Diskmaskin är en bra apparat. Nästan lika bra i sin genre, som släpgenerator och watermaker. Ariel IV:s besättningsmedlemmar hade redan börjat bli förfärligt bortskämda med generösa varma duschar. Och med mycket mer vatten än i en fjärdedels duschpåse.

På torsdagen började Rasmus och Jens i skolan. De återvände rakt in i sina vanliga klasser. Utan test eller prov. Både lärare och elever hade läst om oss och betraktade oss nästan som kändisar. Alla hälsade oss välkomna hem och bad oss komma och berätta, när livet normaliserats. Lärarna mötte oss

med härligt positiv inställning till den livskunskap och den kunskap om världen, som Rasmus och Jens fått på resan. ”Har ni missat något kan ni lätt ta igen det i efterhand.” Jag tänkte på kanadensiska Leah och brittiska barnen på Zoo som alla var riktigt nervösa inför formaliserade skoltester när de kom hem. Jens var ledsen över att inte kunna cykla till skolan. Hans lilla barncykel såldes innan vi seglade iväg. Men vi hade tre gamla minicyklar ombord på Ariel IV. En av dem fick bli skolcykel.

Första veckan hemma var jag tvungen att använda mitt personnummer sex gånger. Efter att inte ha använt det alls i tre år fick jag träna på de fyra sista siffrorna. Det var svårare med barnens nummer som måste rabblas upp både här och där. Vi beställde tider hos tandläkare och olika avdelningar på sjukhuset för rutinkontroller. Siffror är populära här hemma. Vi stiftade bekantskap med dator- och telefonbanken och fick nya långa koder att memorera i mataffären, på bensinstationen och i pensionssystemet. Och vi tryckte på telefonens olika valsiffror i automatiska telefoninformationer. Televerkets nummerinformation var värst. Undrar om de telefoninformatörer som brukade finnas i andra änden har hittat några nya jobb.

Men Sverige och Skåne är fantastiskt vackert. Landskapet var grönare och lummigare än vi mindes det. Solen var varm och det Golfströmsuppvärmda havsvattnet skönt att bada i. Sandstränderna i Skälderviken är vita och långa. Människorna i Sverige tog emot oss med stor värme och glädje. Detta verkade vara ett bra land att bo och leva i. Men ibland körde vemodet en runda i magen. Äventyret och tiden till att leva. Hur skulle det gå med det?

Alla, kända och okända, gav oss bamsekramar och hälsade oss välkomna hem. På gatan fick vi kramar av avlägsna grannar, som för tre år sedan bara bytte några hälsningsord med oss. På jobbet fick jag kramar av kollegor som jag bara samarbetat med någon enstaka gång. ”Har tre år verkligen gått? Det är inte klokt”, sa de. Och så alla kramar av nära kollegor, vänner och vänners barn som blivit jättestora.

Efter kramen kom frågorna igen: ”Hur känns det? Hur har ni haft det? Måste ha varit härligt. Har ni råkat ut för någon storm? Var ni rädda någon gång? Vi läste att ni simmade med hajar. Vad var det mest spännande? Skulle ni ha kunnat stanna för gott någonstans? Ska ni segla igen?” Ofta ställdes frågorna i situationer där vi bara hade fem minuter att prata på, före middag eller något viktigt möte. Vi försökte svara alla så ärligt, och fort, som vi kunde. ”Vi har haft det underbart, om man ser till helheten. Ja, det var fantastiskt härligt. Den enda riktiga storm vi råkade ut för var i Medelhavet, då

vi tog ner seglen och bara låg och drev i ett dygn. Nja, vi var aldrig rädda i hårt väder eller så, men i mötet med pirater och krokodiler var vi riktigt rädda. Inför simmandet med hajar fick vi lära oss umgängesregler och behövde aldrig vara rädda. Mest spännande var nog besöket hos folket på Vanuatu; palmbladshyddor med stampade jordgolv, matlagning över öppen eld, träsniderier, rituella ceremonier och danser, ett vardagsliv liknande det som vi föreställer oss att man levde i Europa, i forntid. Förutom den tropiskt frodiga växtligheten förstås. Nej, vi hittade ingen plats där vi skulle vilja stanna för alltid. Möjligen västra Samoa i så fall. Javisst ska vi segla igen. Men inte långt, förrän barnen klarar sig själva.”

”Det låter fantastiskt. Vi hoppas att ni håller föredrag så vi kan komma och lyssna. Ska ni skiva någon bok?”, blev ofta nästa fråga. ”Vi vill gärna berätta med bilder, om vår resa, men vi vet inte riktigt när vi hinner förbereda det. Ja, vi har kontakt med ett förlag och har börjat skriva en bok.”

Vi flyttade från Pennegårds vardagsrumsgolv ut till Rytartorpet. Ett fyrtiofyra kvadratmeter stort soldattorp i korsvirke, från början av 1800-talet. Varm gemenskap i storfamilj byttes mot ett mysigt eget litet hem. Med god vana från båten var det lätt att få plats med våra få pinaler. Även om ett hus saknar de finurliga fack i vartenda hörn, som en båt är utrustad med.

Rasmus och Jens delade sovkammaren. Eric och jag sov i utdragssoffa. Christian valde att bo kvar hos andra vänner. Eric hade stora bulor i huvudet. Han slog i takbjälkar och dörrposter som satt lågt. Vi fick varmt vatten och egen dusch. Torkade blommor och vackra gamla skåp. Trasmattor och rutiga dukar. Stockrosor runt knutarna och en pytteliten trädgård. Vännerna hade jordat oss och gav oss nu ett riktigt jordnära boende. Den nordiska sommaren bestod, i all sin underbara grönska. Vi satt utanför stugknuten och njöt.

Upplevelsen av att hela världsomsseglingen kanske bara var en dröm, dök upp. En överklighetskänsla kring tankarna på Söderhavet och Sydostasien, och på våra vänner som fortfarande var kvar därute. Som seglade fria som vinden; vart de ville, när de ville. På de busiga delfinerna som lekte runt fören. Mary, David och deras barn på kanadensiska Synchronicity seglade fortfarande bland Medelhavets öar. Vi pratade med dem för sista gången, via kortvågsradion.

På Ariel IV i Råå hamn bodde Bimme och Inger. Deras båt New Life låg i Thailand och väntade på att besättningen skulle dyka upp med nya pengar på fickan. Bimme och Inger skrattade brett när våra tankar om att resan kanske varit en dröm dök upp. De berättade historier om exotiska platser

som vi alla hade besökt och fick oss att glömma var vi var. Jag förvånades över att inte se några turkosblå laguner, när min blick sökte sig ut. Havet vid Råå var gråblått.

23

Reflektioner från land

Hösten har sänt ut sina förridare. Regnet öser ner. De svenska människorna har försvunnit in i sina stora varma hus. Åtta månader varje år lever vi därinne i våra ”hem ljuva hem”, som vi skapat för att stå ut med klimatet. Visst kan det finnas en och annan fin vinterdag. Men de är inte många. Åtminstone inte vid västkusten. Att leva i och med naturen utanför sommaren är svårt. Alla i Norden verkar längta efter sol och ljus. Solen gör både kropp och själ mjukare.

Barn sitter ofta stilla och stirrar på bilder som rör sig i apparater. Vuxna skyndar sig från hus till hus under dagarna för att effektivt uträtta viktiga saker. På kvällarna tittar även många av dem på rörliga bilder.

Vi upplever stark ambivalens i mötet med vårt kära hemland. Här finns familj och vänner, trygghet och rötter. Här finns härliga naturupplevelser och hög kvalitet på utbildning, sjukvård och boende. Men många klagar över trötthet och stress och många verkar inte riktigt glada i sina liv. Och saker tycks vara viktigare än funderingar över livskvalitet och lycka. Upp till en viss gräns innebär hög materiell standard att människor blir lyckligare. Därutöver verkar det inte som om ytterligare fysiska tillgångar betyder ökad lycka.

Vi funderar också över hur vi ska kunna berätta på ett bra sätt för icke-seglande vänner hur det egentligen är att långsegla. Det är lätt att förklara hur seglarvardagen ser ut rent praktiskt men det är svårare att berätta om hur man som långfärdsseglare känner och tänker. Många frågar oss artigt några frågor i början och sedan aldrig mer. Om de egentligen inte är intresserade eller om våra upplevelser bara inte passar in i deras livserfarenhet, vet vi inte. Vi märker fort vilka som verkligen vill försöka förstå våra berättelser. I många fall är det de som vi minst av allt väntade.

Och om möjligt är det ännu svårare att förklara, att vår ”nygamla” vardag här hemma, inte är likadan som den var innan vi for. På ytan lever vi ungefär likadant som tidigare, men inuti reagerar vi på andra sätt. Kanske

har vi blivit känsligare. Kanske förstår vi inte hur vi ska kunna hitta och ta tillvara de små, inte så väldigt organiserade, stunderna. Vi kan till exempel bli riktigt ledsna när folk inte har tid att stanna på gatan och prata en stund.

Vårt liv på haven innebar med självklarhet, att vi handfast skulle vara med och hjälpa alla som behövde hjälp. Men här hemma ber oss ingen om hjälp och vi har väldigt svårt för att be om hjälp själva. Till exempel när vi skulle flytta. Och det finns inte många att bara dyka upp hos en liten stund utan att ha ringt innan när man är glad eller ledsen, över en kopp te eller så. Och inte många dyker upp hos oss.

Varje gång vi angjorde ett nytt land såg vi det med öppna nyfikna ögon. Genom att ta reda på så mycket som möjligt kunde vi bilda oss en första uppfattning om hur det aktuella landet fungerade vad gällde politik, ekonomi, korruption, kultur och religion. Men också mer nära. Till exempel hur barn eller kvinnor hade det, hur skolsystemet fungerade, hur man fick vatten och mat. Efter en månad eller två visste vi ganska mycket om ett land. När vi nu kommit hem och försökt acklimatisera oss, har vi förmodligen undermedvetet haft en liknande inställning till vårt eget land. Vi ser de bra sidorna men också de dåliga. Våra åsikter är inte från samma perspektiv som tidigare. Då tyckte vi likadant som de flesta andra. Det är alltid svårt att känna sig annorlunda, lite utanför. Det gör vi nu och däri ligger en upplevelse av sorg. Vi har förlorat en gemenskap som tidigare var självklar.

Vårt nya synsätt känns förmodligen hotande för dem som funderar över om den vanliga vardagen verkligen är allt vad livet har att erbjuda. Är det kanske därför som de allra flesta inte ställer så många frågor till oss. Är det mindre svårt att leva om man inte känner till livets alla möjligheter. Åren rinner snabbt förbi. Vi vill vara nöjda med vårt liv när det närmar sig slutet.

Nu påstår vi absolut inte att hela vår resa var en dans på rosor. När vi seglade från Sverige trodde vi att vi skulle njuta mycket under resan av att "bara vara". Att vi skulle sitta på däck i solen med ett glas kallt vitt vin och läsa goda böcker, ofta, ofta. Båda våra gitarrer var med och vi skulle äntligen få tid att lära oss spela ordentligt. Visst spelade vi en hel del på fester i olika sittbrunnar eller under palmer på stranden. Men nya låtar hann vi sällan lära oss och i solen kunde man inte sitta. Det var för varmt. De goda böckerna tog slut och i marinornas bytlådor fanns nästan bara amerikanska bestsellers eller deckare. Att bara vara, hann vi inte så ofta. Långseglarlivet är fullt av båtjobb, skola och vardagsrutiner. Ibland tyckte vi att vi bytt ett jobb därhemma mot ett annat jobb ombord.

Det stod i alla långseglarböcker om de perfekta passadvindarna över Atlanten och Stilla havet och om hur båtarna stilla gled fram med två försegel utspirade åt varsitt håll. Och i Indiska oceanen skulle det bara finnas ljumma monsuner. Så trodde vi att det skulle vara. Över Atlanten seglade vi visserligen med två försegel som vingar, men i expressfart med en evig kuling i häcken. Vi mådde bitvis illa och Ariel IV gungade så vi nästan ramlade ur kojerna. Över Stilla havet skjutsade oss faktiskt en fin passadvind. På Indiska oceanen blåste det nästan inte alls. Vi gick för motor större delen av vägen. Och betalade en massa, massa diesel. Motorn var en livsviktig del av båten, som vi hade trott skulle drivas mest med segel.

Ariel IV var välutrustad inför resan. Sedan gammalt fanns en grunduppställning instrument. Båten hade varit runt jorden en gång tidigare med sex unga danskar. Inför vår resa köpte vi till ytterligare en hel del grejor. Annonser, om de utmärkta instrumenten och de välfungerade tillbehören, var alltid stora och i fyrfärg. Efterhand som vindrodret, autopiloten, segel, kompressorn, generatoren, watermakern, VHF:en och en massa småsaker gick sönder insåg vi att nästan ingenting var anpassat till oceansegling. Möjligen för fem veckors semester i skärgården. Att få tag i reservdelar eller lagningshjälp på öar eller i mindre hamnar var näst intill omöjligt. Alltför många båtar låg veckovis och väntade på reparationshjälp. Att någon tillverkare eller återförsäljare skulle ge bra hjälp och service efter en vanlig enkel förfrågan är en dröm vi fortfarande har. De lovade runt men höll mycket tunt.

Naivt nog inbillade vi oss att alla långfärdsseglare skulle vara spännande människor eller åtminstone självklart lika oss, eftersom de valt samma äventyr. Och visst fanns det massor av fina härliga människor, men inte så väldigt många fler än hemma, procentuellt sett. En del satt mest på sin båt och ugglade eller var bara seglande träkmånsar. Nästan alla familjer vi träffade var trevliga förstås, men gruppen långseglare är nästan lika heterogen som vilken annan grupp människor som helst.

Och budgetseglarna som vi läst så mycket om. De som alltid låg för ankar och kunde leva på fisk, ris och kokosnötter i evigheter. Ambitionsmässigt finns de nog men inklaringsavgifter, hamnavgifter, avgifter till immigrationsmyndigheter och turistpriser på mat sänkte de flesta budgetseglarna. Vi borde ha lyssnat mer på folk som seglat tidigare och lärt oss var i världen man provianterar billigast. För vår del visade det sig vara i Panamá och på Nya Zeeland. Utom för speciella basvaror som ris till exempel. Vårt liv ombord kostade till vår stora besvikelse, nästan lika mycket som hemma, förutom de fasta kostnaderna förstås.

Ariel IV är en femton år gammal, traditionellt inredd båt. Nya cruisingbåtar, speciellt de amerikanska, är lyxigt utrustade med tvättmaskin, teve, obegränsat med vatten, frys, fåtöljer och stora mjuka sängar. Och besättningarna kopplar in elektricitet så ofta de kan, varhelst det finns en marina. Men kanske finns det inget motsatsförhållande mellan komfort och äventyr. Som man nog gärna vill inbilla sig. Under vår hemsegling från Sydostasien noterade vi att färre båtar låg för ankar och fler låg i marina. Marinorna, liksom båtarna, var större och dyrare. Gruppen välbesuttna långfärdsseglare, som redan från början budgeterat för marinavistelser, verkar öka. Budgetseglarna blir färre och färre.

Det är kanske bra att det finns service för de seglare som önskar, men jag hoppas att inte hela världen blir ett pärlband av marinor och jag hoppas att det kommer att finnas möjligheter kvar att segla för dem som har en stark dröm, men inte så mycket pengar. Många, många av våra långseglarmyter blev avlivade under resan.

Första idén till titel på den bok vi skulle skriva om vår världsomsegling var: ”Bland koraller, kokosnötter och kackerlackor.” Ordet ”kackerlackor” skulle symbolisera myterna och alla de besvikelser vi upplevde under resan.

Drömmen som blev sann

Men vi upptäckte också de himla härliga goda sanningarna. Sinnena sjuder av glädje när vi tänker tillbaka på vårt livsäventyr; på alla fina stunder, upplevelser och människomöten. Kanske fann vi mest vad vi sökte på de lugna nattvakterna när båten stilla gled fram i fem knop, i en lätt rullning från sida till sida med små ljud av vågskvalp och ett svagt månljus som hjälpte oss att urskilja konturer. Då styrde tankarna mot existensens grundfrågor, bort från arbete, besvikelser och bråk. Då kom de stora tankarna, lätt och naturligt. Svaren på alla frågor blev enkla och självklara. Var det kanske målet med resan? Att få veta att dessa stunder finns och att lära sig hitta dem i vardagen därhemma.

Vi seglade för att få leva nära naturen, vid hav, med dykning, bad, sol och värme. Och just närhet till naturen blev kanske den största behållningen av vår resa. Näst efter närheten till vår egen familj förstås. Mötet med tropisk natur; regnskog, djungel, överdådigt rika odlingar och för oss nya djurarter över hela jorden, var stora upplevelser. Mångfärgade revfiskar, rockor, hajar, sjölejon, sköldpaddor, leguaner, apor, krokodiler, papegojor, komodovaraner, elefanter, boaormar, fladdermöss, örnar, fregattfåglar, bläckfiskar, delfi-

ner och valar! De vilda orangutangerna på Borneo charmade oss med sina människoliknande kroppsuttryck. Djuren i havet blev våra dagliga vänner och vi njöt av att snorkla bland dem och fantastiska mångfärgade koralllandskap. I vår ursprungliga boktitel skulle ordet "koraller" sammanfatta hur mycket mötet med djur och natur kom att betyda för oss.

Solen och värmen gjorde hela livet lättare. Med minimala behov av garderob, smycken, smink eller andra krusiduller. Det var befriande skönt att slippa bry sig så mycket om hur vi såg ut. Enkelheten gjorde umgänge med vänner öppnare och mer opretentiöst. I Sverige måste en middag med vänner planeras in veckor i förväg. På båtarna stack vi bara över till varandra på en kopp te eller samlades på stranden nästan när som helst.

Vi seglade för att finna nya människokontakter, vänner, livsöden, sätt att leva. Vi ville uppleva nya situationer och lära känna människor med andra värderingar. På andra sidan jordklotet lever många människor fortfarande enkelt och okomplicerat. De lärde oss om värdet av att leva långsamt, nära naturen, långt från materialismens krav och att ha tid med oss själva och familjen. Vi symboliserade från början det enkla naturnära livet genom ordet "kokosnötter" i en tänkt boktitel. Alla delarna i kokospalmen tas till vara till olika användbara saker. Slit-och-släng-mentaliteten är mycket långt borta.

Vi njöt av att kunna ta dagarna som de kom och att aldrig någonsin ha bråttom. På västra Samoa träffade vi svenska Mats som gift sig med Sia och fått en hel samoansk släkt på köpet. Han lever deras liv och är en av de mest nöjda och glada människor vi någonsin träffat. Vi har fått många nya vänner över hela världen, både i de länder vi besökt och i våra medseglares hemländer.

Vi seglade för att vi tror på livet och alla dess möjligheter. En kärlek till livet kanske. Som också innebär medvetenhet om att det inte varar för alltid och att det är för kort att spilla på oväsentligheter. Vi seglade för en spännande utmaning, ett livsäventyr.

Aldrig någonsin har vi varit så stolta över oss själva, som när vi tog beslutet att våga ge oss iväg. Vi vågade ta barnen ur skolan och från sina kompisar. Vi vågade sälja huset och lämna jobben. Om möjligt är vi ännu stoltare och gladare, när vi nu kommit hem. Vi har aktivt valt och genomfört vårt livsäventyr. Vi har utmanat livet självt och upplevt hur överdådigt fullt av möjligheter det är, och vi har lärt känna vår mångskiftande jord. Det känns som om vi har blivit delaktiga i hela världen och har vänner överallt.

Världen har blivit öppen i sin härliga myllrande mångfald och vi är inte rädda för den. Den rädsla vi hade med oss hemifrån för hajar, krokodiler,

stormar, pirater och andra farligheter har vi betvingat, efterhand som vi fått kunskap och lärt oss förstå hur man ska handskas med olika situationer. Mycken rädsla i världen beror på okunskap. Vi seglade för att vi ville pröva att överskrida våra egna gränser och leva under andra villkor. När stormen ryter eller när vi faktiskt bara *är*, utan stress eller prestationskrav på oss själva.

Vi seglade för att hitta lugn och ro. Havet, vinden, naturen, rymden och stjärnorna har varit bästa vänner på resan. I samspel med dem har vi hittat ro. Och de har givit oss spännande och utmanande situationer som när vi jobbade tillsammans i familjen för att klara hårdvädersmöten. I Medelhavet fick vi ge upp en gång. Då tog vi ner alla segel och drev i vråkande stormvädersbyar utan styrning i ett dygn. Naturligtvis har vi upplevt svåra stunder när någon mått illa eller inte orkat. Och jag har mått extra illa över att barnen har mått illa. Men efteråt, som sagt tillsammans med Sjørövar-Jenny: "Visst mår man dåligt och kanske man spyr, men vad gör väl det på ett världsäventyr?" Vi seglade inte som en flykt från ekorrhjulet. Båda hade vi bra jobb och en positiv, om än trött, tillvaro i Sverige. Vi seglade för vår familj, för att ha tid med barnen och varandra. Tid! Tiden vi hade i tre år, för varandra i familjen. Att hinna med sig själv i sitt eget liv. Det var nog den allra mest betydelsefulla upplevelsen under vårt livsäventyr.

Efter några månader i Sverige la sig den första jublande glädjen över hemkomst och återseenden. Tomhet och saknad började bre ut sig i våra sinnen. Det känns fortfarande, efter ett halvår, svårt. Världsomsseglingen är oåterkalleligen slut. Tio års förberedelser, psykologiska och praktiska. Tre års äventyr. Så fort det gick. Inte konstigt att det känns tomt. Vi har uppnått en dröm. Nu är vi tillbaka i vardagslivet. I den dagbok som Eric under resan varje dag skrev en eller två sidor i, skriver han inte mer. Det finns nästan inget att skriva om. Vi vill inte se dagarna börja rutinrinna av sig själva, utan mål eller riktning. Vad ska vi nu drömma om? På kvällarna sitter vi vid köksbordet och funderar över vad vi ska göra. Vilka nya livsmål kan vi arbeta mot. Hur ska vi kunna fortsätta att leva aktivt och med eftertanke.

Vi känner att resans upplevelser har givit oss en ny syn på tillvaron, som efter hand kommer att hjälpa oss att se nya möjligheter och göra oss ännu gladare för livet. Även om det kanske tar tid. Först ska vi få igång familjens ekonomi och hitta en landbas, ett eget boende. Sedan ska vi prata om vilka möjligheter vårt liv erbjuder i nästa fas. Den period som för oss primärt handlar om att hjälpa barnen in i deras egna, självständiga liv. Ariel IV ligger ensam vid kaj och vilar. Rasmus och Jens är tillbaka i vanlig skola och

prövar landlev med jämnåriga kamrater. Det går kunskapsmässigt bra för dem. De är tillbaka i sina gamla klasser och behöver inte komplettera något. Fast Jens säger att kamraterna är snabbare på multiplikationstabeller. Rasmus ligger bara efter i hemkunskap. Vi hade missat teorin med proteiner och kolhydrater.

Det är konstigt och lite ledsamt att ytterst få kamrater har tid att träffas och göra något tillsammans efter skolan. De flesta verkar vara upptagna med fastlagda aktiviteter. Vi har försökt anpassa oss genom att anmäla barnen till två aktiviteter vardera till nästa termin. Det är trist att se hur våra fria havsbarn formas in i landmallen. Inga av de kläder i glada Söderhavsfärger som vi hade ombord duger. Allt ska vara svart och grått. Fy bubblan för att behöva se sina barn i svart och grått. Till och med deras lakan och gardiner ska vara gråa. Och vi ser hur Rasmus och Jens sliter med att bete sig rätt och se rätt ut. Här i Sverige kan man inte bara gå fram till någon och säga: Hej, ska vi göra nåt kul ihop? Då har man gjort bort sig totalt.

Rasmus säger: ”Jag är väldigt glad för att jag gjorde resan men jag kommer nog inte att göra om den. Jag förstod inte att det skulle bli så långa seglingar som jag för det mesta inte tyckte var så kul. Men det var roligt att komma till alla platser och se allting. Jag har lärt mig förstå andra människor. Men nu är det skönt att vara hemma där människorna är mer lika en själv. Och det är skönt att kunna göra egna saker, utan att familjen är med hela tiden. Ibland var det tråkigt på resan när vi inte hade några kompisar. På min födelsedag hade jag tur. Då var vi med en massa andra familjebåtar i Röda havet, så det fanns en massa kompisar att fira med. Jag hade disco på en jättestor amerikansk katamaran som vi fick låna.”

Jens tycker: ”Tiden gick så himla fort. Vi såg så mycket, i så snabbt takt hela tiden. Det var väldigt roligt att fiska så mycket. Det var skönt att ha en egen hytt ombord. Där kunde jag vara ifred ibland och stänga dörren. Jag läste mycket och bakade en massa kakor. Sedan vi kom hem har jag inte läst en enda bok. Svarta människor är mycket fattigare än vita, men ändå lika mycket värda. Vita tycker ibland att de inte vill ha den eller den maten. En del svarta har ingen mat alls. Det är lite orättvist i världen. Jorden är inte lika stor längre. Den har förminskats. Sverige är allra bäst och jag är glad över att vara hemma igen.”

Christian som kom hem tidigare har hunnit anpassa sig. Han sjunger i kör och har blivit ordförande i gymnasieskolans festkommitté. Och så har han, tillsammans med en kompis, köpt en egen segelbåt. En gammal folkbåt i trä. Den påminner om Ariel I.

Eric arbetar med att tömma och förbereda Ariel IV för nordisk vinter. Själv strävar jag med att utveckla en kulturfest i Helsingborg. Tillsammans söker vi vägar för att kunna leva på land. På det lilla utrymme som båten erbjöd lärde vi oss hur viktigt det är att lämna utrymme för varandra och låta var och en få ha sina egenheter. Det har vi stor nytta av nu, att ha tränat aktivt på.

Det första året av resan fortgick en svår process med att hitta våra roller ombord. Efter att i land ha delat på det mesta, blev Eric på Ariel efterhand alltmer kapten och navigatör och jag blev besättningsman, kocka och lärare. Det är svårt att ge upp sina ideal om hur livet ska vara. Både ville vi egentligen dela på alla sysslor. Men till slut klarade vi att se sanningen i vitögat. Jag är egentligen inte så intresserad av båten och allt det praktiska omkring den. Även om jag älskar att segla. Och jag vågar inte helt ta ansvar för navigationen. Dessutom är Eric mycket duktigare. Jag är duktigare på att undervisa. Och jag tycker det är roligt att skriva. På minussidan fick Eric laga motorn, toaletten och alla de andra grejorna när de gick sönder. Jag lagade maten. Till slut fungerade uppdelningen bra och vi kände båda att vi tog ansvar för viktiga delar i förverkligandet av vår segling. Tillsammans kunde vi njuta av resan i sig.

Ibland var det svårt att hantera konflikter och stormiga gräl ombord. Men de berodde egentligen oftast på att vi var extremt trötta efter vaktnätter eller besvikna över grejor som gått sönder. Nu, hemma, har Eric hand om hushållet medan jag arbetar heltid. Trots upplevelsen av tomhet gläder vi oss båda åt att skapa ett eget hem, med minnessaker och grejor från hela världen. Efter tre år i våningskojer har vi köpt en dubbelsäng. Men nästan varje dag, går vi en promenad ner till havet.

Vi seglade för drömmars skull och för nu eller aldrig. Vi hoppas ha kunnat inspirera dig till att fundera över ett eget livsäventyr. Pröva tanken på allvar. Tänk om du skulle våga! Låna Erics idé om en åttio centimeters tumstock. Såga av en eller två eller tre centimeter och se hur stor skillnaden blir. Ett eller flera sabbatsår i vår mångskiftande värld kan du fylla med underbara upplevelser, som tillför nya tankar och näring till resten av ditt liv. Vi har sparat havsvatten från södra halvklotet och kan erbjuda den som önskar ett inspirerande äventyrsdop. Sälj huset eller vad du har och ta steget!

Vår världsomssegling var först en dröm. En dröm som handlade om hav. Och om att leva. Vinden fortsätter att blåsa. Vågor fortsätter att rulla. Livet rullar vidare. Drömmar fortsätter att locka ...

Seglade distanser med Ariel IV: Jorden runt 1998–2001

I

Råå, Sverige–Opua, Nya Zeeland 17 448 nm

NORDSJÖN–ATLANTEN 1998

Råå, 21/6	Lerwick, Shetland, 2/7	649 nm
Lerwick, 9/7	Cork, Irland 31/7	723 nm
Cork, 4/8	La Coruña, Spanien, 7/8	544 nm
La Coruña, 14/8	Lagos, Portugal, 20/9	563 nm
Lagos, 23/9	Pôrto Santo, Madeira, Portugal, 27/9	512 nm
Pôrto Santo, 5/10	Funchal, Madeira, 6/10	54 nm
Madeira, 14/10	Las Palmas, 17/10	336 nm
Kanarieöarna runt		229 nm
Gomera, 29/11	Kap Verde, 5/12	847 nm
Kap Verde, 8/12	Bequia, Grenadinerna, 20/12	2 118 nm

VÄSTINDIEN 1999

Bequia, 2/1	St Lucia, 8/1	124 nm
St Lucia, 14/1	Tobago, 26/1	274 nm
Tobago, 10/2	Trinidad, 10/2	103 nm
Trinidad, 10/3	Los Testigos, Venezuela, 11/3	97 nm
Los Testigos, 16/3	Los Roques, Venezuela, 20/3	220 nm
Los Roques, 26/3	Bonaire, Nederländerna, 31/3	114 nm
Bonaire, 6/4	Aruba, Nederländerna, 7/4	109 nm
Aruba, 10/4	San Blas, Panamá, 13/4	672 nm
San Blas, 21/4	Cristobal, Colón, Panamá, 21/4	20 nm
Colón, 28/4	Balboa, Panamá, 28/4	50 nm

STILLA HAVET

Balboa, 1/5	Las Perlas, Panamá, 6/5	51 nm
Las Perlas, 12/5	Galápagos, Ecuador, 25/5	1 475 nm
Galápagos, 6/6	Fatu Hiva, Marquesas-öarna, Franska Polynesien, 27/6	2 883 nm
Marquesas-öarna, 18/7	Raroia, Tuamotu-öarna, Franska Polynesien, 22/7	327 nm
Tuamotu-öarna, 5/8	Tahiti, Sällskapsöarna, Franska Polynesien, 8/8	399 nm
Sällskapsöarna, 16/9	Suvorov, Cook-öarna, 22/9	939 nm
Suvorov, 27/9	Västra Samoa, 1/10	555 nm
Västra Samoa, 19/10	Vavau, Tonga, 23/10	325 nm
Vavau, 4/11	Nukualofa, Tonga, 10/11	226 nm
Tonga, 22/11	Minerva Reef, 24/11	324 nm
Minerva Reef, 30/11	Opuu, Nya Zeeland, 8/12	1 092 nm
Opuu, 15/11	Whangarei, 15/12	60 nm

II

Opuu, Nya Zeeland–Råå, Sverige 16 468 nm

STILLA HAVET 1999–2000

Whangarei, 9/5	Opuu, 10/5	60 nm
Opuu, 16/5	Noumea, Nya Kaledonien, 22/5	900 nm
Noumea, 28/5	Port Vila, Vanuatu, 10/6	501 nm
Vanuatu, 11/7	Cairns, Australien, 19/7	1 350 nm

KORALLHAVET–INDISKA OCEANEN 2000–2001

Cairns, 1/8	Darwin, Australien, 29/8	1 425 nm
Darwin, 11/9	Komodo/Rinja, Indonesien, 17/9	800 nm
Komodo, 26/9	Bali, Indonesien, 5/10	350 nm
Bali, 12/10	Kumai, Borneo, Indonesien, 17/10	400 nm
Borneo, 25/10	Singapore, 7/11	750 nm
Singapore, 17/11	Langkawi, Malaysia, 26/11	475 nm
Langkawi, 8/12	Phuket, Thailand, 21/12	175 nm
Phuket, 8/1 2001	Sri Lanka, 15/1	1 200 nm
Sri Lanka, 3/2	Uligan, Maldiverna, 7/2	500 nm
Maldiverna, 17/2	Salalah, Oman, 28/2	1 204 nm
Oman, 8/3	Eritrea, 15/3	1 096 nm

RÖDA HAVET–MEDELHAVET

Eritrea, 26/3	Sudan, 28/3	255 nm
Sudan, 1/4	Huagada, Egypten, 14/4	508 nm
Huagada, 20/4	Port Suez, Egypten, 22/4	200 nm
Port Suez, 28/4	Port Said, Egypten, 29/4	90 nm
Port Said, 29/4	Rhodos, Grekland, 3/5	397 nm
Rhodos, 9/5	Chania, Kreta, Grekland, 11/5	225 nm
Kreta, 17/5	Malta, 21/5	550 nm
Malta, 30/5	Sardinien, Italien, 3/6	375 nm
Sardinien, 8/6	Gibraltar, 13/6	848 nm

ATLANTEN–NORDSJÖN

Gibraltar, 20/6	Sines, Portugal, 22/6	248 nm
Sines, 25/6	La Coruña, Spanien, 28/6	481 nm
La Coruña, 2/7	Ouessant, Frankrike, 5/7	350 nm
Ouessant, 7/7	Sark, England, 9/7	150 nm
Sark, 10/7	Cherbourg, Frankrike, 11/7	45 nm
Cherbourg, 12/7	Ijmuiden, Holland, 14/7	225 nm
Holland, 23/7	Helgoland, Tyskland, 24/7	213 nm
Helgoland, 26/7	Kiel, Tyskland, 28/7	101 nm
Kiel, 29/7	Råå, Sverige, 4/8	151 nm

TOTAL SEGLAD DISTANS RÅÅ–OPUA–RÅÅ 33 916 nm

nm = nautisk mil = distansminut = sjömil = 1852 meter

Utrustning

RIGG OCH SEGEL

Mast:	Nordic, kutterriggad
Rullfock:	Furlex på både genua D12 och kutterstag C10
Spinnakerbommar:	2 stycken
Fockbom:	1
Jockey pole:	1
Storsegel:	dacron, 61 m, full-lattor
Genua:	dacron, 75 m
Passadvindsgenua:	dacron, 50 m
Stagesegel/fock:	dacron, 24 m
Spinnaker:	200 m
Stormfock:	15,75 m
Vinchar:	Andersen, 13 stycken på däck och mast Lewmar, 2 stycken three speed 65

MOTOR

Mercedes OM 314:	85 hästkrafter, 4 cylindere diesel. Marschfart på 2 200 varv 5,5 knop
Dieselförbrukning:	ca 5 liter i timmen
Propeller:	Gori 26", foldingpropeller
Dieselgenerator:	Mase Mariner 5000, 1 cylinder för 220 volt
Tankmätare:	WEMA till både diesel- och vattentankar
Dieseltank:	700 liter i kölen

ELUTRUSTNING

Batterier:	blybatterier, 600 amperetimmar, ett startbatteri och ett nödbatteri 70 amperetimmar
Batteriladdare:	Victronic Pallas 12/50
Inverter:	Statpower – Pro Sine 1800 i

Vindgenerator: Aerogen 6
 Släp- och vindgenerator: Aquair 100 watt
 Jordfelsströmbrytare: 220-voltsystemet
 Krypströmsindikatorer: känsliga voltmätare som mätte spänningen mellan samtliga batteripoler och stålskrovet
 Skiljetransformator för säker landström ombord

NAVIGATIONS- OCH KOMMUNIKATIONSUTRUSTNING

Kompass: Rigel-Whitlock C-15
 Pejlkompasser: Silva, 2 stycken
 VHF: Sailor-C 402
 VHF: Sailtron -80
 Hand-VHF: ICOM, IC-M1V
 Hand-VHF: Kraco-6000
 GPS: Phillips AP Mark 8
 GPS: Garmin II plus
 Ekolod: VDO
 Vindinstrument: VDO
 SSB, kortvågsradio: ICOM, IC-706 med AH-3 som automatisk avstämning
 Modem: PTC II, SCS
 Radiomottagare: ESKA
 Dator: Toshiba, Satellite Pro
 Sjökort: Komplet uppsättning papperskort
 Elektroniska sjökort: C-Map
 Radar: JMA-2253
 Sextant: Tamaya och en plastsextant (Davis)
 Ankarlanterna med lågenergilampa och skymningsrelä

SÄKERHETSUTRUSTNING

Livflotte: Viking, 10-mans med H2O, hydrostatisk frigörare
 Brandsläckare: 6 stycken och 1 i motorrummet
 Brandfilt och brandhandskar vid pentryt
 Gas- och gasolvarnare i pentryt
 Brandvarnare i varje utrymme
 Länsumpar: 2 stycken med automatik, en mindre (Whale) och en större (Johnson)
 Handpumpar: 2 stycken
 Vi hade en 220 volts pump med stor kapacitet för tömning och brandsläckning

Kikare:	Minolta
Livbojar:	2 stycken med ljus, 1 Dan Buoy
Kastlinor:	Hansa, 2 stycken
Lifesling:	MOB-boj med lina (om någon faller överbord)
EPIRB:	Newcom NC-270
Strålkastare:	2 större, 12 volt. Dyklampor och pannlampor
Flytvästar:	Baltic, uppblåsbara

ANKARUTRUSTNING

Ankarspel:	MUIR VE-3000, 12 volt
Kätting:	60 och 10 m, 1/2 tums
Ankare:	CQR, 35 kg som huvudankare
Ankare:	Bruce, 30 kg som andraankare
Ankarlina:	100 m multiplate lina 24 mm och 60 m Ankarolina-70 på rulle
Reserv:	ca 200 m undanstuvade linor
Ankarvikt:	AnchorBuddy

STYRNING

Vajerstyrning:	Whitlock
Autopilot:	Autohelm 1000+, "Lillalf" kopplades på vårt vindroder
Vindroder:	Windpilot Pacific II+, "Gandalf"

PENTRY OCH TOALETT

Spis:	ENO, gasolspis
Gasoltuber:	Svenska ståltuber, 3 x 6 kg och Campingaz, 6 x 3 kg
Watermaker:	PUR 35
Fläktar:	Hella-fans
Kyl:	Isoterm
Frysbox i förpiken:	220 volt
Damsugare:	220 volt
Tvättmaskin:	Nova-Sirroco, 220 volt, plast
Vattentankar:	2 x 300 liter + 2 x 150 liter
Toalett:	Jabsco Brydon-PAR, med septiktank

ÖVRIGT

Gummibåt: Aguapro 310 med aluminiumbotten
Gummibåt: Zodiac 270
Utombordsmotor: Yamaha 8 hästkrafter
Utombordsmotor: Johnson 5 hästkrafter
Kajak
Segelding till barnen
Duschpåsar: ”Super Solar Showers”
Fiskeutrustning: PEN-rullar på spö
Glomex: För radio och TV
Windscoop
Soltak och ”Bimini”
Symaskin: Singer, industrisymaskin
Lång kraftig vajer att låsa ding, tank och motor, helst också åror och benslang!

DYKUTRUSTNING

Dykkompressor: Bauer, Utilus U2B, 250 bar
Dyktutrustningar: Scubapro, 2 uppsättningar
Tuber: Ståltuber 2 x 12 liter och aluminiumtuber
2 x 12 liter
”Shallow Water Breathing Apparatus” – SWEBA, Handpumpar luft via slang ner till dykare

Litteratur

Utöver nödvändig nautisk litteratur har ett stort antal skönlitterära barn-, ungdoms- och vuxenböcker passerat genom Ariel IV. Att förhöra sig om andra båtars böcker var ofta en av de första aktiviteterna efter en lång segling. Våra barn kunde under en översegling sluka en bok dagligen. Efterhand som de lärde sig att läsa engelsk litteratur gick det lättare att hitta nya böcker att byta. Det finns mycket intressant att läsa och vid hemkomsten hade vi en lista på många böcker som också hade varit bra att ha ombord. Men böcker är både tunga och skrymmande. Och de kan bli en stor kostnad i resebudgeten. Alltmer kan köpas på cd och vi hade bland annat uppslagsverk på cd. För Imrays "pilots" finns uppdateringar på deras hemsida. Men inga seglingsbeskrivningar eller statistik i världen kan garantera perfekt seglingsväder!

ALLMÄNT

Admiralty List of Radio Signals vol. 1, 1969

Andström, Bobby, *Sverigesegling*, Legenda, 1989. Att visa andra seglare hur det ser ut i Sverige.

Brown's Nautical Star Chart

Copeland, L., *Still Cruising – Australia to America – A Family Travels the World*

Copeland, Liza, *Just Cruising: Europe to Australia*, Ashford, Buchan and Enright, 1995

Cornell, Gwenda, *Cruising with Children*, Adlard Coles Nautical, 1986

Cornell, Jimmy *World Cruising Routes*, Adlard Coles Nautical, 1995

Cornell, Jimmy, *World Cruising Handbook*, Adlard Coles Nautical, 1996

Cornell, Jimmy, *World Cruising Survey*, International Marine Pub. Co, 1989

Dahlberg, E., *Sjörövare: verkligheten bakom 3 000 års legender*, LiberFörlag, 1980

Engström Anette, *Utlandssvensken: på väg ut, utomlands, hemma igen*, Svenska dagbladet, 1994. Praktiska råd.

Errol, Bruce, *Segling i hårt väder, Esselte kartor*, 1981

Hammick, Anne, *Ocean Crusing on a Budget*, Adlard Coles Nautical, 1995

Harris, Mike, *Understanding Weatherfax*, Adlard Coles Nautical, 1997

- Hollander, Neil & Mertes, Harald, *Seglarens nödhandbok*, Norstedt, 1982
- Internationell signalbok 1965*, LiberFörlag, 1979
- Kornum, Thoni, *Navigation efter sol og stjerner*, Teknisk förlag, 1997. Bra lära om sextanten.
- Meredith, Susan, *The Usborne Book of World Religions*, EDC Publications, 1995.
Mycket läst och tittad i!
- Rear Admiral Boyle T. Somerville, *Ocean Passages for the World*, The Hydrographic Department Admiralty, 3:e upplagan, 1973
- Ronan, Colin A., *Stjärnor, väder, vind: daghimlen, natthimlen: observera och registrera vad du ser*, Ica bokförlag, 1986
- Schaarup, Margrethe, *Gastehåndbog*, Foreningen till Langtursejladens Fremme, 1997. Skall man ha gäster, läs denna.
- Talocci, Mauro, *Flaggor från hela världen*, Natur och kultur, 1996. Fakta om flaggor. *The Nautical Almanac*, Stationery office. Förnyas årligen.
- Tovås, Carl Erik, *Handbok för långseglare: allt för utsjöskepparintyget*, Lidingö: Affärsinformation, 1994
- Wiseman, John, *Överlevnadshandboken*, Forum, 1996
- World radio tv handbook*, Billboard Limited, 1998

MOTORER

- Calder, Nigel, *Boatowner's Mechanical and Electrical Manual: how to maintain, repair, and improve your boat's essential systems*, International Marine, 1998. Oumbärlig!
- Calder, Nigel, *Marine Diesel Engines: maintenance, troubleshooting and repair*, 1999. Oumbärlig!
- Calder, Nigel, *Reparationer till sjöss: felsökning bensin/diesel/utbordare, rigg, styrning, värme, läckage, bogsering*, Teknografiska institutet, 1991
- Donat, Hans, *Motorövervakning på båtar: instrument, system, användning och felsökning*, VDO-Marine, 1986
- Howard-Williams, Jeremy, *The Care and Repair of Sails*, 1985
- Payne, John C., *The Marine Electrical and Electronics Bible*, Adlard Coles Nautical, 1994
- Winge, Jon, *Ström ombord: handbok om elektricitet i fritidsbåtar: för båtfolk, båtbyggare och elektriker*, Liber utbildning, 1994

ORDBÖCKER

- Engelska, spanska, franska, grekiska och arabiska lexikon, men i många ”pilots” och guideböcker finns ofta en enkel palör.
- Lonely Planets resehandböcker*. Vi köpte alltid nya efterhand – mycket värdefulla komplement!
- Svartvik, Jan, *Engelska ord ombord*, Natur och kultur, 1994

KOKBÖCKER

Rutiga kokboken, Ica bokförlag. Baskokbok, kompletterad av kokböcker från spännande matkulturer som till exempel spansk, indonesisk, thailändsk med flera.

DJUR- OCH NATURBÖCKER

Barlow, Virginia, *The Nature of the Islands – Plants and Animals of the Eastern Caribbean*, Cruising guide publications, 1993

Carwardine, Mark, *Whales & Dolphins*, Collins Gem, 1999. Bra tips om hur man identifierar en fena som skär vattenytan.

Flertalet fisk-, fågel- och naturböcker – man kan inte ha för många ombord – samt inplastade fiskplanscher att ta med vid snorkling och dykning.

Källgård, Anders, *Öar*, Korpen, 1994. För alla oss ö-älskare.

Taylor, Ron och Valerie, *Hajens Rike*, Bra böcker, 1987. En informativ klassiker.

SEGLINGSEXPEDITIONER

Ander, Staffan, *Victoria: boken om en båt, några båtbyggare, och en resa till kokosön*, NWT, 1987

Billing, Shirley, *Red Sea peril*, Cruises, 2001

Danielsson, Bengt och Marie-Thérèse, *Förgiftat paradiset*, Wiken, 1986

Danielsson, Bengt, *Bengt Danielsson i Söderhavet*, Trevi, 1986

Danielsson, Bengt, *Raroia, den lyckliga ön*, Bra böcker, 1970

Davidson, Basil, *Kap Verde: de lyckliga öarna*, Nordiska Afrikainstitutet, 1990

Gustafsson, Ebbe, *Seglingar i antikens farvatten*, Rabén Prisma, 1995

Heyerdahl, Thor, *De första sjöfararna*, Norstedt, 1979

Heyerdahl, Thor, *Expedition Kon-Tiki*, Forum, 1969

Heyerdahl, Thor, *Expedition Ra*, Bonnier, 1973

Heyerdahl, Thor, *Fatuhiva: tillbaka till naturen*, Forum, 1975

Heyerdahl, Thor, *Påskön: en gåta som fått svar*, Bra bok, 1989

Heyerdahl, Thor, *Tigris: på spaning efter vårt ursprung*, Norstedt, 1979

Hough, Richard, *Captain James Cook: (a biography)*, Hodder & Stoughton, 1994.

Måste läsas av alla seglare!

Jensen, Jens S., *En enkel till Tahiti*, Alfabet, 1990

Junger, Sebastian, *The Perfect Storm*, Fourth Estate, 1998

Lewis, David, *Havets stigfinnare: hemligheten bakom Söderhavets folkens navigeringskonst*, Hallonquist, 1990

Lewis, David, *We, the Navigators: the ancient Art of Landfinding in the Pacific*, University of Hawaii Press, 1994

Neale, Tom, *An Island to Oneself: the Story of Six Years on a Desert Island*, Fontana Silver Fern, 1975. En favoritbok!

Polynesian Tattoos, Gotz

- Ralling, Christopher, medf. Heyerdahl, Thor, *Tillbaka till Paradiset*, Hillerød, 1990
 Roth, Hal, *Efter 50 000 sjömil*, Spektra, 1978
 Sobel, Dava, *Longitude: the true story of a lone genius who solved the greatest scientific problem of his time*, Fourth Estate, 1996
 Warner, Oliver, *Berömda sjöslag*, Forum, 1973
 Zak, Monica, *Eventyret og indianerne*, Köpenhamn, 1978. Om San Blas-indianerna.

MEDICINBÖCKER

- Bell, Dion R., *Tropical Medicine*, 1995
 Buhl, M.R., *Rejse Medicinsk Håndbok*, 1998
 FASS: *Läkemedel i Sverige: förteckning över humanläkemedel*, medarb. Läkemedelsinformation, LINFO, 1998
International Travel and Health: vaccination requirements and health advice, situation as on 1 January 1998, WHO, 1998
 Naess, Knut, *Läkemedelshandboken*, Natur och kultur, 1998
Tropiska sjukdomar: profylax och behandling, Apoteksbolaget, 1981

SEGLINGSBESKRIVNINGAR – ”PILOTS”

EUROPA

- Atlantic Spain and Portugal*, medarb. RCC Pilotage Foundation, Imray, 1988
Atlas of pilot Charts, North Atlantic Ocean, Defense Mapping Agency, 1994
Den norske los 1, Sjökartverket, 1997
East and North Coast of Ireland, Irish Cruising Club, 1997
 Ebert, J., *Ankerpladser i Danmark*, 1988
 Ebert, J., *Danmarks havne sett fra luften – 1*, 1988
Iberia Supplement, Macmillan, 1998
Kommas havne lods, Danmark, Komma, 1995
Kysten vår – Norge, 1987
Macmillan Nautical Almanac, 1998
Shetland Pilot Book, Shetland Sailing Directions, Clyde Cruising Club, 1978
The Yachtman's Pilot to the West Coast of Scotland – Clyde to Colonsay, Imray, 1993
Tursejlerhandbogen, Dansk Sejlerunion

MEDELHAVET

- Heikell, Rod, *Greek waters pilot: a yachtsman's guide to the coasts and islands of Greece*, Wilson, 1998
 Heikell, Rod, *Italian Waters Pilot*, Imray, 1998
 Heikell, Rod, *Turkish Waters and Cyprus Pilot*, 1999, Imray

ATLANTEN

Cornell, Jimmy, *Canary Island Cruising Guide*

Cornell, Jimmy, *Madeira and Porto Santo Cruising Guide*

Hammick, Anne och McLaren, Gavin och RCC Pilotage Foundation, *The Atlantic crossing guide*, Adlard Coles Nautical, 1998

Hammick, Anne, *Atlantic Islands*, Imray Laurie Norie & Wilson, 1989

Wallström, Tord, *Atlantens öar*, Bra böcker, 1995

KARIBISKA HAVET

Diving Guide to the Caribbean, Amsle

Doyle, Chris, *Cruising Guide to Trinidad and Tobago*, 1996

Doyle, Chris, *Cruising Guide to Venezuela and Bonaire*, 1997

Doyle, Chris, *Sailors Guide to the Windward Islands*, 1998

Lesser Antilles, Imray & RCC, 1991

Reed's Caribbean Almanac, 1998

Stevens, B., *Steven's Cruising Guide to the Windward Island*,

STILLA HAVET

Clay, Warwick, *South Pacific Anchorages*, Imray, 1996

Cruising Manual to the Kingdom of Tonga in the Vavaú Group, The Moorings

Lucas, Alan, *Australian Cruising Guide*, Imray, 1994

Lucas, Alan, *Cruising the Coral Coast*, 1998

Lucas, Alan, *Cruising the New South Wales Coast*,

New Zealand Pilot, New Zealand Navy

Rhind, N., *Yacht MIZ MAE's guide to Vanuatu*, 1998

South Pacific, Fodor's

The Pacific Crossing Guide, Pocock & RCC

Underground Pacific Island Handbook, Charlies Charts

Zydler, Nancy Schwalbe, *The Panama Guide: a cruising guide to the Isthmus of Panama*, Seaworthy Publications, 1996

Åkerholm, L., *A Cruising Guide to Panama, including San Blas*

INDISKA OCEANEN OCH RÖDA HAVET

Angus, S., *Cruising Notes, Phuket to Red Sea and Cyprus*, 1998

Davies, Stephen och Morgan, Elaine *Red Sea Pilot*, Imray, 1995

Davies, Stephen och Morgan, Elaine, *Cruising Guide to Southeast Asia*, Imray, vol. 2, 1999

Everingham, J., *Sail Thailand*, 1999

Heikell, Rod, *Indian Ocean Cruising Guide*, 1999

Lamberti, S., *Maldives*, Globetrotter, 2000
Mitchell, S., *Cruising Notes on Indonesia and Singapore*, 1997
Red Sea Diving Guide, Ghisotti & Carletti, 1995
Southeast Asia, Fodor's

